

Educational innovations:
philosophy, psychology,
pedagogy

Иновации в образовании:
философия, психология,
педагогика

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ФІЛОСОФІЯ, ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції

Частина 3

Суми – 2014

Міністерство освіти і науки України
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Суми, Україна)
Інститут інноваційних технологій і змісту освіти (Київ, Україна)
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (Київ, Україна)
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка (Суми, Україна)
Класичний приватний університет (Запоріжжя, Україна)
Казахський національний університет імені аль-Фарабі (Алмати, Казахстан)
Узбекський научно-дослідницький інститут педагогічних наук
імені Т. Н. Кары Ниязи (Ташкент, Узбекистан)
Gdacska Wyisza Szkoia Humanistyczna (Gdacsck, Polska)

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ФІЛОСОФІЯ, ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА

*Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції*

3 грудня 2014 р.

У чотирьох частинах

Частина 3

Суми
ВВП «Мрія»
2014

УДК 37:001.895(063)

ББК 74.00я43

О-72

*Рекомендовано до друку Вченою радою
КЗ Сумський інститут післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 4 від 27 листопада 2014 р.)*

Редакційна колегія:

С. І. Дегтярьов – кандидат історичних наук, доцент

О. В. Зосименко – кандидат педагогічних наук, доцент

О. І. Іваницький – доктор педагогічних наук, професор

Д. В. Кудінов – кандидат історичних наук

М. В. Матковська – кандидат педагогічних наук, доцент

О. І. Огієнко – доктор педагогічних наук, професор

С. М. Панченко – кандидат психологічних наук, доцент

А. А. Сбруєва – доктор педагогічних наук, професор

Л. О. Сущенко – доктор педагогічних наук, доцент

Л. М. Чеканська – кандидат психологічних наук, доцент

О 72 Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції, 3 грудня 2014 року : у 4 ч. –
Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2014. – Ч. 3. – 252 с.

ISBN 978-966-152-9

У збірнику представлені матеріали доповідей та повідомлень учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка», що розкривають теоретичні та практичні основи розвитку інноваційних процесів в освіті, особливості впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток соціально-психологічного потенціалу особистості в умовах інноваційних змін, ретроспективний погляд на інновації в навчально-виховному процесі та управлінні, культурологічні, етнологічні та філософські засади освітніх інновацій та вплив інноваційних процесів на управління освітою в сучасному світі та розвиток суспільства.

УДК 37:001.895(063)

ББК 74.00я43

ISBN 978-966-152-9

© КЗ Сумський ОІППО, 2014

© ВВП «Мрія», 2014

Зміст

РОЗДІЛ III. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Аносова Юлія

Формування електронного контенту навчальної дисципліни в навчальному процесі ВНЗ..... 9

Антоненко Олександр

Впровадження комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання в процес підготовки майбутніх інженерів-педагогів 14

Антонченко Марія

Використання інформаційно-комунікаційних технологій в педагогічній діяльності вчителя 18

Галенко Ірина

Використання інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні іноземної мови..... 20

Гарданова Алина

Сильные и слабые стороны дистанционного образования 24

Гладченко Оксана

Використання хмарних технологій у навчанні майбутніх економістів як інноваційний підхід процесу викладання інформатики..... 26

Глазова Віра

Організаційні, мотиваційні та методичні проблеми впровадження дистанційного навчання..... 29

Глазунов Максим

Засоби веб 2.0 у навчанні англомовного письма: рекомендації щодо використання 32

Дрожжина Тетяна

Деякі питання стандартизації ікт-компетентності педагогічних працівників в системі неперервної педагогічної освіти 34

Дьячкова Яна

Використання короткострокових веб-квестів для навчання майбутніх фахівців професійно спрямованого англомовного говоріння 43

Заячківська Леся

Досвід та проблеми викладання інформатики у ВНЗ I-II р.а. 46

Зданевич Лариса

Використання інтернет-ресурсів в процесі підготовки майбутніх вихователів до роботи з дошкільниками..... 50

Земба Мар'яна

Використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації роботи студентського самоврядування 55

Зубехіна Тетяна	
Критерії, показники та рівні сформованості інформаційної культури бакалаврів з туризму.....	58
Кицюк Олена	
Інформаційно-комунікаційні технології на заняттях мови та літератури	60
Коршун Тетяна	
Завдання університетської освіти у контексті розвитку онлайн-навчання	63
Котун Кирил, Ковальова Анастасія	
Інформаційно-комунікаційні технології у формуванні готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності: фінський досвід.....	67
Кочина Валентина	
Навчальні можливості інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці фахівців транспортної галузі.....	70
Кравченко Володимир	
Електронний супровід магістерського педагогічного процесу.....	73
Лецюк Ігор	
Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до проектування інформаційно-комунікаційного середовища	77
Мазуренко Володимир, Медведєв Ігор	
Перехід інституту освіти до інформаційного стану.....	80
Максимова Катерина	
Використання мультимедійних презентацій під час викладання дисципліни «міжнародні фінанси»	84
Мартинюк Інна	
Використання ІКТ в навчально-виховному процесі.....	87
Мартянова Марія	
Сучасні інформаційні технології навчання в українській освіті.....	91
Марущак Олександра	
Українські електронні періодичні видання для дітей у навчальному процесі початкової школи	94
Назарук Юлія	
Медіа-освіта дошкільників – вимога сьогодення.....	98
Павленко Ірина, Скирта Валентина	
Використання інформаційних технологій в практичній діяльності вчителя англійської мови.....	100
Пірошенко Світлана	
Інформаційна культура особистості в контексті інноваційних інтенцій сучасної освіти.....	105

Попович Ігор До проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій вчителем початкової школи	109
Предик Аліна Використання інтерактивних методів навчання на уроках інформатики в початковій школі.....	112
Птахіна Ольга Використання інформаційної технології moodle в навчальному процесі ВНЗ	114
Смакова Фаниля О методах математического моделирования в образовательной среде.....	117
Стрельченко Лариса Соціально-педагогічні передумови формування інформаційно-комунікаційної компетентності викладачів іноземних мов в умовах інтеграції освіти в єдиний європейський простір.....	119
Стрижак Олександр, Савченко Ірина Онтологічний аспект створення науково-освітнього інтернет-порталу «Тарас Шевченко».....	122
Титова Юлія Достоинства и недостатки информационно-коммуникационные технологии в образовании.....	126
Фоменко Тетяна Застосування мультимедійних технологій у навчальному процесі вищої школи.....	128
Фроленков Юрій Інноваційні підходи до застосування інформаційних технологій на уроках фізичної культури в загальноосвітньому навчальному закладі	131
Хомік Оксана Організація самостійної та індивідуальної навчально-пізнавальної діяльності майбутніх економістів з використанням мультимедійних технологій	135
Цьома Наталія Елементи дистанційного навчання у викладанні предмета «інформаційні технології».....	138
Шестобуз Ольга Використання комп'ютерних мереж у навчальному процесі.....	141
Шкатула Олександр Особливості використання інтернет ресурсів в процесі навчання....	143
Galenko Iryna Computer use in teaching English.....	146

Gonchar Olga	
Information and communication technologies in educational process.....	148
Kovalenko Svitlana	
Using information and communication technology in adult education: the peculiarities of the British model	152
Prokofieva Olena	
Information and communication technologies at modern school	155

РОЗДІЛ IV. РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН В ОСВІТІ

Абрамович Тетяна	
Прогностична функція соціального педагога в умовах інноваційних освітніх змін	159
Быстрова Юлия	
Креативная компетентность личности в условиях образовательных трансформаций.....	162
Борцова Муза	
Специфіка різних форм адаптації до потреб дітей з особливостями психофізичного розвитку.....	165
Василега Ольга	
Організаційні форми та методи підвищення рівня психологічної компетентності населення щодо психології поведінки людини в надзвичайних ситуаціях та екстреної до психологічної допомоги їй	168
Вознюк Алла	
Система психологічної підготовки керівників освітніх організацій до управління педагогічними працівниками в системі післядипломної педагогічної освіти	170
Гільова Лариса	
Концепція крос-культурності в навчанні і вихованні студентів-психологів	173
Жмурко Микита	
Особливості мислення вчителя спрямованого на розвиток духовного потенціалу особистості учня.....	176
Кацило Катерина	
Вплив стереотипів статево-рольового поділу образів чоловіка та жінки на взаємовідносини у шлюбі.....	179
Корякін Олексій	
Умови подолання відносин домінування у студентській групі.....	183
Кулакова Анастасия	
Влияние социальных факторов на развитие инновационного потенциала личности	186

Кулик Наталія	
Саморегуляція як фактор успішності учнів в умовах інноваційних змін в освіті	189
Літовка Олена	
Особливості реальної практики формування професійної позиції майбутнього вчителя в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі	192
Нигаматуллин Артем, Титова Юлія	
Личностные факторы, влияющие на инновационный потенциал современной организации	195
Пасько Катерина	
Психолого-філософське осмислення компетентності в контексті професійної освіти	198
Полицяк Наталія	
Академічна обдарованість учнів: проблеми діагностування	201
Поплавська Анжеліка	
Розвиток особистісного потенціалу менеджера організації в умовах соціально-економічних змін	203
Саприкін Юрій	
Проблеми впровадження комплексного підходу до організації психологічного супроводу профорієнтаційної роботи	206
Сергеєва Зоя	
Рефлексія емоційного стану особистості засобами інформативного середовища	209
Сергеева Инесса	
К проблеме эмоциональной культуры личности учителя	213
Стадник Галина	
Коучинг как технология развития социально – психологического потенциала личности	216
Сущенко Роман	
Запобігання причин професійного вигорання інженера залізничного транспорту як предмет психолого-педагогічного аналізу	219
Тихомирова Валентина	
Экспресс-диагностика развития потенциала личности в условиях инновационных изменений в образовании	222
Тихомиров Сергій	
Психолого-педагогічні умови формування професійних ціннісних орієнтацій соціальних педагогів в системі післядипломної педагогічної освіти	227
Троїцька Марина	
Теоретичні підходи до дослідження ставлення як соціально-психологічного феномену	230

Філіпов Володимир	
До проблем розвитку соціально-психологічного потенціалу особистості вчителя сільської школи	233
Хрокало Геннадій	
Акмеологічні засади розвитку соціально-психологічного потенціалу особистості студента в умовах динамічних змін в суспільстві.....	236
Чеканська Лариса	
Діагностика ліворуких дітей в учбовій діяльності	238
Шаповалова Ірина	
Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя фізичної культури як передумова професійного самовдосконалення.....	242
Яковенко-Глушенкова Єлизавета, Ткач Галина	
Творчість у професійній підготовці майбутніх учителів іноземної мови на початковому ступені навчання	245
Juszczak Krzysztof	
Problem of teachers' burnout.....	248

РОЗДІЛ III.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Юлія Аносова

Херсонський політехнічний коледж Одеського
національного політехнічного університету
(Херсон, Україна)

ФОРМУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО КОНТЕНТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВНЗ

У ракурсі модернізації освітнього процесу в Україні постає нагальне питання його інформатизації на всіх рівнях. Одним з чинників, які впливають на ефективність освітніх процесів, є формування електронного навчально-методичного комплексу дисципліни. Наявність електронного контенту значно полегшує освітній процес та підвищує якість навчання. Зокрема, електронний навчально-методичний комплекс дисципліни (ЕНМКД) сприяє активізації самостійної роботи студентів, забезпечує доступ до якісних інформаційних ресурсів, урізноманітнює види навчальної діяльності та розширює освітні можливості викладачів і студентів. Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що цією проблемою займається ряд науковців, таких як Татаринцев А.І., Туракулов О.Х., Бойко С.В., Панов Б.В., Жорнова О.І., Биков В.Ю. та ін. У той же час питання впорядкування ЕМНКД у системі роботи ВНЗ ще не достатньо вивчено.

Ми живемо у інформаційно-технологічному просторі, який значною мірою впливає на вибір вищими навчальними закладами форм, видів та методів організації навчання. Сучасні технології дозволяють не лише підвищити ефективність традиційних форм навчання але й спрямовані на активізацію самостійної роботи студентів з вивчення дисципліни, об'єктивності процесу контролю та оцінки знань студентів [5].

Протягом останніх років в Україні створюються умови для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій [3]. Зокрема, досить швидко в Україні розвивається і дистанційна форма навчання, яка здійснюється як традиційними засобами (пересилкою навчальних матеріалів звичайною поштою) так і за допомогою сучасних

технологій (Інтернет, e-mail, телефонний і факсимільний зв'язок, відео конференції), які утворюють сполучну ланку між студентом і викладачем. Отримання навчальних матеріалів, спілкування між суб'єктами дистанційного навчання під час навчальних занять, що проводяться дистанційно, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у синхронному або асинхронному режимі. Наявність ЕМНКД значно полегшує проведення навчального процесу під час реалізації дистанційної форми навчання. На сучасному етапі розвитку освіти провідні викладачі вже не можуть уявити свою професійну діяльність без застосування елементів дистанційного навчання. Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти; за програмами підготовки громадян до вступу у навчальні заклади, підготовки іноземців та підвищення кваліфікації працівників [1]. Необхідною умовою впровадження цієї форми навчання є систематизація інформації та засобів навчально-методичного характеру, необхідних для засвоєння навчальних дисциплін, доступного через Інтернет (локальну мережу) за допомогою веб-браузера та/або інших доступних користувачеві програмних засобів. Отже, і наявність електронного навчально-методичного комплексу дисципліни є обов'язковою.

У зв'язку з цим, виникає питання змістовного наповнення ЕМНКД. Для визначення складових електронного контенту варто звернутися до Наказу Міністерства освіти України «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», де чітко вказані вимоги до науково-методичного забезпечення [2], за якими доцільно формувати і електронний навчально-методичний комплекс. Тож, науково-методичне забезпечення навчального процесу включає: державні стандарти освіти, навчальні плани спеціальностей, навчальні програми з усіх нормативних і вибіркових навчальних дисциплін, програми навчальної, виробничої й інших видів практик, підручники і навчальні посібники, інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять, індивідуальні семестрові завдання для самостійної роботи студентів з навчальних дисциплін, засоби діагностики (контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять, контрольні роботи з навчальних дисциплін для перевірки рівня засвоєння студентами навчального

матеріалу), методичні матеріали для студентів з питань самостійного опрацювання фахової літератури, написання курсових робіт і дипломних проектів (робіт).

На сучасному етапі недостатньо наповнити електронний контент дисципліни текстовими файлами. Наразі, необхідно розширити його більш широким спектром електронних освітніх ресурсів, як то відео- та аудіо записами лекцій, семінарів тощо, мультимедійними лекційними матеріалами, термінологічними словниками, практичними завданнями із методичними рекомендаціями щодо їх виконання, віртуальними лабораторними роботами із методичними рекомендаціями щодо їх виконання, віртуальними тренажерами із методичними рекомендаціями щодо їх використання, пакетами тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування із автоматизованою перевіркою результатів, тестування із перевіркою викладачем, діловими іграми із методичними рекомендаціями щодо їх використання, електронними бібліотеками чи посиланнями на них, бібліографіями, тощо [6].

Електронний навчально-методичний комплекс дисципліни (ЕНМКД) – представляє собою реалізацію навчально-методичного комплексу в електронному вигляді. ЕНМКД може використовуватися як в мережевому, так і в кейсовому варіантах в залежності від потреб та можливостей студентів. Застосування електронного навчально-методичного комплексу в процесі викладання дозволяє використовувати інформаційний потенціал сучасних телекомунікаційних технологій [8]. Його також можна назвати комплектом документів, який повністю визначає зміст дисципліни та забезпечує організацію та проведення освітнього процесу. Крім того, програмний комплекс включає систематизовані навчальні, наукові та методичні матеріали з певної навчальної дисципліни, методику її вивчення засобами інформаційно-комунікаційних технологій, і забезпечує умови для здійснення різних видів навчальної діяльності. Обов'язковими елементами ЕНМКД є робоча програма, конспект лекцій, керівництво з проведення лабораторних (семінарських) занять, методичні вказівки щодо проведення всіх видів навчальної діяльності з дисципліни, тести та інші матеріали поточного та проміжного контролю знань студентів. Документи, що входять до ЕНМКД, повинні відображати сучасний рівень розвитку науки, передбачати логічне послідовне викладення навчального матеріалу,

використання сучасних форм, методів та прийомів, технічних засобів навчання. Зміст ЕНМКД повинен забезпечувати повну інформацію про зміст дисципліни, а також інформацію з організації її вивчення за всіма видами навчальної роботи, формами та видами засобів діагностики.

Серед функцій, які виконує ЕНМКД, можна виділити такі як застосування технічних засобів навчання, урізноманітнення видів навчального матеріалу, допомога студенту у вивченні, повторенні та систематизації отриманих теоретичних знань, формування нових та вдосконалення вже існуючих навичок, контроль якості навчання, підвищення якості виконання самостійної роботи, реалізація індивідуального підходу до навчання студентів, підвищення пізнавального інтересу студентів.

Тож, електронний комплекс дисципліни значно полегшує роботу викладача та покращує якість навчання студентів. Хоча існують і певні труднощі у використанні студентами ЕНМКД, як то неспроможність деяких студентів використовувати технічні засоби навчання, не достатня комп'ютеризація (як то відсутність комп'ютерів або комп'ютерної мережі у студентів), неможливість використання якісного ліцензійного програмного забезпечення, необхідність отримання певних навичок, необхідних для роботи з комп'ютером для користування ЕНМКД.

З метою якісного формування цілісної системи ЕНМКД необхідно пройти певні етапи: підбір якісного теоретичного та практичного матеріалу, експертиза, апробація комплексу, виявлення та виправлення недоліків, впровадження в практику, модернізація комплексу.

Розглянемо кожен з етапів окремо. Стосовно підбору якісного навчального матеріалу. Звичайно, одним із аспектів методичної підготовки викладача є сформованість його здатності до забезпечення аудиторних занять комплектом навчально-методичних матеріалів. Повний комплект методичного забезпечення лекції містить: план лекції, тези лекції (обов'язково) або конспект лекції, опорний конспект лекції (для використання студентами), мультимедійна презентація лекції. Обов'язковою складовою методичного забезпечення семінарських, практичних та лабораторних занять є інструктивно-методичні матеріали до них. Такі матеріали мають висвітлювати: тему заняття; його цільове призначення, сформульоване як триєдина його мета (дидактична, розвивальна та

виховна); перелік питань, які підлягають розгляду на занятті; хід заняття; контрольні запитання для перевірки обсягу та рівня засвоєного навчального матеріалу; критерії оцінювання роботи студентів на занятті. Методичне забезпечення самостійної роботи студентів – це комплект навчальних, навчально-методичних матеріалів, призначення яких – забезпечити необхідною інформацією для повноцінного опанування навчальної дисципліни через її опрацювання, критичний розбір та осмислення у вільний від навчальних занять час. Самостійне опрацювання навчального матеріалу потрібно обмежити переліком літератури, питань, проблем, видів діяльності тощо.

Наступним етапом виступає експертиза поданого матеріалу. Звичайно, адміністрації ВНЗ доцільно провести експертизу якості поданого до ЕНМКД матеріалу, до якої слід залучити фахівців та відповідальних за випуск спеціальності. Метою етапу є виявлення невідповідності або недоліків у викладенні навчального матеріалу з дисципліни.

Після експертизи необхідно провести апробацію комплексу, яка допомагає практично перевірити його функціональність, легкість користування ним студентами. На цьому етапі, зазвичай, виявляються недоліки у практичному використанні комплексу, і, як результат, наступним етапом є виправлення виявлених недоліків. Після цього ЕНМКД можна впроваджувати у практичну діяльність. Наступний етап – моніторинг актуальності комплексу та його своєчасна модернізація.

Отже, можна зробити висновок, що питання формування електронного навчально-методичного комплексу дисципліни є дуже актуальним. Навчальні заклади активно проводять роботу із запровадження електронного контенту у процес підготовки майбутніх фахівців, тож важливим є визначення методології створення ЕНМКД, що забезпечуватиме якість освіти, конкурентноздатність випускників у європейському просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наказ Міністерства освіти і науки України № 466 від 25.04.2013 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання». – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>)

2. Наказ Міністерства освіти України № 161 від 02.06.1993р. «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах». – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93>

3. Биков, В.Ю., Лапинський, В.Ю. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2012. – №2. – С. 3–6.

4. Демкин, В.П., Можаяева, Г.В. Классификация образовательных электронных изданий: основные принципы и критерии. Методическое пособие для преподавателей / В.П. Демкин, Г.В. Можаяева, - [Электронный ресурс] - // Томск: Томский государственный университет. – 2003. Режим доступа: <http://ido.tsu.ru/ss/?unit=214&page=622>

5. Науково-методичне забезпечення навчального процесу у вищій школі: усталені нормативи та сучасні вимоги / Олена Жорнова, Ольга Жорнова // Вісник Книжкової палати . – 2012. – № 2. – С. 29–32.

6. Подготовка учителей-дефектологов средствами электронных образовательных ресурсов / О. В. Мамонько, В. Э. Гаманович // Актуальні питання корекційної освіти . – 2012. – Вип. 3. – С. 171–180.

7. Татаринцев А. И. Электронный учебно-методический комплекс как компонент информационно-образовательной среды педагогического вуза / А. И. Татаринцев // Теория и практика образования в современном мире: материалы междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, февраль 2012 г.). – СПб.: Реноме, 2012. – С. 367–370.

8. Разработка электронного учебно-методического комплекса: метод. рекомендации / Н.Д. Амбросенко, О.Г. Малышева, С.О. Потапова, В.А. Филькин; Краснояр. гос. аграр. ун-т. – Красноярск, 2008. – 35 с.

Олександр Антоненко
Бердянський державний педагогічний університет
(Бердянськ, Україна)

ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

В сучасному суспільстві обсяги інформації настільки великі, що робота з інформацією, звичайні шляхи пошуку та передачі її стають неефективними. З появою нових технічних засобів можливості роботи з інформацією якісно змінилися і значно розширилися.

Інформатизація суспільства є процесом активного використання інформаційної техніки для виробництва, переробки, збереження і поширення інформації й особливо знань. Сучасні потужні комп'ютери

і засоби зв'язку дозволяють швидко знаходити, передавати й обробляти необхідну інформацію. І для цього потрібно вміти користуватися цими засобами, тобто володіти відповідними технологіями. Такі технології мають назву «нових інформаційних технологій». Процес інформатизації суспільства вимагає безперечний процес інформатизації освіти. Освіта як соціальний інститут не може не відчувати на собі змін, що відбуваються в суспільстві. Концепція інформатизації навчального процесу, заснована на органічному поєднанні традиційних і новітніх засобів навчання, передбачає поетапне, поступове впровадження у навчальний процес програмних засобів навчального призначення, раціональне поєднання традиційних методів та засобів навчання, з сучасними інформаційними технологіями, що зрештою веде до поліпшення результатів навчання.

Ступенева форма професійної освіти вимагає створення нового методичного забезпечення навчального процесу. Для підготовки фахівців необхідно створити спеціальну структуру навчання зі зміною характеру професійної підготовки, реалізацією наступності в навчальному процесі, забезпеченням взаємозв'язку дисциплін, оптимальними навчальними планами і освітньо-професійними програмами, що можливе за умови реалізації інноваційних технологій навчання, базовими компонентами яких є розробка нового методичного та програмного забезпечення навчально-виховного процесу, систематичний поетапний контроль навчальної діяльності.

Результатами інформатизації освіти мають бути: покращення інформаційної культури студента (комп'ютерної освіченості); вдосконалення змісту, методів і засобів навчання на рівні світових стандартів; зміні терміну та підвищенню якості навчання; інтеграція навчальної, дослідницької та виробничої діяльності.

Ефективність комп'ютерних технологій у навчанні зумовлена широкими можливостями, що їх надають комп'ютери, комп'ютерні мережі та засоби мультимедіа. Крім того, комп'ютерне навчання дає змогу значно збільшити обсяг опрацьованої учнем інформації, оскільки вона подається в більш узагальненому й систематизованому вигляді. Інформаційно-комунікаційні технології є важливим інструментом покращення якості освіти, оскільки дозволяють розширити доступ до навчальної інформації, урізноманітнюють технології навчання тощо. Комп'ютер надає можливість зробити

процес навчання індивідуальним, завдати свій темп вивчення матеріалу, структурувати його за логікою та типом сприйняття. Можливості комп'ютерних і мережевих технологій активізують уяву. Тому впровадження цих засобів у сучасний навчальний процес є абсолютно природним явищем.

Сьогодні є головним питанням розробки та використання педагогічних навчальних програмних засобів. Без цього компонента комп'ютер – це просто купа металу. В освіті з'являється новий напрямок діяльності педагога – розробка інформаційних технологій навчання і програмно-методичних навчальних комплексів. Сучасна комп'ютерна техніка відкриває великі можливості наочності, що допомагає активізації учнів (сполучення зорової наочності зі слуховою).

Досить складно дати загальну оцінку дидактичних можливостей комп'ютера, оскільки існує величезний розрив не тільки між потенційними і реальними можливостями, але і між можливостями різних навчальних систем. Навчання студентів у вищих навчальних закладах відповідно до потреб інформаційного суспільства вимагає широкого впровадження у навчальний процес сучасних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій, застосування яких дозволить переглянути зміст навчальних дисциплін, зменшити їх технічну складову, сприятиме інтенсифікації процесу навчання, підвищенню навчально-пізнавальної активності студентів, формуванню інформаційної культури та суттєвому поліпшенню їхньої професійної підготовки за умов, якщо ці технології будуть інтегровані у комп'ютерно-орієнтовані методики навчання.

Майже на кожному етапі комп'ютер як універсальний засіб навчання може посісти своє місце і мати корисне дидактичне призначення. Заліки та іспити в типовому навчальному процесі залишаються стабільними формами контролю і традиційно цю форму роботи виконує лише педагог. Але самому іспиту передують важка, велика за обсягом часу і інформацією підготовка студентів. Полегшити їх роботу може комп'ютерна техніка – інформаційні бази даних, інформаційні бази знань, комп'ютерні конспекти лекцій, навчальні програми, які студенти для оновлення інформації можуть лише проглянути цілком або фрагментами. Таким чином, і на цьому етапі перевірки знань комп'ютер посідає чільне місце і має дидактичне призначення.

За нашими спостереженнями значно збільшилася частотність використання комп'ютера в навчальному процесі. Враховуючи індивідуальні особливості студентів, вважаємо доцільним проводити розробку цілісних навчальних курсів, із використанням дидактичних можливостей комп'ютера. Мова іде про використання комп'ютера не на окремих заняттях, а при вивченні тем і навіть цілих курсів. Тому найбільш суттєва новація використання ІТ у навчальному процесі ВНЗ – перехід від адаптивного навчання, до реалізації індивідуалізованого навчання, яке будується з урахуванням моделі студентів.

Досвід застосування комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання свідчить, що найефективнішою формою використання педагогічних програмних засобів у навчальному процесі є їх включення до складу програмних навчально-методичних комплексів (ПНМК), тобто використання програмних засобів разом із супроводжуючими друкованими матеріалами, призначеними для викладача, а також дія студентів. Перехід до нових комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання, створення умов для їх розробки, апробація та впровадження, раціональне поєднання нових інформаційних технологій навчання з традиційними – складна педагогічна задача і потребує вирішення цілого комплексу психолого-педагогічних організаційних, навчально-методичних, технічних та інших проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко О.В. Інтенсифікація процесу навчання студентів інженерно-педагогічних спеціальностей за рахунок впровадження в навчальний процес сучасних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій / О.В. Антоненко // Наукові праці. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. – Випуск 10 (193). – Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2011. – С. 36–40.

2. Антоненко О.В. Нові технології навчання майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю / О.В. Антоненко // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції "Розвиток інженерно-педагогічної освіти на засадах компетентнісного підходу". (11-13 вересня 2013 р.) – Бердянськ : БДПУ, 2013 – 256 с.

3. Горбатюк Р. М. Професійна підготовка майбутніх інженерів-педагогів як педагогічна проблема // Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. – Дрогобич, 2009. – № 1 (48). – С. 82–87.

Марія Антонченко
КЗ Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
(Суми, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

В останні роки вже не можливо представити діяльність вчителя середньої школи без застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [2; 5].

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) – це сукупність методів і процесів, які використовуються для отримання, обробки, збереження, передавання, обміну (спілкування) та управління інформацією.

Модернізація освітньої галузі передбачає гармонійне поєднання традиційних засобів передачі та отримання інформації, таких як ручка, друкований підручник, класна дошка і крейда, з використанням ІКТ, що ґрунтуються на застосуванні персональних комп'ютерів, комп'ютерних класів, інтерактивних методів та засобів навчання, різноманітних сервісів Internet [4].

В педагогічній діяльності вчителя можна виділити наступні напрями їх роботи із застосуванням ІКТ: навчання учнів; організація позакласної роботи з учнями; методична робота; взаємодія з адміністрацією; взаємодія з батьками.

У кожному з напрямів можна розглядати різноманітні форми та методи використання ІКТ [3], але ж в цьому дослідженні ми розглянемо лише використання ІКТ в навчанні.

Мета дослідження: проаналізувати використання ІКТ в навчанні.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури та практичного досвіду ми виділили наступні види діяльності вчителя, де можливе використання ІКТ: індивідуалізація та диференціація процесу навчання; контроль та діагностика (тестування) знань; організація самостійної та індивідуальної роботи учнів; виконання обчислювальних робіт; візуалізація навчальної інформації; моделювання досліджуваних процесів або явища; вирішення задач оптимізації; розвиток мислення учнів (наприклад, наочно-образне, теоретичне, творче тощо); посилення мотивації до навчання (наприклад, за рахунок образотворчих засобів програми або

вкраплення ігрових ситуацій); формування інформаційної культури учнів та ін.

Ми виділили чотири умовних рівня володіння ІКТ вчителем: початковий (вчитель набирає тексти в текстовому редакторі Word, достатньо вільно володіє навичками редагування та форматування текстів); середній (вчитель створює презентації, здійснює пошук матеріалів за певною темою в Internet з подальшим їх збереженням та використанням, користується електронною поштою для обміну інформацією, здійснює розрахунки в електронній таблиці Excel, та будує порівняльні діаграми та графіки, створює публікації та буклети); достатній (вчитель розміщує та зберігає власні матеріали у мережі Internet (wiki - технології), використовує в навчальному процесі інтерактивну дошку, бере участь у телеконференціях та вебінарах, розробляє електронні тести для поточного та підсумкового контролю); високий (рекомендується для вчителів фізико-математичних дисциплін та інформатики) (вчитель створює Web-сайт, моделює предметне середовище за допомогою мови програмування, створює електронні підручники, розробляє електронні курси, використовує освітні бази даних та знань та інше) [1].

Щоб підвищувати рівня володіння ІКТ вчителями необхідна ціла низка заходів – ми пропонуємо декілька.

По-перше, потрібно вхідне діагностування, яке виявляє рівень володіння ІКТ. Далі слід приділити увагу формуванню комп'ютерної грамотності вчителів (початкових навичок роботи з текстами, файлами та папками). Наступний крок – це оволодіння вчителями навичками використання інформаційних технологій у викладанні предметів та їх участь у міжнародних та державних освітніх інформаційних проектах (Сто відсотків, Intel@Навчання для майбутнього, Відкритий світ та інші), формування у них інформаційної культури.

Ще одним напрямом підвищення рівня володіння ІКТ вчителями є запровадження у навчальний процес дистанційного навчання.

Підсумовуючи, зазначимо, інноваційні інформаційно-комунікаційні технології є ефективним засобом вдосконалення педагогічної діяльності вчителя і формування його інформаційної культури.

Подальшої розробки потребують дослідження підвищення рівня володіння ІКТ вчителями в умовах дистанційного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонченко М.О. Інформаційно-комунікаційні технології у системі післядипломної освіти // Матеріали VIII Міжнародної конференції "Нові інформаційні технології в освіті для всіх: безперервна освіта" (ІТЕА-2013) (28 листопада 2013) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://docs.google.com/document/d/1jXU95iuF5ZfTZsXsE-06JPcruXsdPyJGfvGeAtwQf6M/edit?pli=1>
2. Білик В.М. Інформаційні технології та системи: Навчальний посібник рекомендовано МОН України. – К.: Центр учбової літератури, 2006. – 232 с.
3. Дегтярьова Г. А. Напрями інформатичної підготовки вчителів у системі післядипломної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gisap.eu/ru/node/1353>
4. Кравцова А.Ю. Совершенствование системы подготовки будущих учителей в области информационных и коммуникационных технологий в условиях модернизации образования. Автореф. дисс... д-ра пед. наук. – М., 2004. – 48 с.
5. Указ Президента України від 20.10.2005 № 1497 «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій» // Урядовий кур'єр. – 2005. – № 207.

Ірина Галенко

Торговельно-економічний коледж
Київського національного
торговельно-економічного університету
(Київ, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Сьогодні інформаційні технології стали невід'ємною частиною світу, вони значною мірою визначають подальший економічний та суспільний розвиток людства. У цих умовах революційних змін вимагає й система навчання. Інтерактивність, інтенсифікація процесу навчання, зворотний зв'язок - помітні переваги цих технологій, котрі зумовили необхідність їх застосування у різних галузях людської діяльності, насамперед у тих, які пов'язані з освітою та професійною підготовкою. Нині помітно зростає кількість досліджень, предметом

яких стало використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі.

Прикладом успішної реалізації ІКТ стала поява Інтернету – глобальної комп'ютерної мережі з її практично необмеженими можливостями збирання та збереження інформації, передавання її індивідуально кожному користувачеві.

Інтернет швидко знайшов застосування в науці, освіті, зв'язку, засобах масової інформації, включаючи телебачення, в рекламі, торгівлі, а також в інших галузях людської діяльності. Перші кроки із впровадження Інтернету в систему освіти показали його величезні можливості для її розвитку.

Основною метою заняття з іноземної мови є формування комунікативної компетенції студентів. Комунікація, як необхідний елемент взаємодії людей, груп і навіть держав, відіграє на сьогоднішній день головну роль серед багатьох соціальних процесів. Ми повинні підготувати спеціалістів, здатних до активного співробітництва, які вирізняються мобільністю, динамізмом, конструктивністю, мають розвинуте почуття відповідальності за долю своєї країни.

Завдання викладача полягає в тому, щоб створити умови для практичного володіння іноземною мовою, обрати такі методи навчання, які б дозволили кожному студенту проявити свою активність, свою творчість, активізувати свою пізнавальну діяльність, розширити свій світогляд, збагатити свої лінгвокраїнознавчі знання, покращити свої мовні знання та підвищити мотивацію.

До появи інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) викладачі іноземної мови користувалися тими технічними засобами, які в певний період часу були актуальні: лінгафонні кабінети, різні аудіо- та відеоматеріали. В даний час освітні технічні можливості розширилися – з'явилися комп'ютерні он-лайн тести, що дозволяють визначити рівень володіння іноземною мовою, комп'ютерні навчальні програми, можливість он-лайн спілкування з носіями мови, доступ до автентичних іншомовних текстів.

Можливості використання Інтернету величезні, вони прискорюють навчальний процес і покращують якість засвоєння матеріалу, роблять його наочним, інтерактивним, підвищують зацікавленість студента предметом. Викладачі повинні заохочувати студентів до використання Інтернету. Для занять з використанням Інтернету характерна самостійність студентів у виборі матеріалу, їх

активність, зацікавленість. Зазвичай з задоволенням працюють з Інтернетом групи з високим рівнем мовної підготовки: саме їм вдається знайти найбільш цікаву і змістовну інформацію. Так, при вивченні теми «Туристичні центри Великобританії» на третьому курсі напряму підготовки туризм студенти готують презентації британських міст, використовуючи Інтернет, розповідають про історію та традиції кожного міста, його визначні історичні та культурні пам'ятки, музеї, картинні галереї, собори, парки. Студенти представляють найбільш відомі британські міста: Лондон, Глазгов, Кембридж, Оксфорд, Кардіфф, Единбург, Белфаст, Бредфорд, Брістоль, Манчестер, Ноттінгем, Плімут, Престон, Шеффілд, Честер.

Набагато цікавішим може зробити заняття з англійської мови при проходженні теми «At the restaurant» використання Інтернету. Використовуючи відео з Інтернету студенти відчують справжню атмосферу відвідання ресторанів чи кав'ярень та після перегляду із задоволенням роблять свої сценки та діалоги про відвідання ресторанів.

Під час роботи з Інтернетом студенти знайомляться з великою кількістю аутентичних текстів, навчаються обирати найважливіше, при цьому в них виникають позитивні емоції, оскільки вони розуміють інформацію, і це стимулює їх до ще більшого поглиблення знань і зацікавленості предметом.

Сучасна модель навчання англійської мови передбачає, що: всі матеріали практичних занять доступні студентам і легко можуть використовуватися для самостійного вивчення, бо навчальні існують не тільки в друкованому, але й в електронному вигляді; за допомогою таких інструментів як чат, форум, блог, вікі є можливість он-лайн спілкування; можливе ведення і розробка індивідуальних і групових проектів, що розвивають навички пошуку, аналізу інформації, вчать працювати в команді, правильно розподіляти обов'язки і нести відповідальність за прийняті рішення; використовуються аудіо та відеолекції, які роблять процес навчання простим і більш насиченим.

Використання ІКТ в навчанні англійської мови допомагає сформувати у студентів вміння самостійно планувати і організувати, оцінювати і коригувати свою навчальну діяльність, орієнтуючись на кінцевий результат. Студенти навчаються приймати рішення, робити усвідомлений вибір і нести за нього відповідальність. У студентів формуються навички та вміння працювати в інформаційному просторі, самостійно шукати, відбирати і аналізувати

інформацію, представляти результат з використанням різних сучасних технологій, тобто відбувається формування необхідних мовних і соціокультурних компетенцій.

Нині розробляється методика навчання іноземним мовам з використанням Інтернету. Існують прихильники навчання іноземній мові лише за допомогою Інтернету, без традиційної роботи з підручником. Проте більшість викладачів віддають перевагу використанню Інтернету поряд з традиційними засобами навчання, інтегруючи його в навчальний процес.

На мою думку, Інтернет не може бути альтернативою традиційним підручникам. Він дозволяє успішніше виконати поставлене завдання. Не слід забувати найголовніше: використання Інтернету на занятті неможливе без участі викладача, якого теж потрібно навчити цьому. Викладач повинен навчитися орієнтуватися в потоці інформації, відсіювати непотрібне, обирати найважливіше, швидко обробляти отриману інформацію і інтегрувати її в навчальний процес. Безсумнівно це вимагає додаткової підготовки викладача, однак оптимізує і робить процес навчання більш результативним. Лише добре підготовлені викладачі зможуть стати експертами, здатними професійно оцінити переваги та недоліки використання Інтернету на занятті.

Підводячи підсумок, можна зазначити, що застосування INTERNET технологій – життєво важливий і необхідний процес в наші дні. Віддаючи перевагу сучасним технологіям процесу навчання, слід відмітити, що це- ефективний, цікавий, захоплюючий метод навчання, активна участь у роботі, а не звичне до цього вивчення відповідей, без розуміння змісту і сенсу завдання. Використання INTERNET-технологій довела можливість досягти більшого результату з меншим використанням часу, краще сприйняття і запам'ятовування інформації, можливість вільно та самостійно виражати власні думки, розвиток самовпевненості та самовираження, демократизація навчального, освітнього, пізнавального процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Костіна Є. В. Модель змішаного навчання (Blended Learning) та її використання у викладанні іноземних мов // Відомості вищих навчальних закладів. Серія: Гуманітарні науки, 2010. – Т. 1. – № 2. – С. 141–144.

2. Dudeney G. How to Teach English with Technology / G. Dudeney, N. Hockly // Pearson Longman, 2008. – 192 p.

3. Oxford R. L. Teaching and Researching: Language Learning Strategies / Oxford R. L. – Pearson Longman, 2011. – 360 p.

4. Watson J. Blended learning: The convergence of online and face - to - face education. North American Council for Online Learning / J. Watson // 2008. – 16 p.

Алина Гарданова
Стерлитамакский филиал
Башкирского государственного университета
(Стерлитамак, Республика Башкортостан, Россия)

СИЛЬНЫЕ И СЛАБЫЕ СТОРОНЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Говоря о дистанционной форме образования, представляется информационно-образовательное пространство, включающее в себя электронные источники информации, то есть электронные библиотеки, базы данных, электронные учебные пособия, взаимодействие преподавателя и ученика. Главным в дистанционной форме обучения является создание онлайн-курсов. Дистанционное обучение – это форма обучения, при которой ученик и преподаватель, находясь на дальнем расстоянии, могут контактировать с помощью Интернета. Сегодня эту форму обучения называют образовательной системой 21 века.

Дистанционное обучение имеет целый ряд плюсов, которые нельзя не заметить:

– Возможность обучаться в любое время и в любом месте, где это будет удобно. Студент в праве решать когда и сколько времени будет проходить занятие.

– Нет необходимости отрываться от основной деятельности (например, работа).

– Можно обучаться не выходя из дома или офиса, находясь в любой точке мира.

– Стоимость данного обучения не дороже, чем в высшем учебном заведении на очном обучении, так как учебные материалы предоставляются с помощью Интернета. Не нужно оплачивать дорогу и проживание, а в случае с зарубежными вузами не нужно тратиться на визу и загранпаспорт.

– Индивидуальный подход к каждому студенту. Говоря о традиционном обучении, преподаватель не всегда может уделить

внимание всем учащимся в группе, чего нельзя сказать про дистанционное образование.

- Самостоятельный выбор темпа обучения исходя из своих возможностей.

- Возможность получать образование как в вузах своей страны, так и в зарубежных одновременно.

- Короткие сроки обучения.

Разумеется, существуют и минусы такой формы обучения.

Например, отсутствие контроля над учащимся. Создается иллюзия, что, не изучая самостоятельно материал, можно получить диплом. Однако это неверное предположение. Студент должен представить отчет по изученному материалу, выполнить различные тесты. Так же, еще одним минусом дистанционного образования является отсутствие практических занятий. Но, если у студента есть желание получить достойные знания, а не просто диплом того или иного высшего учебного заведения, то он будет качественно и усердно работать и заниматься самостоятельно.

Рассмотрим дистанционное обучение за границей, в частности в Великобритании. В 1969 г. в Великобритании был открыт первый в мире университета дистанционного образования – Открытый Университет Великобритании. Он был назван так за доступность (невысокие цены) и за отсутствие необходимости часто посещать аудиторные занятия. Цель его создания – предоставить качественное образование всем желающим учиться студентам. Открытый Университет – крупнейший университет Великобритании, в котором обучается около 200 000 студентов, в том числе студенты из России. В Открытом университете действует крупнейшая учебная сеть, где на сегодняшний день работают огромное количество студентов и преподавателей. VLE (виртуальная среда обучения) Университета разрабатывается для того, чтобы у студентов и преподавателей опыт сетевого обучения был шире, чем есть. Это предоставляет возможность принимать активное участие в образовательном процессе, обеспечивает общение студента и преподавателя, обмен информацией, доступ к учебному разделу в любое удобное время и в любом месте, где есть доступ к Интернету.

В Австралии Университет Южного Квинсленда занимается дистанционным обучением уже долгое время (с 1997 года) и является лидером в данной сфере. Данный университет создал целую сеть

центров дистанционного образования по всему миру. Каждому студенту австралийского университета предоставляются материалы для дальнейших занятий. Учебные материалы отправляют либо по почте, либо с помощью Интернета. Немаловажным является наличие компьютера и Интернета, только благодаря этому осуществляется дистанционное обучение. Также студенты могут общаться со своими преподавателями или же с такими же учениками, какими они являются сами.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Околесов О.П. Системный подход к построению электронного курса для дистанционного обучения // Педагогика. – 1999. – № 6. – С. 50–56.

2. Полат Е.С. Дистанционное обучение: каким ему быть? / Полат Е.С., Петров А.Е. // Педагогика. – 1999. – №7. – С. 29–34.

3. Пидкасистый П.И. Компьютерные технологии в системе дистанционного обучения / Пидкасистый П.И., Тыщенко О.Б. // Педагогика. – 2000. – №5. – С. 7–12.

Оксана Гладченко

Національний університет державної
податкової служби України
(Ірпінь, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ПРОЦЕСУ ВИКЛАДАННЯ ІНФОРМАТИКИ

Нині використання хмарних технологій є одним із перспективних напрямів, в освіті зокрема, оскільки сприяє розвитку комп'ютерної грамотності, інформаційної культури суб'єктів взаємодії в контексті презентації значущості певного інформаційного ресурсу.

Під хмарними технологіями дослідники царини інноваційних процесів (М. Жалдак, Н. Морзе, В. Биков, А. Кух та ін.) розуміють технологію, яка надає користувачам Інтернету доступ до комп'ютерних ресурсів сервера і використання програмного забезпечення як онлайн-сервіса (за наявного підключення до Інтернету) можна виконувати складні обчислення, опрацьовувати дані, використовуючи потужності віддаленого сервера [1].

Хмарні технології – це парадигма, що передбачає віддалене оброблення та зберігання даних. Відповідно, хмара – певний дата-центр, сервер або мережа, де зберігаються дані та програми, що з'єднуються з користувачами через Інтернет. Хмарні технології дозволяють споживачам використовувати програми без установки й доступу до особистих файлів з будь-якого комп'ютера, що має доступ до Інтернет. Окреслена технологія сприяє значно ефективнішому управлінню підприємством за рахунок централізації управлінської та облікової інформації, обробки, пропускної здатності та надійності збереження даних [2].

Хмарні технології в освітній діяльності доцільно використовувати задля зберігання даних на хмарі, а також як засіб перевірки практичних, самостійних, індивідуальних робіт студентів у будь-який зручний для викладача час.

Щоб організувати роботу з групою студентів засобами хмарних технологій доцільно забезпечуючи комунікативні функції навчання через спілкування засобами Інтернет-технологій та розвиваючи практичні вміння й навички роботи із сучасною комп'ютерною технікою, створити поштову скриньку під аббревіатурою назви групи у відповідному виші та номером студента у списку групи. Наприклад, ekb_41_2, де ekb – це аббревіатура спеціальності, 4 – це остання цифра року, в якому вступили студенти до навчального закладу, 1 – номер групи на потоці, 2 – порядковий номер студента. Після реєстрації кожен студент повинен надіслати викладачу на e-mail лист-підтвердження щодо реєстрації, зокрема на ukr.net. Викладачеві варто у своїй поштовій скриньці на ukr.net для конкретної групи створити папку з аббревіатурою назви групи.

Наступним кроком діяльності студентів є реєстрація під тим самим логіном на одному із хмарних сервісів, зокрема на OneDrive за інтернет-адресою onedrive.live.com. OneDrive – це безкоштовне сховище даних, на якому можна розмістити до 15 Гб даних різних типів: фотографії, відео, документи тощо. OneDrive пропагується як одне сховище даних абсолютно для всього. Дані, які розташовані на OneDrive, можна відкривати, зберігати, ділитися з телефону, планшету, комп'ютера. Після реєстрації студенти повинні створити папку з назвою «Практичні роботи» та надати до неї доступ викладачеві. У результаті на адресу викладача приходять лист-

повідомлення від відповідного користувача (рис. 1). Викладач переносить це повідомлення у папку групи поштової скриньки ukr.net.

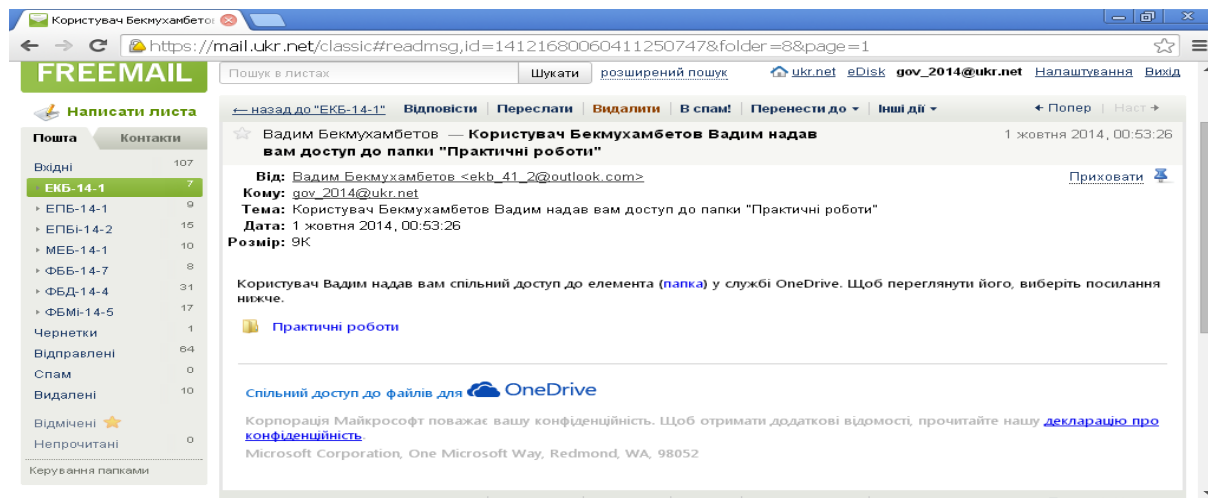

Рис. 1. Лист-повідомлення викладачу про надання студентом доступу до папки «Практичні роботи»

Отже, викладачу надано змогу перевіряти роботи студента у будь-який час, а студенти мають можливість зберігати значні за обсягом дані (рис. 2).

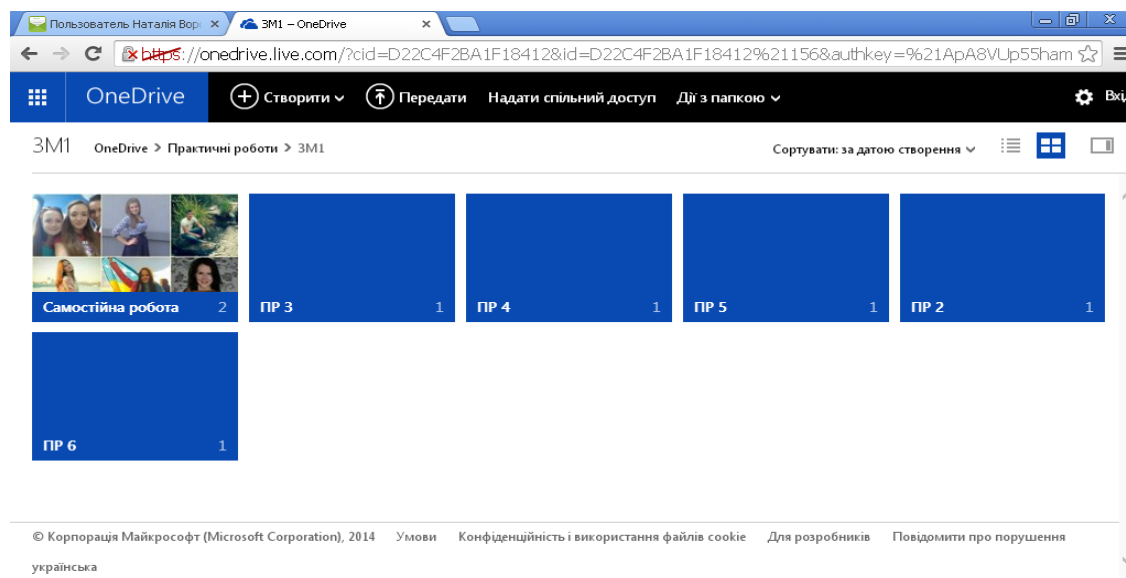

Рис. 2. Вигляд збережених папок із практичними роботами на OneDrive

Зазначимо, що впровадження хмарних технологій в освітній процес можливо не лише викладачами інформатики, а й викладачами інших навчальних дисциплін.

На заняттях інформатики студенти вивчають програми Word, Excel, Power Point фірми Microsoft Office. Доцільно студентів познайомити із подібними застосунками на хмарі, а саме: Word Online, Excel Online, Power Point Online. В результаті практичної роботи з однойменними програмними продуктами молоді люди отримають порівняльні знання та навички в різних середовищах. Таким чином, студенти познайомляться з найважливішими перевагами хмарних технологій – відсутня прив'язка до робочого місця, доступність до даних з різних місць у довільний момент часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кух А. М. Лабораторна робота «Хмарні технології» / А. М. Кух. – Режим доступу: <http://kukh.ho.ua/kurs/KITON/H1.pdf>.
2. Хмарні технології. – Режим доступу: <http://j.parus.ua/ua/358/>.

Віра Глазова

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(Слов'янськ, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЙНІ, МОТИВАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

На сьогоднішній день багато навчальних закладів дійшли висновку про необхідність впровадження дистанційного навчання. Перевагами такої форми навчання є можливість цілодобового доступу до навчальних матеріалів, залучення додаткового контингенту студентів, розширення ринку освітніх послуг за рахунок виключення проблем, які пов'язані з віддаленістю місця проживання, відривом від роботи.

Для впровадження дистанційного навчання необхідно враховувати не тільки методичні, організаційні, технічні аспекти, а й управлінські аспекти в підготовці та підвищенні кваліфікації викладачів. На етапі впровадження викладацький склад у більшості випадків висловлює готовність до використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі, оскільки пов'язує це з перспективами кар'єрного росту, бажанням засвоїти нову техніку і програмне забезпечення, можливість

систематизувати навчальний матеріал в електронному вигляді і зробити його більш наочним. Але серед викладачів є і чимало консервативно налаштованих фахівців, які хотіли б продовжити викладати свій предмет звичними засобами.

На сьогодні існує достатня кількість прикладів успішного впровадження систем дистанційного навчання [1; 2]. Їх впровадження стало можливим при поєднанні потенціалу, можливостей і правильного розуміння ролі і місця дистанційного навчання в традиційному навчальному процесі. Не на останньому місці тут знаходиться попереднє планування і управління впровадженням та усвідомлення необхідності цієї прогресивної форми навчання.

При впровадження дистанційного навчання опрацьовується план розробки дистанційних курсів і програм у межах загального навчального процесу університету. Кафедри погоджують впровадження дистанційного навчання зі своїми загальними цілями, планами і щоденною діяльністю. На перших етапах роботи з планом впровадження необхідно чітко визначити мету, завдання та основні форми навчально-пізнавальної діяльності.

Метою може бути збільшення кількості студентів шляхом залучення через впровадження нової форми навчання або введення нової категорії в навчальні послуги університету, створення та розвиток системи дистанційного навчання в університеті. Основні завдання теж можуть бути різноплановими та включати, наприклад, створення та функціонування мережі дистанційного навчання, розробку засобів навчання.

Крім цілей і завдань спочатку визначаються основні етапи та структура діяльності на кожному кроці впровадження. Першочерговими завданнями підготовчого етапу є створення технічної бази, навчального контенту, освоєння методики розробки та викладання дистанційних курсів. Основними напрямками діяльності на цьому етапі є розробка впровадження дистанційного навчання, або його елементів у навчальний процес, розробка критеріїв і стандартів якості навчальних продуктів, що створюються в університеті, з обов'язковою їх експертизою; підготовка розробників та інструкторів курсів дистанційного навчання з одночасним накопиченням кількості дистанційних курсів, побудова методичної підтримки викладацького складу, який задіяний у створенні дистанційних курсів, вивчення та аналіз змін співвідношення робочого навантаження викладачів між

розробкою і викладанням курсів, створення інфраструктури системи дистанційного навчання. Основою цієї інфраструктури повинні стати викладачі, відповідальні за організацію дистанційного навчання на кафедрах університету. Підготовку таких фахівців можна вести через внутрішню вузівську систему підвищення кваліфікації з використанням сил і засобів центру дистанційного навчання [3].

Предметом впровадження спочатку може бути окремо взятий навчальний курс, потім поступово відбутися перехід до декількох навчальних курсів, які взаємопов'язані в освітній траєкторії та система дистанційної навчання в цілому. У разі розгортання системи дистанційного навчання налагоджується технологічний ланцюжок навчання, починаючи з підтримки окремого дистанційного курсу і закінчуючи зв'язком з усіма компонентами, що пов'язані з процесом навчання.

Під час дистанційного навчання у студентів є можливість вибору форми, місця, швидкості і часу навчання. Для початку занять студенті у системі дистанційного навчання необхідна організаційна структура, яка зможе його забезпечити, зазвичай це створення Центру дистанційного навчання університету, до штату якого входять відповідальні за технічну складову дистанційного навчання, за навчальну базу і методичну підтримку, а також сформований навчальний контент дисципліни. У межах роботи Центру дистанційного навчання також створення бази даних викладачів та студентів.

Велике значення має визначення і створення структури навчального контенту, який повинен містити: навчально-методичний комплекс дисципліни, лекційний курс з розгорнутим тематичним планом, попередніми тематичними оглядом зв'язку з вивченими раніше темами і дисциплінами; глосарій; методичні рекомендації щодо виконання завдань; пробний і контрольні тести; посилання на навчальні матеріали в мережі Інтернет та в електронних бібліотеках; електронні варіанти навчально-методичних посібників; терміни та розклад проходження дистанційного курсу. Навчально-методичний комплекс з кожної дисципліни повинен включати: навчально-методичні посібники, контрольні роботи, конспекти лекцій, лабораторні роботи; індивідуальні та самостійні завдання; блок тестів; відео- та аудіоматеріали з дисципліни. Обов'язковим етапом впровадження дистанційного навчання є планування технологічної та технічної інфраструктури дистанційного навчання. При впровадженні

дистанційного навчання можна спиратися на вже існуючу інфраструктуру, що включає наявність тієї чи іншої технічної бази і традиційної для навчального закладу схеми навчання.

Дистанційне навчання на сьогоднішній день вже займає певне місце на ринку освітніх послуг. Внаслідок базування на принципах управління, свободи місця, часу та форми навчання, інформаційно-комунікаційних технологіях може забезпечити необхідну ринку якість підготовки фахівців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дистанційне навчання (досвід впровадження педагогічного експерименту у Полтавському університеті економіки і торгівлі) [Електронний ресурс] : – Полтава. – 2013. Режим доступу : http://el.puet.edu.ua/sites/default/files/book_el.pdf.

2. Дистанційне навчання: досвід впровадження в українському університеті / монографія / В. Любчак, О. Купенко, Т. Лаврик [та ін.]. – Суми : СумДУ, 2009. – 160 с.

3. Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання / О. Андреев, К. Бугайчук, Н. Каліненко [та ін.] ; за ред. О. Андреева, В. Кухаренка – ХНАДУ, Харків : «Міськдрук», 2013. – 212 с.

Максим Глазунов

Київський національний лінгвістичний університет
(Київ, Україна)

ЗАСОБИ ВЕБ 2.0 У НАВЧАННІ АНГЛОМОВНОГО ПИСЬМА: РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ

Стрімкого розвитку на сьогоднішній день набуває поширення веб-технологій, особливо засобів Веб 2.0, що надають їм інтерактивного характеру. Найпопулярнішими засобами Веб 2.0 є соціальні мережі, форуми, Вікі, чати. Розвиток цих технологій диктує нові вимоги щодо навчання іноземних мов, в тому числі і писемного мовлення (ПМ).

Нами був розроблений електронний комплекс вправ для навчання майбутніх учителів англомовної компетентності в ПМ. Для ефективного його впровадження в навчальний процес потрібно дотримуватись певних рекомендацій.

По-перше, успішне використання запропонованої методики в навчальному процесі можливе за умови наявності високошвидкісного

доступу до мережі Інтернет, спеціально обладнаної комп'ютерної аудиторії (персональні комп'ютери або ноутбуки, навушники, проектор, екран, електронна дошка Smartboard).

По-друге, надзвичайно важливою умовою є високий рівень сформованості у суб'єктів навчального процесу інструментальних навичок роботи з комп'ютерною технікою та веб-технологіями. Передусім ця умова є дуже важливою для викладача, адже більшою мірою від нього залежить організація робочого часу на занятті та ефективність роботи студентів поза межами навчальної аудиторії.

Викладачеві необхідно чітко дотримуватись етапів пропонованої нами методики: інструментального (оволодіння навичками роботи з веб-технологіями), підготовчого (формування навичок створення висловлювань понадфразового рівня), основного (формування вмінь створення висловлювань текстового рівня).

На інструментальному етапі дуже важливо проконтролювати, щоб усі студенти створили власні електронні поштові скриньки, зареєструвались у соціальній мережі Facebook (FB) та сервісі Вікі, при чому студентам бажано вписати власні логіни та паролі до всіх ресурсів, тому що, як показує практика, деякі студенти забувають персональну інформацію, що значно уповільнює процес навчання і знижує його ефективність.

Підготовчий етап складається з двох підетапів. На підетапі 1.1 студенти знайомляться із текстом-зразком, інструкціями-пам'ятками та виконують рецептивні вправи. Викладачеві необхідно активізувати роботу в парах, потім провести обговорення для перевірки розуміння студентами композиції та структури твору. Від цього етапу багато в чому залежить успішність написання студентами кінцевого твору, тому можна спроектувати інструкції та зразки на екран, детально їх обговорюючи, та, за необхідності, надаючи вказівки та пояснення. Цей матеріал має бути збережений у робочій групі FB для того, щоб студенти мали до неї постійний доступ і в будь-який час могли ще раз її переглянути. Також потрібно вчасно завантажити у робочу групу візуальні матеріали, що можуть слугувати смисловими візуальними опорами за допомогою функції FB «Світлини».

На підетапі 1.2 у студентів формуються навички створення висловлювань понадфразового рівня. Студенти виконують вправи, створені за допомогою навчальної комп'ютерної програми Quizmaker. Студенти набувають нових знань, вивчаючи лексичні одиниці (ЛО),

граматику, особливості певної теми. Викладачеві дуже важливо проконтролювати, щоб студенти повністю завершили комплекс вправ і натиснули кнопку “Finish”. У цьому разі всі результати робіт студентів будуть автоматично надіслані на електронну пошту викладача, в іншому випадку викладач не отримає жодної інформації щодо виконаних завдань.

Основний етап також складається з двох підетапів. На підетапі 2.1 відбувається написання студентами власне письмового твору без вербальних опор. На цьому етапі викладачеві необхідно надати детальні та чіткі інструкції щодо місця та характеру публікації. Під місцем ми розуміємо робочу групу у FB або платформу Вікі. Характер означає індивідуальну або проектну роботу (роботу в мікрогрупах). Остання здійснюється, як правило, за допомогою платформи Вікі, яка дозволяє студентам створювати, редагувати і публікувати спільний текст, одночасно працюючи за різними комп'ютерами. За допомогою функції робочої групи FB «Події» необхідно заздалегідь окреслити терміни здачі робіт та вимоги до їх написання.

На підетапі 2.2 відбуваються контроль, взаємоконтроль та виправлення помилок. Дуже важливим для викладача є надання студентам необхідних інструкцій щодо аналізу та виправлення помилок одногрупників, демонстрація зразка. Неабияким стимулом для якісного взаємоконтролю можуть слугувати додаткові бали, виставлені викладачем за перевірені роботи. Після взаємоперевірки відбувається контроль з боку викладача, який підсумовує роботи і виставляє остаточну оцінку, попередньо коментуючи та аналізуючи помилки, що були знайдені одногрупниками.

Тетяна Дрожжина

КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»
(Харків, Україна)

ДЕЯКІ ПИТАННЯ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Наявні підходи до трактування низки основних понять у галузі ІКТ-технологій (інформатична, інформаційно-комунікаційні технології, ІКТ навчання, інформатична та інформаційно-комунікаційна компетентність та ін.) як вважають провідні українські фахівці

Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України [1] нині не можна вважати усталеними. Поки що немає чіткого стандартизованого нормативного визначення ІКТ-компетентності, є достатньо велика база напрацювань щодо іноземного досвіду і робіт вітчизняних фахівців. Невизначеність основних дефініцій та змісту ІКТ-компетентності (інформаційної) в цілому певним чином гальмує процес формування та розвитку компетентності педагогів в галузі інформаційних технологій в системі післядипломної педагогічної освіти. Існує нагальна потреба стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей учителів і в післядипломній освіті педагогів зокрема [1]. Визначеність базового рівня ІК-компетентності учителя дасть змогу системі післядипломної педагогічної освіти формувати завдання щодо її подальшого розвитку. В нашій публікації ми спробуємо певним чином узагальнити наявні напрацювання з цього питання, проведені науково-педагогічними працівниками Харківської академії неперервної освіти та визначити основні складові інформаційної компетентності учителя в кваліфікаційній характеристиці підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідно до Національної рамки кваліфікацій [2].

Питанню аналізу підходів до розгляду сутності і структури ІК-компетентності присвячені роботи багатьох науковців, а саме: В.А.Адольф, І.Ю. Степанова, Л.Н. Горбунової та А.М. Семибратова, М.А. Горюнової, А.А.Єлізарова, М.Б. Лебедевої та О.Н. Шиловой, О.М.Спіріна та О.В. Овчарук, О.В. Білоуса та П.П., Грабовського та ін. В цих джерелах деталізуються сутнісні та функціональні характеристики, які можуть слугувати основою для визначення стандартів та оцінки ІК-компетентності в галузі освіти. Однак, відсутній поки що стандарт ІК-компетентності учителя не дає чітких орієнтирів системі післядипломної освіти щодо формування і розвитку цієї важливої складової загальної професійної компетентності педагогів.

Компетентністний підхід в освіті – загальновизнаний в світі, тож для нашого подальшого викладу необхідно окреслити основні поняття, якими сьогодні користуються науковці та педагоги. Зазначимо, що загальні компетентності часто називають ключовими або базовими, а професійно-спеціалізовані – предметними [1, с.45].

Основний «каркас» компетенцій та навичок, що використовувалися під час створення кваліфікаційних характеристик,

був запозичений нами з розробок проекту Tuning [3] і має такий узагальнений вигляд:

Інструментальні компетенції: це компетенції, які мають інструментальну функцію. Вони включають: когнітивні здібності: здібність розуміти та використовувати ідеї та думки; методологічні здібності: спілкуватися з оточенням: організація часу та стратегія навчання, прийняття рішень чи вирішення проблем; технологічні навички: використання технічних пристроїв, навички управління інформацією та роботи з комп'ютером; лінгвістичні навички: усна та письмова комунікація чи знання другої мови.

Міжособистісні компетенції – індивідуальні здібності, а саме: здібність висловлювати власні почуття, здібність до критики та самокритики; соціальні навички: міжособистісні навички чи робота в команді, визнання суспільних чи етичних цінностей. Ці навички сприяють процесам соціальної взаємодії та співробітництва.

Системні компетенції: навички та здібності, які відносяться до систем в цілому. Вони передбачають комбінацію розуміння, сприймання та знання, що дозволяє індивіду бачити частини цілого в їх зв'язку та єдності. Ці здібності включають уміння планувати зміни, щоби покращити існуючі системи та розробити нові. В якості бази для системних компетенцій необхідне набуття інструментальних та міжособистісних компетенцій.

Предметно-спеціалізовані компетенції: включають спектр психолого-педагогічних компетенцій, а також компетенції, які притаманні спеціалістам у визначеній сфері педагогічної діяльності – учителі-предметники, учителі початкових класів, вихователі дошкільних закладів, а також інші спеціалісти (не педагоги), які працюють в сфері освіти, а саме: логопеди, практичні психологи, соціальні педагоги та ін.

Важливо зупинитися на визначенні інформаційно-комунікаційної компетентності, точніше інформаційно-комунікаційно-технологічної компетентності, або ІКТ-компетентності – з огляду на попередні дослідження її визначають як «підтверджену здатність особистості використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно значущих, зокрема професійних, задач у певній предметній галузі» [1, с. 46].

Синонімічними до терміну «ІКТ-компетентність» можна вважати низку термінів, що нині використовуються в педагогічній науці: «комп'ютерна компетентність», «інформаційно-комп'ютерна компетентність», «інформаційно-технологічна компетентність».

Ми будемо користуватися визначенням О.Овчарук, яка вважає, що: ІКТ-компетентність – це підтверджена здатність особистості автономно і відповідально використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно значущих, зокрема професійних, задач у певній предметній галузі або виді діяльності.

ІКТ – компетентність включає свідоме та критичне застосування технологій інформаційного суспільства для роботи, навчання, відпочинку та спілкування. Вона побудована на застосуванні базових інформаційно-комунікаційних навичок: використання комп'ютерів для доступу, накопичення, вироблення, представлення та обміну даними і відомостями та для спілкування, участі в спільнотах через мережу Інтернет, крім того до цієї компетентності ми відносимо також в більш широкому розуміння вміння працювати з будь-якою інформацією, яка може бути представлена у будь-якому вигляді (текстовій, графічній, аудіо-, відео-), перекладу інформації з однієї знакової системи в іншу і називаємо її інформаційною компетентністю.

О. Спирін та О.Овчарук розглядають детально основні знання, вміння та ставлення, що відносяться до цієї компетентності [1, с. 47]:

– інформаційна компетентність вимагає свідомого розуміння та знання природи, ролі та можливостей технологій інформаційного суспільства в особистому та соціальному житті, навчанні та роботі. Це включає використання комп'ютерних технологій, як, наприклад, текстових редакторів, spreadsheets, баз даних, масивів даних та управління. Розуміння можливостей та потенціальних ризиків Інтернету та спілкування через електронні медіа (e-mail, network tools) для роботи, навчання, відпочинку, обміну даними і відомостями та колаборативного мережного спілкування, навчання та дослідження;

– усвідомлення особистістю механізму дії технологій інформаційного суспільства щодо підтримки творчості та інноваційної діяльності, бути обізнаною щодо валідності та

відповідності даних і відомостей, які на етичних та правових принципах є доступними та залучаються до використання;

– уміння передбачають здатність знаходити, збирати та опрацьовувати дані, відомості і повідомлення та використовувати їх систематичним та критичним способом, відповідно до реального та віртуального середовища та посилань. Особистість повинна володіти вмінням використовувати засоби для розробки, представлення та усвідомлення комплексу інформації та здатністю до доступу, пошуку та використання сервісів мережі Інтернет;

– також особистість повинна бути здатною використовувати ІКТ для підтримки критичного мислення та відповідного ставлення до доступних даних і відомостей та відповідально використовувати інтерактивні медіа. Ця компетентність передбачає здатність входження до соціальних, культурних, професійних спільнот та мереж.

Особистість також повинна бути здатною використовувати ІКТ для підтримки не лише критичного мислення, а й творчості та інновацій. Ми погоджуємося з такими визначеннями.

Друга група характеристик ІКТ-компетентності, яку ми вивчали і якою користувалися в роботі описана на основі підходу ISTE [4] Міжнародного товариства для технологій в освіті ISTE (International Society for Technology in Education - ISTE). Дана організація є провідною в розробці, підтримці та поширенні інноваційних напрямів в освіті, приділяючи значну увагу розвитку технологій. ІКТ-компетентність особи за версією ISTE характеризується: 1. ІКТ-баченням: розумінням та усвідомленням ролі та значенням ІКТ для роботи та навчання впродовж життя. 2. ІКТ-культурою: способом розуміння, конструювання, світоглядного бачення цифрових технологій для життя та діяльності в інформаційному суспільстві. 3. ІКТ-знанням: набором фактичних та теоретичних знань, що відображають галузь ІКТ для навчання та практичної діяльності. 4. ІКТ-практикою: наявністю практики застосування знань, умінь, навичок у галузі ІКТ для особистих та суспільних професійних та навчальних цілей. 5. ІКТ-удосконаленням: здатністю удосконалювати, розвивати, генерувати нове у сфері ІКТ та засобами ІКТ для навчання, професійної діяльності, особистого розвитку. 6. ІКТ-громадянськістю: має підтверджену якість особистості демонструвати свідоме ставлення через дію, пов'язану із застосуванням ІКТ для відповідальної соціальної взаємодії та поведінки.

Ці характеристики були нами певною мірою відображені при створенні кваліфікаційних характеристик підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Розглянемо основні характеристики інформаційної (ми використовуємо надалі таке визначення) компетентності. Спираючись на визначення Національної рамки кваліфікацій [2] (7 рівень «спеціаліст», «магістр») та напрацювання вітчизняних та зарубіжних фахівців, колектив науково-педагогічних працівників Академії розробив низку кваліфікаційних характеристик підвищення кваліфікації педагогічних працівників, побудувавши її каркас таким чином:

– визначені базові професійні компетентності, які складають, на наш погляд, основу професійної діяльності педагога і мають бути розвинені в процесі підвищення кваліфікації: нормативно-правова, методологічна, психолого-педагогічна, інформаційна, комунікативна, дидактична, дослідницька і аналітична;

– побудова кожної з компетентностей відповідає загальній будові визначення освітнього рівня (в нашому випадку 7 рівня, який взято за базу процесу підвищення кваліфікації) в Національній рамці кваліфікацій, тобто «Інтегральна компетентність»: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог», що складається з таких компонентів:

Знання. Спеціалізовані концептуальні знання, набуті в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи.

Уміння. Розв'язання завдань і проблем, що потребують оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

Комунікація. Зрозуміле й недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

Автономність і відповідальність. Прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.» (нац. рамка)

Наведемо приклади змісту розроблених кваліфікаційних характеристик підвищення кваліфікації учителя української мови та літератури в частині «Інформаційна компетентність».

Інформаційна компетентність:

Здатність до взаємодії з інформаційним середовищем, що передбачає активне знання способів обробки різноманітної інформації та володіння сучасними інформаційними технологіями для якісного виконання професійних задач; здатність до групової діяльності та співробітництва з використанням сучасних комунікаційних технологій для досягнення професійно значущих цілей; готовність до саморозвитку у сфері інформаційних технологій, необхідного для постійного підвищення кваліфікації та реалізації себе в професійній діяльності.

Знання. Знання способів пошуку, обробки, структурування, систематизації, зберігання, представлення, передавання інформацію за допомогою традиційних та інформаційних технологій; синтезу існуючої інформації для створення на її основі нового знання.

Уміння. Здійснення інтерпретації інформації в різних формах (текстовій, графічній, аудіо-, відео-), перекладу інформації з однієї знакової системи в іншу; побудова освітньої діяльності за допомогою інформаційних технологій відповідно до дидактичних вимог, використовуючи програмні засоби загального та навчального призначення для організації та модернізації навчально-виховного процесу, організації позаурочної діяльності, розробки творчих навчальних проектів; використання інформаційних джерел різних типів, в тому числі і на електронних носіях, як для роботи, так і для неперервної самоосвіти.

Комунікація. Володіння навичками мережевої взаємодії в асинхронному (за допомогою електронної пошти та форумів) та синхронному (чати, ICQ) режимах; оцінка актуальності проблем з метою колективного обговорення максимально великою кількістю учасників мережевої взаємодії; використання всіх можливостей обраного способу мережевого спілкування для найбільш точного відображення сутності проблеми і забезпечення оперативності її розв'язання.

Автономність і відповідальність. Проектування навчально-виховного процесу з використанням електронних ресурсів та вироблення конкретних методичних рекомендацій щодо їх

використання у професійній діяльності. Забезпечення педагогічно доцільного використання потенціалу інформаційних ресурсів, який надається засобами ІКТ і організація навчального процесу на його основі.

Інформаційна компетентність кваліфікаційної характеристики підвищення кваліфікації учителя географії згідно з нашим баченням виглядає таким чином:

Інформаційна компетентність:

Здатність до взаємодії з інформаційним середовищем, яка передбачає активне знання способів обробки різноманітної інформації та володіння сучасними інформаційними технологіями для якісного виконання професійних задач; здатність до групової діяльності та співробітництва з використанням сучасних комунікаційних технологій для досягнення професійно значущих цілей; готовність до саморозвитку в сфері інформаційних технологій, необхідного для постійного підвищення кваліфікації та реалізації себе в професійній діяльності.

Знання. Знання способів пошуку, обробки, структурування, систематизації, зберігання, представлення, передавання інформацію за допомогою традиційних та інформаційних технологій; синтезу існуючої інформації для створення на її основі нового знання.

Уміння. Здійснення інтерпретації інформації в різних формах (текстовій, графічній, аудіо-, відео-), отримання та передачі інформації за допомогою мови карт та ГІС (гео-інформаційних систем); побудова освітньої діяльності за допомогою інформаційних технологій відповідно до дидактичних вимог, використовуючи програмні засоби загального та навчального призначення для організації та модернізації навчально-виховного процесу, організації позаурочної діяльності, розробки творчих навчальних проектів; використання інформаційних джерел різних типів, в тому числі і на електронних носіях, як для роботи, так і для неперервної самоосвіти.

Комунікація. Володіння навичками мережевої взаємодії в асинхронному (за допомогою електронної пошти та форумів) та синхронному (чати, ICQ) режимах; оцінка актуальності проблем з метою колективного обговорення максимально великою кількістю учасників мережевої взаємодії; використання всіх можливостей обраного способу мережевого спілкування для найбільш точного

відображення сутності проблеми і забезпечення оперативності її розв'язання.

Автономність і відповідальність. Проектування навчально-виховного процесу з використанням електронних ресурсів та вироблення конкретних методичних рекомендацій щодо їх використання у професійній діяльності. Забезпечення педагогічно доцільного використання потенціалу інформаційних ресурсів, який надається засобами ІКТ і організація навчального процесу на його основі.

Наступний приклад стосується кваліфікаційної характеристики вихователя дошкільного навчального закладу.

Інформаційна компетентність:

Здатність до пошуку, обробки, збереження і створення інформаційних ресурсів та обміну ними, володіння сучасними інформаційними технологіями.

Знання. Знання сучасних навчальних посібників та інших інформаційно-освітніх ресурсів в галузі дошкільної освіти. Обізнаність щодо сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, необхідних для ефективної професійної діяльності. Знання технологій створення навчальних та методичних матеріалів за допомогою комп'ютера.

Уміння. Використання інформаційних джерел різних типів та видів, в тому числі й на електронних носіях, як для роботи, так і для неперервної самоосвіти. Інтерпретація текстових матеріалів та іншої інформації в різних формах (графічній, електронній та ін.), переклад інформації з однієї знакової системи в іншу.

Комунікація. Зрозуміле, недвозначне, аргументоване та переконливе донесення до колег та певною мірою і до батьків вихованців самостійно інтерпретованих даних з різних джерел інформації. Зрозуміле, недвозначне та доступне донесення до дошкільників самостійно отриманих та оброблених даних з різних галузей освіти, науки та суспільного життя.

Автономність і відповідальність. Створення власних інформаційних продуктів (методичного супроводу навчально-виховного процесу в ДНЗ, дидактичних матеріалів (у тому числі на електронних носіях для дітей) у будь-якій формі.

Таким чином, науково-педагогічний колектив Харківської академії неперервної освіти здійснив розробку кваліфікаційних характеристик підвищення кваліфікації педагогічних працівників на

основі прийнятої Національної рамки кваліфікацій, де однією із складових є «інформаційна компетентність». Запровадження складених на основі розроблених характеристик навчальних програм підвищення кваліфікації педагогів дасть змогу певним чином перевірити дієвість запропонованих характеристик. Однак, ця перевірка, очевидно, не може відбутися в короткий термін часу, тому що передбачає ґрунтовні зміни в характері та стилі діяльності педагогів з огляду на використання інформаційних технологій, суттєву переорієнтацію їхнього мислення та перенесення цих змін в навчально-виховний процес у навчальних закладах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України : метод. рекомендації / [В.Ю. Биков, О. В. Білоус, Ю. М. Богачков та ін.] ; за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук.– К. : Атіка, 2010. – 88 с.

2. Постанова КМ України «Про затвердження національної рамки кваліфікацій» від 23 листопада 2011 р. № 1341. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>.

3. Байденко В.И. Болонский процесс: поиск общности европейских систем высшего образования (проект Tuning) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://yspu.org/trn_level_edu/7/tuning1.pdf.

4. Standarts [Електронний ресурс] // Web-site ISTE – International Society for Technology in Education. – 2010. – Режим доступу : <http://www.iste.org/standards/nets-for-students.aspx>

Яна Дьячкова

Київський національний університет імені Т. Шевченка
(Київ, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ КОРОТКОСТРОКОВИХ ВЕБ-КВЕСТІВ ДЛЯ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОГО АНГЛОМОВНОГО ГОВОРІННЯ

Умови навчання у вищих навчальних закладах сьогодення вимагають використання ресурсів мережі Інтернет у процесі вивчення англійської мови (АМ), адже основні напрямки модернізації змісту вищої освіти спрямовані на створення та використання нових освітніх

технологій, що вимагають залучення глобальної мережі. Вітчизняними і зарубіжними науковцями наразі досліджуються можливості та перспективи ефективного використання навчальних Інтернет-ресурсів у навчанні АМ. До сучасних навчальних Інтернет-ресурсів належать [1]: 1) хотлісти (hotlist – список посилань на текстові Інтернет-ресурси); 2) мультимедійні скрепбуки (multimedia scrapbook – список посилань на текстові, графічні, аудіо- та відео-Інтернет-ресурси); 3) трежа ханти (treasure hunt – посилання на різноманітні сайти по темі, що вивчається; питання по кожному розділу; загальне питання на цілісне розуміння теми); 4) сабджект семпли (subject sampler – посилання на текстові та мультимедійні матеріали мережі Інтернет; питання по кожному розділу; аргументація своєї власної думки по дискусійному питанню, що вивчається); 5) веб-квести (web quest – посилання на текстові та мультимедійні матеріали мережі Інтернет; питання по кожному розділу; аргументація власної думки по дискусійному питанню, що вивчається; загальне питання дискусійного характеру).

Враховуючи можливості та потенціал кожного навчального Інтернет-ресурсу, ми можемо констатувати, що для навчання говоріння веб-квест (ВК) є найбільш відповідним. ВК дозволяє організувати професійно спрямоване спілкування в межах загального питання дискусійного характеру, яке мотивує студентів до спілкування на професійну тематику, до всебічного вивчення питання задля спроможності аргументувати власну позицію. Це одна із найбільш ефективних моделей використання Інтернету в навчальному процесі.

Зважаючи на особливості професійно спрямованого англомовного говоріння (ПСАГ) фахівців, сфери та ситуації спілкування, в яких реалізуються їхні комунікативні наміри, і специфіку викладання АМ для професійного спілкування, ми вважаємо, що ефективним буде впровадження короткострокових міжпредметних ВК із рольовим компонентом у практику викладання АМ. Короткострокові ВК, як правило, розраховані на один тиждень. Таке міні дослідження дозволить сконцентруватися майбутньому фахівцеві на швидкому й оптимальному досягненні результату, адже АМ для професійного спілкування передбачає фахове спрямування предмету та залучення міжпредметних зв'язків. Ми також вважаємо за доцільне використовувати індивідуальні та парні ВК для повної

реалізації комунікативних намірів фахівців під час усного англомовного спілкування в різних комунікативних ситуаціях і ролях.

Короткостроковий ВК як засіб навчання ПСАГ передбачає: наявність актуальної теми, що відповідає інтересам і знанням студентів [2; 3], впливаючи тим самим на мотиваційний бік їхньої діяльності; ясне та точне формулювання завдань, які чітко визначають кінцевий результат роботи студентів; відбір викладачем Інтернет-ресурсів, які використовуються студентами в процесі роботи над ВК; конкретизацію та розподіл завдань, визначення способів, засобів і часових рамок їх виконання, презентацію результатів діяльності; оцінювання роботи самими студентами та безпосередньо викладачем [3]; узагальнення результатів і підведення підсумків задля з'ясування, чого навчилися студенти, яких навичок набули, які уміння були сформовані й удосконалені.

Після завершення роботи над короткостроковим ВК майбутній фахівець спроможний аналізувати матеріал, трансформувати, інтерпретувати його та використовувати для створення мультимедійних презентацій, власної веб-сторінки і веб-сайту. Задля подальшого вдосконалення ПСАГ результати виконаного ВК мають презентуватися як усний виступ або демонстрація комп'ютерної презентації із подальшою драматизацією в процесі ділової гри, протягом якої відбуватиметься обговорення певної проблеми або групи питань чи одного дуже важливого питання з метою досягнення істини.

Наявність навчальних Інтернет-ресурсів дозволяє подивитись на освітні ресурси мережі Інтернет з іншого боку і почати сприймати їх не як додаткові, а як аналогові або альтернативні [1, с. 11]. Правильно дібрані Інтернет-ресурси є зразками автентичного матеріалу, які (разом із підручниками та навчальними посібниками) можуть бути спрямовані на навчання майбутніх фахівців ПСАГ. Впровадження ВК, організованого на конкретному навчальному матеріалі тематичних циклів, позитивно впливатиме на процес навчання ПСАГ і підвищуватиме інтерес майбутніх фахівців до вивчення АМ завдяки новизні подачі навчального матеріалу, його професійній значущості, освітній цінності, особистісній орієнтованості на творчі можливості кожного студента в ході забезпечення умов його освітньої автономії. Цінність застосування ВК полягає у тому, що, як засіб навчання, він сприяє постійному вправлянню в говорінні як протягом аудиторної роботи, так і протягом самостійної позааудиторної роботи (підготовка

до говоріння, забезпечення опорами тощо). ВК сприяє обміну досвідом між студентами щодо власних стратегій навчання, забезпечуючи їх одночасно опорними матеріалами для використання цих стратегій.

Таким чином, використання ВК полегшує процес навчання майбутніх фахівців ПСАГ. Інтернет-ресурси забезпечують доступ до майже невичерпної бази професійно й особистісно важливої інформації за фахом і дозволяють максимально наблизити навчальне іншомовне спілкування до реального, тобто забезпечити навчання в контексті, бо саме на основі моделювання реальної комунікативної ситуації формуються й автоматизуються вміння ПСАГ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сысоев П. В. Методика обучения иностранному языку с использованием новых информационно-коммуникационных Интернет-технологий : учебно-методическое пособие для учителей, аспирантов и студентов / П. В. Сысоев, М. Н. Евстигнеев. – Ростов н/Д : Феникс; М : Глосса-Пресс, 2010. – 182 с. – (Настольная книга преподавателя иностранных языков).

2. Dodge B. Some Thoughts About WebQuests / B. Dodge, 1997. – Access mode: http://webquest.sdsu.edu/about_webquests.html

3. March T. Working the Web for Education. Theory and Practice on Integrating the Web for Learning / T. March. 1997 – 2001. – Access mode: <http://www.ozline.com/learning/theory.html>

Леся Заячківська

ДВНЗ «Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж»
(Могилів-Подільський, Україна)

ДОСВІД ТА ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ІНФОРМАТИКИ У ВНЗ І-ІІ Р.А.

В умовах сучасного розвитку суспільства та внутрішня потреба і бажання удосконалювати навчально-виховний процес спонукають вивчати та розглядати такі питання як «Розвиток пізнавальної самостійності студентів», «Диференційований підхід до студента під час вивчення нового матеріалу», «Формування та розвиток ведучих навчальних умінь та навичок елементами інтерактивного навчання під час вивчення дисципліни «Інформатики»», «Евристична бесіда, як метод формування у студентів досвіду пошукової діяльності». Навчальний процес відзначається підбором оптимальних методів,

засобів, принципів навчання та форм роботи, серед яких проблемно-пошуковий, створення ситуації успіху, самостійної роботи.

Основними принципами викладацької роботи є навчання, складання, використання комп'ютерних програм; формування якісно нових підходів до навчально-виховного процесу з інформатики в умовах реформування навчальних закладів, реалізація світоглядної функції, логіко-алгоритмічного, системно-комбінаторного мислення; морально – психологічного забезпечення, підготовка адаптованості шляхом застосування активних та інтерактивних форм (індивідуальна, групова, фронтальна, самостійна), і методів роботи на занятті (метод проектів, «ПРЕС», «Сенкан», «Обери позицію, симуляція або імітаційні ігри, громадські слухання, мозковий штурм, мікрофон, обговорення проблеми в загальному колі, «навчаючи – учусь», лото, бесіда, мікрофон, лото, лабораторна робота, робота із роздатковими матеріалами, робота в парах, незакінчені речення), розвивати синтетичне, аналітичне, логічне мислення, творчі здібності, комп'ютерну грамотність та інформаційну культуру студентів (рис. 1):

Рис. 1. Використання на заняттях технології навчання

Навчити розумінню принципів будови і функціонування комп'ютера та розвинути навички до складання програм студентів. На перших заняттях інформатики ознайомлюються з основними поняттями інформатики, з принципами роботи з комп'ютером та в процесі роботи формуються навички обробки інформації, з метою їх

широкого застосування для розв'язання навчальних задач і для своїх цілей в майбутньому: випуск газет, журналів, малювання, комп'ютерного листування, участь в телекомунікаційних проектах. Вивчаючи, теми «Основні поняття інформатики. Програмне забезпечення ПК» перед студентами відкривається світ структури інформаційно-комунікативних технологій та їх бурхливий розвиток з часом. Наприклад, студенти, виконуючи лабораторну роботу «Вікна. Головне меню системи. Запуск програм. Програми менеджери файлів. Дії з об'єктами Windows.», ознайомлюються з основними об'єктами інтерфейсу операційної системи та методами роботи з ними в операційній системі, робота з вікнами, навчаються виконувати найпростіші операції над об'єктами файлової системи, створюють папки та ярлики. Вивчення цих тем для студентів спеціальності «Обслуговування комп'ютерних систем і мереж» дають краще сприйняття термінів та понять дисципліни «Технічне обслуговування». Важливою особливістю інформатики є те, що вона має найширші застосування, що охоплюють, в основному, всі види людської діяльності: виробництво, управління, науку, освіту, проектні розробки, торгівлю, грошово-касові операції, медицину, криміналістику, охорону навколишнього середовища, мистецтвознавство, побут тощо. В залежності на який життєвий шлях стане студент, маючи знання з курсу інформатики, може багато чого зробити і правильно оформити та подати свою інформацію для суспільства. Наприклад, при вивченні тем: «Комп'ютерні презентації та публікації» студенти виконують лабораторну роботу у «Розробка слайдової презентації. Анімація в слайдових презентаціях», мають навчитися створювати презентацію за допомогою майстра, з шаблону, добирати оформлення презентації та дизайн слайдів; додавати до об'єктів анімаційні ефекти і до слайдів; керувати показом презентації. Під час вивчення інформатики студенти привчаються до точності мислення, у них поступово складається негативне ставлення до будь-якої нечіткості, некоректності, розпливчастості тощо. Так можливості одного предмету дають краще розуміти студентам деякі теми при вивченні інших дисциплін. Завдяки завданням студенти застосовують на практиці можливості графічного редактора по обробці об'ємних фігур, розвивають просторову уяву, при цьому виховується естетичний смак. Використання графічного редактора на сьогоднішній день це актуально. Студенти спеціальності

«Обслуговування комп'ютерних систем і мереж» продовжують вивчення даної теми детально в предметі «Комп'ютерна графіка», будучи на старших курсах. Вивчення інформатики, побудова алгоритмів і програм, їх реалізація на комп'ютері, що потребують від студентів розумових і волевих зусиль, концентрація уваги, логічності і розвинутої уваги, повинні сприяти розвитку таких цінних якостей особистості, як наполегливість і цілеспрямованість, творча активність, дисципліна і критичність мислення, здатність аргументовано відстоювати свої погляди і переконання. Дослідження свідчать, що в студентському віці можна створити новий тип ставлення до пізнання. Наприклад, інтерес до способу набуття знань, коли традиційно вважалось достатнім сформулювати інтерес до змісту навчання. Багато речей навколо нас містять в собі програми, багато речей розробляється та перевіряється за допомогою комп'ютерних програм, які застосовуються не лише у роботі калькуляторів, автоматів, або комп'ютерів. Побачивши, це все більшість студентів мріють себе бачити програмістами, тобто створювати самим свої власні комп'ютерні програми на найсучаснішому діалекті програмування, як VISUAL BASIC. Юні програмісти можуть відразу побачити, що відбувається з програмою, коли вони розміщують кнопку на формі, і подібна зручність дозволяє їм швидко просуватися вперед у навчанні. Знання для студентів дають можливість краще сприймати навчальний матеріал при вивченні тем з програмування спеціальності «Обслуговування комп'ютерних систем і мереж», з середовищем «1-С бухгалтерія» спеціальності «Бухгалтерський облік» і «Фінанси і кредит», програмами для креслення спеціальності «Будівництво та експлуатація будівель та споруд» та «Монтаж промислового устаткування». У результаті вивчення предмета інформатики та використання засобів нових інформаційно-комунікативних технологій при вивченні різних навчальних предметів в студентів повинні сформуватися головні компоненти інформаційної культури. Інформатика є основою для вивчення дисциплін «Комп'ютерна логіка», «Програмування» для студентів спеціальності «Обслуговування комп'ютерних систем і мереж», «Інформатика та комп'ютерна техніка» для студентів спеціальності «Фінанси і кредит», «Монтаж і експлуатація електроустаткування підприємств і цивільних споруд», «Монтаж промислового устаткування», «Будівництво та експлуатація будівель та споруд», «Бухгалтерський облік».

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОБОТИ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

Підготувати людину до професійної діяльності на все життя неможливо. Щорічно оновлюється близько 5% теоретичних і 20% професійних знань. Форми навчання майбутніх вихователів ДНЗ у ВНЗ досить різноманітні. Лише взяті в розумному поєднанні вони дозволяють успішно проводити групове та індивідуальне навчання, неухильно і послідовно підвищувати рівень професійної підготовки майбутніх вихователів ДНЗ, тісно пов'язувати його з їх вихованням, особистісним розвитком і професійною підготовкою. Саме тому, за В. Семиченко, пріоритетом у навчанні майбутнього педагога є «розвиток механізмів самоусвідомлення», який можливий завдяки такій організації основних форм навчання (лекції, семінари, практичні), які спрямовані на «створення умов для диференційованого вивчення студентами чинників власної активності (позитивних та негативних) та їх корекції та самокорекції» [6, с. 46]. Форми проведення навчальних занять та вибір того чи того активного методу організації навчання залежить від уподобань викладача.

У психолого-педагогічній літературі проблема використання інтерактивних методів взаємодії вивчалася на різних рівнях: Ряд робіт присвячено питанням застосування та визначення ефективності інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі ВНЗ (Л. Пироженко, О. Пометун, Т. Ремех, М. Виноградова, М. Скрипник, О. Єльнікової, Г. Селевка, Л. Бекірової, О. Комар, Г. Кривчікової, Л. Мельник, Н. Павленко, Т. Сердюк та ін.). Дослідження Н. Суворової, В. Лозової, Л. Зарецької, Г. Троцько, М. Сметанського та інших доводять, що таку взаємодію можна організувати за допомогою введення в навчально-виховний процес інтерактивних технологій навчання.

Дієвим засобом підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку є використання інтернет-ресурсів. Зазначимо, що в Україні 92 % молоді виходить у мережу Інтернет або активно користуються нею для навчання. У середньому 76 % студентів вибирають саме цифровий формат отримання інформації. Про це йдеться в результатах дослідження «Освіта у Східній Європі: як

студенти використовують сучасні інформаційні технології», проведеного компанією Appleton Mayer. З п'яти країн Східної Європи Україна займає четверте місце з використання студентами ноутбуків (19 %), планшетних комп'ютерів (0,6 %) та електронних книг (1,1 %) у процесі навчання [7]. В умовах зростаючої технологізації діяльності вихователя ДНЗ, упровадження масмедійних технологій у практику підготовки студентів та пошук шляхів їх ефективного використання дозволило б вивести якість підготовки фахівців дошкільної освіти на більш високий рівень. До медіаресурсів (Mass media) можна віднести: пресу (газети, журнали, книги), радіо, телебачення, інтернет, кінематограф, звукозаписи та відеозаписи, відеотекст, телетекст, рекламні щити та панелі, домашні відеоцентри, що поєднують телевізійні, телефонні, комп'ютерні та інші лінії зв'язку [3, с. 47]. Інформаційні технології як складова медіаресурсів у системі професійної підготовки можуть запроваджуватися в таких трьох напрямках: як наскрізна технологія – запровадження комп'ютерних технологій з окремих тем, розділів під час пояснення теоретичних завдань; як основна, визначальна, найбільш значуща з використовуваних у цій технології частин; як монотехнологія – коли управління навчально-тренувальним процесом, включаючи діагностику і моніторинг, спираються на застосування інформаційних технологій [8].

Інформаційні та комунікаційні технології (далі – ІКТ) – це узагальнююче поняття, що описує різні пристрої, механізми, способи, алгоритми обробки інформації. Найважливішими сучасними пристроями ІКТ є комп'ютер, обладнаний відповідним програмним забезпеченням, та засоби телекомунікацій разом із розміщеною на них інформацією. З появою комп'ютерних мереж та інших, аналогічних їм засобів ІКТ, освіта набула нової якості, пов'язаної, у першу чергу, з можливістю оперативно отримувати інформацію з будь-якої точки земної кулі. Через глобальну комп'ютерну мережу Інтернет можливий миттєвий доступ до світових інформаційних ресурсів (електронних бібліотек, баз даних, сховищ файлів тощо).

Як правило, визначають такі дидактичні завдання, що вирішуються за допомогою ІКТ [4, с. 26]: удосконалення організації викладання; прискорення доступу до досягнень педагогічної практики; посилення мотивації до навчання; активізація процесу навчання, можливість залучення студентів до дослідницької діяльності; забезпечення гнучкості процесу навчання. Інформаційні

технології є одним із найважливіших напрямів розвитку вищої педагогічної освіти. Так, за твердженням дослідників, існують чотири принципові підстави для впровадження інформаційних технологій у вищу освіту: соціальні, професійні, педагогічні та каталітичні [4]. Соціальні підстави полягають у визнанні ролі, яку технології відіграють сьогодні в суспільстві. Професійні підстави полягають в необхідності підготовки студентів до таких типів професійної діяльності, які вимагають навичок використання технологій. Педагогічні підстави полягають у тому, що технології супроводжують процес навчання, надаючи більш широкі можливості комунікації, що дозволяє будувати викладання на якісно новій основі.

Науковці виокремлюють дидактичні можливості відеотехніки, а саме: 1) сучасна відеотехніка може поєднувати всі можливі засоби візуального показу, а також безпосередній показ різних об'єктів і процесів, віддалених від аудиторії і недоступних для колективного перегляду іншими засобами (наприклад, під час екскурсії); 2) сучасна відеотехніка дозволяє фіксувати і відтворювати аудіовізуальний матеріал у певному дидактичному режимі з певною дидактичною метою [1]. Визначимо такі функції аудіовізуальних матеріалів: інформаційна (будь-який фільм або передача, у першу чергу, є джерелами інформації); моделююча (аудіовізуальний матеріал дозволяє ознайомити студентів з певними формами професійної мови в природних умовах її реалізації і є опорою для програмованого висловлювання); ситуативно-детермінована, оскільки матеріал вивчається в комунікативних ситуаціях; мотиваційно-стимулювальна. Так, пізнавальна передача про адаптацію дітей дошкільного віку за участю лікаря Є.Комаровського (канал «Інтер») була дієвим приводом для проведення семінарського заняття про можливі форми дезадаптації у дошкільників.

І. Е. Абдрахманова на підставі функціонального підходу до аудіовізуальних матеріалів (далі – АВМ) їх визначила як: 1) засіб навчання АВМ (фільм чи телепередача), що повідомляє студентам за одиницю часу більше інформації, ніж інші засоби навчання, які містять лише вербальну інформацію. Візуальна інформація впливає на різні органи чуття й на інтелектуальну сферу того, хто навчається, сприяє найбільшому ефекту сприйняття, переробці і запам'ятовуванню цієї інформації. Чим більше аналізаторів беруть участь у сприйнятті інформації, тим успішніше виконується діяльність; 2) аудіовізуальний матеріал – джерело інформації, яка є засобами інтелектуального та

виховного впливу; 3) один з емоційних та естетичних засобів впливу; аудіовізуальні засоби комунікації сприяють підвищенню рівня мотивації до оволодіння професією на занятті і поза ним; 4) аудіовізуальні матеріали сприяють мимовільному запам'ятовуванню матеріалу, зумовленого емоційним співпереживанням від того, що відбувається на екрані; 5) АВМ можуть сприяти персоніфікованому навчанню, тому що, зумовлюючи емоційний вплив, цей засіб навчання спрямовується конкретно на кожного студента; 6) завдяки поєднанню аудіовізуального ряду фільми або телепередачі є джерелом мовленнєвих професійних ситуацій та зразків мовлення, 7) АВМ сприяють створенню ситуацій спілкування, близьких до природних, стимулюють розумову і мовленнєву діяльність студентів; 8) задаючи різне поєднання образотворчого і словесного ряду, викладач може керувати сприйняттям інформації студентами: образотворчий ряд, поданий на другому плані і не охоплений словесним поруч, стимулює говоріння; образотворчий ряд, охоплений словесним поруч, може бути використаний як засіб розкриття нових понять, особливо специфічних для нашої країни і пов'язаних з лексикою; 9) можливість організувати роботу з допомогою стоп-кадру сприяє індивідуалізації підходу до процесу підготовки фахівців [1].

До мультимедійних освітніх технологій також відносяться електронні курси, відеоматеріали, інструменти WEB 2.0: форуми та блоги, вебінари, підкасти, відеоконференції, віртуальні світи, електронні бібліотеки, WIKI.

Інструменти WEB 2.0, з точки зору викладача, – це сучасні засоби, мережеве програмне забезпечення, що підтримує групові взаємодії (комунікації учасників між собою) абсолютно нового характеру, це можливість самим наповнювати сайти змістом. Користувачі самі можуть додавати до мережевого контенту щоденники, статті, фотографії, аудіо- і відеозаписи, залишати свої коментарі, робити посилання на опубліковані матеріали [2].

Блог (англ. Blog, від web log – «мережевий журнал або щоденник подій») – це веб-сайт, основний зміст якого – регулярно додавати записи, зображення або мультимедіа-компоненти. Відмінності блогу від традиційного щоденника обумовлюється середовищем: блоги зазвичай публічні й передбачають сторонніх читачів, які можуть вступити в публічну полеміку з автором (у відгуках до блогу – записи або у своїх блогах). За авторським складом блоги можуть бути

індивідуальними або колективними, за змістом – тематичними або загальними [5]. Так, Н. Хміль та С. Дяченко називають переваги використання соціальних мережевих сервісів у навчальному процесі ВНЗ, а саме: зрозумілість ідеології та інтерфейсу сервісів дозволяє великій частині інтернет-аудиторії зекономити час, оминаючи етап адаптації тих, хто навчається, до нового комунікативного простору, що дозволяє вибудувати неформальне спілкування між викладачем і студентами й допомагає організувати особистісно орієнтоване навчання. Високий рівень взаємодії викладача та студента забезпечував неперервність навчального процесу, який виходив за межі аудиторних занять; використання у віртуальних навчальних групах технологій форумів і вікі дозволяв усім учасникам самотійно або спільно створювати мережевий навчальний контент, що стимулював самотійну пізнавальну діяльність; мультимедійність комунікативного простору максимально полегшувала завантаження й перегляд у віртуальній навчальній групі відео- та аудіоматеріалів, інтерактивних додатків; можливість поєднання індивідуальних та групових форм роботи сприяла кращому розумінню й засвоєнню навчального матеріалу, а також побудові індивідуальних освітніх траєкторій. Загальний для всіх учасників навчального процесу комунікативний простір давав можливість колективно оцінити процеси і результати роботи, спостерігати за розвитком кожного учасника і оцінити його внесок у колективну творчість [9, с. 192].

Отже, якщо традиційні форми організації навчання є превалюючими під час підготовки майбутніх вихователів у ВНЗ (дискусії, диспути, круглі столи, робота в групах), то активні форми взаємодії використовуються ситуативно і непослідовно, а залучення соціальних мережевих сервісів у навчальний процес ВНЗ є швидше винятком, ніж правилом. На нашу думку, саме інтернет-ресурси (блоги, скайп-лекції, мультимедійні презентації тощо) є найбільш ефективними для підготовки майбутніх вихователів для роботи з дітьми дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдрахманова И.Э. Речь телевизионных средств массовой информации как учебный предмет на аудиовизуальных занятиях / И.Э. Абдрахманова // Вестник Татарского государственного гуманитарно-педагогического университета. – 2007. – № 4 (11). – С. 28–33.

2. Андреев А.В. Использование дистанционных технологий в очном обучении [Электронный ресурс] / Андреев А.В., Андреева С.В., Доценко И.Б. // Педсовет.орг. – 2008. – Режим доступа: <http://pedsovet.org/> – Дата доступа 17.10.2009.

3. Медіаосвіта та медіа грамотність : підруч. / ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк ; за наук. ред. В. В. Різуна. – К. : Центр вільної преси, 2012. – 352 с.

4. Песоцкий Ю.С. Высокотехнологическая образовательная среда: принципы проектирования / Ю.С. Песоцкий // Педагогика. – 2002. – № 5. – С. 26–35.

5. Путеводитель для преподавателей по миру современных информационных технологий / «Электронный университет» и LBS Education при поддержке Microsoft// e – teaching: эффективная работа преподавателей [Электронный ресурс]. – 2008. – Режим доступа : <http://www.e-teaching.ru/po/Pages/guide.aspx>. – Дата доступа 17.03.2013.

6. Семиченко В.А. Методологічна культура викладача вищої школи як умова формування його професіоналізму / В. А. Семиченко // Науковий вісник МДУ : Педагогічні науки [зб. наук. праць / за ред. В.Д. Будака, О.М. Пехоти]. – Миколаїв : МДУ, 2006. – Вип. 12, т. 1. – С. 43–50.

7. Украина оказалась на четвертом месте по использованию студентами ноутбуков [Электронный ресурс]. – Режим доступа к статье : <http://proit.com.ua/news/soft/2011/10/11/132229.html> (23.02.2012). – Назва з екрану.

8. Федоров А. В. Социальные коммуникации: новое в науке, образовании, технологиях / А. В. Федоров // Материалы междунар. науч.-практ. конф. – СПб. : Роза мира, 2004. – С. 83–86.

9. Хміль Н. Формування навичок ефективного використання блогів у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів / Н. Хміль, С. Дяченко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – № 5 (Ч. 2). – С. 188–193.

Мар'яна Земба

Чернівецький кооперативний економіко-правовий коледж
Чернівецької спілки споживчих товариств України
(Чернівці, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Згідно положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах самоврядування є гарантованим державою

правом студентів, курсантів, екстернів, асистентів-стажистів, інтернів, клінічних ординаторів самостійно або через представницькі органи вирішувати питання, віднесені до їх повноважень.

Студентське самоврядування – один із напрямів педагогічної діяльності, який повинен займати провідне місце в цілісному навчально-виховному процесі, так як додаткові знання, практичні навички і уміння, соціальні установки та цінності, які формуються в ході реалізації самоврядування, визначають життєздатність і соціальні перспективи випускників, а в більш вузькому аспекті – якість корпусу управлінських кадрів різного рівня, починаючи від місцевого самоврядування до вищих ешелонів державної влади, тобто є майбутнім країни [2].

Діапазон використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації роботи студентського самоврядування є досить широким. Розглянемо деякі області застосування ІКТ на практиці за напрямами роботи секторів (комісій) при студентській раді.

Навчально-науковий сектор (комісія) може вести електронний журнал, який буде доступний викладачам, студентам та їх батькам.

Процес створення електронного журналу базується на побудові його оболонки засобами електронних таблиць. Створення журналу в електронних таблицях дозволяє автоматизувати процес моніторингу успішності в групах, аналізу попусків занять.

Також ІКТ можуть бути використані на кожному етапі науково-дослідної роботи: при пошуку інформації в глобальній мережі Інтернет, комп'ютерна обробка даних дослідження (відбір, сортування, пошук), що здійснюється за допомогою систем управління базами даних, оформлення наукових робіт за допомогою систем підготовки текстів, табличних процесорів, систем створення презентацій, графічних редакторів, захист роботи може здійснюватись за допомогою презентації.

Організуючи позаурочні заходи культурно-просвітницький сектор також може використовувати презентації, які дозволяють ефектно і наочно подати будь-який матеріал, а також дозволяють економити час проведення заходів.

Студентський інформаційний центр (прес-центр) допомагає створити в навчальному закладі єдиний інформаційний простір, сприяє розвитку творчих здібностей і реалізації профорієнтаційних потреб навчального закладу.

Студентський прес-центр – це місце, де збираються студенти, яким цікаво спробувати себе в ролі телеоператора, тележурналіста. Вони займаються випуском студентських новин, вивчаючи весь механізм їх створення; вони збирають та подають в потрібному вигляді інформацію, працюють з відеокамерою і комп'ютером. Важливим напрямом роботи прес-центра є випуск газети, створеної, наприклад, засобами створення комп'ютерних публікацій. В газеті відображається вся робота органів студентського самоврядування. Студенти бачать результати своєї праці і намагаються їх покращити. Випуск газети дає позитивні результати: підвищується мотивація студентів; розвиваються навички самостійності; студентський колектив стає більш згуртованим [3].

В своїй роботі соціально-побутова служба (комісія), може використовувати комп'ютерні технології: для створення бази даних на студентів, для обробки різноманітних анкет, побудови діаграм, графіків при дослідженні динаміки тих або інших процесів в навчально-виховному процесі.

Комісії міжнародних зв'язків в своїй роботі слід використовувати мережеві телекомунікаційні проекти. Насамперед, це сумісна творча діяльність студентів-партнерів, організована на основі комп'ютерної телекомунікації, що має спільну мету – дослідження проблеми, направленої на досягнення спільного результату діяльності.

Сайт є візитною карткою, джерелом інформації про навчальний заклад, своєрідним електронним портретом навчального закладу, в якому відображається його насичене, цікаве і творче життя. При формуванні сайту слід особливу увагу приділити сторінці, що висвітлює роботу студентського самоврядування, його склад – студенти можуть створити свої портфоліо, організації дискусій та обговорень на форумі, інтернет-голосувань при проведенні різноманітних конкурсів тощо. Сайт в ідеалі повинен стати «простором діалогу».

Для формування активної самостійної та ініціативної позиції студентського самоврядування досить ефективним є і метод проектів. Творчий проект передбачає максимально вільний і нетрадиційний підхід до оформлення результатів.

Отже, можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації роботи студентського самоврядування є досить широкими. Вони: підвищують і стимулюють інтерес; активізують

розумову діяльність і ефективність виховання тих або інших якостей особистості завдяки інтерактивності; дозволяють моделювати процеси та явища; надають студентам можливості діяти самостійно; створюють величезне поле для розвитку креативних здібностей, формування загальної та інформаційної культури; розвивають особистість студента, готуючи його до самостійної професійної та громадської діяльності; дозволяють реалізувати соціальне замовлення, обумовлене потребами сучасного суспільства [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах.
2. <http://www.it-n.ru>
3. <http://collegu.ucoz.ru/publ/41-1-0-13892>
4. Чернявская А.П. Образовательные технологии : учебно-метод. пособ. / А.П. Чернявская, Л.В. Байбородова, Л.Н. Серебренников, И.Г. Харисова, В. В. Белкина, В. Е. Гаибова. – Ярославль : Изд-во ЯГПУ им. К.Д. Ушинского, 2005. – 108 с.

Тетяна Зубехіна

Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна»
(Луцьк, Україна)

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ БАКАЛАВРІВ З ТУРИЗМУ

Глобальний процес інноваційних змін у системі вищої професійної освіти актуалізував питання необхідності внесення коректив у зміст професійної підготовки майбутнього фахівця, зміни її концептуальних основ щодо формування інформаційної культури, необхідної для успішного здійснення діяльності в сучасному інформаційному суспільстві. Інформаційна культура являє собою єдність особистісної, теоретичної та практичної підготовки студента на основі інформаційних технологій до майбутньої професійної діяльності в сучасному закладі, в тому числі і інноваційному.

Важливою складовою визначення ефективності формування інформаційної культури бакалаврів з туризму є обґрунтування необхідних критеріїв, показників та рівнів.

Визначено такі критерії та показники сформованості інформаційної культури бакалаврів з туризму, як: мотиваційний

(наявність у студентів мотивів, ціннісних орієнтацій та пізнавального інтересу до інформаційних технологій, що лежать в основі формування та реалізації туристичного продукту), когнітивний (повнота знань про інформацію, інформаційні технології, способи отримання, обробки та передачі інформації, а також про використання інтернет-технологій в туристичній діяльності), діяльнісний (уміння студентів використовувати інформаційні технології в процесі навчання та майбутній професійній туристичній діяльності) і рефлексивно-аналітичний (здатність студентів до осмислення, саморозвитку і усвідомленого ставлення до інформаційних технологій у туристичній діяльності).

Залежно від прояву визначених показників сформованість інформаційної культури бакалаврів з туризму ми будемо розглядати у трьох рівнях: репродуктивному, конструктивному, продуктивному.

Репродуктивний рівень сформованості інформаційної культури бакалаврів з туризму характеризується відсутністю вираженої мотивації до роботи з комп'ютерною технікою та інформаційними технологіями; незацікавленістю, байдужістю, негативним відношенням до діяльності, пов'язаною з роботою на комп'ютері; наявністю поверхневих професійних знань, пов'язаних з роботою на комп'ютері та інформаційними технологіями; відсутністю професійних умінь і навичок щодо використання інформаційних технологій в туристичній діяльності; відсутністю у студента здатності до осмислення, саморозвитку і усвідомленого ставлення до інформаційних технологій у туристичній діяльності.

Конструктивний рівень сформованості інформаційної культури бакалаврів з туризму характеризується позитивним ставленням до роботи з комп'ютерною технікою і інформаційними технологіями; вираженим прагненням до роботи з ПК і інформаційними системами; достатніми знаннями про інформацію, інформаційні технології, способи отримання, обробки та передачі інформації, а також про використання інтернет-технологій; достатньо вираженими професійними уміннями і навичками щодо використання інформаційних технологій в туристичній діяльності у студента; помірно враженою у студента здатністю до осмислення, саморозвитку і усвідомленого ставлення до інформаційних технологій у туристичній діяльності.

Продуктивний рівень формування інформаційної культури бакалаврів з туризму характеризується чітко усвідомленою та яскраво

вираженою потребою в діяльності, пов'язаній з ПК і інформаційними технологіями; ґрунтовними знаннями про інформацію, інформаційні технології, способи отримання, обробки та передачі інформації, а також про використання інтернет-технологій; чітко вираженими професійними вміннями і навичками щодо використання інформаційних технологій в туристичній діяльності; чітко вираженою у студента здатністю до осмислення, саморозвитку і усвідомленого ставлення до інформаційних технологій у туристичній діяльності.

Таким чином, для визначення ефективності сформованості інформаційної культури бакалаврів з туризму визначено критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивно-аналітичний), показники та рівні (репродуктивний, конструктивний, продуктивний).

Олена Кицюк
Торговельно-економічний коледж
Київського національного
торговельно-економічного університету
(Київ, Україна)

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ЗАНЯТТЯХ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ІКТ є як двигуном, так і координатором зростаючої глобалізації середовища освіти. ІКТ є рушійною силою, оскільки зрозуміло, що поєднання цифрових технологій і ресурсів дає більше можливостей для розширення горизонтів і поліпшення якості навчання, викладання та підготовки, ніж всі попередні освітні технології від шкільної дошки до телебачення. Велика частина викладання та навчання є вербальною, будь то слова, числа, формули або зображення. Цифрові навчальні матеріали якісно відрізняються від традиційних навчальних матеріалів своєю можливістю керувати ними.

ІКТ є координатором, так як Інтернет – це унікальний засіб для широкого, доступного поширення освітнього матеріалу. Оскільки Інтернет також став засобом взаємодії, його потенціал для викладання та навчання став ще більш істотним.

Найголовніше, що саме студенти мають величезний вплив на впровадження ІКТ на всіх рівнях освіти. Треба розуміти, що ми повинні пристосуватися до цифрового покоління, бо студенти вибирають онлайн в більшій кількості, ніж будь-коли.

За допомогою ІКТ можна вирішити такі дидактичні завдання: удосконалення організації викладання, підвищення індивідуалізації навчання; підвищення продуктивності самопідготовки студентів; індивідуалізація роботи самого викладача; прискорення тиражування та доступу до досягнень педагогічної практики; посилення мотивації до навчання; активізація процесу навчання, можливість залучення студентів до дослідницької діяльності; забезпечення гнучкості процесу навчання.

Зокрема, найчастіше однією з переваг навчання з використанням засобів ІКТ називають індивідуалізацію навчання. Однак, поряд з перевагами тут є і великі недоліки, пов'язані з тотальною індивідуалізацією. Індивідуалізація згортає і так дефіцитне в навчальному процесі живе діалогічне спілкування учасників освітнього процесу – викладачів і студентів, студентів між собою – і пропонує їм "діалог з комп'ютером".

Справді, активний в мовному плані студент, надовго замовкає при роботі із засобами ІКТ. Протягом усього терміну навчання студент займається, в основному, тим, що мовчки споживає інформацію. В цілому орган об'єктивізації мислення людини - мова - виявляється вимкненим, знерухомлених протягом багатьох років навчання. Студент не має достатньої практики діалогічного спілкування, формування і формулювання думки професійною мовою. Без розвиненої практики діалогічного спілкування, як показують психологічні дослідження, не формується і монологічне спілкування з самим собою, те, що називають самотійним мисленням. Адже питання, задане самому собі, є найбільш вірний показник наявності самотійного мислення. Якщо піти по шляху загальної індивідуалізації навчання з допомогою персональних комп'ютерів, можна прийти до того, що ми втратимо саму можливість формування творчого мислення, яке за самим своїм походженням засноване на діалозі.

Використання інформаційних ресурсів, опублікованих в мережі Інтернет, часто призводить до негативних наслідків. Найчастіше при використанні таких засобів ІКТ спрацьовує властивий усьому живому принцип економії сил: запозичені з мережі Інтернет готові проекти, реферати, доповіді та вирішення завдань стали сьогодні вже звичним фактом, що не сприяють підвищенню ефективності навчання і виховання.

Тим не менше за допомогою ІКТ інтенсифікується інформаційна взаємодія між суб'єктами інформаційно-комунікативної предметного середовища, результатом є формування більш ефективної моделі навчання. Застосування ІКТ-технологій на занятті необхідно - це вимога часу, яка урізноманітнює навчання, дозволяє збільшити його щільність, активізувати роботу студентів.

ІКТ, по-перше, є засіб доступу до навчальної інформації, що забезпечує можливості пошуку, збору та роботи з джерелом, в тому числі в мережі Інтернет.

Успіх навчання залежить від творчої особистості викладача, від його вміння використовувати комп'ютерні презентації; використовувати ІКТ як засіб організації проектної діяльності; використовувати дистанційне навчання; проводити інтерактивні лекції з використанням мультимедіа-технологій; використовувати інтерактивну дошку; використовувати підручники-навігатори як дидактичний засіб; організувати самостійну навчально-пізнавальну діяльність та ін.

Напевно, багато хто використовує в своїй роботі комп'ютерні презентації. Це можуть бути і заняття з біографій письменників з багатим ілюстративним матеріалом, а можуть бути і тести та ігри, що узагальнюють пройдений матеріал. Будь-яку презентацію можна анімувати, за допомогою анімації пояснювати матеріал.

Не завжди задовольняють наявні навчальні документальні фільми з біографій письменників і поетів, бо часто вони є навіть морально застарілі. Тому можна створювати свої документальні фільми.

Також можна створювати інтегровані проекти, в яких об'єднуються відеофільми - історичні довідки про різні історичні постаті, розповіді про фільми по літературних творах. Адже дуже часто на заняттях літератури ми розповідаємо не тільки про літературу, а й про суміжні види мистецтва.

Фонохрестоматію можна використовувати як еталонне прочитання, до якого слід прагнути. Вона ж може даватися як ілюстрація в пізнавальних цілях, щоб познайомитися з голосом знаменитих письменників, акторів.

Крім традиційних фонохрестоматій, можна використовувати аудіозаписи, навіть створені особисто. Наприклад, записується текст диктанту за допомогою мікрофону, можна це зробити і на два варіанти за допомогою чоловічого і жіночого голосу. Потім на занятті

включається аудіозапис в ході проведення роботи з перфокарт, словникового диктанту, перевіркою, тестової роботи. Таку роботу можна проводити в ході ущільненого опитування. Наприклад, кілька студентів працюють біля дошки з картками, ще кілька – з картками на місцях, а решта – з аудіозаписом. Викладач в цей час може направляти роботу біля дошки. Це підвищує ефективність заняття, наповнюваність оцінок у журналі, заняття проходить динамічно і різноманітно.

Заочні екскурсії – важливий момент у роботі викладача. Навіщо потрібні заочні екскурсії на уроках літератури? По-перше, вони розширюють світогляд студентів. По-друге, не завжди можна з'їздити у віддалені від нас місця, тому такі екскурсії замінюють "живі".

Фотографії, відео, малюнки дають можливість естетизувати заняття, зробити матеріал наочним. Слайди можуть супроводжувати лекцію викладача.

За допомогою заздалегідь створених тестів можуть проводитися різні види контролю (цифрові диктанти, вибіркові диктанти, тести).

Як бачимо, віртуальний навчальний простір широкий та багатогранний. Використання ІКТ є не тільки ефективним, але й сучасним, оскільки дуже важливо, щоб викладач зі студентами був на рівні та «розмовляв однією мовою».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. perova.jimdo.com/
2. www.komarivka-nvo.edukit.kiev.ua
3. Концева Р.М. Мультимедіа на уроках української мови та літератури / Раїса Миколаївна Концева // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2011. – №25(281). – С. 4–7.

Тетяна Коршун
Дніпропетровська державна фінансова академія
(Дніпропетровськ, Україна)

ЗАВДАННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Освіта сьогодні змінюється. Ця фраза стала традиційною протягом останніх десятиліть розвитку українського суспільства. Однак освіта сьогодні в нашій державі змінюється набагато повільніше та менш кардинально, ніж у більшості країн світу. На сьогоднішній день акцент в організації освітнього процесу поступово

зміщується до онлайн-освіти. За даними, наведеними американськими дослідниками, «протягом осіннього семестру у 2010 році 31% студентів американських коледжів обрали для проходження хоча б один онлайн-курс» [1 с. 165].

Набрання популярності ресурсами онлайн-освіти ставить нові виклики перед університетською (традиційною) системою навчання. Очевидні переваги e-learning (доступність, зручність, наявність широкого вибору тематики курсів та викладачів, крос-культурність, безкоштовність, престижність та ін.) мають врівноважуватися перевагами традиційної системи навчання (безпосередність спілкування, соціалізація, отримання практичних навичок, взаємодія із роботодавцем, видача дипломів тощо), якщо університети хочуть витримати конкуренцію. Для цього необхідно здійснити перегляд цілей та завдань освіти у ВИШах у зв'язку із розвитком технологічної доступності альтернативних способів отримання знань та навичок.

По-перше, у ВНЗ залишаються традиційні для освітніх установ цілі та завдання. Серед найбільш важливих – сприяти соціалізації особистості, розвивати її комунікативні здібності, вміння співпрацювати із іншими людьми. З кожним роком це завдання стає все більш актуальним через поступове зниження здатності слухати інших, спробувати зрозуміти чужу точку зору, сприйняти позицію, відмінну від власної. Інформаційні технології частково сприяють розвитку такого «вибіркового сприйняття світу», в якому власні думки мають набагато більше значення, ніж думки інших. Крім того, онлайн-освіта, виходячи із технічних особливостей, пропонує майже виключно завдання, які мають виконуватися поодиночі. Тому традиційна система освіти, за умови спрямованості на розвиток групової взаємодії при виконанні навчальних завдань, може бути непоганою альтернативою для розвитку комунікативних та соціальних навичок. Традиційним у XXI столітті є і завдання ВНЗ навчити студентів основам роботи із інформацією, її критичної оцінки та аналізу.

По-друге, ВИШі мають стати важливим простором для формування мотивації до навчання протягом усього життя. Вироблення мотивації до навчання не є основною метою онлайн-освіти, оскільки до неї приходять лише ті, хто таку мотивацію вже мають. Ця мета є неймовірною складною, але разом з тим, ситемоутворюючою. Від успішності вироблення у студента мотивації до навчання залежить те, чи буде ця людина успішною через 10 або 20

років після отримання диплома про вищу освіту. ВНЗ мають формувати цікавість до оточуючого світу, викликати у молодій людині відчуття постійного бажання удосконалюватися, самореалізовуватися як в професійній сфері, так і поза нею. Зазвичай мотиваційний аспект залишається поза увагою формальної системи освіти, і, на жаль, часто не реалізовується у студентах.

Мотивація до подальшого навчання виникне тоді, коли викладач зможе зацікавити студента своїм предметом, звертаючи увагу як на практичні, так і на цікаві теоретичні проблеми; демонструючи необмеженість простору для креативності та розвитку при подальшому вивченні дисципліни. У цьому контексті важливий і індивідуальний підхід до студентів, вміння пов'язати теорію як з дуже конкретним, практичним значенням знань, так і навпаки – із виходом на найскладніші філософські проблеми буття. Викладач у ВИШі має надавати рамкові знання про останні досягнення науки з тим, щоб продемонструвати запаморочливі перспективи подальшого розвитку наукового знання, в тому числі і самими студентами.

Окрім того, як мотиваційний чинник дуже важливим виступає особистий приклад викладача, а також його індивідуальна робота із студентами. Під час передачі досвіду (зокрема, щодо власної наукової діяльності) відбувається передання і власної зацікавленості у процесі пізнання в цілому. Таке наставництво є необхідним етапом у становленні науковця, так само як і надзвичайно важливим для будь-якої сучасної людини. Викладач має надихати студентів своїм власним прикладом наукової, громадської, підприємницької діяльності, своїми здатностями до аналітичного та креативного мислення, оптимізмом, комунікативними навичками та вмінням працювати із інформацією.

Мотиваційне завдання для ВИШу означає необхідність суттєвого скорочення показників формальної діяльності викладачів та розширення викладацької свободи, конкуренції між викладачами шляхом надання студентам права вибору викладачів, впровадження реальної можливості вибору студентами предметів для вивчення виходячи із їх власних інтересів та уподобань, запровадження у навчальний процес цікавих програм та практик. Але, в першу чергу, ВИШі мають перестати боятися того, що навчання може бути цікавим, не підмінюючи серйозність наукового рівня дискусій на занятті серйозністю викладача, що транслює чужі ідеї зі старого підручника.

По-третє, завданням ВИШу стає інтеграція онлайн-освіти із традиційною, використання нових можливостей для власних цілей. З одного боку, курси e-learning можуть стати хорошою рекламою ВНЗ, способом підвищення впізнаваності бренду серед абітурієнтів, батьків та роботодавців, джерелом престижу навчального закладу. З іншого боку, використання можливостей онлайн-освіти може бути покладено в основу навчальної та методичної діяльності ВИШу. Дослідники можуть використовувати великі обсяги даних, які генеруються десятками тисяч студентів по всьому світі, щоб виявити продуктивні або непродуктивні навчальні технології. «Що може аналіз процесу навчання розповісти про онлайн-освіту? Для аналізу процесу навчання використовуються цифрові сліди даних, які студенти залишають при онлайн-навчанні, для того, щоб удосконалювати розуміння процесу навчання студентів. Кожне переглянуте відео, пройдений тест і залишений коментар можна відстежити, витягти та проаналізувати, щоби краще зрозуміти, як саме студенти вчаться в режимі онлайн» [2]. Ці дані є величезним простором для дослідження психологами, соціологами, педагогами, методистами з викладання різних дисциплін для того, щоб проаналізувати найбільш ефективні стратегії викладання та вчасно бути готовими до зміни власної стратегії. Більше того, проведення онлайн-курсу із залученням десятків тисяч слухачів відкриває нові можливості для здійснення наукових досліджень з будь-якої проблематики із залученням студентів. Використання цих та інших можливостей, які надає онлайн-освіта, дозволить ВИШам не намагатися конкурувати із системами e-learning, а наповнювати власну діяльність та онлайн-освіту новим змістом, виводячи технології навчання на якісно новий науковий, методичний, практичний та технологічний рівень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кеннеді Г., The Conversation. Аналіз онлайн-навчання за допомогою MOOC // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/high_school/42817/
2. Bell B. S., Federman J. E. E-learning in Postsecondary Education // The Future of Children. Volume 23, Number 1, Spring 2013. - pp. 165-185

Кирил Котун, Анастасія Ковальова
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
(Київ, Україна)

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ФІНСЬКИЙ ДОСВІД

Особливістю педагогічного навчання, майбутніх учителів початкової школи, яке варто виділити – це застосування під час навчання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підготовки, що є однією з основних складових фінської педагогічної освіти.

Значна увага вчених сьогодні звертається на ІКТ підготовку вчителів початкових класів. Як свідчить зарубіжний досвід, цілеспрямоване та вмале використання вчителем інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі сприяє підвищенню мотивації та інтересу молодших школярів до навчання, розвитку їх інтелектуальних та творчих здібностей, допомагає у набутті базових навичок у сфері ІКТ.

Проблема формування інформаційно-комунікаційної компетентності (ІК-компетентності) вчителів початкових класів є предметом досліджень багатьох міжнародних організацій, таких як ЮНЕСКО (UNESCO), Організації економічного співробітництва і розвитку (Organization for Economic Co-operation and Development), освітніх мереж Eurydice та European Schoolnet. Серед основних завдань їх досліджень: визначення сутності, структури та змісту ІК-компетентності вчителів, огляд сучасних підходів до навчання майбутніх вчителів початкових класів у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, вивчення стану підготовки вчителів до використання ІКТ у навчально-виховному процесі [1; 3; 4].

Аналіз досліджень наукових праць останніх років показує, що проблемами інформаційно-комунікаційних технологій у Фінляндії займалися різні вчені та дослідники, такі як: А-Б. Еночсон та С. Ріцца (Enochsson A.-B. and Rizza C.); К. Хаккараїнен, Л. Іломакі, Л. Ліппонен, Х. Муукконен, М. Рахікаенен, Т. Туомінен, М. Лаккала, Е. Лехтінен (Hakkarainen K., Ilomaki L., Lipponen L., Muukkonen H., Rahikainen M., Tuominen T., Lakkala M., Lehtinen E.); М. Латту, Дж. Лавонен, К. Джутті (Lattu M., Lavonen J., Juuti K.; Meisalo V., Juuti K., Aksela M.); М. Сінко,

Е.Лехтінен (Sinko M., Lehtinen E.); Р.Вієсенмаєр, Р.Коул (Wiesenmayer R., Koul R.); С.Йоуніє (Younie S.).

Інформаційно-комунікаційні технології широко використовуються як метод педагогічної підготовки вчителів початкових класів, тому ми спробуємо обґрунтувати різні підходи до використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у педагогічній підготовці вчителів, а саме використання цифрових навчальних ресурсів (digital learning resources), відкрите та дистанційне навчання (open and distance learning), система управління навчанням (learning management systems) та інше. Все це розвиває професійну компетентність майбутніх учителів у використанні інформаційно-комунікаційних засобів. Якість використання майбутніми учителями інформаційно-комунікаційних технологій залежить від рівня їх викладання студентам. Наприклад, в університеті Хельсінки особливу увагу приділяють ІКТ в педагогічній підготовці. Як стверджують вчені Дж. Бренфорд, А. Браун і Р. Кокінг використання ІКТ у професійній підготовці допомагає студентам краще розкрити вирішувану проблему та побудувати структурно-логічну та змістову основу певної теми роботи [3].

Для ефективного використання ІКТ у професійній підготовці використовують такі методи, а саме: метод активності і наміру (activity and intention), метод самооцінювання (self-evaluating activities), метод відображення (reflection), метод співпраці та взаємодії (collaboration and interaction), метод логічної побудови (construction), метод контекстуалізації (contextualization), кумулятивний метод (cumulative). Розглянемо названі методи більш детально [1; 2].

Метод активності і наміру передбачає, що студенти повинні бути відповідальними за своє навчання. Разом з викладачем вони визначають власну мету навчання згідно свого курікулуму. Студенти згідно свого курікулуму формують намір подальшого навчання, який базується на основі активного навчання, тобто пошуку важливої інформації для розкриття проблемних питань [1].

Метод самооцінювання полягає в тому, як зазначають дослідники Дж. Бренфорд та А. Донован, щоб підкреслити високу роль самооцінки в процесі навчання. Вони припускають, що викладач повинен забезпечити підтримку студентів, наприклад, надаючи їм можливості для перевірки своїх ідей шляхом створення проблемної

ситуації та розробки шляхів їх подолання та побачити чи спрацювали їхні попередні ідеї. Зворотній зв'язок дуже важливий для навчання [1].

Метод відображення передбачає, що студенти досліджують навчання і розвивають власні метакогнітивні навички, щоб спрямовувати і регулювати своє навчання. Метакогнітивні навички, необхідні для проектування та оцінювання своєї роботи. Ці навички роблять також процес навчання саморегульованим, в якому студент стає менш залежним від викладача. Наприклад, самооцінювання в невеликій групі, де студенти проходять різні тести і вправи, в яких відображаються метакогнітивні навички [1].

Метод співпраці та взаємодії полягає в тому, що студенти активно беруть участь у груповій роботі підтримуючи один одного, обговорюючи певні проблемні питання та діляться своїм досвідом. Вивчаючи новий матеріал створюється взаємодія студент-викладач, що включає в себе пояснення, дебати та постановку питань з боку студентів та викладача. Також дуже популярною є можливість інтерактивного способу поділитися своїм досвідом через електронну пошту, інтернет-систему управління навчанням та соціальні мережі, наприклад Фейсбук (Facebook)[1].

Метод логічної побудови передбачає поєднання попередніх знань студентів з новими. Наприклад, до початку читання певної літератури або запису навчальної інформації, студенти повинні керуватися попередньо набутими знаннями під час вивчення певного предмету та логічно будувати наступність у роботі надпроблемними питаннями. Відповідно, перед дослідженням або іншою практичною діяльністю студенти робили припущення та висували гіпотези щодо виконання конкретної роботи [1].

Метод контекстуалізації полягає в тому, що навчання повинно відображати реальні конкретні ситуації в ситуаціях, або моделювання ситуацій приблизних до реальних. Це передбачає, що навчання дозволяє набувати справжній, реальний життєвий досвід. Наприклад, при використанні пошукової системи «Google», студенти повинні вміти шукати інформацію в різних джерелах. Це дозволяє їм глибоко висвітлити пошукові питання в різних контекстах і тим самим поглибити свої знання. Також студенти повинні мати на увазі, що якість всіх інтернет-джерел мають бути ретельно перевірені, щоб гарантувати, достовірність наведених фактів чи матеріалів [1].

Кумулятивний метод допомагає студентам виявити, як нова концепція навчання пов'язана з ІКТ та з іншими, враховуючи вже відомі концепції. Вивчення процесу науки та оволодіння знаннями у сфері ІКТ є аналогічними процесами. Наприклад, перед тим як студент вчиться використовувати інтернет-систему управління навчанням (learning management systems) він повинен навчитися використовувати, наприклад, системи для обробки тексту і освоїти пошукові систем. Саме тому, студентів повинні підтримувати у навчанні, в інтерналізації нових понять та в побудові концептуальних мереж з певної галузі знань [1].

Отже, основоположною умовою успішного процесу інформатизації та комп'ютеризації освіти є наявність високого рівня компетентності вчителів у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Це означає, що сучасний вчитель має не лише володіти базовими навичками користувача ІКТ, а й повинен бути готовим застосовувати новітні інформаційно-комунікаційні технології у педагогічній діяльності та для свого професійного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ICT in Initial Teacher Training. Finland. Country report / Veijo Meisalo, Jari Lavonen, Kari Sormunen, Mikko Vesisenaho. – OECD, 2009. – 50 p.
2. Rizza, C. 2009. ICT and initial teacher training – National policies. Report for the New Millenium Learner Project of CERI-OECD.
3. Simola H. The Finnish miracle of PISA: Historical and sociological remarks on teaching and teacher education. Comparative Education, 41(4), 455-470. created by Kate Zoellner for C&I 501, December 2011
4. Sinko, M. & Lehtinen, E. 1999. The challenges of ICT in Finnish education. Jyväskylä: Atena.

Валентина Кочина

Українська інженерно-педагогічна академія
(Харків, Україна)

НАВЧАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітню систему України та створення єдиного інформаційно-освітнього простору – одні з пріоритетних напрямів сучасної державної політики. Сьогодні інформаційні технології є невід'ємною

частиною сучасного світу, вони значною мірою впливають на особистість молодшої людини, сприяють формуванню та розвитку певних рис та якостей особистості майбутнього фахівця.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на сучасному етапі інформатизації суспільства дозволяє вдосконалити процес підготовки майбутніх фахівців залізничної галузі (менеджерів залізничного транспорту) до професійної діяльності.

Інформаційно-комунікаційні технології (від англ. Information and communications technology, ICT) – часто використовується як синонім поняття «інформаційні технології» (IT), хоча ІКТ це більш загальний термін, який підкреслює роль уніфікованих технологій та інтеграцію телекомунікацій (телефонних ліній та бездротових з'єднань), комп'ютерів, програмного та підпрограмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію. Іншими словами, ІКТ складається з IT, а також телекомунікацій, медіа-трансляцій, усіх видів аудіо- і відеообробки, передачі, мережевих функцій управління та моніторингу [2].

У педагогічній практиці інформаційними технологіями навчання називають усі технології, які використовують спеціальні технічні інформаційні засоби. Комп'ютерні технології навчання – це процеси підготовки та передачі пізнавальної інформації, засобом здійснення яких є комп'ютер.

Можна виділити властивості інформаційно-комунікаційних технологій, які забезпечують активну навчально-пізнавальну діяльність студентів і сприяють, зокрема: 1) інтерактивність (у тому числі забезпечення тренінгового характеру навчально-пізнавальних завдань); 2) забезпечення зворотного зв'язку, у тому числі здійснення автоматизованого контролю, моніторингу, діагностування, 3) підвищення інтелектуальності освітнього процесу, зокрема шляхом, 3.1) позбавлення суб'єктів викладання та учіння від рутинних репродуктивних дій та операцій, 3.2) придатність до впровадження в навчальний процес складних навчально-пізнавальних та інтерактивних завдань, 3.3) використання глобальних інформаційних ресурсів, 3.4) підвищення інформаційної компетентності користувачів ІКТ.

Сучасні дослідники домінуючою тенденцією розвитку усіх сфер життєдіяльності визначають процес інформатизації та його складові – «комп'ютеризацію» (використання комп'ютера як засобу діяльності),

«інтернетизацію» (застосування в діяльності ресурсів Інтернет), «медіатизацію» (впровадження мультимедійних аудіовізуальних засобів, технологій і текстів).

Концепція інформаційних технологій була додана до елементу комунікації і виникла у 80-ті роки. Наразі ІКТ включають апаратні засоби (комп'ютери, сервери, тощо) та програмне забезпечення (операційні системи, мережеві протоколи, пошукові системи, тощо). Їхні можливості широко використовують у навчальному процесі, на цій підставі ІКТ вважають педагогічною технологією.

Інтернет – це джерело інформації, корисної з точки зору навчальної та майбутньої професійної діяльності, її аналізу та оцінювання. Викладач може використовувати інформаційні ресурси Інтернет за наступними напрямками: самоосвіта, тобто вивчення накопиченого досвіду з певного питання (або проблеми); підготовка конспектів, дидактичних та атестаційних матеріалів; позааудиторна робота студентів при підготовці рефератів, доповідей, повідомлень, індивідуальних завдань; використання безпосередньо на заняттях при самостійній роботі з документами, що вивчаються, довідковими матеріалами, навчальними інтерактивними моделями тощо (за умови наявності підключення до мережі Інтернет); тестування знань студентів з окремих предметів або розділів курсів; участь у дистанційних предметних олімпіадах, вікторинах [1].

З метою інтенсифікації навчання використовують програмне забезпечення відповідних навчальних дисциплін: електронні підручники, програми-тренажери, словники, енциклопедії, відео-уроки тощо. Можливості комп'ютера з використанням адаптованих для нього технологій (програмних продуктів, Інтернету, демонстраційного обладнання) складають матеріальну базу інформаційно-комп'ютерних технологій.

Використання комп'ютера допомагає посилити мотивацію студентів до навчання: а) шляхом активного спілкування учня з комп'ютером; б) різноманітністю та яскравістю інформації (текст + звук + відео + колір); в) шляхом орієнтації студента на успіх (виконання будь-якого завдання, використовуючи підказки).

Використання ІКТ у підготовці майбутніх фахівців транспортної галузі виконує функції: засобу навчання (застосування мультимедійних навчальних курсів); технічного засобу автоматизації процесу навчальної діяльності студента, що включений у пізнавальну, пошукову,

дослідницьку, експериментальну роботу, який дозволяє мобільно працювати з текстом, графічним, звуковим або відеодокументом, якісно подавати інформацію, обробляти її, спілкуватися і взаємодіяти з іншими користувачами; зразка сучасних технологій, що розвиває навички оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями, удосконалює вже набуті вміння, розширює знання про функціональні можливості ІКТ; ефективного тренажера, що розвиває пізнавальну і творчу активність особистості, спонукає її приймати власні оригінальні рішення, бачити результат, перевіряти їхню правомірність тощо.

Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі сприятиме формуванню і розвитку комунікативної культури студента, умінь самостійно здійснювати пошук та обробку професійно необхідної інформації, удосконаленню умінь та навичок взаємодії в інформаційному просторі.

Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології – це сучасний засіб навчання, який дозволяє суттєво впливати на процес навчання і виховання студентів. Запровадження ІКТ у систему освіти відкриває нові можливості для розвитку професійно важливих характеристик особистості майбутнього фахівця, зокрема, для формування культури професійного спілкування майбутніх фахівців транспортної галузі. Використання інформаційно-комунікаційних технологій сприяє підвищенню якості і рівня підготовки майбутніх фахівців в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буртовий С. В. Використання Інтернет-можливостей Веб 2.0 у педагогічній практиці [текст] / В. Буртовий // Інформатика в школі. – 2010. – № 10. – С. 11–14.
2. Гутник Г. В. Інформаційне забезпечення системи якістю освіти / Г. В. Гутник // Інформатика та освіта. – 1999. – № 1. – С. 7–12.

Володимир Кравченко
Класичний приватний університет
(Запоріжжя, Україна)

ЕЛЕКТРОННИЙ СУПРОВІД МАГІСТЕРСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Однією з головних умов реалізації стратегічних цілей модернізації освіти в Україні є підготовка викладачів вищої школи нового покоління,

здатних організувати навчальний процес в епоху постіндустріального інформаційного суспільства. Розвиток сучасних інформаційних комунікаційних технологій не тільки відкриває необмежені можливості доступу до знань, а й змінює дидактичні можливості та способи організації навчального процесу на всіх рівнях освіти.

Враховуючи те, що у своїй професійній діяльності магістранти – майбутні викладачі вищої школи – будуть активно використовувати інформаційно-телекомунікаційних технологій, набуває актуальності проблема створення електронного супроводу процесу їх професійної підготовки.

У попередніх дослідженнях нами визначено одним з напрямів модернізації професійної підготовки викладача вищої школи – створення особливого інформаційно-професійного середовища для реалізації навчання магістрантів за індивідуальною траєкторією [1].

Одним з елементів такого інформаційно-професійного середовища є система підтримки навчальних дисциплін (далі - СПНД) – комп'ютерний програмно-технічний комплекс, за допомогою якого створюються, зберігаються, надаються користувачам навчально-методичні матеріали навчальних дисциплін з метою управління навчальним процесом.

В Класичному приватному університеті комплексне проектування та реалізація професійної підготовки викладачів здійснюється в умовах створеної на базі платформи MOODLE віртуальної аудиторії, де відбувається навчання за допомогою електронних навчально-методичних комплексів з дисциплін (ЕНМКД) [2].

Побудова системи електронної підтримки магістерського педагогічного процесу для магістрантів очної та заочної форми навчання дає можливість реалізувати такі принципи професійної підготовки майбутніх викладачів як, от: відкритість, міждисциплінарність, вибір індивідуальної освітньої траєкторії, інформатизація педагогічної взаємодії, залучення магістрантів до модернізації змісту їх професійної підготовки тощо.

Основними напрямками електронної підтримки навчального процесу майбутніх викладачів є: надання магістрантам повної інформації щодо їхньої професійної підготовки, а саме: зміст навчального плану; електронні навчальні матеріали з дисциплін (конспекти лекцій, електронні посібники, індивідуальні завдання з методичними рекомендаціями до їх виконання тощо); методи

контролю з дисциплін, критерії оцінювання та електронні журнали оцінки досягнень студентів; проведення аналізу змісту навчальних дисциплін, усунення дублювання змісту навчального матеріалу з різних дисциплін, надання можливості магістрантам вносити пропозиції щодо змісту їхньої підготовки; застосування міждисциплінарної кооперації у магістерській програмі (спрямованість змісту усіх дисциплін навчального плану на професійну підготовку, забезпечення міжпредметних зв'язків, розробка магістрантами міждисциплінарних проектів, розв'язання комплексних завдань при виконанні курсових та магістерських робіт); надання магістрантам можливості вибору індивідуальної траєкторії засвоєння навчальних дисциплін; виконання завдань навчальної та наукової роботи у зручний час завдяки доступу до віртуальної аудиторії через Інтернет; забезпечення викладачами педагогічного супроводу вивчення магістрантами навчальної дисципліни та комунікаційної взаємодії; контроль ефективної діяльності викладачів та магістрантів, самоконтроль магістрантами якості засвоєння дисциплін навчального плану та корекція власної підготовки з метою професійної самореалізації.

Для створення та підтримки такого інформаційно-освітнього середовища необхідно вирішити комплекс проблем організаційного, технологічного та методичного супроводу магістерського педагогічного процесу. З цією метою в Класичному приватному університеті розроблено й упроваджено спеціальне «Положення про організаційне та методичне забезпечення навчальної дисципліни» [3], яке регламентує принципи планування, створення, оновлення та використання навчально-методичного забезпечення дисциплін, описує функції організаторів навчального процесу.

Основними завданнями даного Положення є: створення системи управління якістю навчально-методичного забезпечення дисциплін; запровадження узгодженої з принципами модульної технології навчання системи планування роботи магістрантів у межах навчальної дисципліни; запровадження єдиних підходів в оцінюванні результатів навчання; всебічне використання у навчальному процесі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

«Положення» передбачає такі етапи життєвого циклу навчально-методичного забезпечення дисципліни: планування, створення, оновлення, використання. На визначених етапах відбувається

управління організаційними, нормативними, змістовими, технологічними характеристиками та показниками ЕНМКД.

За основу планування навчальної дисципліни використано модульну технологію навчання, що передбачає модульну побудову навчального матеріалу та його засвоєння шляхом послідовного та ґрунтовного опрацювання навчальних модулів, мотивацію навчання на основі визначення цілей, значний обсяг самостійної навчальної діяльності магістранта та різноманітні форми діагностики рівня його знань, умінь та навичок.

Основними характеристиками та показниками дисципліни, які повинні бути визначені та сплановані, є: мета дисципліни та очікувані результати навчання (знання, вміння, компетенції тощо); кількість залікових модулів; навчальне навантаження студента для кожного залікового модуля; змістове наповнення та очікувані результати навчання; форми та види навчальної роботи в межах залікового модуля; графік виконання навчальної роботи з дисципліни; критерії оцінювання навчальних досягнень та рівні оцінок з кожного залікового модуля та дисципліни в цілому.

Для уніфікації планування та розробки електронних навчальних дисциплін розроблено вимоги до структури робочої програми, визначено орієнтовані обсяги електронних навчальних ресурсів, індивідуальних завдань та тестів, єдині вимоги до оцінювання успішності підготовки магістрантів за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну систему оцінювання та систему ECTS.

Особлива увага в процесі створення електронних навчально-методичних комплексів з дисциплін надавалась науково-педагогічному супроводу розробки навчальних матеріалів, які враховують психолого-педагогічні умови сприйняття навчальної інформації та орієнтовані на самостійну творчу роботу магістрантів.

Але, щоб забезпечити функціонування системи підтримки навчальних дисциплін у навчальному закладі необхідно вирішити ще декілька технологічних та організаційних проблем, до яких слід віднести: створення СПНД на базі веб-орієнтованої програмної платформи; створення адміністративної служби, яка забезпечить авторизований доступ до СПНД користувачів відповідно до їх ролі (викладач, асистент, студент, адміністратор) та консультативну допомогу зі створення, налаштування і використання електронних дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравченко В.М. Основні напрями модернізації професійної підготовки викладачів вищої школи / В.М. Кравченко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. / редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя. – 2014. – Вип. 34 (87). – С. 481–489.
2. Віртуальна аудиторія Класичного приватного університету http://www.zhu.edu.ua/cru_edu/.
3. Положення про організаційне та методичне забезпечення навчальної дисципліни / В.Є. Бахрушин, О.М. Горбань, О.І. Гура, В.М. Кравченко, Ю.О. Швець. – Запоріжжя : КПУ, 2011. – 16 с. – (Нормативний документ Класичного приватного університету).

Ігор Лецюк

КВНЗ Запорізький педагогічний коледж
(Запоріжжя, Україна)

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПРОЕКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

В Національній доктрині розвитку освіти (розділ ІХ «Інформаційні технології в освіті») одним з пріоритетних напрямків розвитку є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Серед викликів до системи освіти ХХІ століття виокремлюється необхідність модернізації системи педагогічної освіти, що передбачає пошук нових шляхів удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів, зокрема і для початкової школи. Одним з аспектів модернізації педагогічної освіти є підготовка до використання інформаційно-комунікаційних технологій для організації освітнього середовища, формування навичок 21 століття, предметних, міжпредметних, ключових компетентностей.

Питання формування готовності майбутніх учителів до використання ІКТ в початковій школі досліджують М.І. Жалдак, Н.В. Морзе, О.Г. Козленко, Ф.М. Ривкінд, О. В. Якушина, С.Я. Колесников, С.О. Гунькао, Ю.О. Дорошенко, Ю.О. Жук та ін. Використання

інформаційних технологій у побудові освітнього середовища розкривається у працях В.Ю. Бикова, Р.С. Гуревича, І.Г. Захарової, М.Ю. Кадемії, І.М. Кухаренка та ін.

Зміни в соціально-економічному, освітньому середовищі поряд зі змінами в змісті початкової освіти вимагають пошуку нових моделей, організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів з початкової освіти до професійної діяльності, формування готовності до проектування інформаційно-комунікаційного середовища. Багатогранність професійної діяльності учителя початкових класів визначає низку завдань перед вищим педагогічним навчальним закладом: організація середовища для ефективної інформаційної діяльності студента; забезпечення підготовки вчителів на основі навчання інноваційного типу та їхньої неперервної освітньої діяльності; засвоєння перспективних педагогічних, інформаційно-комунікаційних технологій змістити з пасивної на активну діяльну особистісну позицію майбутнього учителя; орієнтація навчальної діяльності майбутнього учителя не лише на споживання готового контенту, а й на участь у спільному пошуку, розробці, співтворчості і т.ін.

Розуміючи зміст професійної підготовки учителя з початкової освіти як свого роду проекцію його майбутньої діяльності на навчальний процес, підготовка майбутнього учителя початкової школи у Запорізькому педагогічному коледжі здійснюється через проектування елементів організаційно-педагогічної системи, що за змістом є технологіями організації навчального процесу та імітують інформаційну діяльність майбутнього учителя початкових класів. Сучасні технології організації педагогічного контенту розглядаються як з позицій інструментів, так і об'єктів вивчення, залежно від мети, завдань і рівня оволодіння ІКТ.

Ефективність організації інформаційно-освітнього середовища педагогічного коледжу та широкі можливості його використання забезпечують технології Веб 2.0 [9]. Процес професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи супроводжується використанням наступних сервісів: збереження мультимедійних даних (відеофільми, презентації тощо), наприклад Dropbox; організації доступу до даних та їх спільне використання; геосервісів; зберігання закладок та поширення посилань на ресурси, створення тематичних каталогів; використання платформ співпраці WikiWiki, docsgoogle.com, та ін.; представлення результатів засобами організації

блогів; структурування даних, встановлення зав'язків між об'єктами через використання ментальних карт та ін.

Використання сучасних Веб-сервісів, що працюють за принципами Infrastructure as a Service, Platform as a Service, Software as a Service [1] надають значні організаційно-педагогічні, дидактичні можливості для організації певних навчальних, комунікаційних середовищ мають активне застосування при виконанні лабораторно-практичних завдань, підготовці до практики.

Серед принципів, що забезпечують єдність вимог до організації інформаційно-освітнього середовища відзначаємо: принцип відкритої інформаційної системи; принцип організації, самоорганізації і розвитку в узгодженій роботі усіх учасників інформаційно-педагогічного процесу; принцип варіативності у розвитку інформаційного середовища; принцип інформаційного середовища як сприятливого соціального середовища.

Ефективність ІКТ простежується за умов використання методів активного навчання, організації співпраці, змагання, ігор тощо, зокрема, розв'язання комунікаційних навчальних завдань, участь у мережних проектах, веб-квестах, віртуальних мандрівках тощо.

Досвід використання ІКТ у підготовці майбутнього учителя початкової школи до проектування інформаційно-комунікаційного середовища засвідчує, що активне включення студента в інформаційно-комунікаційне середовище вищого навчального закладу, перетворення його на діяльного суб'єкта співпраці, організації контенту, експерта створює передумови для подальшого використання ІКТ.

Ефективне використання ІКТ в початковій школі, на нашу думку, залежить від організації методичної системи професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в умовах інформаційно-комунікаційного середовища педагогічного навчального закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. NIST Definition of Cloud Computing v15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://csrc.nist.gov/groups/SNS/cloud-computing/cloud-def-v15.doc>.

2. О'Рейли Т. Что такое Веб 2.0 // Компьютерра Online: электрон. журн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.computerra.ru/think/234100>.

Володимир Мазуренко, Ігор Медведєв

КЗ Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
(Суми, Україна)

ПЕРЕХІД ІНСТИТУТУ ОСВІТИ ДО ІНФОРМАЦІЙНОГО СТАНУ

Розглядаючи питання інформаційності суспільства в цілому, не можна залишати поза увагою питання інформаційності його освітньої системи. Отже, необхідно вести мову не лише про інформаційне суспільство, а й про необхідний перехід інституту освіти (соціального інституту і підсистеми суспільства) до інформаційного стану.

Інформатизація освіти є тенденцією об'єктивною, а тому й невідворотною. Більше того, вона є стратегічним ресурсом розвитку освіти постіндустріального суспільства. Україна повинна прагнути в інформаційний світ більш активно й прагматично, ніж західні чи східні сусіди, наповнюючи цей процес ґрунтовним педагогічним забезпеченням.

Інформаційні технології і обчислювальна техніка є предметом вивчення на масових навчальних курсах і в процесі оволодіння спеціальностями в цілому; засобом навчання, а також підготовки навчальних та методичних матеріалів. Вони впливають на наочний зміст навчальних програм різноманітних дисциплін, що відображає практику використання комп'ютерів у розв'язанні фундаментальних і прикладних задач; реалізують систему мовних стратегій; заповнюють сферу управління освітою, стають провідним засобом інформаційного забезпечення педагогічної діяльності.

Крім навчального процесу, інформаційні технології в освіті використовуються як у наукових дослідженнях (електронна пошта, Інтернет-конференції, форуми, вільний доступ до наукової інформації), так і в адміністративному процесі (опрацювання анкет абітурієнтів, онлайн-реєстрація тощо) та електронній комерції (оплата за навчання, реклама і продаж товарів і послуг навчальних закладів через Інтернет тощо).

Також із впевненістю можна стверджувати, що в сучасному відчутна тенденція злиття освітніх та інформаційних технологій і формування на цій основі принципово нових технологій навчання, що базуються на Інтернет-технологіях [4].

Труднощі, які виникають у процесі створення єдиного інформаційного простору, зумовлені наявністю великої кількості джерел інформації, їх різноманітністю і територіальним поділом.

Досвід розвинених країн свідчить, що інтегральна ефективність інформаційного супроводу сучасної освіти залежить від упровадження новітніх інформаційних технологій педагогічного дискурсу. Вони мають три складові: технічні пристрої; програмне забезпечення; навчальне забезпечення. Дві перші – це комп'ютер, принтер, модем, сканер, теле- і відеоапаратура, нові типи дощок, пристрої для перетворення інформації з однієї форми в іншу тощо. Вони можуть застосовуватися тільки за наявності операційних програм. Третьою (і найголовнішою) складовою інформаційних є навчальне забезпечення. Це, власне, особливий клас програм – навчальні програми, навчальні системи.

Значення нових інформаційних технологій для навчання сьогодні важко переоцінити. Адже вони значно розширюють доступ до інформації, роблять його швидшим, дають можливість накопичувати та компактно зберігати великий обсяг інформації. Частина таких технологій може підтримувати навчальний процес, інші технології здатні ефективно підтримувати розробку нових підручників та навчальних посібників, уможливають доступ до освітніх ресурсів, допомагають формувати інформаційно-довідкову базу даних, вдосконалювати адміністративний документообіг (знімаючи певною мірою бюрократичні перепони). Особливої ваги інформаційні технології набувають під час самостійної роботи учнів чи самоосвіти педагогів.

Класно-урочна система з використанням ІКТ та інформаційного простору робить навчально-виховний процес, по-перше, наочним, по-друге, – цікавим і легким для сприйняття навчального матеріалу. Використання комп'ютера на уроках спрощує та полегшує роботу вчителя, змінює технологію надання освітніх послуг, підвищує їх якість. Це пояснюється тим, що під час уроку постійно здійснюється зворотний зв'язок, і при необхідності можна відкоректувати темп викладання, а, можливо, надати додаткові пояснення. Все це підвищує активність обох сторін, здійснюється диференціація та індивідуалізація викладання навчального матеріалу і сприяє розвитку обдарованості учнів.

Унікальним внеском ІКТ у навчально-виховний процес є: негайний зворотний зв'язок між користувачем і засобами нових інформаційних технологій; комп'ютерна візуалізація навчальної інформації про об'єкти або закономірності процесів та явищ; архівне зберігання доволі великих обсягів інформації з можливістю її передавання, а також легкого доступу користувача до центрального банку даних; автоматизація процесів обчислювальної, інформаційно-пошукової діяльності, а також обробки інформації та обробки результатів навчального експерименту з можливістю багатократного повторення фрагмента чи самого експерименту; автоматизація процесів інформаційно-методичного забезпечення, організаційного управління навчальною діяльністю і контролем результатів засвоєння.

Основну увагу дослідників привертають майже необмежені можливості Інтернет-технологій, що спонукали вчителів по-іншому поглянути на навколишній світ. Нині глобальна мережа є доступною для усіх і дає можливість отримати такі послуги: перегляд ресурсів веб-сторінок, графіки та відео робота з інтерактивними програми, відправлення та отримання повідомлень, файлів тощо.

У розвитку інформатизації освіти виокреслилися наступні тенденції: формування системи безперервної освіти як універсальної форми діяльності, спрямованої на постійний розвиток особистості протягом усього життя; створення єдиного інформаційного освітнього простору; активне впровадження нових засобів і методів навчання, орієнтованих на використання інформаційних технологій; синтез засобів і методів традиційної і комп'ютерної освіти.

Використання ІКТ дозволяє педагогам урізноманітнити матеріал та весь навчально-виховний процес, активізувати викладання матеріалу на уроці, і, що найголовніше – досягти високої результативності навчання з відносно незначною втратою зусиль. Під керівництвом вчителя учні можуть аналізувати інформацію із засобів масової інформації, отримують первинні навички та підходи до аналізу корисності отриманої інформації. Уроки, де використовуються ІКТ, збагачуються додатковим візуальним і звуковим матеріалом, сприяють розвитку учнівського уявлення про об'єкт дослідження і вивчення.

Корисність використання ІКТ очевидна, тому повинна дотримуватися методика їх використання. При цьому головною

діючою особою є вчитель, який використовує ІКТ і знає методику використання ІКТ та мультимедіа на уроці. Застосування ІКТ у навчальному процесі полегшує підготовку вчителя до уроків, а в процесі вивчення матеріалу допомагає активізувати учнів щодо його сприйняття. На сьогоднішній день уже створені інтерактивні комп'ютерні програми, які активізують усі види навчальної діяльності учня: розумову, мовну, фізичну, що пришвидшує засвоєння навчального матеріалу.

Але при цьому постає інша проблема – чи забезпечені навчальні заклади України в достатній кількості комп'ютерами, навчальними програмами, мультимедійним обладнанням, чи готовий вчитель на повну потужність використовувати ці засоби навчання. Вирішення цієї проблеми повинно бути одним із стратегічних завдань держави та освітянського середовища.

Як бачимо, становлення інформаційного суспільства здійснює потужний вплив на систему освіти як визначального чинника розвитку суспільства в цілому. Сьогодні навчальні заклади України не встигають за розвитком інформаційних технологій, тому підготовка випускників відстає від потреб ринку. Розвитком інформаційного суспільства потрібно керувати, бо під його впливом змінюється якість освіти, досягається її відкритість та відповідність світовим стандартам та критеріям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Логвиненко Ю.В. Вплив інформаційних технологій на сучасний педагогічний дискурс / Ю.В.Логвиненко, В.О.Мазуренко // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: [зб. наук. праць. Вип. 23.] / редкол. О.І. Курок (відп. ред.) [та ін.]. – Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2013. – С. 68–76.

2. Логвиненко Ю.В. Зміни в українському освітньому дискурсі під впливом інформаційного суспільства / Ю.В.Логвиненко, В.О.Мазуренко // Освіта Сумщини. – №1 (21). – С. 42–47.

3. Медведєв І.А. Інформатизація освіти як шлях підвищення її якості та доступності (на прикладі Сумської області) / І.А. Медведєв, Л.Г. Петрова, С.П. Ніколаєнко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2013. – № 6 (110). – С. 3–7.

4. Могилев А.М. Принципы системной информатизации в системе образования [Электронный ресурс] / А.М. Могилев – Режим доступа: znamenvs.chat.ru/ELBR/1htm.

Катерина Максимова
Природничо-гуманітарний навчально-наукової інститут
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(Київ, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ»

Використання інтерактивних технологій дає можливість змінювати форми навчальної діяльності, переключати увагу й, таким чином, перетворювати напружений процес навчання на задоволення, під час якого учасники процесу представляють опрацьований ними матеріал, застосовуючи при цьому широкі можливості Інтернет-ресурсів, або ж розробляючи такі презентації, які б схематично окреслювали ключові складові лекції, її понятійно-термінологічний апарат, а також сприяли б розвитку зорової пам'яті та діалогічного мовлення.

Презентація полягає у передачі лектором (викладачем) певної цілісної інформації, як правило, нової, за допомогою органічного поєднання словесних (вербальних) засобів навчання із наочними, як правило, мультимедійними та іншими, під час чого, на відміну від лекції, студенти вправі проявляти активність, задавати запитання, вступати з лектором (викладачем) у діалог, дискусію, виконувати творчі, проблемні завдання.

Сучасний рівень комп'ютерної підготовки дозволяє викладачам самостійно створювати наочність і залучати до цього студентів. Саме для цього були створені такі програми, як MS Word, MS Power Point, CorelDraw. Використання комп'ютерних технологій як допоміжного засобу навчання презентації пов'язане, з одного боку, з необхідністю моделювати презентації студентами самостійно, наприклад, у програмі Power Point, а з іншого боку, пов'язане з організацією навчального матеріалу викладачем з урахуванням сучасних вимог щодо застосування комп'ютерних засобів у навчанні [1].

Досвід роботи доводить, що інтерактивні методи навчання та використання мультимедійних презентацій стимулюють навчальну активність студентів під час вивчення дисципліни «Міжнародні фінанси», що викладається студентам напряму підготовки 0305

«Економіка та підприємництво» спеціальності 6.030503 «Міжнародна економіка» денної форми навчання на 4-му курсі бакалаврату.

Особливу роль мультимедійні презентації відіграють під час проведення лекційних та семінарських занять з дисципліни «Міжнародні фінанси». Застосування мультимедійних презентацій у процесі викладу нового матеріалу дозволяє використовувати інформацію як зорову опору, що допомагає найбільш повно засвоювати навчальний матеріал. Проте, під час проведення презентації на лекційному занятті з дисципліни «Міжнародні фінанси» використовуються й інші інтерактивні методи навчання: мозковий штурм, дискусія, робота в малих групах тощо.

Важливим інструментом презентації є допоміжні наочні матеріали, технічне обладнання, апаратура, магнітна дошка. Мультимедійна апаратура (компактний ноутбук з проектором та екраном) надає можливість ілюструвати студентам на екрані елементи презентації у вигляді таблиць, схем, текстів, що покращує сприйняття студентами інформації та полегшує концентрацію їх уваги на певних схемах, діаграмах, таблицях. Використання у процесі проведення навчальних занять комп'ютера у поєднанні з мультимедійним обладнанням дозволяє викладачу вільно коментувати підготовлені матеріали, вибирати раціональний стиль та ритм викладання та спілкування з аудиторією, а студентам не тільки усвідомлювати інформацію, але й складати якісний конспект.

Кращому засвоєнню навчального матеріалу сприяє розташування перед очима студентів плану заняття, формулювання мети, прізвищ вчених, цитат, запитань для дискусії, фрагментів документів, добірки спеціально підібраних для конкретного випадку витягів із текстів тощо. Так, використання перших слайдів мультимедійної презентації в організаційно-вступній частині лекційного заняття з дисципліни «Міжнародні фінанси» вважається дієвим засобом підготовки аудиторії до сприйняття складної фінансової теми, загострення уваги на актуальності лекційних питань, тобто формуванні мотивації до глибокого вивчення теми. На цьому етапі доцільно показувати слайди із зазначеною темою й переліком питань для вивчення. Застосування мультимедійної презентації наприкінці лекційного заняття з дисципліни «Міжнародні фінанси» за змістом є прийомом протилежним попередньому. Воно спрямовано на систематизацію та закріплення навчального матеріалу, на

загострення уваги студентів на його ключових моментах або для швидкої й твердої зміни думки про засвоєний матеріал.

Зазвичай, на семінарське заняття з дисципліни «Міжнародні фінанси» виносяться лекційні питання та питання на самостійне опрацювання. Дуже часто студенти залюбки готують на семінарські заняття наочні доповіді у вигляді мультимедійних презентацій з урахуванням усіх вимог до розробки наукової презентації. Таким чином, кожне семінарське заняття складається з двох частин: доповідей у вигляді мультимедійних презентацій на задані теми; інших завдань на вибір студента, деякі з яких є ситуативними.

Використання активних методів навчально-пізнавальної діяльності та інтерактивних технологій навчання дозволяє підвищити якість підготовки студентів, сформуванню нової генерації фахівців, які покликані ефективно провести модернізацію сучасної моделі національної економіки [2]. Досвід молодих викладачів свідчить про те, що широке впровадження технічних засобів навчання у професійну підготовку фахівців підсилює пізнавальну активність студентів, що дозволяє досягти максимальної економії часу для засвоєння навчального матеріалу у значних обсягах, стимуляції творчості, уяви, навичок узагальнення та конкретизації наукових фактів.

Слід зазначити, що успіх в процес викладання мультимедійних презентацій залежить від реалізації головної мети – інформатизації навчального процесу. Саме інформаційні технології слугують базою для реструктурування навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи. Застосування мультимедійних презентацій сприяє активізації пізнавальної діяльності студентів, що підвищує ефективність лекційних та семінарських занять.

Сучасний світ уже не можливо уявити без комп'ютера. Тому застосування комп'ютерних програм при викладанні економічних дисциплін, зокрема дисципліни «Міжнародні фінанси», дають викладачеві нові, гнучкіші можливості подання матеріалу, забезпечують абсолютно новий підхід до спілкування зі студентами, активізують різні види їх діяльності, розвивають в студентів уміння самостійно вивчати й аналізувати матеріал. Використання комп'ютера на сучасному етапі дозволяє викладачеві легко варіювати глибину та складність матеріалу, що вивчається.

Таким чином, можна зробити висновок, що використання презентацій з дисципліни «Міжнародні фінанси», що поєднують

теоретичний обсяг матеріалу з ілюстративним, є дуже перспективним та дієвим. Необхідно пам'ятати, що найбільш високою ефективністю для запам'ятовування служить поєднання наочності зі словом викладача. Методичний апарат та технічне забезпечення навчальної дисципліни «Міжнародні фінанси» складається на основі органічного поєднання інноваційних методів й засобів з класичними, експериментальних робочих прийомів із традиційними, перевіреними багаторічною педагогічною практикою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Основи нових інформаційних технологій навчання: [посіб. для вчителів] / авт. кол.; за ред. Ю.І. Машбіца. – К.: ТЗМН, 1997. – 264 с.

2. Чебан Т.М., Примак Т.М. Запровадження активних методів навчання як засіб підготовки економістів нової генерації [Електронний ресурс] / Т.М. Чебан, Т.М. Примак. Режим доступу: <http://www.br.com.ua/referats/Pedagogica/76514.htm>.

Інна Мартинюк

Малинська ЗОШ I-III ступенів №2
(Малин, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасний розвиток науково-технічної сфери вимагає нових підходів до навчального процесу, нових методів, форм подання навчальної інформації. Одним із таких підходів є використання інформаційно-комунікативної технології під час навчального процесу. Використання ІКТ у викладанні шкільних дисциплін дозволяє інтенсифікувати освітній процес, прискорити передачу знань і досвіду, а також підвищити якість навчання.

Інформаційно-комунікаційні технології часто використовуються як синонім до інформаційних технологій (ІТ), хоча ІКТ це загальніший термін, який підкреслює роль уніфікованих технологій та інтеграцію телекомунікацій (телефонних ліній та бездротових з'єднань), комп'ютерів, програмного забезпечення, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію. Іншими словами, ІКТ складається з ІТ, а також телекомунікацій, медіа-трансляцій, усіх видів аудіо і

відеообробки, передачі, мережевих функцій управління та моніторингу.[6]

Питання використання ІКТ для навчання вже розглядалося різними вченими. Як зазначає Г.Селевко, на практиці інформаційними технологіями називають ті, що використовують спеціальні технічні інформаційні засоби (ПК, аудіо, відео, кіно). Термін «інформаційно-комунікаційні» є об'єднуючим для різних варіантів технологій та вказує на специфіку інтерактивного навчання – діалог у системі «користувач – комп'ютер».

І.А. Смольяннікова зазначає, що «сучасний фахівець в будь-якій галузі повинен володіти навичками використання інформаційних та комунікаційних технологій у професійному контексті» [2].

Сьогодні нові інформаційні технології – невід'ємна частина нашого життя. Маючи в своєму розпорядженні комп'ютер, можна інтенсифікувати процес навчання, зробити його більш наочним і динамічним, формувати вміння працювати з інформацією, готувати особистість «інформаційного суспільства», формувати дослідницькі вміння, розвивати комунікативні здібності. Це забезпечить швидке і міцне опанування навчального матеріалу, розвине пізнавальні здібності та розумові якості учнів, сприятиме активізації їх пізнавальної діяльності [9].

У Концепції Національної програми інформатизації зазначено: «Інформатизація освіти спрямовуватиметься на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчального процесу, впровадження комп'ютерних методів навчання та тестування, що дасть можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням світових вимог. Серед них - індивідуалізація навчання, організація систематичного контролю знань, можливість враховувати психофізіологічні особливості кожної дитини тощо. Результатами інформатизації освіти мають бути: розвиток інформаційної культури людини (комп'ютерної освіченості); розвиток змісту, методів і засобів навчання до рівня світових стандартів» [8].

Як писав В.О.Сухомлинський: «Що означає хороший учитель? Це насамперед людина, яка любить дітей, знаходить радість у спілкуванні з ними ... Хороший вчитель – це, по-друге, людина, що добре знає науку, на основі якої побудований предмет... Хороший учитель знає набагато більше, ніж передбачає програма... Для вчителя важлива не тільки всебічна освіта, а й особливий інтерес до якоїсь

певної науки, галузі знань. Хороший учитель – це, по-третє, людина, яка знає психологію і педагогіку, розуміє і відчуває, що без знання науки про виховання працювати з дітьми неможливо. Хороший учитель – це, по-четверте, людина, яка досконало володіє вміннями в тій чи іншій трудовій діяльності, майстер своєї справи».

Необхідність надбання ІКТ-компетентностей підкріплює ряд нормативних актів України: Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», Постанова кабінету міністрів України Про затвердження Державної цільової програми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року, Національний проект «Відкритий світ» – створення інформаційно-комунікаційної (4G) освітньої мережі національного рівня та інші [5].

В наш час до школи приходять всебічно розвинені, ерудовані діти. На сучасному етапі розвитку інформаційних та комунікативних технологій не виникає сумніву в потребі підготовки учнів, які б вільно орієнтувалися в інформаційному просторі [1].

Відповідно до Типового положення про атестацію педагогічних працівників зі змінами і доповненнями (наказ МОНмолодьспорту №1473 від 20.12.2011 року), присвоєння кваліфікаційних категорій «спеціаліст», «спеціаліст другої категорії», «спеціаліст першої категорії», «спеціаліст вищої категорії» передбачає використання у навчально-виховному процесі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), електронних освітніх ресурсів (ЕОР) [12].

Готуючись до уроку, вчителю у його прагненні зацікавити, сконцентрувати увагу учнів на вивчення свого предмету, доводиться конкурувати з чудово організованим світом мас-медіа. Саме педагог має виховувати бажання застосовувати улюблену іграшку для здійснення навчання.

Існує три способи використання мультимедійних технологій на уроках: ілюстративний спосіб полягає у тому, що підібраний ряд візуалізує розповідь учителя і використовується при опитуванні, узагальненні матеріалу; схематичний спосіб. Використання мультимедіа в даному випадку лише розширює можливості побудови схем. Вони стають більш наочними, яскравими, доповнюються елементами, що рухаються; інтерактивний спосіб поєднує в собі елементи ілюстративного і схематичного підходів. Головне в такому

підході — високий рівень методичної обробки матеріалу. Він дається в такому поєднанні, щоб викликати активність учнів, спровокувати їх на співставлення, роздуми, дискусію.

Сучасний вчитель повинен прагнути до впровадження інтерактивного способу використання ІКТ, та розуміти, що ІКТ – це не флешка з презентацією, а сучасні освітні онлайн-сервіси, навчальні платформи, хмарні мультимедійні технології, дистанційне індивідуальне навчання, навчально-розвиваючі проекти в соцмережах [7].

Застосування ІКТ дозволяє вчителю економити час і максимально ефективно вирішувати повсякденні справи і обов'язки як фахівця: створювати: текстові документи, таблиці, малюнки, презентації; використовувати: інтернет-технології, локальні мережі, бази даних; здійснювати: пошук необхідної інформації в мережі Інтернет; розробляти власні електронні продукти (розробки уроків, демонстраційний матеріал); поєднувати готові електронні продукти (електронні підручники, енциклопедії, навчальні програми, демонстраційні програми тощо).

Але слід зазначити, що використання сучасної техніки можливе лише тоді, коли призводить до підвищення ефективності навчально-виховного процесу, хоча б по одному з критеріїв: якість навчання, витрати сил і часу учнями і педагогом.

Комп'ютер не замінить ні вчителя, ні підручник. Та створюючи електронний дидактичний матеріал, використовуючи його на різних етапах уроку, маємо змогу розвивати вербально-логічний, наочно-дієвий, просторовий, візуальний тип мислення, поєднувати слухове й зорове сприйняття матеріалу.

Комп'ютер притягує увагу, якої ми деколи не можемо отримати при фронтальній роботі з класом. А візуальна насиченість навчального матеріалу робить його яскравим, переконливим, сприяє кращому його засвоєнню і запам'ятовуванню. Комп'ютер органічно вписується в освітній процес школи і є ще одним ефективним технічним засобом, за допомогою якого можна значно урізноманітнити процес навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Використання ІКТ в навчальному процесі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/vikoristannya-ikt-v-navchalnomu-protsesi.html>

2. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчально-виховному процесі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: teacher.at.ua/publ/prezentaciji/metodichna_robota

3. Дудка І. С. Використання мультимедійних технологій у процесі навчання // Завуч. -2008. - № 31. – С. 10–12.

4. Єргіна О. В. Сучасний урок і мультимедійні технології: досвід і перспектива // Комп'ютер у школі та сім'ї. -2008. - №2. - С. 12–14.

5. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки»

6. ІКТ в ролі мотиватора у навчанні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ropsm1.blogspot.com/2013/11/blog-post_27.html

7. Інформаційно-комунікаційні технології. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/інформаційно-комунікаційні_технології

8. Концепція Національної програми інформатизації

9. Лапчик М. Информатика и технология: компоненты педагогического образования // Информатика и образование. – 1991. – №6. – С. 30–35.

10. Національна перспектива розвитку освіти України у ХХ столітті

11. Стрибна О.В. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи. – Х.: Основа, 2005. – С. 139–144.

12. Типове положення про атестацію педагогічних працівників зі змінами і доповненнями (2011р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/12483/

Марія Мартьянова

Запорізький державний медичний університет
(Запоріжжя, Україна)

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ОСВІТІ

Процес модернізації української освіти характеризується підготовкою висококваліфікованого, конкурентоспроможного, творчого і мобільного фахівця. Останні десятиріччя докорінно змінили умови суспільного життя, освітньої діяльності. Інформаційні технології стали відіграють велику роль у сучасному світі, вони значною мірою визначають подальший економічний та суспільний

розвиток людства. У цих умовах революційних змін вимагає й система навчання і в першу чергу інформаційне забезпечення навчання.

Поняття «інформаційне забезпечення» означає надання інформації, знайденої в ході робіт із задоволення інформаційних потреб користувача і представленої у вигляді інформаційного продукту у зручному для споживача вигляді. Побудова сучасної ефективної системи інформаційного забезпечення вирішує завдання поєднання традиційної та електронної форм надання інформації, створення більших можливостей оперативної і повної задоволення потреби в ній, забезпечення принципово нового рівня одержання і узагальнення знань, їх розповсюдження і використання.

Сучасна тенденція у розвитку освіти – перехід від консервативної освітньої системи до випереджальної – повинна базуватися на випереджаючому формуванні інформаційного простору освіти і широкому використанні інформаційних технологій, створенні у вищих навчальних закладах потужної інформаційної інфраструктури з розвиненим інформаційно-комп'ютерним навчальним середовищем, впровадження у вищу освіту інноваційних методів, засобів та форм професійної підготовки майбутніх фахівців.

З визнанням терміну «електронне навчання» (e-learning) змінюється підхід до інформаційних технологій в освіті. Нині в усьому світі навчання в усіх його формах (заочній, вечірній, денній) здійснюється не тільки в аудиторії, а й в електронному освітньому середовищі, забезпечуючи як повноцінне залучення студентів до процесу навчання, так і надійний контроль над рівнем засвоєння знань. Потреба в цьому особливо зросла з переходом на кредитно-модульну систему, передбачену Болонською декларацією.

Тарнавська Т.В. виділяє такі основні засади розвитку інформатизації освіти, які мають бути в Україні: формування та впровадження інформаційного освітнього середовища в системі вищої та післядипломної освіти як єдиної системи комп'ютерних засобів, програмного забезпечення, навчальних баз даних, електронних навчальних і методичних ресурсів, віртуальних освітніх середовищ та інших елементів, які реалізують інформаційні процеси; застосування ІКТ у навчально-виховному процесі та бібліотечній справі у поєднанні з традиційними засобами; внесення змін в програми навчальних закладів освіти усіх рівнів акредитації, а саме включення в них завдань, висунутих інформаційним суспільством, з урахуванням національних особливостей;

створення інформаційної системи підтримки освітнього процесу; забезпечення навчальних закладів комп'ютерними комплексами та мультимедійним обладнанням; забезпечення комп'ютерної безпеки процесу навчання; розвиток мережі електронних бібліотек.

Ці засади сприяють формуванню позитивного впливу на становлення нового типу особистості інформаційного суспільства, вдосконалення навчального процесу з найменшими витратами.

Найбільш популярними носіями інформації у сучасному суспільстві є комп'ютери, телебачення, Internet, так як вони надають швидкий доступ до інформації, можливість її збереження та обміну матеріалом. Саме упровадження комп'ютера в сферу освіти стало початком революційного перетворення традиційних методів і технологій навчання та всієї галузі освіти.

Можемо виділити такі переваги використання інформаційно-комп'ютерного навчання як можливість використання на різних етапах навчання; економне використання часу; впровадження індивідуалізації навчання, що дозволяє використовувати особливий підхід до кожного студента, використання аудіовізуальних матеріалів, які забезпечують мотивацію навчання; використання електронних навчальних матеріалів; створення умов для експериментальних і самостійних робіт.

Основні недоліки комп'ютерних навчальних систем найчастіше пов'язані з недоліками програмного забезпечення навчального призначення, побудованого без врахування дидактичних принципів, неповнотою реалізації потенційних можливостей використання комп'ютера, власне недоліками комп'ютера як технічної системи. Розглянемо детальніше недоліки використання комп'ютерних технологій. По-перше, це технічний фактор. По-друге, при такому способі навчання висока імовірність відволікання, особливо при роботі з інтернет-ресурсами, тим більше коли конкретних обмежень у часі не встановлено. По-третє, це неможливість вирішення непередбачених ситуацій.

Враховуючи всі позитивні та негативні наслідки використання інформаційних технологій зробити висновок, що вони є перспективними і ефективними за умови поєднання з традиційними методами та сприяють якісному формуванню вмінь та навичок учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горохівська Т.М. Упровадження інформаційних технологій навчання в процес викладання суспільних дисциплін у вищій школі /

Т.М.Горохівська [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://ito.vspu.net/upload/zbirniku/imad/z_30/r5/ypropvadjenia_informacinuh_tehnologi.pdf

2. Захарова Г.Б. Використання інформаційних технологій як інноваційний вектор розвитку дидактики вищої школи / Г.Б. Захарова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2013/215-203-14.pdf>

3. Петрина Н.О., Ониксимова Л.Т. Інформаційне забезпечення процесів освіти і науки в умовах становлення інформаційного суспільства / Н.О. Петрина, Л.Т. Ониксимова [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2660/3/Petrina%202.pdf>

4. Сысоев П. В. Методика обучения иностранному языку с использованием новых информационно-коммуникативных технологий/П.В.Сысоев, М.Н.Евстигнеев.-Ростов н-Д: Феникс – М:Глосса-Пресс, 2010.-182с

5. Тарнавська Т.В. Сутність інформаційних технологій в освіті [Електронний ресурс] / Т.В. Тарнавська // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 108.1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VchdpuP_2013_1_108_31.pdf

Олександра Марущак

Житомирський державний університет імені Івана Франка
(Житомир, Україна)

УКРАЇНСЬКІ ЕЛЕКТРОННІ ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Сучасне суспільство все більше опановує нові інформаційні простори. Настав час, коли Інтернет є місцем "інтелектуального, духовного та навіть побутового існування значної частини українців" [1]. Інформатизація суспільства принесла навчально-виховному процесу, початкової школи зокрема, нові виклики. На рівні з традиційними засобами навчання значної популярності набувають електронні. Проте завдання, яке поставлено новими соціальними вимогами, залишається незмінним – формування комунікативної особистості, з високим рівнем мовленнєвої культури. Базові елементи мовно-комунікативної майстерності закладаються у дошкільному віці, та особливо активного

розвитку вони набувають у процесі навчально-дослідницької діяльності дітей молодшого шкільного віку. Засобами розвитку виступають зразки мовлення вчителя, змістове наповнення підручників та посібників, різноманітні дидактичні матеріали. Навчальна програма з літературного читання визначає достатньо широке коло джерел для читання, на основі якого формується досвід комунікації молодших школярів. Серед переліку різноманітних літературних форм і жанрів передбачено ознайомлення із дитячою періодикою – газетами та журналами. Пропоновані видання можуть слугувати засобом загального розвитку молодших школярів, джерелом інформаційного насичення та осередком корисних завдань, спрямованих на мовленнєвий розвиток.

Нині позиції друкованих видань значно похитнулись, адже практично кожен школяр має доступ до всесвітньої мережі Інтернету. Водночас з'явилися й нові можливості творення та поширення інформаційного продукту. Значно зростає інтерес до матеріалів, розміщених в електронному вигляді. Задля забезпечення популярності дитячих періодичних видань редакторам доводиться рухатися в ногу з часом і пропонувати нові ідеї. Ще декілька років тому було вдивовижу побачити часопис із додатком у вигляді Cd-диску. Проте зараз видавці поступово переходять на якісно новий рівень, опановуючи сучасні ресурси. Проаналізувавши перелік сучасних дитячих періодичних видань, ми дійшли висновку, що за способом передачі матеріалу часописи поділяються таким чином: періодичні видання, що мають лише друковану версію; періодичні видання, що мають лише електронну версію; періодичні видання, що мають друковану та електронну версії; друковані періодичні видання, доповнені диском.

Зосередимо увагу на часописах, що є продуктом діяльності вітчизняних видавництв, однак слід пам'ятати, що за умов користування електронними ресурсами можливий доступ і до закордонних журналів.

Найбільш ефективним способом популяризації видання у мережі є створення сайту, на якому представлені матеріали журналу. Нижче пропонуємо перелік найбільш відвідуваних:

"Барвінок" – літературно-художній і загальноосвітній журнал для дітей молодшого та середнього шкільного віку.
www.barvinok.info;

"Пізнайко" – дитячий пізнавально-розважальний журнал.
<http://www.posnayko.com>;

"Стежка" – журнал для дошкільного та молодшого шкільного віку (дітей від 5-ти до 10-ти років). <http://stezhka.com.ua/>;

"Котя" – дитячий пізнавально-ігровий журнал. <http://www.kotyua.com.ua/>;

"Джміль" – журнал для дітей, їх батьків та педагогів" (Дітям: живопис, музика і література). <http://jmil.com.ua/>;

"Ангеляткова наука" – розвивально-пізнавальний журнал для дітей. <http://www.angelyatko.com.ua/>;

"Маленька Фея та сім гномів" – журнал для дівчаток від 5 до 9 років. <http://feya.net.ua/flash-books/feya-2013/feya.html>;

"Маленький розумник" – пізнавально-розважальний журнал для хлопчиків. <http://feya.net.ua/flash-books/rozumnyk-2013/rozumnyk.html>;

Газета "Казковий вечір" – дитяча газета для дбайливих батьків. <http://kazkovy.com.ua/>;

Журнал "ВДГ" – видання для дітей від 9 до 12 років. <http://www.feya.net.ua/ /vydannia/4/>;

"Крилаті" – навчально-розважальний двомісячник для дітей 6-10 років. <http://www.krylati.org/krylati/>;

"Граємо в англійську" – ігрове видання для наймолодших, охочих вивчати англійську мову. <http://letsplayen.com.ua/>;

"Колосок" – науково-популярний природничий журнал для дітей. <http://kolosok.lviv.ua/>;

"Колобочок" – дитячий пізнавально-розважальний журнал. <http://kolobochok.com.ua/>;

"Професор Крейд" – пізнавально-розважальний журнал для дітей від 6 до 10 років. <http://kraid.com.ua/>;

"Ромчик" – дитячий інтернет-журнал. <http://improvisus.com/ua>.

На жаль, поки що не мають офіційного сайту такі видання, як: "Малятко", "Смайлик" та "Булик" – хоча вони користуються значним попитом серед дітей, батьків та працівників освітніх закладів.

Найбільш поширеним способом представлення журналу є розміщення на сайті видання фрагменту номера з переліком цікавого матеріалу часопису. Подальше знайомство з ним можна продовжити за умов придбання або передплати. Таким способом користуються редактори журналів "Пізнайко", "Крилаті", "Ангеляткова наука", "Джміль" та ін. Частина редакторів розміщують на офіційних сторінках повні випуски видань, що спрощує доступ до видрукованих цікавинок.

Серед них – "Барвінок", "Колосочок", "Колобочок", "Професор Крейд" та ін. Деякі видавці пропонують архів надрукованого матеріалу, розподіленого за жанровою приналежністю, незалежно від часу виходу номера (газета "Казковий вечір", журнал "Умійко" та ін.).

На жаль, далеко не всі офіційні сайти дитячих періодичних видань містять архів номерів, доступних для перегляду. Проте онлайн-ресурси пропонують не лише матеріали окремих часописів, а й цілі колекції колишніх та сучасних журналів. Так, наприклад, уже досить тривалий час існує проект "Читанка" – дитяча публічна онлайн-бібліотека [2]. Особливістю цього сайту є розміщення відсканованих дитячих книг та періодики, що давно не перевидаються.

З-поміж усього розмаїття пропонованої проектом літератури привертають увагу такі часописи, як: "Барвінок", "Малятко", "Однокласник" ("Піонерія"), "Перчень", "Соняшник", "Стежка", "Календарик-дошколяр", "12 місяців", "Джміль", "Яблунька", "Клас", "Вигадуй. Думай. Грай.". Подібно до "Читанки" електронна бібліотека "Чтиво" також пропонує матеріали дитячих часописів ХХ століття ("Малятка", "Барвінка", "Веселки", "Соняшника") [3]. Зважаючи на інтерес відвідувачів-школярів до друкованих видань, значна кількість дитячих сайтів розміщують окремі номери сучасної періодики для дітей.

Отже, новітні технології сучасного світу вимагають від звичних форм передачі та сприймання інформації, зокрема навчання, розвитку – переходу на новий, більш затребуваний інтерактивний рівень. З метою популяризації та підтримки рейтингу літератури, в тому числі й часописів для дітей, редактори видань опановують онлайн-ресурси та приєднуються до всесвітньої мережі, створюючи таким чином усі можливі умови, щоб сучасний школяр зміг долучитися до цікавого та пізнавального світу дитячої періодики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Марченко Н. Дитяча література в інтернеті: де, що і як. Огляд українських літературних онлайн-ресурсів для маленьких читачів [Електронний ресурс] / Н. Марченко. – Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/1351>.

2. Читанка [Електронний ресурс] / Дитяча публічна онлайн-бібліотека. – Режим доступу: <http://chytanka.com.ua/>.

3. Чтиво [Електронний ресурс] / Електронна бібліотека. – Режим доступу: <http://chtyvo.org.ua/>.

МЕДІА-ОСВІТА ДОШКІЛЬНИКІВ – ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

Потреба суспільства в медіа-освіті обумовлена турботою за життя підростаючого покоління в умовах інформатизації та технологізації усіх сфер життєдіяльності. На взаємодію з різноманітними медіа (преса, радіо, кіно, телебачення, інтернет) припадає вагома частка в бюджеті вільного часу людини, чим зумовлюється їх значний вплив на всі верстви населення, передусім дітей і молодь. Засоби масової інформації потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання. До цього додаються всюдозволеність інформаційного ринку, засилля низькопробної медіа-продукції, низькоморальних ідеологем та цінностей, що спричинює зниження в суспільстві імунітету до соціально шкідливих інформаційних впливів [3]. Відтак, постає гостра потреба в розвитку медіа-освіти, одне з головних завдань якої полягає в запобіганні вразливості людини до медіа-насильства і медіа-маніпуляцій. З цією метою необхідно запровадити курс медіа-освіти у дошкільних навчальних закладах, який забезпечить розвиток у вихованців медіа-грамотності і медіа-компетентності.

Згідно з «Концепцією впровадження медіа-освіти в Україні» під медіа-освітою розуміється частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіа-культури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Починаючи з дошкільного віку, дитину необхідно навчити протистояти агресивному медіа-середовищу, обирати потрібну інформацію, оминати інформаційне «сміття», захищатися від потенційно шкідливої інформації з урахуванням прямих і прихованих впливів. У результаті, вихованці стають свідомими споживачами медіа-продукції на основі ефективного орієнтування в медіа-просторі та осмислення власних медіа-потреб, адекватного та різнобічного

оцінювання змісту і форми інформації, її повноцінного і критичного тлумачення з урахуванням особливостей сприймання мови різних медіа. Однак, при цьому необхідно знати міру, щоб не розвинути в дітей недовіру і підозрілість до всіх інформаційних засобів взагалі.

З одного боку, можна виділити технічні завдання медіаосвіти (елементарне вивчення технічних пристроїв та формування практичних умінь їх використання), а з іншої – змістовні завдання роботи безпосередньо з інформацією, що отримується за допомогою технічних засобів. Зміст інформації в інформаційних системах представлено по-різному, вона буває як позитивного, так і негативного характеру [5]. У зв'язку з цим, виникають проблеми етики, достовірності, надійності інформації, впливу на психіку і підсвідомість дітей. Вихователь має попередити дітей, що інформація, отримана з ЗМІ, не завжди буває надійною, пояснити відмінності між достовірною інформацією та інформацією, яка надається в надії продати той або інший медіа-продукт.

Для забезпечення реалізації завдань медіа-освіти в дошкільних навчальних закладах у навчально-виховному процесі можна використовувати завдання по включенню в процес заняття повідомлень із ЗМІ. У ході роботи педагог разом із дітьми може проводити аналіз даних повідомлень, здійснювати пошук помилок, некоректної інформації, або інформації, що підтверджує розповідь вихователя або ж інформацію з навчальної літератури [4]. Також можлива підготовка дітьми власних повідомлень (у різній формі, у тому числі й мультимедійної), побудованих на медіа-освітніх принципах.

Безпечно й раціональне використання технічних засобів навчання в роботі з дітьми дошкільного віку позитивно впливає на розвиток психічних процесів, загальний рівень обізнаності дітей, а також на досягнення психологічної ефективності навчання в роботі з інформацією. У результаті впровадження медіа-освіти в навчально-виховний процес, діти мають оволодіти такими навичками: вміти знаходити інформацію в різних джерелах; систематизувати її за заданими ознаками; вміти сприймати і критично осмислювати медіа-інформацію; вміти інтерпретувати інформацію, розуміти її суть, адресну спрямованість, мету інформування; вміти чітко формулювати те, що дізналися з мультимедійного інформаційного джерела; приймати особистісну позицію по відношенню до прихованого смислу, аргументувати власні висловлювання, знаходити помилки в

отримуваний інформації та вносити пропозиції щодо їх виправлення; мати широкий комплекс мотивів щодо використання різних медіа; володіти елементарними навичками створення медіа-текстів у різних видах діяльності (перцептивної, ігрової, художньої, дослідної та ін.) [1].

Отже, стрімкий розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій та системи мас-медіа нагально потребує цілеспрямованої підготовки особистості до вмілого і безпечного користування ними. Запровадження медіа-освіти в дошкільному навчальному закладі повинно стати одним з основних напрямів модернізації освіти в країні. Сьогодні, в інтересах України підготувати своїх маленьких громадян до нових умов життя в інформаційному просторі, безпечної взаємодії із ним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Инякин Ю. С. От информационной культуры к культуре личности / Ю. С. Инякин, В. А. Горский // Дополнительное образование. – 2000. – № 10. – С. 6–10.

2. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні. Схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150.

3. Пенчук І. Дитячі ЗМІ в системі інтегрованої медіаосвіти / І Пенчук // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. – 2011. – № 2. – С. 82–87.

4. Ротмистров Н. Ю. Мультимедиа в образовании / Н. Ю. Ротмистров // ИНФО. – 1994. – №4. – С. 89–96.

5. Федоров А. В. Медиаобразование и медиаграмотность в обществах знаний / А. В. Федоров // ЮНЕСКО между этапами Всемирного саммита по информационному обществу. – М. : Изд-во Ин-та развития информационного общества, 2005. – С. 329–339.

Ірина Павленко, Валентина Скирта
КЗ Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
(Суми, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Використання сучасних інформаційних технологій на занятті – надзвичайно актуальне і водночас проблематичне питання для

вчителя іноземної мови. В методиці викладання іноземних мов ця проблема розробляється з початку 80-х років ХХ століття. Сьогодні використання інформаційних технологій – одна з умов успішного вивчення іноземної мови. Тому вчитель іноземної мови повинен, окрім ґрунтовної фахової підготовки, володіння сучасною комунікативною методикою, використовувати інформаційні технології на усіх етапах навчання – це вимога часу. Сучасні інформаційні технології мають бути ефективним інструментом, який полегшить засвоєння знань, зробить навчання інтерактивним, комунікативно спрямованим, цікавим, наочним, індивідуальним.

Навіть дуже «традиційний» учитель зі стійким імунітетом до втручання новітніх технологій не може заперечити, що Інтернет є дуже багатим джерелом потенційних навчальних ресурсів. Та поки вчителі ще лише готуються до викладання предмета з використанням комп'ютерів, учні вже давно вчать за допомогою Інтернету.

Сьогодні розробляється методика вивчення іноземних мов з використанням ресурсів Інтернету. Існують прихильники ідеї вивчення іноземної мови лише за допомогою зазначеної мережі, без традиційної роботи з підручником. Проте більшість учителів надають перевагу використанню Інтернету паралельно з традиційними засобами навчання, інтегруючи його в навчальний процес [2].

Розглядаючи питання щодо використання комп'ютера у навчанні іноземних мов, можна виділити такі позитивні моменти його впровадження: мотивує навчання, можливо навіть більше, ніж аудіо-та відео матеріали; дає можливість вчителю застосовувати індивідуальний підхід; сприяє розвитку самостійності учнів, спонукає користуватися інформацією, що безпосередньо стосується їхнього особистого чи професійного життя; підвищує поінформованість щодо інших мов та культур; завдяки наявності різноманітних типів текстів підвищує мовні компетенції; забезпечує сучасний матеріал, що відповідає інтересам і потребам учнів; пропонує автентичний і актуальний матеріал.

Найпростіше використання Інтернету – це використання його як джерела додаткових матеріалів для вчителя та учня. Це величезна довідково-інформаційна система, яка може бути використана для вивчення мови. Матеріали можуть бути роздруковані і використані під час традиційного заняття. У цьому випадку використовується лише незначна частина можливостей мережі. Але навіть за такого

використання вивчення іноземної мови змінюється: користувач Інтернету отримує актуальну і автентичну інформацію [6].

Найбільш повно можливості Інтернету розкриваються під час використання його безпосередньо на уроці. Майже всі школи Сумської області забезпечені комп'ютерними класами з підключенням до мережі Інтернет. Використання Інтернету на уроці іноземної мови не повинно бути самоціллю. Насамперед, учителю необхідно дати відповідь на запитання: для кого, для чого, коли, в якому обсязі повинен бути використаний Інтернет, оскільки дуже важко зорієнтуватися у величезному об'ємі інформації.

Сайти, які є корисними для вчителя іноземної мови і які можуть бути використані на уроці, можна розділити на інформаційні та власне навчальні. Інформаційні сайти використовують для добору цікавих текстових документів, творчих завдань. Спеціальні навчальні сайти містять різні види робіт, вони розроблені з урахуванням рівня знань учнів. Робота саме з такими сайтами є цікавою і корисною у вивченні англійської мови. Крім того, є група вузькоспеціальних навчальних сайтів, призначених для навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (читання, письма, говоріння та аудіювання), вивчення фонетики, граматики, лексики тощо. У роботі з навчальними сайтами обирається той рівень складності, який відповідає рівню підготовки учнів. Навчальні сайти, зазвичай, мають кілька рівнів складності; щодо інформаційних сайтів, то учитель має сам визначитися з добром матеріалу відповідної складності [3].

Організація ефективного навчання за допомогою навчальних сайтів залежить від наступного: чіткого формулювання завдань; конкретних вказівок щодо їх виконання; добору матеріалу відповідно до потреб комунікації та компетенції учнів; вмілого використання часу і простору.

Учитель має пропонувати завдання, спрямовувати пошукову діяльність учнів, допомагати їм зрозуміти інформацію та спілкуватися в Інтернеті англійською мовою. Вчитель повинен бути поруч з учнем, коли він потребує допомоги, однак не заважати йому працювати самостійно, стежити за часом, спрямовуючи роботу таким чином, щоб усі учні були задіяні протягом усього заняття. Учитель співпрацює з учнями, використовуючи технічний засіб, що є надзвичайно привабливим для учнів.

З метою вивчення англійської мови може використовуватись як вільне спілкування в Інтернеті, так і спеціально організоване спілкування в режимі електронної пошти, електронної конференції та дошки об'яв. Це створює унікальну автентичну ситуацію діалогічного мовлення.

Найбільш широко використовується організоване спілкування за допомогою телекомунікаційних мереж: листування між окремими учнями і між цілими класами та школами, обмін інформацією між навчальними закладами різних міст, країн. У цьому випадку вчитель грає роль організатора роботи, який допомагає спланувати листування, написати лист чи скласти колективну відповідь.

Проведення Інтернет-проектів сприяє розвитку комунікативних умінь та навичок учнів. Існує два види проектів, планування, проведення і результати яких відрізняються один від одного: WWW-проекти і E-mail-проекти.

Розглянемо їх особливості: WWW-проекти розраховані на те, що учні отримують завдання, для виконання якого їм необхідно знайти інформацію в Інтернеті і представити потім результати свого пошуку. Тема проекту може відповідати темі підручника або бути незалежною від неї. В будь-якому випадку вона має бути цікавою для учнів.

Щоб провести проект, недостатньо лише сформулювати тему і забезпечити учням можливість працювати в Інтернеті. Вчитель повинен підготувати проведення проекту: сформувати групи, визначити часові рамки проекту, продумати, які матеріали, крім Інтернету, можуть бути використані учнями, знайти необхідні адреси тощо.

Комунікацію електронною поштою краще за все проводити за допомогою E-mail-проектів. Успішним проект може бути в тому випадку, якщо він правильно спланований, має цікаву тему і відповідає рівню знань учнів. Зазвичай, E-mail-проекти проводяться за участю двох чи декількох груп учнів із різних країн, для яких мова, яка використовується, є іноземною, а не рідною. У проведенні E-mail-проектів дуже важливим є етап планування. Спочатку необхідно знайти партнерів і обговорити з ними тему, потім обумовити часові рамки проекту. Необхідно вирішити, який продукт заплановано отримати після закінчення проекту. Перевагою E-mail-проектів є те, що комунікація іноземною мовою відбувається з реальними партнерами. Учні важливо, що тексти створюються не для вчителя з метою продемонструвати свої знання та отримати оцінку, а для партнерів-

однolіткiв з метою передачі цiкавої iнформацiї чи обговорення актуальної проблеми. Це сприяє розширенню мовної компетенцiї учнiв i пiдвищенню мотивацiї вивчення iноземної мови[2].

Використання комп'ютерних програм у навчальному процесі дає змогу найбільш повно реалізувати принцип особистісно-орієнтованого навчання. Індивідуалізація процесу навчання здійснюється завдяки великому потенціалу комп'ютерних засобів щодо адаптації до потреб кожного учня. Стає можливо враховувати не лише вікові особливості та рівень підготовленості учнів, але й індивідуальні психологічні характеристики кожного учня. Принцип індивідуалізації у комп'ютеризованому навчальному процесі з іноземної мови забезпечується наступними факторами: можливістю вибору індивідуального темпу роботи; індивідуальний способом керування навчальною діяльністю, застосування різних за ступенем складності завдань з можливістю переходу до більш складних чи навпаки більш простих варіантів роботи з програмою залежно від успішності результатів; наданням індивідуального набору засобів підтримки навчання (довідники, підказки, ключі); адаптацією форми навчального матеріалу до індивідуальних особливостей сприйняття інформації конкретним учнем.

За допомогою сучасних комп'ютерних програм учні відчують справжнє занурення у живу мову, отримують безліч можливостей для вивчення та запам'ятовування нових слів та мовних зворотів, а також для розвитку мовленнєвих навичок.

Враховуючи всі переваги й можливості сучасних інформаційних технологій, не варто забувати, що комп'ютер, здійснюючи цілу низку функцій навчання, все ж таки не може повністю замінити викладача англійської мови. Комп'ютер не потрібно протиставляти вчителю, а використовувати його як засіб підтримки його професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Москалева И.С. Использование компьютерных технологий для профессиональной подготовки учителей иностранного языка / Москалева И.С., Голубева С.К. // Иностранные языки в школе. – 2005. – №1. – С. 83–87.

2. Подопригорова Л.А. Использование Интернета в обучении иностранным языкам // Иностранные языки в школе. – 2003. – №5. – С. 25–31.

3. Ситдикова І. Комп'ютер поспішає на допомогу // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – №1. – С. 116–119.

4. Токменко О. Інформаційні технології у викладанні іноземних мов: сьогодні і скрізь віки допомоги // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2006. – №2. – С. 98–100.

5. Bertin J-C. Des outils pour les langues ; multimedia et apprentissage. –Paris : Ellipses, 2002.

6. Carmen Vera L'internet en classe de FLE. – Espagne : Pearson Education, 2001.

Світлана Пірошенко

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
(Хмельницький, Україна)

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ІНТЕНЦІЙ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Глобальна інформатизація суспільства є однією з домінуючих тенденцій цивілізації XXI століття. Перед системою освіти постає проблема підготовки підростаючого покоління до самостійного прийняття рішень і відповідальних дій, до життя і професійної діяльності у високорозвиненому інформаційному середовищі, ефективному використанні його можливостей і захисту від негативних його впливів.

Сучасний стан розвитку суспільства характеризують процеси глобалізації як економічної, політичної і культурної уніфікації та інтеграції.

Блискавичними є зміни і в культурно-освітній сфері. Уміти реагувати на ці зміни – означає розуміти, що саме відбувається з сучасною людиною, як їй будувати стосунки з іншими, чим є нині світовий простір, як особа може зберегти свою унікальність і сформувати власну ідентичність. Ці питання хвилювали людство в усі часи, проте бурхливий розвиток сучасного світу зумовлює потребу чіткіше визначити пріоритети, формувати світоглядні принципи, виявляти свою позицію.

Дедалі частіше сучасне суспільство характеризують як відкрите інформаційне суспільство, у якому головну роль в розвитку відіграє інформація.

Входження людства в епоху інформаційного суспільства, на нашу думку, зумовило заміну звичного девізу «освіта на все життя» новим девізом – «освіта протягом усього життя» [4, с. 71]. Якісно новими ознаками, що характеризують інноваційну парадигму освіти, є орієнтація на особистість, перехід від репродуктивної моделі освіти до продуктивної, гуманістичної, культуроорієнтованої.

У вітчизняній концепції інформатизації загальної і професійної освіти одним з основних напрямів розвитку інформатизації національної системи освіти називають отримання учнями необхідного, визначеного державними освітніми стандартами рівня знань, умінь і навичок у сфері загальної і професійної «інформаційної культури» [1, с. 86]. Тобто сучасне суспільство поступово приходить до розуміння потреби у формуванні інформаційної культури як важливого соціального завдання. Її реалізацію зараз здійснюють педагоги вищої і середньої школи. Проте недостатньо висока особиста інформаційна культура більшості педагогів, слабкаматеріально-технічна база і багато інших чинників перешкоджають формуванню необхідного й достатнього рівня інформаційної культури учнів.

Термін «інформаційна культура» виник у науковій літературі на початку 70-х рр. минулого століття саме під впливом змін, що відбувалися у сфері управлінської праці [4, с. 70]. Подальший розвиток уявлень про інформаційну культуру характеризується збільшенням кількості підходів до вивчення цього феномену.

Філософсько-світоглядний підхід був використаний у працях А.П. Суханова і надалі розвивався такими вченими, як В.М. Петров, Е.П. Семенюк, А.Д. Урсул, Ю.А. Шрейдер, Н.І. Юзвішин та інших. Культурологічний підхід у науковій розробці розглядуваного явища став домінуючим і використаний у працях М. В. Арапова, А.І. Арнольдова, Н.Д. Бабича, Н.П. Вацекіна, В.А. Виноградова, І.І. Горлової, О.А. Гречихіна, А.І. Ракітова та інші [1, с.87].

Проблеми інформаційної культури, що стосуються методологічного і методичного аспектів освіти, висвітлені в дослідженнях А.В. Андрєєва, В.Н. Васильєва, Г.Г. Граніка, Р.М. Барановської, Л.П. Гур'євої, В. Н. Дьомкіна, Л.В. Коловської, І.А. Ковальович, Д.Ш. Матрос, Н.В. Серкової, А.Л. Семенової, А.Е. Сережкіної та багатьох інших [1, с. 87].

Для цілісного уявлення про те, як формувати інформаційну культуру педагога, важливо концептуально визначити саме явище

«інформаційна культура», з'ясувати особливості цього явища для педагогічної діяльності. Основою дослідження цієї концепції є такі початкові положення:

1. Культуру створює сама людина, тому інформаційна культура – це особливий вид культури, що відбиває не лише соціальний досвід людства, але й індивідуальний досвід людини. Інформаційна культура особистості педагога більшою мірою індивідуальна, ніж соціальна, оскільки є характеристикою не стільки розвитку інформаційного середовища певного суспільства, скільки характеристикою самої людини, що створила це середовище.

2. Становлення інформаційної культури особистості зумовлене не лише зовнішніми чинниками – соціальними і професійними вимогами до педагогічної культури, але і внутрішніми – рівнем розвитку індивідуальності як психічного світу педагога, особистісними властивостями і рисами, що визначають готовність педагога до подолання бар'єрів у інформатизації своєї педагогічної діяльності.

3. Інформаційна культура особистості як суб'єктивне явище відзначається динамічністю й мінливістю, пов'язаними з тими перетвореннями, які відбуваються в досвіді педагога, його психіці й особі. З іншого боку, сама інформаційна культура як об'єктивне явище також постійно збагачується, уточнюється, вдосконалюється у зв'язку з розвитком інформаційної сфери [5, с. 17].

Оскільки формування інформаційної культури особистості педагога як цілісності повинне розглядатися як одна з головних педагогічних цілей процесу професійної підготовки, слід очікувати, що в процесі безперервної професійної підготовки цей вид культури переходить на якісно новий рівень за таких умов: процес професійної підготовки ґрунтується на проектно-рефлексивному підході, відповідно до якого педагог здійснює навчальну, інформаційну, проектну й рефлексивну діяльність в єдності. Розробка проекту, що починається з висунення ідей і закінчується створенням нового педагогічного знання, забезпечує не лише розвиток інформаційної грамотності, але і нових рис особистості й індивідуальності педагога, які відбиваються в новій якості виконуваної ним професійної діяльності; визначені принципи розвитку інформаційної культури, які регулюють діяльність викладача з формування і розвитку інформаційної культури майбутнього і діючого педагога; створені

технології формування інформаційної культури для етапів професійної підготовки педагогів, що реалізують уявлення про цілі формування інформаційної культури, можливості способів і форм підготовки, наявних у практиці освіти.

До принципів, які забезпечують формування інформаційної культури особистості педагога в умовах безперервної освіти, належать принципи розвитку та культурологічний. Принципом розвитку є комплекс принципів (рефлексії, альтернативи, інтеграції, саморозвитку). У поєднанні з культурологічним принципом цей комплекс принципів дозволяє керувати психологічною основою реалізації проектно-рефлексивного підходу і забезпечувати вдосконалення психологічного компонента інформаційної культури разом з іншими компонентами.

Таким чином, інформаційна культура особистості педагога як складне системне утворення є динамічною якістю особистості педагога, що структурується інформаційно-змістовними і психологічними компонентами. Суть інформаційної культури особистості педагога полягає в наявності спеціальних методичних умінь і професійно важливих якостей, що дозволяють використовувати знання для формування їх інформаційної культури в педагогічному процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Близнюк М. Формування інформаційної культури особистості / М. Близнюк. – К: Лібра, 2000. – С. 86–89
2. Васильченко Л. В. Формування інформаційної культури керівника школи в системі післядипломної педагогічної освіти / Л.В. Васильченко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2006. – № 1. – С. 35 – 37
3. Гуржій А. М., Китайцев О. М. Стан та проблеми інформатизації освіти України / А. М. Гуржій, О. М. Китайцев // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2006. – № 8. – С. 8.
4. Левшин М. Педагогічна сутність поняття «інформаційна культура особистості» / М. Левшин // Вища освіта України. – 2002. – № 3. – С. 67–74.
5. Матвійчик О. Є. Формування інформаційної культури викладача / О. Є. Матвійчик // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2006. – № 6. – С. 16–17.

ДО ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВЧИТЕЛЕМ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

На даному етапі розвитку інформаційного суспільства інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) можуть стати надійним фундаментом для різних галузей суспільного життя, в тому числі й освітньої. Однією із основних цілей розвитку інформаційного суспільства в Україні є забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості [5].

Освіта – основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства [4].

Педагогічні працівники навчально-виховних закладів є безпосередніми провідниками вище згаданих ідей, що наповнюють їх конкретним змістом. Сьогодні висуває підвищені вимоги до сучасного вчителя, що відображені у низці нормативно-правових документів. Особлива роль відводиться вчителю початкової школи, адже його функції не обмежуються навчанням та вихованням майбутнього покоління, а й повноцінною соціалізацією їх у суспільстві.

Сучасний вчитель початкової школи повинен вільно володіти інформаційно-комунікаційними технологіями та використовувати їх у своїй професійній діяльності.

Питання впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес розглядали у своїх працях вчені Росії й України, а саме В. Биков, Ю. Горошко, В. Дровозюк, М. Жалдак, О. Жильцов, Ю. Жук, І. Забара, В. Ізвозчиков, В. Клочко, А. Коломієць, О. Кузнецов, С. Кузнецов, В. Монахов, Н. Морзе, О. Муковіз, Т. Олійник, А. Пеньков, Л. Петухова, С. Раков, Ю. Рамський, О. Співаковський та інші.

Поняття ІКТ є відносно новим, тому у визначенні самого терміну існують різні варіанти. Це пов'язано, насамперед, зі стрімким розвитком комп'ютерних технологій, які достатньо швидко прогресують, пропонуючи нові можливості їх використання.

Наприклад, А. Дзюбенко інформаційні комунікаційні технології навчання визначає як сукупність програмних, технічних, комп'ютерних і комунікаційних засобів, а також способів та новаторських методів їхнього застосування для забезпечення високої ефективності й інформатизації освітнього процесу [3].

За останні два десятиліття розвиток комп'ютерних та комунікаційних засобів був дійсно революційним. Зараз важко уявити навчальних заклад без комп'ютерів та мережі Інтернет. Сучасні учні та студенти озброєні ноутбуками, планшета та смартфонами.

Інформатизацію освітнього процесу в навчальних закладах нашої країни вже не спинити. Втілюються такі освітні проекти, наприклад: «1 учень – 1 комп'ютер» на базі шкільних нетбуків [1], «Інтел. Навчання для майбутнього» та інші. Розроблена низка педагогічних програмних засобів, які рекомендовано МОН України, відповідно до навчальних програм початкової школи з різних предметів, таких як: природознавство (3,4 класи), музичне мистецтво (1-4 класи), трудове навчання (1-4 класи), математика (1-4 класи), образотворче мистецтво (1-4 класи). З 2012 року в інваріантну складову навчального плану введено предмет «Сходинки до інформатики» (з 2014 року має назву «Інформатика»). Вищі навчальні заклади I-II рівня акредитації на педагогічних спеціальностях мають в своїх навчальних планах Обласні інститути післядипломної педагогічної освіти регулярно проводять курси підвищення кваліфікації з акцентом на використанні ІКТ на навчальних заняттях.

Аналіз сучасної літератури з даного питання дає право стверджувати, що використання ІКТ в освітньому процесі підвищує ефективність навчальних занять.

Доцільне використання ІКТ вчителем початкової школи на своїх заняттях підвищує рівень засвоєння матеріалу, дозволяє здійснити індивідуальних підхід до учнів, формує навички самостійно роботи, розширює доступ до інформаційних джерел, підвищує рівень інформаційної культури, полегшує контролюючі функції в навчальному процесі.

При підготовці вчителів початкової школи необхідно враховувати, що стрімкий розвиток сучасних інформаційних технологій та інформатизація суспільства висуває підвищені вимоги до підготовки спеціалістів з педагогічних спеціальностей. У зв'язку з цим, найважливішою задачею вищої школи слід вважати випуск

фахівців, які в своїй професійній діяльності здатні ефективно використовувати такий потужний інструменти як персональний комп'ютер і комп'ютерні мережі та сучасні інформаційні технології [2].

Не дивлячись на суттєві переваги інформаційно-комунікаційних технологій, існує низка проблем з їх впровадженням в освітній процес.

Фактично тільки вчителі та викладачі зі стажем роботи до 15 років мали необхідну підготовку у ВНЗ до використання ІКТ у навчальному процесі. Залишається значна частина педагогічних працівників, навички використання ІКТ яких не відповідають необхідному рівню. Підвищення їхньої кваліфікації має фрагментарний та несистематичний характер. Педагогічні програмні засоби не оновлюються відповідно до змін освітніх стандартів та навчальних програм, бо були створені як разові проекти. Швидко змінюється підходи до використання ІКТ в навчальному процесі, адже кожні 4-5 років суспільству пропонуються нові можливості у цій сфері.

Отже, інформаційно-комунікаційні технології можуть суттєво збільшити ефективність навчального процесу, стати потужним засобом підвищення мотивації до навчання та підвищити рівень інформаційної культури вчителів початкової школи. Разом з тим, існують об'єктивні труднощі при впровадженні ІКТ в навчально-виховний процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 1 учень – 1 комп'ютер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://1to1.iteach.com.ua/about-program>. – Назва з екрана.

2. Гудирева О.М. Впровадження інформаційно-комунікативних технологій у навчальному процесі вищого навчального закладу / Інформаційні технології в освіті: Збірник наукових праць. – Херсон: Видавництво ХДУ. – 2010. – Вип.6. – 265 с.

3. Дзюбенко А.А. Новые информационные технологии в образовании/ А.А. Дзюбенко. – М., 2000. – 104 с.

4. Національна доктрина розвитку освіти. Указ Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002 // Урядовий кур'єр. – 2002. – 18 квітня.

5. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки : Закон України від 9 січня 2007 року – Режим доступу : // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ В СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасні вимоги європейського рівня розвитку освіти сприяють вільному вибору засобів навчання та максимальній самореалізації в умовах психологічного комфорту. Визначення самоцінності особистості дитини, сприйняття її такою, якою вона є, слугує інтересам та потребам учнів, забезпечує розвиток творчості, відповідальності, зберігає психічне та фізичне здоров'я, що гарантує високу якість освіченості.

Актуальною проблемою психолого-педагогічної науки стають методики ефективного засвоєння різноманітної інформації. Постійне збільшення обсягу інформації у поєднанні з високою конкуренцією та вимогами суспільства, із одного боку, приводить до інтенсифікації освітнього процесу, а з другого – до цілої низки порушень психічного та соматичного здоров'я школярів, які навчаються. Проте одним із завдань сучасної освіти є не лише надання високого рівня знань, а й збереження здоров'я людини.

Одним із важливих принципів сучасної освіти є оптимізація навчання через застосування новітніх освітніх психолого-педагогічних технологій і, зокрема, інтерактивних методів навчання як одного з найефективніших методів засвоєння інформації, способів організації активної взаємодії учнів і вчителя у навчальному процесі з метою досягнення визначених дидактичних результатів [1, с.357].

Інтерактивна модель навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити найсприятливіші, комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуватиме свою успішність, інтелектуальну спроможність [2].

З англійської «інтерактив» («interact») означає «inter» - взаємний; «act» - діяти. Тобто інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу.

Елементи інтерактивного навчання знаходимо в працях науковців, педагогів, психологів: Е. Голанта, М. Кларіна, В. Сухомлинського, С. Сисоевої, О. Пометун, Л. Піроженко; у працях

вчителів-новаторів Ш. Амонашвілі, С. Лисенкової, О. Лесіної, В. Телячук, В. Шаталова та ін.

Сутність використання інтерактивних методів навчання на уроках інформатики полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів класу [3].

Інтерактивні методи навчання на уроках інформатики дають можливість учням 2-4 класів в парах, мікрогрупах, або малих групах опрацьовувати навчальний матеріал розмовляючи, дискутуючи та обговорюючи різні точки зору.

Проаналізувавши наукову літературу варто зупинитись на визначенні умови застосування інтерактивних методів навчання на уроках в сучасній початковій школі, тобто для ефективного застосування інтерактивних методів охоплювати весь необхідний матеріал, його глибоке вивчення та планування роботи вчителем за таким алгоритмом (за О. Пометун, Л. Пироженко): проведення попередньої підготовки учнів за конкретним завданням: прочитай, продумай, опрацюй необхідну додаткову літературу, виконай самостійні підготовчі завдання; відбір для уроків інформатики найефективніших інтерактивних методів, які дали б учням ключ до засвоєння теми; під час використання на уроках інтерактивних методів дати школярам можливість добре подумати над завданням, щоб вони виконували їх уважно, а не механічно або граючись; на одному уроці використовувати один (два) інтерактивні методи, а не комплексний колейдоскоп; обов'язкове проведення обговорення за підсумками інтерактивного методу; проведення блицопитування, самостійних домашніх робіт з різноманітними вправами за інтерактивними методами [4].

Інтерактивні методи навчання на уроках інформатики дають найбільший простір для самореалізації учня у навчанні і найбільше відповідають особистісно-орієнтованому підходу. Вони орієнтовані на реалізацію пізнавальних інтересів і потреб особистості, тому особлива увага приділяється організації процесу ефективної багатосторонньої комунікації, яка характеризується відсутністю полярності, і мінімальною сконцентрованістю на точці зору вчителя. Учасники такої співпраці більш мобільні, відкриті та активні. Організація процесу такої взаємодії сприяє використанню відповідних методів навчання. О. Пометун та Г. Фрейман доцільними вважають саме на уроках в початковій школі такі методи: груповий (взаємодія між

учасниками процесу навчання реалізується через співпрацю в малих групах); колективний (багатостороння взаємодія є полілогом, в якому бере участь кожен учень класу); колективно-груповий (коли робота малих груп поєднується з роботою всього класу) [4].

Так, на уроках інформатики в початковій школі варто використовувати такі інтерактивні методи: «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Займи позицію», «Навчаючи-вчуся», «Робота в парах», «Ток-шоу», «Ажурна пилка», «Коло ідей», «Прес» та ін.

Таким чином, можемо стверджувати, що одним із важливих аспектів підвищення рівня розвитку пізнавальних здібностей та пізнавальної активності молодших школярів є інтеграція різних видів діяльності у навчально-виховний процес. І, саме організація інтерактивного навчання на уроках інформатики в початковій школі передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, висловлювання своєї точки зору стосовно тієї чи іншої проблеми, вміння доказово міркувати, спільне вирішення питання на основі аналізу обставин та відповідної ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040с.
2. Інноваційні технології навчання в початковій школі / Авторі-упорядники: В.П. Телячук, О.В. Лесіна. – Х.: Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2007. – 240с. (Серія «Педагогічні інновації. Майстерня»).
3. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / авт.-упор. І.І. Дівакова. – Тернопіль: Мандрівець, 2013. – 180с.
4. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. / О. Пометун, Л. Піроженко. – К., 2002.

Ольга Птахіна

ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
(Старобільськ, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ MOODLE В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВНЗ

Останнім часом в сучасній системі освіти все частіше використовується термін E-learning, який означає навчання за допомогою технологій глобальної мережі Інтернет. В сучасних умовах

керівництву ВНЗ необхідно прийняття ефективних рішень щодо організації навчального процесу на основі використання технологій мережевої взаємодії викладачів та студентів, спрямованих на створення умов доступності та якості освітніх послуг.

Впровадження інформаційних технологій і мережі Інтернет в діяльність навчальних закладів розглядали такі учені, як А. Андрєєв, В. Биков, Р. Гуревич, М. Глибовець, І. Ібрагімов, П. Підкасистий, Є. Полат, С. Раков, О. Співаковський, П. Ухань.

Інформаційне середовище Moodle має широкі можливості для представлення навчальної інформації, автоматизації контролю та моніторингу, здійснення інтерактивного мережевого спілкування, паралельних дій і обміну інформацією, що є необхідним при організації різних форм і методів навчання. Система Moodle працює без модифікацій в будь-якій операційній системі. Взаємодія користувачів (студентів і викладачів) з системою здійснюється тільки через стандартний браузер, що є важливим, оскільки не вимагає спеціальної підготовки користувачів, зокрема не вимагає знання засобів створення веб-сторінок. Система розповсюджується безкоштовно, що забезпечує можливість її використання без залучення додаткових фінансових витрат. До особливостей системи належить: многоплатформенність (працює без модифікацій на популярних операційних системах - Unix, Linux, Solaris, Windows, Mac OS X, Netware); модульність (проектується як набір модулів і дозволяє гнучко додавати або видаляти елементи на різних рівнях); простота оновлень (легко оновлюється від версії до версії, має внутрішню систему для оновлення власної бази та відновлення); інтегрованість – використання спільно з іншими додатками; безпека (забезпечує безпеку на будь-якому рівні. Форми перевіряються, дані перевіряються на достовірність, cookies шифруються і т.д.); простота роботи (має простий, ефективний, сумісний для різних браузерів web-інтерфейс.)

Задля збереження контингенту студентів та викладачів, з метою організації навчально-виховного процесу керівництво ДЗ «Луганського національного університету імені Тараса Шевченка» прийняло рішення про створення в рамках освітньої установи інтегрованого інформаційного середовища на базі системи Moodle. Був створений сайт дистанційного навчання на цій платформі. На сайті представлені всі структурні підрозділи (факультети, інститути, кафедри, спеціальності та перелік дисциплін та груп). Для роботи в системі викладачі та студенти,

перш за все, повинні зареєструватися. Для успішного вивчення студентами дисципліни викладачі наповнюють курс дисципліни лекціями, семінарськими заняттями, практичними завданнями, тестами, допоміжною літературою та іншим.

До переваг системи Moodle належить: загальнодоступність і відкритість, тобто забезпечення можливості легального використання технічного рішення і його компонентів з орієнтацією на Web-технології; комплексність з можливістю охоплення всіх етапів навчання та учасників процесу навчання; настроюваність і змінність для адаптації до потреб навчального закладу та студентів, як за допомогою зміни налаштувань, так і за допомогою додаткових програмних компонентів; простий і зрозумілий інтерфейс користувача; наявність максимальної кількості для користувача сервісів, в тому числі з організації роботи віддаленого користувача у відповідності з навчальним планом і розробки викладачем власних навчальних ресурсів, створених з урахуванням специфічних потреб і цілей освітньої установи; можливість забезпечення бюджетної освітньої установи технічним супровідом.

У системі Moodle забезпечується єдиний механізм публікації навчальних матеріалів, що дозволяє підтримувати єдину структуру серверу (стиль оформлення, навігацію, пошук). Це важливе, коли матеріали (курси) розробляються різними викладачами. Навчальні матеріали публікуються у вигляді веб-сторінок і у вигляді окремих документів формату MS Word (*.doc) і Acrobat Reader (*.pdf). Для роботи студентам необхідно зареєструватися та обрати необхідний курс. Після отримання доступу до ресурсу курсу студент має можливість самостійно вивчити лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття і семінару. Після вивчення матеріалу всього курсу проводиться підсумкове комп'ютерне тестування, що включає питання із усіх тем курсу і дозволяє оцінити здобуті знання в цілому. Система дозволяє проаналізувати результати проходження тесту кожного студента окремо.

Таким чином, освітнє середовище системи дистанційного навчання Moodle, яке використовується вузом це сукупність навчально-методичних, інформаційних, технологічних і адміністративно-організаційних компонентів, взаємозв'язаних між собою, яке дозволяє забезпечити якісний навчальний процес процесу у сучасних обставинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Носаченко І.М. Модульон-рейтингова система навчання у вищій школі / І.М. Носаченко // Проблеми освіти. Спецвип. 1: нак. Зб. Ін-ту інноваційних технологій і змісту освіти. – К.: Освіта України, 2008. – Вип. 54. – С. 32–36.
2. Смирнова-Трибульська Є.М. Дистанційне навчання з використанням системи Moodle. Навчально-методичний посібник. Херсон: Видавництво Айлант, 2007. – 465 с.

Фанилия Смакова

Стерлитамакский филиал
Башкирского государственного университета
(Стерлитамак, Республика Башкортостан, Россия)

О МЕТОДАХ МАТЕМАТИЧЕСКОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

В настоящее время моделирование имеет достаточно широкое применение во многих областях знаний: от гуманитарных разделов до физики, от проблем радиотехники до проблем физиологии и биологии и т. д. Таким образом, моделирование можно рассматривать как один из главных способов познания, используемого в образовательной среде. Целью работы является рассмотрение методов математического моделирования, используемых в сфере образования, обобщение областей их применения в образовательном процессе.

Необходимость применения методов математического моделирования в обучении связана с реальными потребностями педагогической науки в эффективном обеспечении качества обучения, а также с необходимостью разработки на практике систем автоматизации работы учителя.

Методы математического моделирования решают задачи формирования целого ряда общекультурных и профессиональных компетенций. В образовательной среде широко используются такие методы математического моделирования как векторный, метод знакового функционального моделирования. К примеру, методика векторного моделирования образовательной среды по В.А. Ясвину предполагает построение системы координат, состоящей из двух осей: ось «свобода–зависимость» и ось «активность – пассивность» [1].

Можно обобщить области применения методов в образовательном процессе, выделить следующие методы: вероятностные, графовые, алгебраические, методы линейного программирования, методы теории игр. Вероятностные методы – конкретные свойства и связи отдельных элементов образовательного процесса, которым неоднозначность педагогических процессов придает случайный (вероятностный) характер. Графовые методы – элементы образовательного процесса, которые обладают структурой (в такой форме можно моделировать и внешний вид, и поведение элементов образовательного процесса). Алгебраические методы – элементы образовательного процесса, в которых необходима формализация больших объемов информации. Методы линейного программирования применимы в тех случаях, когда можно однозначно количественно определить (оценить) результаты любого из выбранных решений. Методы теории игр – элементы образовательного процесса, в которых каждое выбранное действие может дать в разных случаях разные результаты с известной вероятностью [2]. Обобщенный алгоритм применения отдельных методов математического моделирования в обучении включает следующие этапы: 1) построение модели элементов образовательного процесса; 2) экспериментирование с моделью, 3) интерпретация полученных результатов на языке дидактики.

В настоящее время представлен достаточно обширный математический аппарат для моделирования различных педагогических объектов (семантические сети, алгебраические методы и др). Средства этого аппарата во многом позволяют автоматизировать работу в сфере образования.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Ясвин В.А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. – М.: Смысл, 2001. – 365 с.
2. Ительсон Л. Б. Об использовании математических и кибернетических методов в педагогических исследованиях // Советская педагогика. 1962. – № 4. – С. 44–49.

Лариса Стрельченко
Кіровоградський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка
(Кіровоград, Україна)

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТИ В ЄДИНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР

В умовах входження нашої держави до Європейського співтовариства, в якому якісна освіта розглядається як важливий інструмент економічного зростання суспільства, соціального розвитку і культурного злагодженого співіснування проблема підготовки висококваліфікованих професійних викладачів іноземних мов для вищих навчальних закладів України на основі формування їхньої інформаційно-комунікаційної компетентності набуває особливо важливого значення. Вища освіта стає доступною, ефективною і якісною завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям та знанням іноземних мов.

Досвід використання нових інформаційних технологій у формуванні інформаційно-комунікаційної компетентності студентів у вищих навчальних закладах висвітлюється в працях С.І Архангельського, М.І. Жалдака, О.П. Значенко, Г.О. Козлакової, І.В. Левченко, А.А. Тесленко та ін.

Основні соціально-педагогічними передумови, які викликали до життя і стимулювали включення інформаційно-комунікаційної компетентності до загальних компетентностей, яких має набути майбутній викладач іноземних мов в процесі навчання на другому рівні вищої освіти, пов'язані з розвитком Європейської наукової інтеграції. Їй передували широкі інтеграційні процеси в Європі після Другої світової війни, що привело до створення Європейського Союзу, який об'єднує сьогодні 27 країн. В основі створення Європейської спільноти як політичного утворення звичайно лежали економічні інтереси держав-учасниць, але з часом виникла необхідність в науковій кооперації, що привело до підписання 29 представниками Європейських країн Болонської декларації в червні 1999 року[4]. З 2005 року Україна, підписавши Болонську декларацію, фактично взяла на себе зобов'язання реформувати вищу освіту, відповідно до стандартів, рекомендацій і

принципів Європейського простору вищої освіти, серед яких, є створення освітніх програм для другого і третього рівнів вищої освіти на основі нової методології навчання – компетентнісному (competences) і результативному (learning outcomes) підходах. Терміни компетентність і результати навчання є ключовими в наукових публікаціях, монографіях, дисертаційних дослідженнях, обговореннях і дискусіях на міжнародних конференціях, присвячених реформуванню вищої освіти в країнах-учасницях Болонського процесу, серед яких сьогодні 47 Європейських держав. Ці формулювання широко вживаються в новому Законі України "Про вищу освіту" (2014 р.), який відповідає кращим європейським зразкам. Так компетентність визначається як динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей фахівця необхідних для здійснення ним професійної і подальшої навчальної діяльності і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [1].

В Законах України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір» (2004 р.) передбачено вдосконалення фундаментальної фахової, психолого-педагогічної, методичної та практичної підготовки педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах. Державною цільовою програмою «Сто відсотків» на період до 2015 року», законом України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» поставлено завдання широкого впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес і забезпечення ефективного їх використання на всіх освітніх рівнях усіх форм навчання.

Співпраця навчальних закладів із міжнародними організаціями й установами (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, Європейським Союзом, Радою Європи тощо), Світовим банком, зарубіжними освітніми фондами потребує якісної підготовки спеціалістів з фаху, зі знанням іноземних мов і високим рівнем інформаційно-комунікаційної компетентності, здатних спілкуватися шляхом проведення економічних форумів, зустрічей, спільних наукових досліджень, міжнародних конференцій, освітніх і наукових обмінів, стажування і навчання за кордоном. Це дозволяє аналізувати, відбирати отримані результати, поширювати кращі зразки зарубіжного досвіду у вітчизняну економіку. Надати таку підготовку мають викладачі іноземних мов, що володіють як загальними (generic competences), так і спеціальними (subject specific

competences) компетентностями, визначеними Європейською програмою Tuning [3], в якій сформульовано науково-методичне підґрунтя нової парадигми вищої освіти – студентоцентроване навчання (student centered approach). Тобто, магістр з іноземної мови має набути інформаційно-комунікаційну компетентність як одну з загальних компетентностей. Особливістю є те, що по-перше, ІКК формується під час вивчення як спеціальних предметів, так і інших навчальних дисциплін, а по-друге, формується протягом кількох циклів вищої освіти, тобто починає формуватися під час навчання на першому рівні вищої освіти (програма бакалавра) і продовжується на другому (програма магістра) і третьому (аспірантура) рівні. Підготовка магістрів з іноземних мов до викладацької роботи в університетах на основі формування загальних і спеціальних компетентностей забезпечить їм здатність до постійного вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок та професійного розвитку протягом життя і головне – сприятиме придатності до працевлаштування (employability), що є найважливішим завданням вищої освіти.

ІКК стала на сьогодні обов'язковим складником професійної компетентності практично кожного фахівця. Цей вид компетентності складають декларативні й процедурні знання, уміння й навички, а також здібності до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у різних сферах життєдіяльності. Так, поширення інформаційно-комунікаційних технологій у сфері вищої освіти і, зокрема, у вивченні і навчанні іноземних мов вимагає від обох суб'єктів навчального процесу: і викладача, і студента обов'язкового володіння електронними засобами навчання. Необхідно зазначити, що формування інформаційно-комунікаційної компетентності викладачів іноземних мов полягає не тільки в оволодінні ними навичками оперування засобами інформаційних технологій, а й у формуванні досвіду застосування ІКТ у своїй професійній діяльності, орієнтованого на сучасні освітні результати.

Модернізація системи вищої освіти України як і кожної європейської держави потребує пошуків і впровадження новацій, які б в умовах розвитку інформаційного суспільства та продовження освіти протягом всього життя вели до ефективних результатів. Особлива увага в цьому процесі надається формуванню ІКК майбутніх викладачів в процесі вивчення і викладання іноземних мов, які відіграють важливу роль в європейському єднанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про вищу освіту" // Закон від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/l11-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>
2. Правові засади реалізації Болонського процесу в Україні: монографія // Колектив авторів: В. Бугров, А. Гожик, К. Жданова, І. Зарубінська, В. Захарченко, С. Калашнікова, О. Козієвська, І. Линьова, В. Луговий, О. Оржель, Ю. Рашкевич, Ж. Таланова, С. Шитікова; за заг. ред. В. Лугового, С. Калашнікової. - К.: ДП "НВЦ "Пріоритети", 2014. - 156 с.
3. Lokhoff J. et al. (Eds.), A Tuning Guide to Formulating Degree Programme Profiles Including Programme Competences and Programme Learning Outcomes, Tuning Association, 2010. - 96 pp. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://core-project.eu/documents/Tuning%20G%20Formulating%20Degree%20PR4.pdf>
4. The European Higher Education Area. Joint Declaration of the European Ministers of Education (Bologna Declaration). Bologna, Italy, 19 June 1999. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ehea.info/Uploads/about/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf

Олександр Стрижак, Ірина Савченко
Національний центр «МАН України»
(Київ, Україна)

ОНТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СТВОРЕННЯ НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО ІНТЕРНЕТ-ПОРТАЛУ «ТАРАС ШЕВЧЕНКО»

За рішеннями листопадової сесії ЮНЕСКО 2014 рік проголошено Роком Тараса Шевченка. Тому не тільки Україна, але й вся світова спільнота в цьому році широко відзначають 200-річчя від дня народження видатного українського поета і художника. У зв'язку з цими подіями та відповідно до указу Президента «Про додаткові заходи з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка» майже всіма організаціями й установами України було розроблено заходи щодо відзначення цієї видатної події [1]. Проте незважаючи на численну кількість урядових указів та постанов, відомчих розпоряджень та доручень, спрямованих на популяризацію літературно-мистецької спадщини Т.Г. Шевченка, в інформаційному просторі України не було реалізовано жодного наймасштабнішого проекту, пов'язаного з відображенням життя та творчості митця.

Такий актуальний проект, як науково-освітній Веб-портал, присвячений творчості великого Кобзаря, який би висвітлював багатогранний талант художника і долучив до вивчення його творчої спадщини у відкритому інформаційному просторі українську учнівську молодь можна було здійснити тільки поєднав зусилля багатьох талановитих фахівців різних сфер діяльності. В результаті до роботи над проектом було залучено понад 1000 учасників: шевченкознавців, науковців, освітян, юристів, музейних та архівних працівників, програмістів, дизайнерів, інженерів, контент-менеджерів, адміністраторів.

Ініціатором створення такого порталу виступив Національний центр «Мала академія наук України» Міністерства освіти і науки України та Національної академії наук України. В подальшому до роботи було залучено 6 організацій: Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України; Національний музей Тараса Шевченка; Інститут телекомунікацій та глобального інформаційного простору НАН України, Інститут кібернетики ім. В.М. Глушкова НАН України, Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут».

Унікальність порталу полягає в застосуванні програмно-інформаційних засобів роботи зі знаннями. За засіб відображення знань розробниками було обрано комп'ютерні онтології, які дозволяють виділяти основні поняття з певної області знань та встановлювати зв'язки між ними. Онтологія – це розділ філософії, в якому розглядаються загальні основи, принципи буття, його структура і закономірності. Комп'ютерну онтологію певної предметної дисципліни можна розглядати як загальнозначущу, відкриту базу інформації, що представлена в загальноприйнятій (формальній) мові специфікації знань. За онтолого-класифікаційною схемою засобів і методів штучного інтелекту онтологічний підхід трактується як різновид системного підходу, заснованого на знаннях. Онтологічний підхід забезпечує ефективне проектування компонентів знання-орієнтованої інформаційної системи. Онтологічна система знань містить інформаційні описи, на основі об'єктно-орієнтованої процедури формалізації, а також описи інтерпретаційних функцій, які управляють на основі онтології процесом поставки інформаційного ресурсу [3]. В основі онтологічної методології лежить об'єктно-орієнтований підхід, при якому предметна прикладна область

представляється у вигляді сукупності об'єктів, які взаємодіють між собою за допомогою передачі повідомлень [4].

У процесі роботи над Порталом було реалізовано нові підходи, викликані необхідністю формувати нові знання, інтегруючи мережні інформаційні масиви різних форматів. Було запропоноване узагальнене формальне представлення онтології предметної області, що дозволило побудувати ієрархію нечітких понять для онтологічного опису. Це забезпечило можливість ефективно застосовувати математичний апарат нечітких множин та нечітку логіку. Так онтологічне відображення понять в порталі Кобзаря дозволило зв'язати категорії місця та часу з поняттями фактів та подій у невідомій до цього комбінації життя та творчості митця під новим кутом зору. Описи життєдіяльності Тараса Шевченка визначаються на основі аналізу ієрархії нечітких понять і можуть використовуватися при побудові і наповненні спеціалізованих порталів знань, а також формування глобальної онтології впливу його особистості на світову культуру. Завдяки використанню онтологічних описів творчості генія Тараса Шевченка у середовищі portalу забезпечується сприятливе для користувача контекстне сприйняття кожного поняття. Усі поняття логічно доповнюються семантично пов'язаною з ними інформацією.

Головна мета створення portalу – ознайомлення української і світової спільноти, зокрема учнівської молоді, з усіма аспектами творчого й життєвого шляху митця, можливість проводити учнівській молоді самостійні дослідження його спадщини, обговорювати результати досліджень і поповнювати експозицію Веб-ресурсу. Розроблення проекту обумовлено й тим, що історична постать Великого Кобзаря, його поетична спадщина і до нині є невичерпним ресурсом виховання громадянина і патріота. Цей ресурс стає в нагоді педагогічним працівникам всіх освітніх ланок в аспекті виховання потенціалу учнівської молоді.

На Порталі створено ряд інтерактивних розділів: «Творчість», «Наукові факти», «Про Шевченка», «Мультимедіа». Крім основних розділів в ньому реалізовано низку сервісів, які дозволять працювати із накопиченою базою даних (знань). До них відноситься: інтерактивна мапа відображення місць, пов'язаних із життям та творчістю Т.Г.Шевченка; двадцять сім 3D-екскурсій місцями, в яких мешкав Кобзар; таймлайн (надає можливості вивчати життя митця в часовому

просторі); особистий кабінет (дозволяє кожному зареєстрованому користувачу додавати цікаві матеріали з порталу до обраного, залишати нотатки, використовуючи додатково розроблені функціональні можливості, досліджувати життя й творчість нашого видатного співвітчизника, створюючи власну віртуальну наукову лабораторію).

Творчі роботи такого характеру працюють на розвиток інформаційного суспільства знань, для якого характерна поява принципово нових форм самостійної навчально-дослідної роботи та соціальної активності учнівської молоді і які реалізовано засобами сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій – технологічного базису супроводу сучасних систем знань. Інноваційною «родзинкою» проекту стало не стільки накопичення масивів інформації, скільки можливість структуризації, систематизації, конструювання й можливостей засвоєння знань на основі певних засобів семантичного аналізу природно-мовних текстових масивів.

На нашу думку, портал супроводжується інструментарієм, який сьогодні можна трактувати як елементи штучного інтелекту. Тобто, спеціально розроблене програмне забезпечення може встановлювати логічні зв'язки в неструктурованому полі різноформатної інформації, що надасть досліднику-користувачу можливість отримувати результати, базуючись, по суті, на нових знаннях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Указ Президента України «Про додаткові заходи з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка» № 257/2012 від 11 квітня 2012 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/340-18>. – Загол. с екрану.

2. Науково-освітній інтернет-портал «Тарас Шевченко» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://kobzar.ua/site/main>.

3. Засоби онтологічної інтеграції і супроводу розподілених просторових та семантичних інформаційних ресурсів / О.Є. Стрижак // Екологічна безпека та природокористування: Зб. наук. пр. – К., 2013. – Вип. 12. – С. 166-177.

4. Князева Е.Н. Трансдисциплінарні стратегії досліджень // Вестник ТГПУ. – 2011. – №10. – С. 193–201.

Юлия Титова
Стерлитамакский филиал
Башкирского государственного университета
(Стерлитамак, Республика Башкортостан, Россия)

ДОСТОИНСТВА И НЕДОСТАТКИ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАНИИ

Возникновение и совершенствование информационного общества предусматривает широкое использование информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в образовании. Введение ИКТ в образование кардинальным образом ускоряет передачу накопленного человечеством опыта и знаний от человека к человеку, от поколения к поколению. Они из-за улучшения качества обучения, помогают быстрее привыкать к изменениям, которые происходят в обществе. И с помощью данных технологий можно добиться обновления системы образования согласно требованиям современного общества [1]. К достоинствам таких технологий относится то, что они расширяют возможности образовательной среды с помощью применения различных программных средств, методов развития способностей учеников. Практически во всех современных электронных учебниках появляются задания творческого, эмпирического характера и вопросы, которые не имеют однозначного ответа [2]. Коммуникационные технологии позволяют по-новому осуществлять методы, которые помогают стимулировать и активизировать творческую деятельность. Ученики могут участвовать в дискуссиях, которые проводятся в виртуальном режиме. Обучающиеся различных учебных заведений могут создавать совместные творческие проекты. Использование средств компьютерной графики и анимации, а так же применение лабораторного оборудования помогает осуществлять исследовательски-экспериментальную деятельность в режиме реального времени. Ученики сами могут проводить исследования процессов и явлений, что усиливает понимание и усвоение материала. Применение графики, звука, цвета помогает создать активный познавательный процесс и повысить заинтересованность ученика.

К дидактическим задачам, решаемым с помощью ИКТ можно отнести: совершенствование организации и повышение индивидуализации обучения, повышение продуктивности

самостоятельной подготовки студентов, индивидуализацию работы преподавателя, повышение мотивации к обучению, активизацию учебного процесса, возможность привлечения учащегося к исследовательской деятельности, обеспечение гибкости обучения.

Внедрение информационно-коммуникационных технологий во все формы обучения несет в себе и ряд последствий негативного характера, среди которых нужно отметить ряд отрицательных психолого-педагогических факторов влияния на здоровье и физиологическое состояние обучаемого.

Информационно-коммуникативные технологии приводят к индивидуализации процесса учебы. Тем не менее, это несет в себе серьезную проблему, которая связана с тотальной индивидуализацией. Такая программа влечет уменьшение и без того малого общения между людьми: студентами и преподавателями, студентами между собой [3]. Вместо этого люди заменяют общение друг с другом на диалог с машиной. И в самом деле, каким бы говорливым не был ученик, он на долгое время замолкает, усевшись за компьютер. Опасность этого заключается в том, что в результате такой формы обучения на протяжении всего занятия ученик молча усваивает материал. В связи с этим часть мозга, отвечающая за объектное мышление человека, оказывается обездвиженной в течение многих лет учебы [4]. У учащегося отсутствует такой важный элемент обучения как диалог с преподавателем или со сверстниками, который необходим для того чтобы уметь формировать и формулировать свои мысли. Без развитого общения не сможет сформироваться и общение ученика с самим собой. Согласитесь, что заданный самому себе вопрос является наиболее верным показателем наличия самостоятельного мышления. В результате, если пойти по пути индивидуализации обучения, то можно упустить саму возможность формирования в человеке творческого процесса, происхождение которого построено на диалоге [5]. Компьютер не может заменить эмоционального человеческого общения так необходимого ученикам. Он только дополняет преподавателя, а не заменяет его.

Использование информационно-коммуникационных технологий необходимо, так как благодаря ему активизируется деятельность учеников, у детей из малообеспеченных семей появляется возможность получить качественное образование, повышается профессиональный уровень педагога, появляется разнообразие

форми общения учеников между собой, в процессе обучения. Но нужно ограничивать доступ к информационным ресурсам и создавать условия для творческой и исследовательской деятельности учащихся с различным уровнем развития.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. И. К. Корнеев, Г. Н. Ксандопуло, В. А. Машурцев. Информационные технологии. ТК Велби. – 2007. – 90 с.

2. Беляев, М.И. Технология создания электронных средств обучения. М.: 2006. – 65 с.

3. Ахметшина Г.Х. Использование ИКТ в учебно-воспитательном процессе.

4. Лямзин Д.В. Использование ИКТ в учебном процессе // Материал из Letopisi.Ru – «Время вернуться домой».

5. Бабич И.Н. Новые образовательные технологии в век информации / Материалы XIV Международной конференции «Применение новых технологий в образовании». – Троицк: Фонд новых технологий в образовании «Байтик». – 2003. – С. 68–70.

Тетяна Фоменко

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
(Харків, Україна)

ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

В умовах інформатизації вищої освіти впровадження мультимедійних технологій у навчальний процес набуває все більшого поширення, що уможливорює забезпечення якісно нового рівня підготовки фахівців різних напрямів. Проблемі використання засобів мультимедіа у процесі підготовки фахівців різних профілів останнім часом приділяють увагу багато науковців: О.Бондаренко, Н.Іщук, К.Кірей, Н.Клемешова, І.Костікова, О.Кузнецова та ін. Однак незважаючи на велику кількість наукових досліджень, дана проблема залишається актуальною. Мета дослідження – проаналізувати засади використання мультимедійних технологій у навчальному процесі вищої школи.

Мультимедійні технології, або мультимедійні засоби, мультимедійні ресурси (у перекладі з англійської multimedia означає

«багатокомпонентне середовище»), розглядаються як сукупність технологій, що дозволяють комп'ютеру вводити, обробляти, зберігати, передавати та виводити такі види інформації як текст, графіка, анімація, фото, відео, звук.

Засоби мультимедіа вимагають залучення до сприймання одночасно всіх органів чуття, маючи глибокий емоційний вплив, оскільки представляють інформацію у різних форматах: візуальному, вербальному та аудіальному. Відповідно, урізноманітнення форм подання інформації сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Застосування мультимедіа технологій у педагогічній практиці зумовлює появу принципово нового способу навчання, а також збагачує та доповнює традиційні методи. Раціональне поєднання традиційних освітніх засобів із сучасними інформаційними технологіями забезпечує вирішення завдань модернізації вищої освіти. Організація занять із застосуванням мультимедійних технологій дозволяє економити час, інтенсифікує подання навчального матеріалу. Водночас з'являються додаткові вимоги до підготовки мультимедійних матеріалів та організації навчального процесу.

Порівняно із традиційними засобами передавання інформації та засобами навчання застосування мультимедійних технологій в освіті мають наступні переваги: використання кольорової графіки, анімації, звукового супроводу, гіпертексту; забезпечення постійного оновлення інформації; можливість нелінійного проходження матеріалу за допомогою гіперпосилань; активізація навчального процесу завдяки посиленню наочності; можливість поєднання логічного й образного способів опанування наочності.

Сьогодні мультимедійні технології використовуються на всіх етапах навчально-виховного процесу: під час організації, реалізації, контролю результатів та управління якістю знань. Відповідно до цього виокремлюються наступні функції мультимедійних технологій: презентаційна, яка полягає у відтворенні змісту навчального матеріалу; інформаційна, що забезпечує надання теоретичної інформації; тренувальна, що передбачає відпрацювання практичних вмінь та навичок у процесі діяльності з віртуальними моделями; мотивуюча, що забезпечує активізацію пізнавальної діяльності студентів; оцінювальна, що передбачає автоматизоване вимірювання рівня навчальних досягнень студентів та структури їхніх знань.

Створення та впровадження новітніх мультимедійних технологій у навчальний процес вирішує різні дидактичні завдання:

- 1) формування інформаційної культури студентів;
- 2) спонукання студентів до самоосвіти;
- 3) організація самостійної роботи студентів;
- 4) формування професійної мовної компетентності;
- 5) інтеграційне вивчення дисциплін;
- 6) формування соціокультурної компетентності;
- 7) розвиток творчих здібностей тощо.

До випускників вищих навчальних закладів на ринку праці висуваються такі вимоги як здатність орієнтуватися у потоці інформації, вміння здійснювати пошук необхідних даних за малий проміжок часу, з максимальним ефектом використовувати дані, отримані з різних мультимедійних джерел. Вирішення завдання підвищення якості освіти полягає не стільки в галузі розширення технічних можливостей сучасних мультимедійних технологій, скільки в галузі розробки та впровадженні дидактичних принципів застосування зазначених технологій у навчальному процесі. Отже, використання технологій мультимедіа дозволяє постійно оновлювати зміст, методи та форми навчання відповідно до змін, що відбуваються в інформаційному просторі.

Таким чином, на основі аналізу наукової літератури встановлено, що мультимедійні технології є ефективним інтерактивним засобом навчання студентів, який потрібно широко застосовувати у вищій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко О. М. Дидактичні умови застосування мультимедійних технологій у процесі навчання педагогічних дисциплін студентів педагогічних університетів : автореф. дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О. М. Бондаренко ; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

2. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання : посіб. / М. І. Жалдак [та ін.] ; ред. Ю. О.Жук. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 112 с.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Протягом багатьох років фахівці різних наук досліджують проблеми розвитку інформатизації освіти в Україні. Проте вивченню проблем комп'ютеризації навчального процесу, а також інформатизації професійної готовності вчителя фізичної культури не приділено достатньо уваги. Активна роль використання інформаційних технологій у фізкультурній освіті в Україні зумовлена тим, що комп'ютерні засоби навчання забезпечують нові можливості для вчителя фізичної культури, а також дозволяють реалізувати сучасні педагогічні, інноваційні технології навчання на більш високому науково-методичному рівні тощо [4].

У загальноосвітній школі вчителі фізичного виховання мають володіти комп'ютерною технікою на високому рівні та використовувати шкільні комп'ютерні класи для опанування і теоретичного, і практичного матеріалу шкільної програми з фізичної культури, застосовуючи мультимедійні засоби. За останні п'ятнадцять років, стверджує Н. Позднякова, відбулися істотні зміни в навчально-матеріальній базі освітніх установ. Перестали випускатися діафільми, навчальні кінофільми. Учена зазначає, що припинилися систематичні передачі навчального телебачення й радіо. Їхнє місце зайняли засоби нових інформаційних технологій, у першу чергу CD-диски, комп'ютерні технології, інформаційні й комунікаційні технології [6].

Проте, деякі так звані традиційні засоби навчання зберегли свою значущість. Дійсно, відбулися революційні зміни в забезпеченні навчального процесу інноваційними засобами навчання для засвоєння знань, формування досвіду пізнавальної та практичної діяльності, які суттєво впливають на якість засвоєння знань та професійний розвиток вчителя фізичної культури.

Зазначимо, що сучасний етап науково-технічного прогресу вимагає підвищення інтенсифікації розумової праці вчителя фізичної культури, висуває підвищені вимоги до фахової готовності вчителя середнього загальноосвітнього навчального закладу із фізичної культури зокрема.

Пошук найбільш ефективних шляхів і засобів, які б сприяли можливо більш ефективному навчанню вчителем фізичної культури, завжди був у центрі уваги фахівців. Використання засобів інформаційних технологій у професійній діяльності вчителя фізичного виховання дозволяє вдосконалити зміст фахову, форми навчального процесу, індивідуальний підхід у навчанні тощо.

Застосування інформаційних технологій у навчальному процесі вчителя фізичної культури сприяє не тільки його індивідуалізації та креативності, а й підвищенню інтелектуальних здібностей, надає можливість самостійно й ефективно працювати в мережі Інтернет тощо.

Зараз відбувається поширена інтернаціоналізація освіти (використання Інтернету), інтеграції національних систем освіти в міжнародному інформаційно-освітньому просторі. Для ефективної професійної діяльності вчителя фізичної культури, який працюватиме в інформаційному суспільстві, необхідно не тільки вдало використовувати інформаційні технології в професійній діяльності, але й навчитися раціонально використовувати певну професійну інформацію для розвитку професійно-креативного мислення.

Саме застосування інформаційних технологій на уроках фізичної культури виведе українську систему фізичного виховання до Європейських стандартів освіти. Останніми роками в системі вітчизняної освіти відбуваються реформаційні процеси, спрямовані на досягнення рівня найкращих світових стандартів. Одним зі шляхів підвищення якості навчання й виховання, зазначеним у Національній стратегії розвитку освіти в Україні, є впровадження новітніх педагогічних та інформаційних технологій.

Використання нових інформаційних технологій освіти у школі відкриває широкі перспективи не тільки в галузі вдосконалення методів, засобів і організаційних форм навчання, але припускає зміну практики планування навчального процесу, що склалася, на різних його рівнях. Така думка дуже актуальна й відповідає сучасним вимогам до навчального процесу вчителя фізичної культури, тому що використання нових інформаційних технологій у школі відкриває широкі перспективи в професійній діяльності.

У зв'язку з цим Державна національна програма „Вчитель” серед провідних напрямів розвитку системи освіти передбачає оновлення змісту й форм професійної діяльності педагогічних працівників, підвищення ролі вчителя в розвитку суспільства. До основних заходів,

спрямованих на виконання програми, крім іншого, належить забезпечення діяльності в умовах упровадження сучасних ІТ [3].

Досліджуючи комп'ютерні технології у фізичній культурі, оздоровчій діяльності та освітньому процесі, Ю. Драгнев доводить, що комп'ютерні технології як частина інформаційних технологій формують принципово відмінний стиль роботи, який виявляється більш психологічно прийнятним, комфортним, що мобілізує творчі можливості та інтелектуальний потенціал людини. Використання комп'ютерних технологій у навчанні – різновид процесу управління пізнавальною діяльністю [4].

Комп'ютерні технології – тільки засіб і посередник між вчителем і учнем, а управління пізнавальною діяльністю відбувається тільки в межах моделі, обраної вчителем на етапах становлення навчального курсу й проведення занять. Такий різновид процесу управління пізнавальною діяльністю, як комп'ютерні технології, визначає сучасний стан інформатизації освіти. Це дуже потужний засіб комунікації в усіх ланках навчального процесу. За допомогою комп'ютерних технологій учитель фізичної культури досягає високого рівня комп'ютерної грамотності для оптимізації своєї професійної діяльності.

Інформатизація фізкультурної освіти, на думку вченого, передбачає масове використання комп'ютерних технологій, створення інформаційних систем, програм навчання, контролю й корекції, що дозволяють, урешті-решт, ефективно здійснювати управління педагогічними процесами. Використання комп'ютерних технологій дає можливість організувати навчальний процес у галузі фізичної культури на високому якісному рівні [4].

Подаючи оцінку та аналіз ефективності застосування інформаційних технологій в освіті, В. Віхман виділяє два основні напрями комп'ютеризації. Мета першого – забезпечити загальну комп'ютерну письменність, у цьому випадку комп'ютер є об'єктом вивчення. Мета другого – використовувати комп'ютер як засіб, що підвищує ефективність навчання. Ці напрями не виключають один одного, кожний з них має свої особливості й вимагає вирішення різних проблем. Учена вважає, що проблема становлення й розвитку інформаційних технологій навчання – багатоаспектна й багатогранна [2]. Застосування комп'ютерних технологій у вищій фізкультурній освіті є однією з найбільш актуальних тем на сьогоднішній день у системі фізичного виховання України.

У наш час розвитку комп'ютерних технологій у фізкультурній освіті першочерговим завданням є впровадження в навчальний процес електронних навчальних систем (мультимедійні технології) – Web-матеріали.

Проблема використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності полягає в тому, що сучасні досягнення науки й техніки вимагають осучаснення навчального процесу, у якому враховуються такі досягнення. Уміле поєднання комп'ютерних технологій і традиційних форм, засобів і методів повинні підвищувати рівень засвоєння знань у вчителя фізичної культури, і допомагати усвідомлювати їх практичне застосування в професійній діяльності.

Отже, використання інформаційних технологій у навчальному процесі як одна з головних характеристик професійної діяльності вчителя фізичної культури в умовах інформатизації освіти є актуальним компонентом модернізації системи фізкультурної освіти, у якій одним з пріоритетних напрямів визначено інформатизацію освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васьков Ю. В. Добір і конструювання теоретичного компонента змісту фізкультурної освіти в середній загальноосвітній школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Васьков Юрій Вадимович. – Х.: 1996. – 24 с.

2. Вихман В.В. Оценка и анализ эффективности применения информационных технологий в образовании : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Вихман Виктория Викторовна. – Новосибирск, 2004. –32с.

3. Державна програма «Вчитель» // Освіта України. – 2002. – 2 квітня. – С. 2-6.

4. Драгнєв Ю. В. Професійний розвиток майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору : теорія та практика : монографія / Ю. В. Драгнєв; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 476 с.

5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>

6. Позднякова Н. А. Методика организации учебного процесса в языковой лаборатории на базе новых информационных технологий : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Позднякова Наталья Александровна. – М., 2005. – 21 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В сучасних умовах розвитку суспільства робота у вищій школі спрямована на інтенсивну інформатизацію, мобілізацію потенціалу системи самоорганізації навчання для підготовки висококваліфікованого фахівця, що володіє сучасними інформаційними технологіями, комунікативними здатностями та навичками самоосвіти. Реалізація цієї умови можлива при організації навчального процесу, орієнтованого на активну самостійну та індивідуальну роботу студентів.

Проблемами визначення сутності та організації самостійної і індивідуальної роботи займалися Ю.К. Бабанський, Л.С. Виготський, І.А. Зимня, Г.Ю. Тітова та ін. Щодо розкриття сутності поняття «самостійна робота» в науці існує декілька підходів. С.І. Архангельський трактує поняття «самостійна робота» як самостійний пошук необхідної інформації, отримання знань, використання цих знань для вирішення навчальних, наукових і професійних завдань [1]. На думку П.І. Підкасистого, самостійна робота представляє собою навчальне завдання, тобто об'єкт діяльності студента, з іншого – форму прояву відповідного засобу діяльності з виконання навчального завдання [3, с. 49].

Індивідуалізація, на думку А.А. Кірсанова, пов'язана з урахуванням індивідуальних відмінностей студентів, таких, як: характер протікання процесів мислення, рівень знань і вмінь, працездатність, рівень пізнавальної практичної самостійності, рівень вольового розвитку тощо [2].

Одним із факторів, що сприяє розвитку самостійної роботи студентів як важливої форми освітнього процесу, є такий: всю існуючу і наростаючу за обсягом інформацію викладач ВНЗ охопити і передати студенту не в змозі. Залучення студентів до самостійної навчальної діяльності дозволяє сформувати у них готовність і здатність до самоосвіти не тільки під час навчання у ВНЗ, а й постійно

поповнювати, оновлювати і використовувати знання для професійного зростання у майбутній професійній діяльності.

Ефективність самостійної роботи залежить від індивідуальних особливостей студентів, їх теоретичної підготовки, наявності відповідних вмінь. Оцінюючи рівень можливості студентів працювати самостійно, організовуючи цю роботу, розробляючи завдання для неї, потрібно враховувати різні рівні вмінь студентів працювати самостійно.

З метою формування управлінської культури майбутніх економістів у ВНЗ нами були використані такі методи і форми самостійної та індивідуальної роботи студентів (таблиця 1).

Таблиця 1

**Приклади завдань для самостійної та індивідуальної роботи,
спрямованої на формування управлінської культури
майбутніх економістів**

Навчальна дисципліна	Завдання для самостійної роботи	Завдання для індивідуальної роботи
Менеджмент	Підготовка матеріалу по одній із тем для проведення ділової гри; складання схеми управлінської ситуації на підприємстві, організації	Написання реферату за визначеними темами
Управління персоналом	Відтворення професійної управлінської ситуації персоналу за допомогою мультимедіа-тренажерів; участь у наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, конкурсах	Підготовка окремих тем у вигляді мультимедіа-презентації
Основи управлінської культури економістів	Участь у клубі управлінської майстерності; теоретичне обґрунтування управлінських висловів; підготовка письмового аналізу управлінської ситуації; підготовка доповіді на професійну тему для участі у рольових іграх	Підготовка і представлення мультимедійної презентації з використанням навчальних фільмів; підготовка міні-рефератів з використанням мультимедійних програм; підготовка управлінської ситуації з використанням навчальних фільмів, які відтворюють економічні процеси у вигляді реальних спеціальних зйомок або тривимірної комп'ютерної графіки; складання міні-есе на запропоновані теми

Одним із методів самостійної роботи студентів-економістів є участь у клубі управлінської майстерності, який створений у соціальній мережі ВКонтакті. В рамках цієї соціальної мережі була створена публічна група, членами якої стали студенти економічних спеціальностей Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна», для яких управління – це робота, сфера інтересів, майбутня спеціальність, сенс життя (рис. 1).

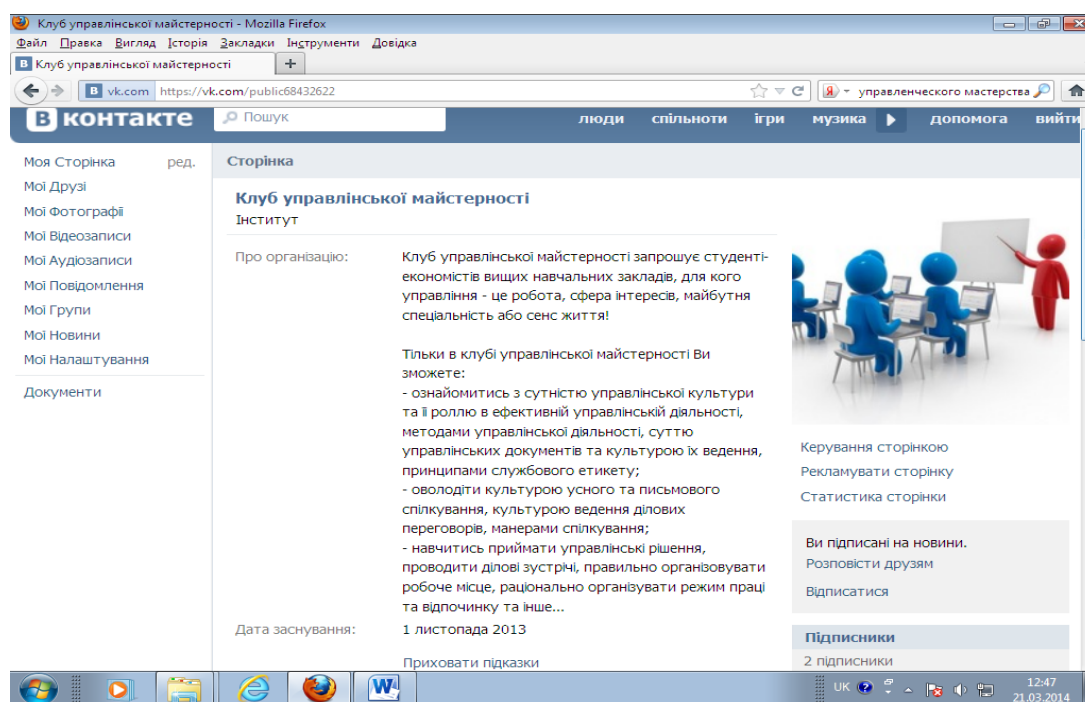

Рис. 1. Головне вікно клубу управлінської майстерності у соціальній мережі ВКонтакті

Підписавшись та ставши активними учасниками клубу управлінської майстерності, студенти-економісти мають змогу підвищити свою управлінську майстерність, обмінятися знаннями та ідеями щодо культури управлінської діяльності.

На основі викладеного вище матеріалу, можна зробити висновок про те, що організація самостійної та індивідуальної роботи з використанням мультимедійних технологій дозволяє підвищити якість формування управлінської культури майбутніх економістів та дає можливість викладачам більш успішно використовувати інформаційно-комунікаційні технології в умовах навчального процесу ВНЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы / С. И. Архангельский. – М. : Высшая школа, 1980. – 380 с.
2. Кирсанов А. А. Индивидуализация учебной деятельности как педагогическая проблема / А. А. Кирсанов. – Казань, 1982. – 167 с.
3. Пидкасистый П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении / П. И. Пидкасистый. – М. : Педагогика, 1980. – 238с.

Наталія Цьома

Методист ДПТНЗ «Сумський центр
ПТО з дизайну та сфери послуг»
(Суми, Україна)

ЕЛЕМЕНТИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТА «ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ»

Останні роки – це роки бурхливого розвитку інформаційних технологій та зміни ролі викладача в сучасній системі освіти. Сьогодні педагог-предметник вже не в змозі ігнорувати той освітній потенціал, яким володіють сучасні інформаційні технології та відповідна їм програмно-технічна платформа, що переводять освітній процес на якісно новий рівень. За рахунок використання накопичених методичних знань і дидактичних матеріалів викладачі здатні значно підвищити ступінь освітнього впливу на уроках, підвищити рівень мотивації учнів до вивчення нового матеріалу. Практичний перехід до особистісно-орієнтованих методів навчання та безперервної освіти, приєднання України до Болонського процесу (у 2005 році) спонукали до розвитку інформаційного суспільства, а разом із ним і до зародження та розвитку системи дистанційного навчання, яка істотно змінює якісні і кількісні показники у функціонуванні педагогічних систем. Розвиток молодого інформаційного суспільства пропорційно залежить від творчих зусиль особистості, від тих можливостей і здібностей, якими воно володіє [1].

Сьогодні особливої актуальності набуває дистанційна форма навчання, яка демонструє свої переваги над іншими формами, завдяки значно вищій інформативності, доступності та економічності ефективності. Вона також потребує менше часу та енергії для

засвоєння знань, є значно мобільнішою та комфортнішою ніж інші форми навчання.

Дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів із учнями на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі [4].

Дистанційне навчання, яке здійснюється за допомогою комп'ютерних телекомунікацій, має такі форми занять: 1) чат-заняття – навчальні заняття, здійснювані з використанням чат-технологій; 2) веб-заняття – дистанційні уроки, конференції, семінари, ділові ігри, лабораторні роботи, практикуми та інші форми навчальних занять, що проводяться за допомогою засобів телекомунікацій та інших можливостей «Всесвітньої павутини»; 3) веб-форуми – форма роботи користувачів з певної теми або проблеми за допомогою записів, що залишаються на одному з сайтів з встановленою на ньому відповідною програмою; 4) телеконференції – проводяться, як правило, на основі списків розсилки з використанням електронної пошти [3].

Одним з перспективних напрямків можна вважати розвиток дистанційного навчання силами викладачів.

У ДПТНЗ «Сумський центр ПТО з дизайну та сфери послуг» використовуються елементи дистанційного навчання лише на урок загальнопрофесійної підготовки. Оскільки з професійно-практичної і виробничої підготовки використання дистанційного навчання вважаємо не доцільним, бо процес закріплення практичних і виробничих вправ самостійно неможливо. Учні не можуть досконало відпрацювати тренувальні вправи вдома, тому з цього виду підготовки доцільно застосовувати очну форму навчання.

Викладачі, спостерігаючи за учнями, дійшли висновку, що вони постійно й активно користуються мобільними телефонами, електронною поштою, чатами і форумами. Тому педагоги вирішили, таким чином навчати учнів тими засобами, які вони вже знають і можуть ними користуватися.

І першими розпочали роботу педагоги «Інформаційних технологій». Викладачі використовують такі елементи дистанційного навчання як веб-заняття та телеконференції: з метою зацікавлення учнів уроками лабораторно-практичні роботи і домашнє завдання відправляють на електронну пошту учням. Ті, в свою чергу, виконують і надсилають на перевірку й оцінювання викладачу.

Учні проявляють надзвичайну ініціативу: хто перший виконає завдання, хто без помилок виконає завдання. Але для викладачів – це трудомісткий процес: необхідно для кожного окремо створити завдання, бо сучасні учні, маючи однакове завдання продублюють завдання всій групі й отримають високі бали. Тому викладач має відповідальне не легке завдання.

Таким чином, можна проаналізувати, що якщо учні виконували б завдання в кабінеті, то за комп'ютером сиділо б мінімум по 2 учня і завдання виконував сильніший, або з підказками сусідів. Да, дійсно переваги групового навчання – це і обмін думками і швидше виконані справи. Але, виконання завдань вдома дещо спонукає їх до самостійності, роботи на результат. І якщо дечого учень не знає, то він, працюючи за комп'ютером, знайде вирішення питання в Інтернеті (а не в зошиті) й виконає завдання. У цьому випадку спрацює правило: те, що я чую, я забуваю; те, що я бачу й чую, я трохи пам'ятаю; те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти; коли я чую, бачу, обговорюю й роблю я набуваю навичок.

Отже, сьогодні Інтернет стрімко входить у наше життя. Сучасна освіта, навіть професійно-технічна немислима без комп'ютерів та Інтернету. Більшість сучасних учнів активно використовують комп'ютер та Інтернет у своєму житті, тому на сучасному етапі реформування освіти необхідно створювати віртуальні бібліотеки, бази даних, консультаційні служби, електронні навчальні посібники, тобто елементи дистанційної освіти. І тому ми дійшли висновку, що головним при організації дистанційної форми навчання є створення електронних курсів, розробка дидактичних основ дистанційного навчання. На жаль, те, що ми сьогодні бачимо в Інтернеті та на більшості компакт-дисках, ніяк не відповідає елементарним педагогічним вимогам. Звідси значущість проблеми, пов'язаної з методикою використання елементів дистанційної освіти у навчальному закладі. Це необхідно для розвитку кваліфікованого, інтелектуального, високопрофесійного і конкурентоспроможного випускника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Башева Е. И. Образовательные модели и технологии работы с одаренными детьми / Е. И. Башева. – Красноярск : ККИПКПО, 2011. – 24 с.

2. Околесов О. П. Системний підхід до побудови електронного курсу для дистанційного навчання // Педагогіка. – 1999. – № 6. – С. 50–56.

3. Підкасистий П. І. Комп'ютерні технології в системі дистанційного навчання / П. І. Підкасистий, О. Б. Тищенко // Педагогіка. – 2000. – № 5. – С. 7–12.

4. Полат Е. С. Дистанційне навчання: яким йому бути? / Е.С. Полат, А. Є. Петров // Педагогіка. – 1999. – № 7. – С. 29–34.

Ольга Шестобуз

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(Чернівці, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Останнім часом чітко простежується перехід від розповсюдження науково-технічної та нормативної інформації на паперових носіях (журнали, періодичні видання, підручники, збірники наукових статей тощо) до розповсюдження цієї інформації в електронній формі, перш за все за допомогою різноманітних комп'ютерних мереж.

Особливістю комп'ютерних мереж є можливість поповнення інформаційних потоків інформацією будь-якого змісту і форми, в тому числі передавання тексту, зображень, звуку, комп'ютерних програм, документів та ін. Безумовно, така інформаційна універсальність стала можливою завдяки реалізації на сучасних засобах обчислювальної техніки різноманітних мультимедійних технологій. Комп'ютерні комунікації дозволяють отримати доступ до необмежених масивів інформації, що зберігаються у централізованих базах даних. Це, в свою чергу, надає можливість вчителям максимально повно використовувати існуючий запас знань з тієї чи іншої проблеми, оперативно реагуючи на сучасні досягнення передової педагогічної науки.

Якщо раніше комп'ютерні мережі знаходили своє застосування, в основному, в урядових та фінансових установах, великих наукових та освітніх центрах, то останнім часом спостерігається інтенсивне розширення цієї мережі за рахунок під'єднання до неї закладів освіти, насамперед, вищих, а також професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів, відкриваються реальні перспективи, в тому числі, і міжнародного характеру, для повсякденного співробітництва педагогів

університетів, коледжів, училищ, загальноосвітніх навчальних закладів, вдосконалення викладання існуючих навчальних дисциплін і може стати основою для введення нових курсів [2, с. 273].

Використання комп'ютерних мереж має цілий ряд беззаперечних переваг перед вже існуючими технологіями навчання, найважливішими з яких є: 1. Розширення інформаційних ресурсів суб'єктів комп'ютерної мережі. Під'єднання до глобальної комп'ютерної мережі, наприклад, такої, як Internet дає можливість користувачам отримати доступ до величезних масивів інформації, зокрема, навчального програмного забезпечення, сучасних комп'ютерних програм, каталогів найкращих світових бібліотек, різноманітних баз даних тощо. 2. Можливість значного підвищення кваліфікації вчителя або викладача, як головної діючої особи навчально-виховного процесу. Глобальні комп'ютерні мережі дають можливість не лише застосовувати у викладацькій діяльності більш широкий спектр навчальних матеріалів, а й використовувати для свого професійного зростання широкі інформаційні ресурси комп'ютерних мереж, підтримувати тісні творчі зв'язки зі своїми колегами, а в перспективі – підвищувати свою кваліфікацію шляхом дистанційного навчання за спеціальними програмами. 3. Додаткові навчальні можливості для студентів та учнів. Участь в роботі глобальних комп'ютерних мереж дає змогу вирішити одне з найбільш важливих завдань – підвищення «комп'ютерної грамотності» студента чи учня, відпрацювання методик або способів, за допомогою яких можна було б найбільш повно використовувати можливості глобальних мереж. Крім того, користувач отримує унікальну можливість використовувати різноманітні он-лайнні навчальні програми, включитись в заочні курси, що проводяться національними та зарубіжними навчальними закладами, отримати чудову мовну практику в спілкуванні на он-лайнних конференціях, та врешті-решт, включитись в глобальний діалог з учнями, студентами та викладачами всього світу [2, с. 274].

Поява комп'ютерних телекомунікацій в закладі освіти передбачає: інтенсивне використання персональних комп'ютерів і безпаперової технології як інструменту повсякденної навчальної роботи; коригування змісту традиційних дисциплін та їх інтеграцію; розробку методів самостійної наукової і дослідницької роботи студентів та учнів під час виконання різноманітних дослідницьких проектів; навчання

студентів та учнів методам колективного вирішення проблем; організацію спільної роботи вчителів (викладачів) різних дисциплін; підготовку вчителів до роботи з новим змістом, методами та організаційними формами навчання, до інтенсивного використання засобів обчислювальної техніки в навчальному процесі.

У результаті студенти та учні, що працюють у такому середовищі, отримують потужну методичну підтримку. Вони набувають необхідних знань, умінь і навичок при використанні обчислювальної техніки для вирішення цілком конкретних завдань (набір та редагування текстів, створення графічних зображень, робота з таблицями тощо). Опановуючи роботу з новими програмними продуктами, студенти та учні розвивають навички самоосвіти. Вони вчаться співробітничати зі своїми колегами, краще розуміють проблеми, що виникають в процесі колективної праці, можуть пояснити своїм товаришам суть і будову достатньо складних процесів та систем [1, с. 27].

Таким чином, однією з головних переваг комп'ютерних мереж є використання сучасних засобів обчислювальної техніки – універсального інструменту обробки різноманітної інформації. Особливо цінним з точки зору навчання є те, що робота в комп'ютерній мережі практично неможлива без інтенсивного використання чисельних прикладних програм (текстових і графічних редакторів, електронних таблиць, баз даних), що, безумовно, буде стимулювати їх глибоке вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання: Навчальний посібник / О.П. Буйницька. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 240 с.
2. Гороль П.К. Сучасні інформаційні засоби навчання: Навчальний посібник / П.К. Гороль, Р.С. Гуревич, Л.Л. Коношевський, О.В. Шестоपालюк. – К.: «Освіта України», 2007. – 536 с.

Олександр Шкатула

Житомирський військовий інститут імені С.П. Корольова
Державного університету телекомунікацій
(Житомир, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ РЕСУРСІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

За будь-яких часів вища освіта вимагала відведення лівової частки навчання часу на самостійну роботу. Ще донедавна це була переважно

робота в бібліотеці: над конспектом, першоджерелами, навчальною та науковою літературою. Технічний розвиток суспільства та його інформатизація призвели до появи нового вмістилища інформації, окрім бібліотек, появу явища, яке, в принципі, вже не можливо відділити від людської історії – появу всесвітньої мережі Інтернет.

Відомо, що передумовою виникнення Інтернету вважають роботи, які проводились у Сполучених Штатах Агентством з перспективних наукових проєктів і досліджень – ARPA (Advanced Research Projects Agency) у межах проєктів міністерства оборони. Створений у рамках військового проєкту Інтернет нині є всесвітньою мережею. Суто технічно це хаотичне об'єднання автономних систем, які не гарантують високу якість зв'язку, проте володіють відмінною стійкістю і незалежністю функціонування усієї системи від працездатності будь-якої її ділянки. У широкому змісті під «Інтернетом» взагалі розуміється не фізична мережа, а доступна в ній інформація. Стрімкий розвиток цієї мережі та її ресурсів призвів до того що, якщо ще на початку другого тисячоліття загальна кількість користувачів Інтернету складала до півмільйона осіб, за десять років зростає до двох мільярдів осіб [1], а нині становить більше ніж три мільярди користувачів - 42,3 % усього населення планети [2].

В Україні за даними результатів дослідження проведеного компанією InMind на замовлення Інтернет Асоціації України (ІнАУ) кількість користувачів зростає від 200 000 у 2000 році до 13,5 мільйонів осіб у 2010 році [3], а у лютому 2013 року майже половина населення України - 49,2 % стали відвідувачами ресурсів Інтернету. За даними досліджень Київського міжнародного інституту соціології 81 % осіб у віці від 18 до 29 років є користувачами мережі, що складає понад 30 % усіх користувачів Інтернету в Україні, а це більше 7 мільйонів осіб [4]. Безперечно, до цієї вікової категорії входять і ті хто навчається у вищих навчальних закладах.

Широта та доступність інформації у Всесвітній павутині призводить до ситуації, коли замість пошуку відповіді на запитання, що потребує з'ясування та вирішення студент не йде до бібліотеки за навчальною чи науковою літературою, а звертається до пошукових систем: GOOGLE – 73 %, Yandex – 61 %, чи до різноманітних інтернет-ресурсів: vkontakte – 69 %, odnoklassniki – 50 %, wikipedia.org – 47 %, та намагається знайти відповідь там [4].

Опитування проведене серед 3-4 курсів дало досить очікуваний результат. З 200 осіб, які прийняли в ньому участь 100 % були зареєстровані у бібліотеці вишу. Впродовж поточного семестру її відвідали - 73 особи, з них більше половини лише один раз. Тільки третина з опитуваних має в користуванні навчальні посібники з дисциплін, які вивчаються. На запитання «що стримує Ваше користування бібліотекою?»: 50 % респондентів відповіли – «можливість отримати необхідну інформацію в Інтернеті»; 40 % опитуваних вказали на брак часу; 10 % – причиною не відвідування бібліотеки зазначили відсутність в ній необхідної літератури. При цьому лише 7 з усіх виявились користувачами обласної наукової бібліотеки.

Одночасно, 98 % опитуваних стверджують, що вони мають можливість доступу до всесвітньої мережі за допомогою власних комунікаційних пристроїв за бажанням будь який момент часу.

Не дивлячись на очевидну, на перший погляд, простоту отримання необхідної інформації в мережі дослідники виділяють деякі проблеми, які чекають при цьому пошукача. Зокрема з'ясувалося, що: близько 60 % читачів передивляються не більше трьох перших сторінок; до 65 % більше не повертаються до матеріалу, що передивлялися раніше; на перегляд інформації, яка знайдена витрачається, як правило, менше часу, ніж на її пошук; час, витрачений на огляд ресурсів електронних книг і журналів, нетривалий – у середньому до 5 хвилин, при цьому енергійно переглядається контент по заголовках, змісту й короткій анотації; оцінка авторитетності джерела відбувається практично миттєво, при цьому одержана інформація не перевіряється користувачем на інших сайтах, не проводиться пошук першоджерел.

Одночасно з корисною інформацією отримується і інша інформація, комерційного, дозвільного, розважального, фізіологічного, та іншого характеру, яка виникає незалежно від бажання користувача. Вона, щонайменше, відволікає від основного завдання, а іноді може спричинити негативні наслідки для особистості [5]. Дослідження рівня впливу мережі на особистість проведене серед студентів за допомогою тестової методики Кімберлі Янг [6] свідчить про наявність проблеми інтернет-залежності та необхідності боротьби з нею. Серед опитаних осіб 10 % має певний рівень залежності від Інтернету. Окрім того, бентежить факт наявності досить високої кількості – 28,8 % осіб в так званій «прикордонній смузі».

Зважаючи на окреслену ситуацію та враховуючи домінування використання інтернет-ресурсів порівняно з друкованими джерелами в процесі навчання нагальним постає питання формування прийомів, форм та методів їх використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <http://www.newsmarket.com.ua/2012/01/chislo-koristuvachiv-internetu-v-sviti-perevishhila-2-milyardi/>
2. <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>
3. <http://www.inau.org.ua/252.3286.0.0.1.0.phtml>
4. http://marketing.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=13&newsid=36#_ftn1
5. Жичкина А.М. Социально-психологические аспекты общения в Интернете. – М., 2002. – 210 с.
6. <http://med-read.ru/test-kimberli-yang-na-internet-addiktsiyu/>.

Iryna Galenko

Kyiv Trade and Economic College
Department of Linguistics
(Kyiv Ukraine)

COMPUTER USE IN TEACHING ENGLISH

The emergence of the World Wide Web (now known simply as "the Web") in the early 1990s marked a significant change in the use of communications technology for all computer users. The launch of the Web in the public arena immediately began to attract the attention of language teachers. This opened up access to thousands of authentic foreign-language websites to teachers and students that could be used in a variety of ways. Language teachers responded by developing more structured activities and online exercises (Leloup & Ponterio 2003). Davies (2010) lists over 500 websites, where links to online exercises can be found, along with links to online dictionaries and encyclopedias, translation aids and other miscellaneous resources of interest to the language teacher and learner. There is no doubt that the Web has proved to be a main focus for language teachers, who are making increasingly imaginative use of its wide range of facilities.

Nowadays use of computer technology in teaching foreign languages is a great importance, thanks to new possibilities. The teachers' task is to enhance cognitive work of students in the process of learning foreign languages. Innovative ways like collaborative learning, project methods with the use of innovative information technologies and the Internet source help to realize learner-centered approach, provide individualization taking into account learners' ability, their level and addiction.

Computers should be used as a language learning tool - just as any other piece of equipment (i.e., tape recorder, VCR, blackboard, etc.). It is important the computer NOT become the center of attention of the lesson. There are situations when activities at the computer can become the center of attention, however these situations should be avoided and left to students to decide when, and if, they want to utilize such activities (in self-access).

For some tasks, computers can provide distinct advantages over more traditional approaches. The use of a computer for listening exercises often provides not only sound, but also visual input providing students with more contextual clues. Students interacting with a computer are also using motor skills as well, which can have a strong reinforcing effect on the learning process by connecting physical actions (clicking, typing) with desired results. Students are also allowed more control over their own learning process as they make the decisions when to repeat questions, exercises and sequences based on their own progress.

Probably the strongest argument for the use of the computer in the classroom environment is that of student self-pacing. Especially in the field of pronunciation, students can employ a computer to record themselves to compare their pronunciation to a target pronunciation. This can be repeated endlessly until a student is satisfied with his/her result. These pronunciation exercises are often combined with visual aids (such as intonation graphs) to help the student recognize how his/her pronunciation compares to the target pronunciation. Common tools such as spell checking can also provide the student with valuable self-analysis instruction.

Finally, with the aid of the Internet and CD-Rom based materials, teachers can quickly access documents addressing individual student needs. This is especially effective when teaching English for Specific Purposes such as Business English. An example would be white papers put up on a company web-site discussing certain technologies in English that students are currently employing. Another example is glossaries provided for specific business sectors (port, banking, insurance, etc.). Using these materials, the teacher can often provide content addressing specific student needs, thereby improving motivation and effectiveness.

Making the student comfortable with the technology. Admittedly, the computer can be an overwhelming and imposing instrument to students and teachers. The complexity of the computer - not to mention the overwhelming choice of possibilities - can put students and teachers off as they lose time grappling with how to use the computer. There are a few

basic principles that should be followed in order to help the student (and teacher) feel more at home using the computer.

The computer should always be turned on, booted, and the program loaded (preferably the exercise chosen) before the class begins. In this manner, students focus on doing the task at hand rather than getting to the point where they can do the task.

Students who are not comfortable using computers should be placed with students who are. These students should not be forced to use the mouse or type at the keyboard. As they become more familiar with the technology, they will often begin to play a more active role - even if they don't, the ability to use the computer is not the issue.

Students more comfortable with the computer should be strongly discouraged from using other resources available in the program itself, or in other programs. These students should be encouraged to explore these resources on their own by taking advantage of self-access programs.

Use of the computer should be phased in; instead of introducing a complex series of exercises to be done for a lesson, teachers should begin by doing a limited amount of work with the computer (i.e. one listening exercise followed by an interactive quiz).

To sum up, it could be said that the use of computer technology can significantly improve the process of education; particularly it helps foreign language teachers to encourage and make their lessons more interesting and effective for students.

REFERENCES

1. Kennet Beare. http://esl.about.com/od/esleflteachingtechnique/a/t_compclass.htm
2. Свободная энциклопедия Википедия [Электронный ресурс]. - Интернет- Режим доступа: http://en.wikipedia.org/wiki/Internet#World_Wide_Web

Olga Gonchar

Kyiv Trade and Economic College

Department of Linguistics

(Kyiv Ukraine)

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN EDUCATIONAL PROCESS

The use Information and Communication Technologies (ICT) in the learning process is one of the ways to improve learning motivation. ICTs

contribute to the development of a creative personality not only of the student but also of a teacher. ICTs help to meet the basic human needs - communication, education, self-realization. The introduction of ICT in the educational process is called to increase the effectiveness of the teaching, release teachers from routine work, to enhance the attractiveness of presenting the material, to carry out the differentiation of types of activities and diversify the feedback forms.

Information culture of the teacher includes world-viewing and technological component.

World-viewing component consists of ethical, psychological, social, emotional and aesthetic characteristics and reflects the value attitude of the teacher to work with information.

Technological one consists of information skills connected with the learning of rational methods of self-searching and processing information with the use of communication technologies.

Special place have technologies that provide activity and independence of learners. This corresponds to the method of cooperation. By this training learners see the importance of helping each other. The work is organized in such a way that the task does not depend on the leader of the group, but of each member of the group. A striking example of the activation technology based on self-activity of pupils is a project-based learning.

Project-based learning promotes the development of students' intellectual, creative and communicative skills, namely: ability to work with the text (choose the essentials, to find the necessary information ...) – analyse the information; make conclusions; compare and create similar things; succinctly express their thoughts.

Use of ICT opens didactic opportunities combined with the visualization of material, its "revival", the ability to make visual journeys, an opportunity to demonstrate things which can not be demonstrated by other means and makes it possible to combine control procedures and training.

"The golden rule of didactics is visibility" (Jan Comenius). Multimedia systems make it possible to supply didactic material as convenient and visual, which stimulates interest in learning and allows to fill gaps in knowledge. Part of the work concerning development and implementation into learning process of computer learning tools is the method of preparation and lecturing using ICT.

The main part of the lecture is a presentation of the material accompanied by video demonstration materials: video slides - parts of the main theoretical positions of the stated theme, tables, charts, diagrams, graphs, mathematical formulas and models prepared by the lecturer.

The main directions of the teacher-tutor, who uses ICT in the educational process of the special school.

1. Review and analysis of the learning material presented in electronic form. Selection and structuring of this material in meaningful units, taking into account individual abilities of students.
2. Inventing ways to motivate students to learn the material.
3. Help students to gain computer skills, tracking specific difficulties concerning the relation to the form of computer communication, features of presenting information.
4. Development of control tasks, evaluation criteria, methods of mistakes analysis. Preparing of tests in the program "Notepad".
5. Organization of consultations during the study course, directed to help solving personal, educational, communication problems of students.
6. Tracking and recording the dynamics of achievements of the group as a whole, and of each student separate.

Place of information technologies in teaching: during the lesson, during preparation for the lesson, in project research. Model of the use of ICT during the lesson: "Demonstration of computer presentation; "Testing with a choice of answers; "Writing dictation, composition, exposition; "Training of technical skills with computer simulator; "The use of electronic textbooks. This saves time and contributes to the efficiency of the learning process.

Model of the use of ICT outside the lesson: "Finding information in the Internet and other sources; "Fixing the record about the world around; "Preparing performance and performance itself using presentations.

It is easier to interest and to teach the student when he perceives concerted stream of sound and visual images, moreover he is impacted not only by information, but also emotional. Multimedia creates a multisensory teaching environment. Engaging all senses leads to exceptional increase of the degree of digestion of the material compared to the traditional methods. Teaching with using of audiovisual means of complex presentation of information is the most intensive form of teaching. Individual interactive communication by means of video, graphics, text and musical voice inserts is so intense that facilitates the learning process as much as possible. Solving the problem of connection of information flows of different

modalities (audio, text, graphics, video) makes the computer to universal training and information tool for almost any branch of knowledge and human activity.

The main means of control and evaluation of educational results of students in ICT are tests and test items that enable various kinds of control: level test, formative assessment, mid-term assessment, summative assessment.

The purpose of the level test is the evaluation of the initial qualification of the student in the subject, that is, the degree of possession of knowledge required for the successful digestion of the course.

Formative assessment is a test consisting of 5-10 compact tasks implemented immediately after the material studied and intended for rapid evaluation of its digestion.

Mid-term assessment is held at the end of the study of the theme, section of the course.

The summative assessment is provided at the end of the study course and covers its content in whole. Its results are the basis for assessment of students.

Tests can be conducted in an online mode (performed on the computer in interactive mode, the result is evaluated automatically by the system) and off-line mode (is used an electronic or printed version of the test, evaluation of the results is provided by the teacher with comments and mistakes improvement).

Various control options can be implemented depending on the pedagogical aims: soft self-test, hard self-test, control test. With soft self-test the student has the opportunity to repeatedly try to answer the question (till he chooses correct answer).

With hard self-test only one chance is given for answer, but the result is not reported to teacher.

These options usually include the possibility to turn to the textbook material and are implemented as an integral part of it. The latter option assumes that the test result is taken into account when assessing the level of knowledge.

An important condition for the implementation of ICT at school are: equipment in school of computer class, desirable is to have a local network and Internet access; readiness of teachers to use ICT in the educational process. It should be noted that the use of ICT is advisable with the use of

other learning technologies, while not denying, but complementing each other.

REFERENCES

1. Свободная энциклопедия Википедия [Электронный ресурс]. – Интернет – Режим доступа: http://en.wikipedia.org/wiki/Internet#World_Wide_Web
2. ІКТ – як засіб навчання в освіті: [Электронный ресурс]. – Интернет – Режим доступа: <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/informatsiino-komunikatsiini-tekhnologiyi--yak-suc.html>
3. ИКТ в образовании [Электронный ресурс]. – Интернет – Режим доступа: <http://www.elmoglobal.com/ru/html/ict/01.aspx>
4. *Kennet Beare*. http://esl.about.com/od/esleflteachingtechnique/a/t_compclass.htm

Svitlana Kovalenko

Sumy State Pedagogical University
named after A.S. Makarenko
(Sumy, Ukraine)

USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY IN ADULT EDUCATION: THE PECULIARITIES OF THE BRITISH MODEL

In the conditions of intensive information and communication technology (ICT) development distance learning has turned in to one the priority type of adult education worldwide. The use of electronic media has challenged the approaches to supporting students in a variety of ways. Asynchronous electronic media offer the potential for joining up people and resources, sharing information between staff and students regardless of time and geographical considerations. Word processing offers the potential for making wider use of both teaching resources and contributions from students from one teaching year to the next.

Distance learning in its various manifestations has a long standing history in the United Kingdom. The pioneer can be called London University, which proposed external programme from 1858 and offered opportunities for students to gain qualifications by providing access to its curricular descriptions and examinations. Much attention to the distance learning possibilities was paid by University Correspondence College (now part of the National Extension College) which provided tuition for London examination candidates by post [4]. But one of the most outstanding and famous all over the world provider of distance education is Open University started in 1969.

The term distance education has in most of Europe usually been superseded by terms such as Open and Distance Learning, and in the United Kingdom labels like Open Learning, Flexible Learning, and Open and Flexible Learning are also used. Where a distinction is deliberately drawn between “open” and “distance”, then distance education is taken to be about methods and technology from an institutional standpoint, whereas open learning starts from the flexibility experienced by the learner [4].

The network of educational institutions which offer distance courses in the UK today is widely spread all over the country and is based on the well-known models.

Model 1. Independent educational institutions. These are the educational institutions aimed at organization and conducting only distance mode courses using different multi media. A good example of such institution is British Open University. The Open University is the UK’s largest university and arguably is most distinctive. It has over 200 000 students who study by what the University describes as “supported open learning” [5]. Perhaps more commonly described as distance education, the University’s teaching methods enable students all over the UK (and elsewhere in the world) to study for degrees in a wide range of fields. Courses are presented through specially designed printed materials, audio and video records, software, and face to face tutorial support in study centres. Tutoring via the Internet is also widely used in many courses.

Three types of course can be distinguished in terms of their use of ICT:

- Web intensive – all teaching materials and student support delivered online
- Web focused – use of online ICT as a required element of teaching support
- Web enhanced – Students can opt to use the online services and applications provided by the University. For tutors this could generate student and University email traffic and administrative activities and communication [5].

As well as its distinctiveness in terms of teaching methods, the Open University is distinctive in its admissions policies. Previous educational qualifications are not required for undergraduate courses.

Model 2. Network of several educational institutions. Cooperation of several institutions in preparation of distance learning programmes helps to provide quality, makes the programmes less expensive and encourages

wider participation. In the United Kingdom this model is represented by the Commonwealth of Learning (COL), which is the world's only intergovernmental organisation solely concerned with the promotion and development of distance education and open learning. Through its own resources and its extensive networks, the COL provides a wealth of services and collaborative opportunities for policy makers, institutions and distance education practitioners and helps enhance the use of open and distance learning policies, systems and applications. COL's mission is to help governments expand the scale, efficiency and quality of learning by using appropriate technologies, based on open and distance learning [2].

Model 3. University education as a part of conventional university programmes. Special departments of the universities focus on part-time distance and open learning with partial use of traditional classes. This model has a long-standing history of development in the UK and today it remains one of the most popular ones especially among adult learners. The students are provided with printed course materials as well as audio-, video- and interactive aids through the internet. Conventional lectures and seminars are aimed at adding up to the independent learning of a student. A compulsory component of this model is a tutor, who conducts individual consultations using e-mail or Skype.

Model 4. Non-formal distance education on the basis of multimedia programmes. Usually the programmes of such type are aimed at solving the problem of basic and functional illiteracy among adult learners. The programmes of such type started in the UK in 1970s. One of the most popular and widely spread initiatives of the type is BBC programmes for adult learning. It provides on line courses named "Skillwise words" (practical literacy skills for adults including reading, writing, spelling, word grammar, sentence grammar, listening and speaking), "Skillwise numbers" (practical math teaching numbers, calculation, percent and fraction, measuring, shapes, graphs), "Job skills" (practical English and math skill for certain job areas like private sector, public sector, self employment and skill for finding a new job) [1].

Another major provider of IT learning for adults is Learndirect company launched in 2000 as a part of the UK governmental initiative University for Industry. Today the company offers the following services: employability support to help people find a job; skills crucial to getting and retaining a job like maths, English, IT and soft skills like communication and team building; in-work training through online courses and

Apprenticeships; and an assessment service to test skills and knowledge. The company can build continuous learning journeys from pre-entry courses and qualifications to level 4 and beyond [3].

References

1. BBC [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.bbc.com
2. Commonwealth of Learning [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.col.org
3. Learndirect [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.learndirect.com
4. The Future of Open and Distance Learning // The 10th Cambridge International Conference on Open and Distance Learning (Collected Conference Papers). – Open University, 2003. – 136 p.
5. The UK Open University [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.open.ac.uk

Olena Prokofieva

Kyiv Trade and Economic College
Department of Linguistics
(Kyiv Ukraine)

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES AT MODERN SCHOOL

The Information and Communication Technologies (ICT) are a set of the methods, integrated for the purpose of collecting, processing, storage, distribution, display and use of information in interests of the users.

Educational means of ICT can be classified by a number of parameters:

1. On the solved pedagogical tasks:
 - the means providing basic preparation (the electronic textbooks training systems, monitoring systems of knowledge);
 - means of practical preparation (books of problems, practical works, virtual designers, programs of imitating modeling, exercise machines);
 - supportive applications (the encyclopedias, dictionaries, anthologies developing computer games, multimedia studies);
 - complex means (remote training courses).
2. On functions in the organization of educational process:
 - information training (the electronic libraries, e-book readers, electronic periodicals, dictionaries, reference books training computer programs, information systems);

- interactive (e-mail, electronic teleconferences);
- search (catalogues, search engines).

3. As information:

- electronic and information resources with text information (textbooks, manuals, books of problems, tests, dictionaries, reference books, encyclopedias, periodicals, numerical data, program and educational and methodical materials);

- electronic and information resources with visual information (collections: photos, portraits, illustrations, video fragments of processes and phenomena, demonstrations of experiences, video excursions; statistical and dynamic models, interactive models; symbolical objects: schemes, charts);

- electronic and information resources with audio information (sound recordings of poems, didactic speech material, pieces of music, sounds of live and inanimate nature, synchronized audio-objects);

- electronic and information resources with audio-and a video information (audio-and video objects of live and inanimate nature, subject excursions);

- electronic and information resources with the combined information (textbooks, manuals, primary sources, anthologies, books of problems, encyclopedias, dictionaries, periodicals).

4. In forms of application of ICT in educational process:

- the fixed;
- the after-hour.

5. In an interaction form with the trainee:

- technology of the asynchronous mode of communication – "offline";
- technology of the synchronous mode of communication – "online".

It is possible to allocate some aspects of use of various educational means of ICT in educational process:

1. Motivational aspect. Application of ICT promotes increase in interest and formation of positive motivation trained as conditions are created:

- the maximum accounting of the individual educational opportunities and requirements which are trained;

- wide choice of the contents, forms, rates and levels of carrying out studies;

- disclosures of creative potential of the trained;

- development by students of modern information technologies.

2. Substantial aspect. Possibilities of ICT can be used:

- for creation of interactive tables, posters and other digital educational resources on separate subjects and sections of a subject matter,
- for creation of individual test mini-lessons;
- for creation of interactive homework and exercise for independent work of students.

3. Educational and methodical aspect. The teacher can apply various educational means of ICT by preparation for the lessons; directly at an explanation of a new material, for fixing of the acquired knowledge, in the course of quality control of knowledge; for the organization of independent studying trained additional material, etc. Computer tests and test tasks can be applied to implementation of different types of control and an assessment of knowledge.

4. Organizational aspect can be used by ICT in various options of the organization of training:

- when training each pupil according to the individual program on the basis of the individual plan;
- at frontal or subgroup forms of work.

5. Control and estimated aspect. The main control device and estimates of the educational results which are trained in ICT are the tests and test tasks allowing to carry out different types of control: entrance, intermediate and total.

Tests can be carried out in the on-line mode (it is carried out on the computer in the interactive mode, the result is estimated automatically by system) and in the off-line mode (an assessment of results the teacher with comments, a correction of mistakes carries out). Thus, use of ICT in teaching English considerably raises not only learning efficiency, but also helps to improve various forms and methods of training, increases students' interest in deep studying of program material.

It should be noted that the ICT is not only the computer, it and ability to work with information. And then it is necessary to allocate communicative technology.

The communicative technology relies on the interconnected complex training in all types of speech activity:

- audition;
- speaking;
- reading;
- writing.

The main thing at communicative technology of training is the content of speech behavior which consists from: speech act, speech situation.

The communicative technology provides functionality of training (activity of the pupil):

- the pupil asks;
- confirms thought;
- induces to action;
- states doubts

Thus novelty of a situation has to be provided:

- new speech task;
- new co-talker;
- new subject of discussion.

The main way of mastering communicative competence is different types of activity since in activity arises:

- awareness of need of communication;
- requirement of use of the speech;

- the speech behavior is formed.

Activity in which the communicative technology is realized, can be:

- the educational;
- the game;
- the labor.

Unit of the organization and kernel of process of training with use of communicative technology is the situation. By means of a situation:

- the system of relationship of those who communicates is installed;
- communication is based;
- it is presented speech material (is presented);

- speech skills are gained;
- activity of children and independence of communication develops.

Selection of a training material meets in communicative technology needs of the child:

- the speech designs necessary for the child for communication are selected;

- use of the simplified model of speech communication is possible (even a nonverbal form of communication).

Training has to influence not only thinking of children, but also their feelings, emotions:

- to bring to children joy;
- to be followed by positive emotional experiences.

REFERENCES

1. Sardarova Zh.Y. Theory and practice of informatization of primary school education in the novelty of the education. –Phd. syn. Almaty, 2008.

2. Zhetpisbayeva S.O. Methodology of profitability development of observation results of mathematics using ICT in primary school. – Phd.,2009.

РОЗДІЛ IV.
РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН В ОСВІТІ

Тетяна Абрамович
Рівненський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
(Рівне, Україна)

ПРОГНОСТИЧНА ФУНКЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В УМОВАХ
ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ЗМІН

Особливостями освітніх інновацій є цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів.

В умовах інноваційних змін особливо значущим для соціального педагога є формування його компетентності, особистісно-професійних якостей, здатності жити і працювати в інноваційному режимі; творче самовизначення, налаштованість на самовдосконалення, самоосвіту, саморозвиток та вміння прогнозувати результати роботи.

Прогностичні вміння передбачають прогнозування розвитку особистості з врахуванням її проблем; постановку мети діяльності та її завдань, передбачення можливого результату роботи; планування процесу майбутньої діяльності [1, с. 128].

Прогностична функція соціального педагога полягає в прогнозуванні на основі спостережень та досліджень посилення негативних чи позитивних чинників соціальної ситуації, що впливають на розвиток особистості чи групи; прогнозування і програмування процесів соціального розвитку мікрорайону і конкретного мікросоціуму, діяльності тих соціальних інститутів, які беруть участь у формуванні особистості [3, с. 57].

Прогнозування соціально-педагогічного розвитку ситуації, виховання особистості учня – один із найбільш важливих етапів діяльності фахівця, що передбачає знання особливостей характеру соціальної проблеми, уміння спеціаліста в прогностичній діяльності. На результат прогнозування впливає наявність достатньо повної

інформації про об'єкт соціального діагнозу з одного боку, особистий досвід фахівця, його інтуїція – з іншого.

Прогноз може мати характер: індивідуально-прогностичний; індивідуально-корекційний; корекційно-компенсаторний.

За результатами діагностичної функції соціальний педагог може спрогнозувати розвиток мікросоціальних процесів в класі, рух учнів по мікрогрупах, встановлення або зміну статусу дитини в учнівському колективі тощо.

Перший етап організації прогнозування – збір необхідної інформації: вивчення школярів, навчально-виховного процесу, особливостей соціалізації учнів тощо.

Другий етап – побудова прогнозу з використанням знань, одержаних на попередньому етапі. Гіпотези-припущення, висновки про наслідки, моделі-уявлення, плани різних соціально-педагогічних процесів – все це може бути результатом прогнозування.

Третій, завершальний, етап – реалізація напрямів діяльності на основі одержаного прогнозу.

Передача інформації і соціально-перетворювальний вплив без прогнозування особливостей розвитку наявної ситуації, помилок і труднощів, які виникають у школярів, без прогнозу ефективності способів передачі знань – малопродуктивні [2, с. 69].

Існують три підстави для класифікації прогнозів у педагогічній діяльності: вимоги прогностичної задачі, часова реалізація прогнозу, мета використання прогнозу.

Види прогностичних задач за першою підставою відповідають тим видам дій, які необхідні і достатні для здійснення прогнозування: встановлення причинно-наслідкових зв'язків, перетворення уявлень відповідно до поставленої мети, висування і аналіз гіпотез, планування. У своїй діяльності соціальний педагог стикається з необхідністю вирішувати завдання, мета яких і полягає в тому, щоб визначити наслідки, змодельювати майбутнє, сформулювати гіпотезу або скласти план. Прогноз про ймовірні труднощі різних категорій учнів в соціальній адаптації висувається як гіпотеза про труднощі; передбачення наслідків виховної дії – як встановлення причинно-наслідкових зв'язків між оцінкою вчинку учня і вибраним виховним прийомом; прогноз про розвиток колективу може існувати і як модель майбутнього колективу, і як план розвитку цього колективу.

Другою підставою класифікації прогностичних задач є реалізація в часі прогнозу. Відповідно до часу реалізації прогностичні задачі можуть бути розділені на оперативне, короткострокове, перспективне прогнозування. Плани, які втратили свою цільову спрямованість, перетворившись на перелік заходів, не є результатом вирішення професійних прогностичних задач, оскільки не відображають перспективу розвитку колективу чи учня.

Передбачення наслідків є оперативним, короткостроковим, довготривалим.

До перспективних прогнозів належать: перспективні плани розвитку колективу; перспективні плани впровадження нових методик; гіпотези про рівень розвитку окремих учнів і колективу класу до кінця року, до закінчення того або іншого ступеня шкільного навчання; про можливості професійного самовизначення і професійного становлення учнів.

Короткострокові прогнози широко використовуються в підготовчій діяльності соціального педагога: підготовка до просвітницького заходу, до індивідуальної бесіди з учнем, батьками. Це діяльність, в якій соціальний педагог здійснює короткострокове прогнозування ефективності своїх дій, моделюючи майбутні ситуації спілкування. Навіть традиційний план заходу буде результатом прогностичної діяльності, якщо він складений із урахуванням перспективного розвитку знань, умінь, особистісних особливостей учнів і колективу, з урахуванням змін, до яких приведе реалізація плану. Обираючи зміст, послідовність, прийоми, розробляючи композицію заняття, фахівець оцінює їх із погляду поставленої мети, прогножуючи ефективність заходу.

Оперативний прогноз будується у процесі безпосередньої взаємодії з учнями.

Третьою підставою класифікації прогностичних задач є мета використання прогнозу. При цьому прогнозування виступає одночасно в двох функціях: когнітивній і регулятивній, оскільки в основі прогнозу є інформація про майбутнє, та, водночас, здійснюється регуляція діяльності (підготовка, корегування, установка і т. п.). За цією підставою можна виділити прогностичні завдання на обґрунтування вибору змісту, методів навчання і виховання, організацію діяльності вчителя, організацію діяльності батьків тощо. За наявності однієї й тієї ж мети побудови прогнозу, він може бути оперативним, короткостроковим або

перспективним, здійснюватися у вигляді плану, передбачення результатів, гіпотези тощо.

Дотримуючись принципів наступності, систематичності та достовірності, враховуючи різновиди прогнозування та специфіку функціонування різних соціальних груп, соціальний педагог зможе побудувати адекватний прогноз у відповідності із конкретною соціально-педагогічною ситуацією та інноваціями навчально-виховного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтегрований курс соціально-педагогічної теорії і практики / Навч. посіб./ Південноукр. держ. пед. ун-т (Одеса)/О. Біла, І. Богданова, З. Курлянд та ін./За ред. І. Богданової. – Одеса: Пальміра, 2005. – 538 с.

2. Соціальна педагогіка. Підручник./За ред. проф. А. Й. Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 468 с.

3. Шульга В. В. Соціальний педагог у загальноосвітньому навчальному закладі: Методичні рекомендації / В. Шульга – К.: Ніка-Центр, 2004. – 124 с.

Юлія Быстрова

Научно-исследовательский институт правового
обеспечения инновационного развития НАПрН Украины
(Харьков, Украина)

КРЕАТИВНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ ЛИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ

Для современной социосферы – культуры, технологий, экономики, политики, науки, образования и др. – характерны активные процессы модернизации. Важнейшим, и чуть ли не основополагающим фактором успешного проведения реформ в обществе, является личность, ориентированная на инновационную деятельность и стремящаяся к самосовершенствованию, саморазвитию. Это влечёт за собой наполнение новым содержанием главных направлений развития высшей школы, стратегической линией которых должно стать: создание адекватных условий для овладения личностью новыми способами деятельности и моделями мышления; выработка у неё критического, творческого, креативного отношения к действительности, умения продвигать нововведения вперед. Кроме того, феномен глобального информационного общества, которое достигает новой фазы развития –

«общества знаний» и порождает «новую личность», усиливает интерес к теме креативности, вызванный, на наш взгляд, особенностями внедрения и укрепления инноваций во всех сферах деятельности сегодняшнего общества. Современные тенденции в высшей школе с очевидностью демонстрируют целеориентированный и системно-деятельностный подход в организации образовательного пространства, направленный на использование: инновационных идей и проектов развития; необходимость формирования новых компетенций; творческого подхода к овладению новыми знаниями и генерированию нестандартных решений.

Понятия «компетенция» и «компетентность» трактуются так: «компетентный» (от лат. *competens* – надлежащий) – 1) сведущий; знающий в определенной области; 2) имеющий право по своим знаниям или полномочиям делать или решать что-либо, судить о чем-либо; «компетенция» (лат. *competere* – отвечать, подходить; добиваться) – круг полномочий, прав, вопросов, дел какого-нибудь лица, органа [2; 4].

Исследуя сущностные характеристики компетентности, ученые рассматривают ее как системное понятие, определяющими составляющими которого являются мотивы, цели, ценностные ориентации, знания, умения, навыки, рефлексия, что дает основание считать компетентность важной структурно-функциональной единицей образовательной системы [5]. В самом понятии «компетентность» можно выделить такие её стороны, как способность и готовность к эффективной, результативной деятельности. Компетенция, без сомнения, приобретает личностью в процессе образования, включает совокупность взаимосвязанных качеств личности. Компетентность же формируется постепенно в результате этого освоения, овладения, и приводит к обладанию личностью соответствующей компетенцией. В своем единении в процессе образовательно-практической деятельности компетенция и компетентность формируют определенные характеристики личности, в т. ч. креативно-компетентные позиции.

Что касается термина «креативная компетентность», то он в первую очередь связан с инновационным этапом образовательных процессов в обществе, диверсификационными подходами к подготовке специалистов нового поколения. Следует согласиться с учеными, которые рассматривают креативность и творческое мышление как личностные категории и процессы, имеющие

определенную специфику и приводящие к созданию неординарного в разных предметных областях с учетом социальных потребностей современного рынка труда [1].

С точки зрения семантики, понятие «креативность» (creatio – создание, сотворение) обозначает тип интеллектуально-творческих способностей личности, умение порождать необычные идеи, отклоняясь от традиционных схем мышления, быстро разрешать проблемные ситуации [2, 4]. Необходимо отметить, что с внедрением и перспективами реализации в современной образовательной практике компетентностного подхода вопросы формирования креативности как ответственного этапа творческого развития личности становятся еще более актуальными. Если ранее исследование креативности связывалось прежде всего с идентификацией талантливых и одаренных учащихся и студентов, то в условиях образовательных модернизаций креативность определяется как: а) способность глубинного включения в творческую деятельность, которая приводит к созданию новых культурных, научных и социальных продуктов; б) повседневное творчество, аспект интеллекта личности, результаты которого направлены на поиск решений локальных проблем. Таким образом, умение личности генерировать новые идеи, осмысливать их, оригинально и нестандартно воплощать в действительность – это творческое, креативное начало, признак развитого интеллекта, умения своевременно увидеть реально существующие проблемы. Недостаточная сформированность компетенции приводит к деструкционным проявлениям мышления и, как результат, снижению креативности [3]. Поэтому в нынешних условиях развивающейся высшей школы неоспоримо ведущее место креативности, неординарности, творчества, умения создавать новое. В условиях образовательных трансформаций именно это качество является решающим фактором формирования профессионально компетентной личности, детерминированной социальным заказом рынка труда.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Железовская Г. И. Творческое саморазвитие личности в контексте личностно ориентированной парадигмы образования

/ Г. И. Железовская, Е. Н. Гудкова, Н. В. Абрамова // Alma mater. – 2014. – № 3. – С. 40–44.

2. Ильганаева В. А. Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность) : слов.-справ. / В. А. Ильганаева. – Харьков : Город. тип., 2009. – 392 с.

3. Матюшкин А. М. Мышление, обучение, творчество : монография / А. М. Матюшкин. – М. : МПСИ, 2003. – 720 с.

4. Хуторской А. В. Компетентностный подход в обучении : науч.-метод. пособ. / А. В. Хуторской. – М. : Эйдос ; Ин-т образования человека, 2013. – 73 с.

5. Компетенции в образовании: опыт проектирования: сб.науч. тр. / под ред. А. В. Хуторского. – М. : ИНЭК, 2007. – 327 с.

Муза Борцова

КЗ Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
(Суми, Україна)

СПЕЦИФІКА РІЗНИХ ФОРМ АДАПТАЦІЇ ДО ПОТРЕБ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

З розвитком демократичного суспільства приходять нове розуміння понять «інвалідність», «вади розвитку», «інтеграція» тощо. Відмінності між людьми є природним явищем, і навчання слід відповідним чином адаптувати до потреб дитини. Неповносправна у розумовому або фізичному відношенні дитина має вести повноцінне і достойне життя в умовах, які забезпечують її гідність, сприяють почуттю впевненості в собі і полегшують її активну участь у суспільстві. Досвід багатьох країн свідчить, що навчання дітей і молоді з особливими потребами відбувається найкраще в межах інклюзивних шкіл. Саме в таких умовах можливо досягнути найвищих результатів в освіті та соціальній адаптації. Л.С. Виготський у своїх працях говорив про те, що спеціальна школа створює для дитини замкнений світ, у якому все є прилаштованим до дефекту. Внаслідок штучної ізоляції дітей, відриву їх від сім'ї та здорових ровесників формується невпевнена в собі, власних можливостях особистість, яка є непідготовленою до життя у суспільстві. Особливо гостро проблема інтеграції та інклюзії постає перед дітьми із невиразними вадами у психофізичному розвитку, оскільки вони не охоплені закладами корекційної освіти [2].

Щоб задовольнити різноманітні потреби учнів, зумовлені їхніми здібностями, рівнем розвитку, інтересами та іншими відмінностями, педагогам необхідно змінювати методи навчання, навчальне середовище, матеріали тощо. Ці зміни або пристосування до потреб учнів відбуваються через різні форми адаптації. Адаптація змінює характер подачі матеріалу, не змінюючи зміст або концептуальну складність навчального завдання.

Для навчання більшості дітей з особливими освітніми потребами можна використовувати те саме устаткування, що й для інших учнів. Однак, деякі діти можуть потребувати спеціальних пристроїв, архітектурних змін у приміщенні (пандуси, додаткові меблі, прилади).

У класі можуть знадобитися різні види адаптованого устаткування, зокрема певні види стільців та сидінь (крісла з опорами для рук чи боковинами, м'які сидіння, опори для підтримки спини тощо), горизонтальні поверхні (столи або парти), вертикальні поверхні (дошки, мольберти).

Залежно від індивідуальних особливостей учням може знадобитися специфічне освітлення, розташування робочого місця в такий спосіб, щоб дитину не відволікали сторонні подразники, чи щоб вона могла краще бачити вчителя і класну дошку.

Учитель має узгодити з учнем, які матеріали краще використовувати (крейду певного кольору, що краще сприймається при зниженні зору, маркери, фломастери, роздатковий матеріал з друкованим текстом певного розміру); особливі знаки, у разі, якщо учень потребує допомоги та ін. [1]. Адаптація здійснюється з урахуванням конкретних потреб дитини, включаючи: поведінку (адаптація спрямована на вирішення проблем, що пов'язані з мотивацією та виконанням встановлених правил і вимог до поведінки); організаційні навички (адаптація допомагає дітям зосередити увагу на завданні, що виконується); сенсорні потреби (адаптація шляхом надання учневі допоміжних засобів (слуховий апарат, окуляри, техніка для комунікації), устаткування для того, щоб компенсувати сенсорні порушення).

Адаптація дає вчителю змогу розширити обсяг методів навчання, врахувати вікові потреби учнів, їхні інтереси та різноманітність. Вона також покликана допомогти окремим учням компенсувати їхні фізичні, інтелектуальні або поведінкові відмінності й труднощі. Вчителі здійснюють адаптацію, щоб надати дітям рівні

можливості для участі у процесі навчання. Батьки мають право користуватися невід'ємним правом на те, щоб з ними консультувалися стосовно форм освіти, які б найкраще відповідали потребам, обставинам життя чи сподіванням їхніх дітей. Навчання дітей з особливими потребами – складне завдання і вимагає комплексного вирішення. Тому найперша мета кожного вчителя і кожного навчального закладу – це вдосконалення навчальної діяльності шляхом розвитку передової освітньої практики.

Таким чином, кожній дитині в класі притаманна власна швидкість опанування нового матеріалу, навичок і вмінь та свої особливості фізичного, мовленнєвого, соціального та інтелектуального розвитку. Кожна дитина має власний стиль навчання, свої сильні та слабкі сторони, а учні з особливостями психофізичного розвитку – специфічні освітні потреби. Щоб задовільнити всі потреби учнів, необхідно знати особливості розвитку, розуміти, що вони можуть робити самостійно і в чому їм потрібна допомога. Для забезпечення успішного навчання дітей з особливими освітніми потребами необхідно застосовувати широкий спектр педагогічних підходів і використовувати певні адаптації.

Гнучкий розклад, співпраця з громадськими організаціями – це способи, які допомагають педагогам краще підлаштуватися під потреби дітей, сприяти тому, щоб діти з особливостями психофізичного розвитку отримали необхідні послуги та підтримку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 18.05.2012р. №1/9-384 «Про організацію інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах»
2. Основи корекційної педагогіки : навчально-методичний посібник / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвеева ; [за заг. ред. С. П. Миронової]. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – 264 с.

Ольга Васи́лега

КЗ Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
(Суми, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЩОДО ПСИХОЛОГІЇ ПОВЕДІНКИ ЛЮДИНИ В НАДЗВИЧАЙНИХ (ЕКСТРЕМАЛЬНИХ) СИТУАЦІЯХ ТА ЕКСТРЕНОЇ ДОПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ЇЙ

У час складних випробувань для українського народу, що обумовлені тривалою політичною, економічною та суспільною кризою в державі, значно загострюється питання підвищення рівня духовності, гуманізму, моральної стійкості та патріотизму нації в цілому і кожного громадянина зокрема. Військова, політична та інформаційна інтервенція сусідньої держави-агресора, діяльність на території Східної України терористичних угруповань і ведення активних бойових дій в місцях проживання мирного населення призводять до загострення проблем вимушеної міграції, медичної реабілітації, соціальної та психологічної адаптації військовополонених і заручників, біженців, поранених та постраждалих внаслідок бойових дій, осіб, що втратили близьких або стали свідками чи учасниками екстремальних ситуацій військового характеру, техногенних катастроф, жертвами фізичного чи психічного насильства, соціальної стигматизації тощо. У даному контексті надзвичайної актуальності набуває проблема підвищення рівня психологічної компетентності кожного члена суспільства, оскільки саме моральна стійкість та психологічна зрілість особистості визначає готовність до усвідомлених, впевнених і виважених дій в будь-якій кризовій ситуації, учасником або свідком якої може стати кожен.

Компетентність у перекладі з лат. *competentia* означає коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід. Компетентність – спроможність кваліфіковано провадити діяльність, виконувати роботу або завдання [2, 52].

Психологічна компетентність суб'єкта як психологічний феномен багато десятиліть була предметом дослідження вітчизняних і зарубіжних психологів в рамках різних напрямів і концептуальних схем (А.К. Маркова, Л.М. Мітіна, Л.А. Петровська, М.І. Лук'янова, А.В. Брушлінський, О.О. Бодальов, Дж. Равен, М. Аргайл, К. Рубін, В. Пфінгстен, Р. Хінтч та ін.) [4]. Психологічна компетентність по-різному

тракується різними авторами – від суми психологічних знань, умінь і навичок до універсальної особистісної системи, що включає смисловий, мотиваційний, емоційний, особистісний і поведінковий рівні [4].

Ми розуміємо психологічну компетентність як систему знань, умінь, навичок та соціально-психологічних особистісних характеристик, що є інтегральним професійно-особистісним утворенням і дозволяє людині психологічно конструктивно вирішувати завдання професійного й особистого досвіду [4]. Високий рівень психологічної компетентності дозволяє суб'єкту доцільно використовувати особистісні ресурси, мінімізувати витрати, оптимізувати зовнішню і внутрішню активність, актуалізувати приховані можливості інших, прогнозувати відстрочені ефекти професійної чи особистісної активності, конструювати продуктивні моделі саморозвитку тощо.

У контексті теми дослідження, психологічна компетентність є результатом цілеспрямованого впливу на населення з метою підвищення рівня обізнаності громадян (від дітей до фахівців у різних сферах суспільної практики) щодо психології поведінки людини в надзвичайних ситуаціях та набуття ними первинних вмінь і навичок екстреної допсихологічної допомоги.

Реалізувати поставлене завдання можна з допомогою системи освіти, зокрема, закладів післядипломної педагогічної освіти.

Так, Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти забезпечує педагогічним працівникам області можливість отримати якісну інформацію з окреслених питань шляхом впровадження експрес-курсів з підготовки санітарних інструкторів, військово-медичної підготовки для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів, зокрема, у контексті психологічного модулю навчально-тематичного плану, що включає наступні теми: «Екстрена психологічна допомога населенню при посттравматичному стресовому розладі», «Профілактика та корекція страхів і тривожних станів особистості», «Психологічна допомога та основи соціальної роботи з біженцями і примусовими мігрантами».

У навчально-тематичному плані та робочих програмах дисциплін узагальнено теорію і практику екстремальної психології, психотравматології, психології екстремальних ситуацій щодо визначення та диференціації понять екстремальної та надзвичайної ситуації; класифікації екстремальних ситуацій; психологічних і психотравматичних особливостей екстремальних ситуацій, а також

особливостей психічного стану та поведінки людини в екстремальній ситуації.

Охарактеризовано правила і конкретні заходи надання екстреної допсихологічної допомоги в умовах екстремальної ситуації як взагалі, так і в залежності від типу та індивідуальних особливостей прояву реакції постраждалого; проаналізовано методи профілактики панічних реакцій та інформаційно-методичні рекомендації щодо впливу на людей в надзвичайних ситуаціях, а також запропоновано цікавий психодіагностичний інструментарій.

Матеріали можуть бути успішно використаними в навчально-виховному процесі як загальноосвітніх, так і вищих навчальних закладів, закладів післядипломної освіти, сфери громадянського захисту і безпечної життєдіяльності та ін. з метою ознайомлення його учасників з особливостями та психологією поведінки людини в надзвичайних (екстремальних) ситуаціях і набуття ними практичних навичок екстреної допсихологічної допомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бордик И.В., Матафонова Т.Ю. Экстренная психологическая помощь пострадавшим в чрезвычайных ситуациях / Иван Владимирович Бордик, Татьяна Юрьевна Матафонова. – М. : Водолей – Саут, 2009. – 480 с.

2. Кочерга О. Розвиток психологічної компетентності вчителя початкової школи / Олександр Кочерга // Рідна школа. – 2013. – № 11. – С. 52-56.

3. Малкина-Пых И. Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях / Ирина Германовна Малкина-Пых. – М. : Изд-во Эксмо, 2005. – 960 с. – (Справочник практического психолога).

4. Психология общения. Энциклопедический словарь / [Под общ. ред. А.А. Бодалева] – М. : Изд-во «Когито-Центр», 2011. – 600 с.

Алла Вознюк

КЗ Сумський обласногий інститут
післядипломної педагогічної освіти
(Суми, Україна)

СИСТЕМА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ ОСВІТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ ДО УПРАВЛІННЯ ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Одним із актуальних питань в системі післядипломної освіти є психологічна підготовка керівників освітніх організацій до

управлінської діяльності взагалі і до управління педагогічними працівниками зокрема. Це обґрунтовується тим, що саме від вдало розвинутих особистісних характеристик, чітко визначених професійних потреб і ціннісних орієнтацій, вчасно отриманих знань і набутого управлінського досвіду буде залежати як успішність управлінської діяльності керівників освітніх організацій, так і розвиток освітньої організації в цілому.

Аналітичний огляд наукових досліджень свідчить про те, що питаннями психологічної підготовки керівників освітніх організацій до певних напрямів управлінської діяльності в системі післядипломної педагогічної освіти займалися ряд науковців, а саме: соціально-психологічні проблеми особистісного розвитку керівників закладів середньої освіти у процесі підвищення кваліфікації (О. І. Бондарчук) [1]; формування психологічної культури керівників загальноосвітніх шкіл у системі післядипломної освіти (Г. М. Кот) [2]; розвиток управлінської культури керівника загальноосвітнього навчального закладу в процесі підвищення кваліфікації (С. В. Королюк) [3]; розвиток професійних умінь керівника школи у системі післядипломної освіти (Л. А. Пермінова) [4]; особливості формування мотивації професійного розвитку керівників загальноосвітніх навчальних закладів в умовах очно-дистанційного навчання (Д. Б. Рождественська) [5] та ін.

Проте, проблема психологічна підготовка керівників освітніх організацій до управління педагогічними працівниками в системі післядипломної педагогічної освіти системно не вивчена.

Переходячи до вивчення означеної проблеми, слід зазначити, що психологічна підготовка керівників освітніх організацій до управління педагогічними працівниками відбувається шляхом курсової перепідготовки та у межах міжтестастаційного періоду.

Так, наприклад, у рамках курсової перепідготовки у Сумському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти було розроблено та запроваджено спецкурс «Формування психологічної готовності керівників освітніх організацій до управління педагогічними працівниками», який передбачав оволодіння новими знаннями щодо сутності та специфіки інноваційного підходу до управління педагогічними працівниками в освітній організації; оволодіння керівниками освітніх організацій первинними вміннями підбору організаційних форм й методів до успішного здійснення процесу

управління педагогічними працівниками в освітній організації та розвитку складових психологічної готовності до даного процесу.

У відповідності до Постанови Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 року № 777 «Про затвердження положення про освітній округ» та листа Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 28.01.2011 № 1/9-48 «Про мобільний соціально-психологічний пункт освітнього округу» було запроваджено проблемно-тематичні курси «Психолого-організаційні аспекти управління педагогічними працівниками в освітніх округах», які були спрямовані на ознайомлення із законодавчою та нормативно-правовою базою діяльності освітніх округів; оволодіння знаннями щодо інноваційного підходу управління педагогічними працівниками в освітніх округах; оволодіння вміннями щодо ведення документації в роботі освітніх округів, добору організаційних форм й методів до успішного управління педагогічними працівниками в освітніх округах.

У межах міжтестастійного періоду для керівників освітніх організацій, враховуючи запити районних відділів освіти та особистих запитів керівників, було:

- створено школу молодого управлінця, яка передбачала усвідомлення ролі та значення управлінської діяльності для керівників освітніх організацій, визначення алгоритму роботи з педагогічними працівниками, враховуючи специфіку освітньої організації та контингент працівників;

- організовано ряд обласних науково-практичних семінарів для керівників освітніх організацій з метою вироблення первинних вмінь щодо вирішення актуальних проблем управлінської діяльності;

- вивчено передовий управлінський досвід з метою виокремлення неординарного погляду на управлінську діяльність керівників освітніх організацій;

- запроваджено постійно-діючий психолого-педагогічний семінар на базі районних відділів освіти з метою надання психологічної допомоги та вчасного вирішення проблем пов'язаних з навчально-виховним процесом в освітній організації;

- проведено психолого-управлінське консультування (кожен четвер місяця) на базі Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти для попередження та врегулювання управлінських проблем в освітніх організаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондарчук О. І. Соціально-психологічні проблеми особистісного розвитку керівників закладів середньої освіти у процесі підвищення кваліфікації / О. І. Бондарчук // Післядипломна освіта в Україні. – № 2. – 2006. – С. 77–79.

2. Кот Г. М. Формування психологічної культури керівників загальноосвітніх шкіл у системі післядипломної освіти: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Г. М. Кот ; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. – К., 2004. – 20 с.

3. Короліук С. В. Розвиток управлінської культури керівника загальноосвітнього навчального закладу в процесі підвищення кваліфікації : Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / С. В. Короліук ; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. – К., 2006. – 20 с.

4. Пермінова Л. А. Розвиток професійних умінь керівника школи у системі післядипломної освіти: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. А. Пермінова ; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. – К., 2002. – 22 с.

5. Рождественська Д. Б. Модель формування мотивації професійного розвитку керівників загальноосвітніх навчальних закладів в умовах очно-дистанційного навчання / Д. Б. Рождественська // Актуальні проблеми психології: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія : зб. наук. праць / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. – К. : Вид-во «А.С.К.», 2010. – Т. 1. – Ч. 27. – С. 117–121.

Лариса Гільова

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка
(Суми, Україна)

КОНЦЕПЦІЯ КРОС-КУЛЬТУРНОСТІ В НАВЧАННІ І ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ – ПСИХОЛОГІВ

Сучасний світ бурхливо змінюється. Зміни, що відбуваються в соціально-політичному, економічному житті країн світу, в інформаційному та культурному просторі, а також в суспільній психології потребують від молодого людини усвідомленості і рефлексивності, гнучкості і самостійності мислення, підвищення особистісної ефективності і соціального партнерства, розвитку

адаптаційного потенціалу особистості. Інтеграційні процеси, які пов'язані з появою всесвітньої комунікаційної мережі створюють ряд передумов для активізації засад полікультурної освіти і виховання. Реформування освіти в Україні передбачає впровадження нових підходів щодо навчання і виховання студентської молоді. Характеристиками нової освітньої моделі на думку представників системно мислєдїяльнїсного пїдходу Г.П.Щєдровицького, Л.М.Духанїною, І.Д.Фрумїна мають стати: орієнтація на створення знань, дослідження і комунікацію; створення командних проєктів, ділових і моделюючих ігор, що передбачають навчання через досвід в умовах полікультурного середовища. В цілому дана модель акцентує увагу на продуктивності роботи і навчання у груповому форматі з метою пїдсилення ефективности навчання і розвитку учасників групи, а також розвитку їх соціального і емоційного інтелектів.

Щодо змісту і практичного наповнення поняття крос – культурність, а також близьких до нього – транс, – мульті, – полікультурність, то тут немає єдності серед освітян і науковців. Ці поняття стали на Заході предметом дискусій, починаючи з 70-х років минулого столїття. А в Україні почали утверджуватись на початку 90-х років. Модель навчання майбутнього знімає питання про те, що одна система(будь – то культура, освітачи навчання) переважає іншу в розумі, цінності та значущості. Концепція крос-культурності в психотерапії і вихованні особистості була розроблена доктором медицини, німецьким психотерапевтом Носсратом Пезешкіаном (Peseschkian N.:1970, 1975, 1977, 1979, 1980). Він зазначав, що залучення іншого зразка життя і мислення є потенціалом для розширення можливостей: ми вчимося бачити своє відображення в людських образах інших і вчимося знаходити нові рішення і використовувати їх. Український Інститут Позитивної крос-культурної психотерапії і менеджменту з 2005 року теоретично і методично розвиває концепцію всебічного крос-культурного розвитку людини. Ми проїлюструємо використання крос – культурного пїдходу в освіті на прикладі трьох аспектів: психофізіологічного, технологічного (методичного), особистісного.

Останнім часом на ринку праці зростає попит на креативний клас (Creativ Class). Університетська освіта потребує вивчення і створення умов для прояву творчого мислення студентів. Де знайти

молодій людині джерело для натхнення і цілеспрямованої творчості: розробки нового і впровадження інновацій.

Творчість як процес життєдіяльності має цілісну структуру – єдність почуттів, думок і дій. Спочатку людина переживає піднесення і насагу, які можуть бути викликані особливими почуттями під впливом, наприклад, сильного художнього враження, естетичного задоволення, відчуттям таємниці і передчуттям відкриття, радістю від вирішення складного завдання, або піднесеним почуттям єдності від близькості з Іншим, чи то єдністю і злиттям з природою, ейфорією від усвідомлення своїх власних сил і можливостей, розуміння світу і свого місця в ньому. Саме такі вершинні переживання сприяють появі нового внутрішнього змісту. Внутрішній зміст оформлюється в ідеях, думках та образах і прагне бути втіленим у інноваціях і винаходах. Моменти появи внутрішнього змісту надзвичайно важливі, так як саме в них акумулюється потенціал внутрішнього розвитку особистості.

Якщо розглядати творчий розвиток особистості з психофізіологічного аспекту, то в його основі лежать два типи людського мислення, логічне і образне. Загальновідомим є науковий факт про півкульну асиметрію головного мозку: ліва півкуля мозку відповідає за математичну логіку, аналіз, знакове кодування – декодування інформації, мову, «вербальний інтелект», алгоритмізацію, структурування, правила; права півкуля – за відчуття та «кін естетичний інтелект», почуття, емоції, інтуїцію, фантазію, синтез, образи, ірраціональність. І тільки об'єднана робота двох півкуль призводить до впровадження інновацій в життя.

Аналіз прогресивного досвіду у навчанні дозволяє зробити наступні висновки про технологічний аспект. Сучасна освіта молоді потребує поєднання як традиційних форм і методів навчання, які більше залучають в роботу ліву півкулю, так і інноваційних експериментальних творчих. Застосування тільки традиційних для нашої освіти форм (лекція, семінар) призводить до дисбалансу в сторону логічного мислення, характеризується критичним поглядом на нестандартні ідеї та орієнтацією тільки на результат. Дисбаланс в сторону образного мислення веде до виникнення нереалістичних ідей, орієнтації тільки на процес, відсутність порядку, системності, результату. Для творчої реалізації молоді необхідно еквівалентне співвідношення як на процес, так і на результат.

Останнім часом студентська молодь має широкі можливості для інтеграції в культури і в системи освіти різних країн світу. Транскультуральна ситуація навчання молоді сприяє усвідомленню своєї культурної унікальності і знайомству і запозиченню ресурсів інших культур. Так, західна культура – це культура раціонального моделювання, спрямування на досягнення, на розвиток цілеспрямованості, порядку, точності і справедливості. Східна культура розвитку – це розвиток чутливості, контактів, здібності щиро виражати почуття, прагненню до мрії і пошуку смислів, духовності.

Дякуючи інтеграції трьох аспектів можна створювати крос-культурно гармонійні, цілісні і змістовно збалансовані програми навчання і виховання студентів - психологів.

Микита Жмурко

Інститут педагогічної освіти
і освіти дорослих НАПН України
(Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ МИСЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ СПРЯМОВАНОГО НА РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Педагогічна взаємодія в сучасних умовах освітнього процесу вимагає від вчителя формування в учнів не лише знань, умінь та навичок, а і розвитку їх духовного потенціалу.

Процес розвитку духовного потенціалу містить в собі ряд психологічних механізмів: ідентифікація, децентрація, рефлексія, трансцендація, усвідомлення буттєвої єдності. Кожен з цих механізмів неможливий без мислення. Достатній рівень розвитку загальних мисленнєвих здібностей педагога забезпечує процес усвідомлення духовних ідеалів та цінностей.

Таким чином, у процесі духовного сходження педагога та його педагогічній діяльності спрямованій на формування духовного потенціалу учнів активно задіяні основні мисленнєві операції: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення.

Педагог, який ставить перед собою педагогічну задачу розвивати духовний потенціал учня, виходить спочатку з власних гуманістичних та духовних цінностей. Таким чином, ціннісна сфера вчителя задає напрямок подальшої постановки та стратегії вирішення педагогічної задачі, пов'язаної з розвитком духовного потенціалу

учнів. Виникає певна взаємозалежність між мотиваційно-смісловою та інтелектуальною сферами педагога. З одного боку, мислення педагога забезпечує усвідомлення духовних ідеалів та цінностей, з іншого – духовні цінності детермінують спрямованість мислення. Це вказує на наявність постійної інтелектуальної активності вчителя, яка представлена згаданими вище мисленнєвими операціями. Так, для початку саме засвоєння людиною духовних ідеалів та цінностей потребує наявності певних персоналізованих прикладів. Іншими словами духовне зростання особистості потребує наявності зразків наслідування, духовних вчителів. Виходячи з поняття духовності, як специфічно людської якості, що характеризується усвідомленням загальної єдності й зумовлює прагнення людини до гармонії внутрішнього і зовнішнього світу, спрямовує особистість до реалізації у власному житті ідеалів Краси, Добра та Істини [2, с. 33], стає зрозумілим, що духовно розвинена особистість характеризується своєрідною поведінкою, особливістю взаємодії з оточуючими, інтересами та захопленнями. Процес засвоєння духовності в певній мірі відбувається за рахунок мисленнєвих операцій. Від так особистість, яка стає на шлях духовного розвитку, спочатку повинна сприйняти і проаналізувати приклади духовності, які представлені духовними вчителями, виділивши основні особливості духовності, які відображаються в їх цінностях, мотивах, поведінці. Далі, на основі проведеного аналізу, особистість синтезує головні риси духовної особистості, таким чином створюючи уявлення про духовність. Слід зазначити, що у процесі формування власної духовності особистість не лише аналізує та синтезує приклади духовних вчителів, вона активно порівнює себе, свої вчинки та позиції, те на скільки вони відповідають ідеалам Краси, Добра, Істини та Любові.

Мисленнєві операції вчителя під час педагогічної взаємодії орієнтованої на формування духовного потенціалу учня мають специфічну спрямованість. Вчитель, спираючись на власні уявлення про духовність та особливості її прояву, аналізує діяльність учнів, їх поведінку, способи взаємодії в колективі між однолітками та педагогічним персоналом, порівнює особистісні якості учнів зі зразками духовності, абстрагуючись від несуттєвих ознак. Нарешті, педагог за рахунок мисленнєвого узагальнення, приходять до висновку про наявність та рівень розвитку духовного потенціалу учня. Даний процес постійно відбувається в умовах педагогічної взаємодії,

дозволяючи педагогу реалізовувати індивідуальний підхід у розвитку духовного потенціалу кожного учня.

Важливим моментом виступає психологічна грамотність педагога стосовно вікових особливостей учнів та рівень розвитку його критичного мислення. Відсутність знань вікових особливостей може призвести до хибного аналізу мотивів поведінки учня, що унеможливить об'єктивну оцінку рівня духовного потенціалу учня, і, як наслідок, створить перешкоди на шляху його розвитку. Під критичним мисленням розуміється: «використання таких методів пізнання, які відрізняються контрольованістю, обґрунтованістю і цілеспрямованістю, збільшують імовірність отримання бажаного кінцевого результату. Для критичного мислення характерні побудова логічних умовиводів, створення узгоджених між собою логічних моделей і прийняття обґрунтованих рішень, що стосуються того, відхилити якесь судження, погодитися з ним або тимчасово відкласти його розгляд. Всі ці визначення мають на увазі психічну активність, яка повинна бути спрямована на вирішення конкретної когнітивної задачі» [3, с. 22]. Іншими словами, критичне мислення педагога можна представити як важливу якість його мисленнєвих процесів, що породжують здатність до об'єктивного уявлення про процес педагогічної взаємодії з учнем.

Критичне мислення педагога, безумовно, забезпечує якість та ефективність педагогічної взаємодії спрямованої на розвиток духовного потенціалу учня. Проте слід пам'ятати, що не тільки від даної форми мислення залежить професійна успішність вчителя. Необхідно розуміти, що діяльність педагога, хоча і обумовлена на теоретичному рівні конкретними задачами, практично завжди відбувається в неоднотипних умовах. Так, наприклад, оператор, що працює з пристроєм має певні виробничі задачі, все, що йому слід робити для отримання необхідного результату – це слідувати заданим інструкціям (зрозуміло, що даний приклад дуже спрощений). Вчитель, навпаки, завжди знаходиться в ситуації невизначеності. Кожен учень, кожна педагогічна ситуація з якою зіштовхується педагог є неповторною за своєю природою і відповідно потребує індивідуального підходу. Дана особливість педагогічної діяльності наближає її до практичної творчості, на що вказував К.Д. Ушинський. Зважаючи на це, значний вплив на процес розвитку духовного потенціалу учня має рівень творчого, або продуктивного мислення

вчителя. Творче (продуктивне) мислення – один з видів мислення, що характеризується створенням суб'єктивно нового продукту а також новоутвореннями в самій пізнавальній діяльності, що його створює. Ці новоутворення стосуються мотивації, цілей, оцінок, смислів. Творче мислення відрізняють від репродуктивного мислення, якому характерне застосування готових знань і умінь [1]. Як бачимо, визначення творчого мислення виходить за рамки когнітивних показників особистості, його особливості в певній мірі формують і одночасно залежать від мотиваційно-сислової сфери особистості.

Педагогічна діяльність наповнена проблемними ситуаціями з якими вчитель зіштовхується кожен день. Педагогічні знання та навички в певній мірі формують готовність вчителя опинитись сам на сам з проблемною ситуацією проте не виступають гарантами успішного виходу з них. Тим паче, якщо процес педагогічної взаємодії направлений на розвиток духовного потенціалу учня, процес, особливості перебігу якого в силу індивідуальних та особистісних особливостей учнів не можуть бути в повній мірі прогнозованими. Творче мислення навпаки дає змогу вчителю тут і зараз, не готуючись заздалегідь, знаходити цілий набір альтернативних рішень, порівнювати їх та обирати найоптимальніше, тримаючи у фокусі задачу педагогічної взаємодії – розвивати духовний потенціал учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Краткий психологический словарь. – Ростов-на-Дону: «ФЕНИКС». Л.А.Карпенко, А.В.Петровский, М. Г. Ярошевский. 1998. – 512 с.
2. Помиткін Е.О. Психологія духовного розвитку особистості: Монографія. – К.: Наш час, 2007. – С. 33.
3. Халперн Д. Психологія критического мышления – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – С. 22.

Катерина Кацило
Запорізький національний університет
(Запоріжжя, Україна)

ВПЛИВ СТЕРЕОТИПІВ СТАТЕВО-РОЛЬОВОГО ПОДІЛУ ОБРАЗІВ ЧОЛОВІКА ТА ЖІНКИ НА ВЗАЄМОВІДНОСИНИ У ШЛЮБІ

Століттями у людей склалися стереотипні уявлення про образ чоловіка і жінки, які до сьогодні поширюються на всіх представників

тієї чи іншої статі, незалежно від індивідуальних особливостей та віку. Ці стереотипи можна умовно розділити на статеві (відмінності, що йдуть від природи чоловіка і жінки) і гендерні (відмінності, сформовані під впливом соціуму).

Вчені дійшли висновку, що типово чоловічий образ – це набір рис, пов'язаний з соціально не обмеженим стилем поведінки, компетенцією і раціональними здібностями, активністю та ефективністю. Типово жіночий образ, навпаки, включає соціальні та комунікативні вміння, теплоту й емоційну підтримку. В цілому чоловікам приписується більше позитивних якостей, ніж жінкам. При чому надмірна акцентуація як типово маскуліних, так і типово фемінних рис набуває негативного забарвлення: типово негативними якостями чоловіків визнаються авторитаризм, брутальність, зайвий раціоналізм та жорстокість; жінок – формалізм, пасивність, зайва емоційність, нерішучість і т. п. У класичній культурі жінка протиставлялася чоловікові: жінка – берегиня генофонду, вона має найбільш цінну у природі якість – здатність відтворювати життя, продовжувати рід, тобто відтворювати традиційні цінності, забезпечуючи функції збереження життя спільноти. Весь світовий порядок тримався на цьому розмежуванні статей. Будь-яке змішання ролей розглядалося як загроза освяченим століттями устоям, вважалося чимось протиприродним, відхиленням від норми [4].

В останні півсторіччя взаємини між чоловіком та жінкою, а, отже, і їх психологія істотно змінилися і продовжують змінюватися. Хоча міжстатева конкуренція існувала завжди, в минулому її рамки і можливості були жорстко визначені культурою, і ці обмеження сприймалися як універсальний біологічний закон. Чоловіки і жінки повинні були «підкорювати» і «завойовувати» один одного, але вони порівняно рідко конкурували один з одним на макросоціальному рівні. Суперником чоловіка, як правило, був інший чоловік, а суперницею жінки – інша жінка. Зараз, вперше в історії людства, склалася така ситуація, коли чоловіки і жінки почали відкрито і жорстко конкурувати один з одним не тільки в сімейно-побутовій сфері, де багато що залежить від індивідуальних особливостей партнерів, але й в самому широкому спектрі суспільних відносин і діяльностей [5, с. 6].

І. С. Кон виділяє кілька універсальних відмінностей, які підтверджуються культурними, психологічними та міжвидовими

дослідженнями: переважання агресивності в осіб чоловічої статі; властива чоловікам при копуляції домінантна поза, а жінкам – підлегла; відому залежність жіночої психіки від менструального циклу; предметно – інструментальний чоловічий і емоційно – експресивний жіночий стилі життя.

Соціальний прогрес не тільки демократизує відносини статей, але й стирає кордони між «чоловічими» і «жіночими» професіями, а внаслідок цього і якостями. Спільне навчання та робота змінюють стереотипні уявлення про чоловічі та жіночі статеві ролі та ролі у шлюбі, нівелюють багато природних якостей та відмінностей. Такі зміни безсумнівно мають серйозні наслідки та викликають у людей адаптивну напругу, що супроводжується психологічним дискомфортом.

За загальними уявленнями, жінка у шлюбі повинна бути ніжною, красивою, м'якою, лагідною, але разом з цим – пасивною і залежною, дозволяючи своєму чоловіку почувати себе по відношенню до неї сильним і енергійним. Але, не дивлячись на те, що за психологічними опитуваннями, саме ці жіночі якості складають ядро образу справжньої жінки у чоловічому розумінні, в жіночій самосвідомості з'явилися нові риси. Жінка бажає бути на рівних з чоловіком, для чого має бути не тільки розумною та енергійною, але й рішучою, агресивною, жорсткою. Жінки свідомо починають виховувати в собі якості, які раніше були властиві виключно чоловікам. З часом така гонитва за сучасними стереотипами призводить до небажання виконувати свої суто жіночі ролі вдома, у шлюбі, що у наслідку викликає вагомні внутрішні конфлікти, неврози.

Крім того, у наш час невід'ємною складовою соціально успішної особистості стає сексуальність – будь то чоловіки або жінки. Один з найдавніших соціальних інститутів – сім'я – зараз знаходиться в процесі деформації. Якщо раніше інститут сім'ї базувався на принципах подвійного стандарту (різних для чоловіка і жінки), то сучасність ці межі успішно змиває. Радикальних змін зазнає і уявлення про норму (як моральну, так і правову) в сексуальних відносинах. Любов все більше набуває форму яскравої, але короткочасної зустрічі двох індивідів без зобов'язань надалі [6].

У XXI столітті значимість статі проявляється не стільки в простому факті появи на світ чоловіком чи жінкою, а в особливому процесі духовного пробудження в тілі людини тієї чи іншої статі [1, с. 178]. Якщо традиційна етика вимагала від чоловіків і жінок, щоб

вони завжди залишалися самими собою, щоб вони всіляко акцентували ті риси, які роблять одних саме чоловіками, а інших саме жінками, то сучасна реальність прагне, навпаки, до зрівнювання, до сфери безформного, до області, що знаходиться поза всякою індивідуалізацією в розбіжності статей [3, с. 1091].

Можна виділити наступні проблеми взаємин статей і шлюбів у XXI столітті: споживацьке ставлення до високих почуттів; поширення практики сексуальних відносин без любові; сексуальність і гендер стають значно більшою мірою приватною, особистою справою людини. Замість слідування природному призначенню і завоювання для себе нових горизонтів соціальної та світоглядної свободи сучасна жінка з позиції сучасного чоловіка відмовляється від своєї власної природної функції. Паралельно цьому відбувається психологічний розпад і зміна чоловічого типу, який стає все більш і більш поверхневим внаслідок звикання до суто практичного життя, яке в сучасному світі сприяє деградації і денатурації сутності особистості чоловіка [3, с. 1092].

Таким чином, руйнування традиційної системи статево-рольового поділу та зміна стереотипів образу чоловіка та жінки серйозно впливає на психіку та поведінку сучасних людей, їх взаємовідносини у шлюбі. Негативний ефект гендерних стереотипів полягає перш за все в гальмуванні розвитку тих якостей, які не відповідають даним статево-рольового стереотипу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Геодакян В.А. Теорія диференціації статей в проблемах розвитку людини. Людина в системі наук / В.А. Геодакян – М., 1989. – С. 171 – 189.
2. Евола Ю. Чоловік і жінка [Електронний ресурс] / Ю. Евола. – Режим доступу: <http://www.musa.narod.ru/evola1.htm>.
3. Зубов В. О. Кроскультурна пастишність сучасного українського соціуму: світоглядний дискурс / В. О. Зубов // Молодий вчений. – 2014. – № 3. – С. 1091–1093.
4. Ільїн Є.П. Пол і гендер [Електронний ресурс] / Є.П. Ільїн. – Спб.: Пітер, 2010. – Режим доступу: <http://psyfactor.org/lib/gender1.htm>.
5. Кон І. С. Чоловік у світі, що змінюється / Введення в гендерні дослідження Ч.1: Навч. посібник // І.С. Кон. – Під ред. І. Жеребкіної. – Харків: ХЦГІ; Спб.: Алетейя, 2001. – С. 562–605.

6. Рудкевич Д. А., Рибалко Є. Ф. Вікова динаміка самореалізації творчої особистості / Психологічні проблеми самореалізації особистості // Д.А. Рудкевич, Є.Ф. Рибалко. – Під ред. А. А. Крилова, Л. А. Коростильової. – Вид.: СБПУ. – 2007. – 440 с.

Олексій Корякін

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
(Суми, Україна)

УМОВИ ПОДОЛАННЯ ВІДНОСИН ДОМІНУВАННЯ У СТУДЕНТСЬКІЙ ГРУПІ

Однією з важливих фундаментальних складових суспільства є мала група, прикладом якої можна вважати студентську академічну групу. В такій групі існує широке коло міжособистісних відносин, серед яких важливе місце посідають відносини лідерства. Лідером називають особистість, за якою всі інші члени групи визнають право брати на себе найвідповідальніші рішення, які торкаються їхніх інтересів, і визначають напрямок і характер діяльності всієї групи (Н.С. Жеребова [4], Я.Л. Коломінський [6], Р.Л.Кричевський [7]). У нашій державі перші дослідження лідерства було проведено у 20-30-х роках минулого століття. Їх предметом, в основному, було лідерство у дитячих колективах. Підкреслювалася велика роль лідерів у плані розвитку й становлення групових взаємовідносин (Є.А. Аркін [1]). В наступні роки у психології підвищується інтерес до цього кола проблем. З одного боку, таке явище було пов'язано із розвитком концепції колективу (В.І. Зацепін [5]), з іншого, – практичними потребами суспільства (А.В. Петровський, Л.І. Уманський [9]). З'явилася певна кількість праць з проблеми співвідношення лідерства та керівництва (А.І. Баштинський, А.І. Вендов, В.Д. Гончаров, Б.Д. Паригін [8]), розроблюється також напрямок лідерства у дитячих та юнацьких колективах (Л.В. Артемова, І.П. Волков, Я.Л. Коломінський [6]), ставиться завдання критичного осмислення робіт зарубіжних психологів (Н.С. Жеребова [4]). Автори пропонують різні характеристики лідерів, механізми їх висування та впливу лідера на групу та приходять до висновку, що на сьогодні існуючих матеріалів недостатньо для побудови задовільної картини динаміки групового лідерства. Лідери, що мають розвинуті моральні якості здатні

виконувати суспільно-корисні функції та підтримувати суспільно-значущі відносини лідерства. Однак педагогічною практикою підмічено, що особи, які мають інші особистісні якості не завжди конструктивно впливають на групу і, виходячи за свої функції, вибудовують в ній відносини домінування. Таких людей ми класифікуємо як осіб, схильних до домінування, що характеризуються прагненням до влади, завищеною самооцінкою, прагненням керувати, неврахуванням думки оточуючих. Домінування розуміється як прагнення до керівництва, управління, здійснення своєї влади не маючи на те достатніх підстав з метою задоволення, передусім, власних прагнень та інтересів. Міжособистісні відносини домінування у студентській групі не були предметом наукових праць, тому актуальним завданням є визначення цього виду міжособистісних відносин у студентських академічних групах та розробка психологічних якостей осіб, схильних до таких відносин. Формування та закріплення в студентській академічній групі міжособистісних відносин домінування обумовлює вірогідність перенесення цих відносин випускниками ВНЗ на свою професійну діяльність. Такі відносини негативно впливають на формування під час навчання професійних та особистісних якостей студента [2].

Автором були сформульовані психолого-педагогічні умови подолання міжособистісних відносин домінування, що включені до моделі роботи з подолання відносин домінування. Їх умовно розділено на дві групи: «педагогічні» і «психологічні». До першої належать: своєчасна діагностика відносин домінування, достатній рівень адаптації студентів, підвищення рівня педагогічної взаємодії між викладачами і студентами, які реалізуються у формі консультування та інформування студентів, схильних до домінування; а також кураторів студентських академічних груп та викладачів, що працюють зі студентами, схильними до домінування. До другої належать нормалізація самооцінки студентів, схильних до домінування, зниження рівня тривожності, розвиток комунікативних та організаторських та лідерських здібностей, підвищення рівня психолого-педагогічної культури науково-педагогічних працівників, розвиток психологічної культури студентів, що реалізується через тренінгові програми для студентів, схильних до домінування та для груп, в яких навчаються такі студенти. Враховуючи отримані результати була запропонована авторська модель подолання

міжособистісних відносин домінування у студентській групі. Вона може бути реалізована за дотримання визначених психолого-педагогічних умов і містить у собі такі компоненти: цільовий (мета, завдання), концептуальний (підходи, принципи), критеріальний (показники), змістовий (суб'єкти, форми і методи роботи) та оцінювально-результативний.

Змістовий компонент передбачає суб'єкти та форми і методи роботи з ними. Форми роботи і методи роботи: консультативна робота зі студентами, схильними до домінування та студентами, схильними до лідерства; консультативна робота з кураторами студентських академічних груп та викладачами, що працюють зі студентами, схильними до домінування; тренінгові програми для студентів з академічних груп, де виявлено відносини домінування та зі студентами схильними до домінування, а також з викладацьким складом. Запропоновані заходи не є виключним засобом роботи зі студентськими академічними групами, в яких існують відносини домінування та зі студентами, схильними до домінування, однак в ході апробації довели свою ефективність і можуть використовуватися в сучасних ВНЗ.

Отже, міжособистісні відносини домінування створюють несприятливий груповий клімат та стають на заваді продуктивному навчально – виховному процесу. Відносини лідерства мають переважно позитивний характер, сприяють формуванню студентського колективу, водночас відносини домінування мають, переважно, зворотній вплив. Вирішення завдання подолання відносин домінування можливе за дотримання визначених психолого-педагогічних умов та може бути реалізоване через використання запропонованих заходів відповідно до змістового компоненту моделі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аркин Е.А. Задачи и методы изучения детского коллектива / Евгений Аркин // Деринг В. Психология школьного класса. Предисловие. – М. – Л., 1929. – С. 3–30.

2. Бех І. Д. Виховання особистості. Книга перша. Особистісно орієнтований підхід: теоретико – технологічні засади.: наук. видання / Іван Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.

3. Ершова Н.Г. Методические аспекты психолого-педагогического сопровождения учебно-воспитательного процесса в период адаптации студентов к обучению в высшей школе / Наталія

Єршова // Теория и практика физической культуры. – 2000. – №5. – С. 14–17.

4. Жеребова Н. С. Лидерство в малых группах. / Наталия Жеребова // Научные доклады высшей школы. – Философские науки. – 1968. – № 5. – С.8–16.

5. Зацепин В.И. К вопросу о структуре вертикального общения в коллективе / Володимир Зацепін // Руководство и лидерство / Ред. Б.Д. Парыгин. – Л., 1973. – С. 78–93.

6. Коломінський Я.Л. Міжособистісна взаємодія як соціально-психологічна детермінанта становлення громадянськості сучасної молоді у контексті спадщини А.С. Макаренка / Ярослав Коломінський // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. / За ред. Максименка С.Д. – К.: Гнозіс, 2004, т. 6, випуск 2. – С. 159–163.

7. Кричевский Р.Л. Модель одного из механизмов группового лидерства // Психология воспитания в первичном коллективе / Роман Кричевський. – Ярославль, 1980. – С. 110–116.

8. Парыгин Б.Д. Руководство и лидерство / Борис Паригін // Руководство и лидерство / Ред. Б.Д. Парыгин. – Л., 1973. – С. 5–12

9. Уманский Л.И. Лидер и лидерство в контактных группах / Лев Уманський // Общение как предмет теоретических и прикладных исследований: Тезисы Всесоюзного симпозиума. – Л.: ЛГУ, 1973. – С. 168–170.

Анастасия Кулакова
Стерлитамакский филиал
Башкирского государственного университета
(Стерлитамак, Республика Башкортостан, Россия)

ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ ФАКТОРОВ НА РАЗВИТИЕ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ЛИЧНОСТИ

В социальных факторах под инновационным процессом следует понимать способ интенсивного развития современного общества, что в ходе этого действия происходит процесс формирования инновационной личности. Общество инновационного типа представляет собой интеллекты и творческие потенциалы людей, где они являются ведущими факторами социально-экономического развития и конкурентоспособности страны.

Необходимость перехода на инновационный путь развития в современном обществе полагает производство новых идей, новейших технологий, облегчающих жизнь людей, а также включает в себя процесс роста социальных и управленческих отношений. Если поразмыслить более глобально, то можно понять то, что инновации нужны во всех сферах общественной жизни. К примеру, важной проблемой развивающихся стран в основном является отсутствие различных технологий, что способствует отставанию данных стран. Одной из важнейших целей социального общества в ходе саморазвития является возможность максимально облегчить путь инновационной науки в экономику. Эта цель предполагает вложение средств в образование, науку, чтобы обеспечить стабильное производство тех личностей, которые способны производить, реализовать и продвигать вперед инновационные продукты. Образование должно стать соответствующей моделью инновационного развития экономики, должно отвечать требованиям конкуренции глобального уровня на рынках инноваций, образования и труда.

Принято считать, что формирование «личности инноваций» основывается только на выражении базовых качеств самой личности, однако, основой является процесс социализации, направленный на развитие этих качеств, на возможность их актуализации в общественной деятельности. Огромное значение имеет период профессионализации.

Одна из значимых проблем формирования инновационной личности – это отсутствие ее модельной теории с базисными основами, приобретенными в процессе профессионализации. С точки зрения социологов общество ожидает от инновационной личности определенных проявлений содержания и направленности, которая характеризуется соответственными качествами.

Немаловажным фактором развития инновационного потенциала личности является социальная среда. Ученые признают влияние социальной среды на формирование личности человека. Существуют общественные строи, конкретное дальнейшее и ближнее окружение человека, условия жизнедеятельности. Созданные благоприятные условия способствуют более высокому уровню развития инновационных потенциалов личностей. Современные отношения являются социокультурной моделью развития инновации. Главная форма этой модели – это общение. Общение способствует развитию

инновационного потенциала личности, где происходит взаимодействие с другими людьми, где они могут обмениваться опытом, советами и рекомендациями по созданию инновационных продуктов.

Также можно считать, что развитию инновации способствует и воспитание личности. К примеру, взять форму мировоззрения гуманизм. Современный гуманизм характеризует собой различные идейные движения, процесс организационного управления, который может начаться в период мировых войн, глобальных катастроф во всех сферах жизни. Явным доказательством гуманизма в наши дни является нахождение лекарств по борьбе с различными неизлечимыми болезнями. Например, лихорадка Эбола заставила ученых искать вакцину от данной болезни. Поиск вакцин создает инновационный процесс.

Современное общество понимает, что инновации способствуют изучению всех сфер общественной жизни. Но, чтобы эти инновационные продукты возникали, необходимо существование потенциалов личностей различных факторов как психологических, так и социальных. Для реализации инновационных продуктов нужно вложение средств, усилий, возможно, и объединение людей на мировом уровне, и, естественно, одобрение различных перспективных идей личностей.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Азгальдов Г. Г., Костин А. В. Интеллектуальная собственность, инновации и квалиметрия // Экономические стратегии, 2008. – № 2 (60). – С. 162–164.

2. Кудрявцев О. Ф. Ренессанский гуманизм и «Утопия». – М.: Наука, 1991. – 228 с.

3. Терехова Т.А. Инновационность личности как экономизированный вариант творчества // Психология в экономике и управлении. – Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2010. – № 1(3).

4. Тычинский А.В. Управление инновационной деятельностью компаний: современные подходы, алгоритмы, опыт. – Таганрог: ТРТУ, 2006.

5. Харгадон Эндрю. Управление инновациями. Опыт ведущих компаний = How Breakthroughs Happen. The Surprising Truth About How Companies Innovate. – М.: Вильямс, 2007. – 304 с.

ЕМОЦІЙНА САМОРЕГУЛЯЦІЯ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН В ОСВІТІ

Розбудова української держави на демократичних та гуманістичних засадах вимагає вдосконалення системи педагогічної освіти. Становлення нової освітньої системи відбувається в складних соціально-політичних та економічних умовах, потребує відновлення духовних пріоритетів суспільства, зміни світоглядних орієнтацій, розширення громадянської і національної свідомості учасників навчального процесу. Інтенсифікація педагогічної та навчальної діяльності, введення інновацій в навчальний простір, постійні соціально-економічні виклики часто супроводжуються виникненням кризових ситуацій. Одним із вирішальних засобів, що виступає стабілізуючим фактором профілактики і подолання кризових ситуацій професійної взаємодії є емоційна саморегуляція вчителя.

Дослідженням різних аспектів емоційної саморегуляції присвячені наукові твори Г.О.Баля, В.А.Бодрова, М.Й.Боришевського, Л.Ф.Бурлачука, Е.М.Коноза, Б.Ф.Ломова, О.Я.Чебикіна та ін.. Вчені розглядають емоційну саморегуляцію у різних контекстах, різних вікових групах. Однак зрозуміло, що проблема емоційної саморегуляції і сьогодні залишається неоднозначною, її трактування та розуміння у різних дослідників є різним.

У психологічній літературі емоційну саморегуляцію розглядають як певну сукупність розумових дій, які допомагають людині взаємодіяти з іншими, на основі здатності керувати своїми емоціями. Емоційне саморегулювання особистості характеризується усвідомленням і контролем над власними емоціями, саме це дозволяє робити вибір найбільш адекватної ситуації. Саморегуляція емоційного стану - це управління, як пізнавальними процесами, так і особистістю: поведінкою, емоціями і діями. Це цілісна система психічних засобів, за допомогою якої людина здатна керувати своєю цілеспрямованою активністю.

Виклики, які сьогодні постають перед працівниками освіти, а це постійна необхідність професійного удосконалення, здатність відповідати потребам та вимогам сучасної школи,

багатофункціональна соціально-відповідальна діяльність в умовах інформаційних перевантажень, низька соціальна захищеність і престиж професії вчителя, відносять освітян до професійної групи, особливо схильної до дезадаптивних тенденцій. Саме тому важливим аспектом у професійній діяльності педагога є саморегуляція емоційного стану. Необхідність саморегуляції виникає, коли педагог стикається з новою, незвичною, важкою для нього проблемою, яка не має однозначного рішення або передбачає кілька альтернативних варіантів. Саморегуляція необхідна в ситуації, коли педагог знаходиться в стані підвищеного емоційного та фізичного напруження, що спонукає його до імпульсивних дій, або у випадку, якщо він знаходиться в ситуації оцінювання з боку дітей, колег, інших людей.

Вважається, що практично кожна людина має можливість опанувати методами саморегуляції. Процес розвитку в собі здібностей до емоційно-вольового самоконтролю будується на трьох основних моментах: релаксації, візуалізації і самонавіюванні.

Сутність принципу релаксації полягає у підготовці тіла і психіки до спільної роботи. Саме у моменти релаксації можна почути свій внутрішній голос і відчутти зв'язок свого організму і розумової діяльності. Релаксація – це звільнення тіла і психіки від непотрібної напруги. Її психологічний та фізіологічний вплив дуже позитивний. Цей процес взаємопов'язаний: тіло розслаблюється у міру того, як заспокоюється розум, а розум заспокоюється по мірі того, як розслаблюється тіло [6].

Другий принцип – візуалізація. Інтуїтивне мислення використовує різноманітні шляхи проникнення у свідомість. Основним є шлях малювання картин чи візуалізація образів у нашому мозку. Це називається створенням внутрішньої уяви. Візуалізація позначає різноманітні засоби активізації спрямованої уяви за допомогою слухових, зорових, нюхових, смакових, тактильних відчуттів, а також їх комбінацій. Мозок людини однаково реагує як на уяву об'єктивного світу, так і на уявлені внутрішні образи. І тому навички візуалізації дозволяють людині краще використовувати свої внутрішні ресурси, активізувати протікання психічних процесів.

Сутність принципу самонавіювання полягає у тому, що за його допомогою ми трансформуємо наші внутрішні образи у слова, які неодноразово спрямовуються до нашої свідомості. Це слова, наповнені власною внутрішньою силою і підтримкою, сприймаються на глибоко

емоційному рівні і створюють своєрідний психоемоційний фундамент. У нього входить ставлення, намір й установка, виражена, наприклад словами: «Я можу це зробити». Самонавіювання використовує лише ясні позитивно сформульовані твердження від першої особи у дійсному часі. Слова, звернені до себе, посилюють віру у те, що людина у змозі досягти своєї мети, і вказують напрямок, у якому потрібно йти. Вони змушують свідомість сконцентруватись й активно брати участь у досягненні мети. Самонавіювання – це активна установка, що дозволяє надати уяві форми слів.

Психологічна саморегуляція полягає в керуванні своїми переживаннями, почуттями, уявленнями, увагою тощо. Вона включає вміння змінювати емоційний стан, стримувати гнів, роздратування, образу; викликати спокій, робочий настрій; демонструвати впевненість, доброзичливість, оптимізм.

Стабільність емоційного збудження у поєднанні зі свідомим управлінням емоційним станом – важлива умова збереження професійної усталеності та фізичної працездатності.

Таким чином можемо констатувати, що оволодіння методами емоційної саморегуляції дозволить вчителю в умовах інноваційних змін в освіті, зберегти здоров'я та професійну компетентність у вирішенні актуальних завдань освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зинченко В.П. Проблемы психологии развития (читая О. Мандельштама) / В.П.Зинченко// Вопросы психологии. – М., 2001. – № 6. – С. 56–64.
2. Миронова М.Н., Варфоломеев С.А. Психология развития личности педагога в системе профессиональной освіти: Навчально-методичний посібник для педагогів-психологів. Калуга, КОІПКРО. 2004. – 128 с.
3. Митина Л.М., Асмаковец Е.С. Эмоциональная гибкость учителя: психологическое содержание, диагностика, коррекция. – М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2001. – 192 с.
4. Прохоров А.О. Саморегуляция психических состояний в учебной и педагогической деятельности/А.О.Прохоров // Вопр. психологии. – 1991. – № 4. – С. 112–116.

Олена Літовка

ВП «Лисичанський педагогічний коледж»
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(Лисичанськ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ У ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Інтеграція України у Європейський освітній простір зумовлює необхідність підготовки педагогічних кадрів на демократичних засадах особистісно-орієнтованої освітньої парадигми. З огляду на це, важливим завданням системи фахової підготовки у педагогічному коледжі є формування у майбутніх учителів системи позитивної мотивації до праці, готовності до виявлення ініціативи та конкурентоспроможності, до самореалізації в умовах ринкових відносин. Тому процес фахової підготовки у педагогічному коледжі має передбачати не тільки оволодіння майбутніми учителями системою глибоких знань, трудових умінь і навичок, а й формування у них професійної позиції задля успішної реалізації в педагогічній діяльності особистих інтересів та інтересів суспільства.

Наукове обґрунтування основ професійного зростання фахівців педагогічних спеціальностей в умовах сучасних освітніх перетворень висвітлено у працях зарубіжних і вітчизняних учених (К. Абульханова-Славська, Л. Мітіна, І.Зязюн, В. Краєвський і ін.) [1; 2; 3; 4]. Аспекти формування професійної позиції вчителя на різних етапах професіоналізації педагога розглянуто А. Марковою, М. Боритко, Л. Красовською, С. Щербиною, і ін. [5; 6; 7]. Дослідники акцентують увагу на тому, що фахова підготовка не лише має бути спрямована на засвоєння комплексу спеціальних знань і умінь, а й має засновуватись на таких засадах організації навчального процесу, в яких студент розглядається як активний суб'єкт навчально-професійної діяльності.

Ці тенденції посилюють актуальність проблеми формування професійної позиції у майбутніх учителів і вимагають переоцінки змісту фахової підготовки педагогічних кадрів на основі детального аналізу сучасних реалій процесу професійного становлення майбутніх учителів.

Вирішення проблем нашого дослідження передбачало аналіз навчальних планів і програм за курсами і спеціальностями з метою виявлення предметів профілюючого циклу та впливу їх основного

змісту на розвиток професійної позиції майбутніх учителів; вивчення потенціалу навчально-методичного, інформаційно-комунікаційного забезпечення баз педагогічної практики; добір методів дослідження реального стану сформованості компонентів професійної позиції майбутніх учителів на основі розроблених критеріїв.

Аналізуючи навчальні плани підготовки майбутніх учителів за різними спеціальностями, ми з'ясували, що у досліджуваній документації значний об'єм на всіх спеціальностях відводиться фаховим дисциплінам (57%), які викладаються поетапно, починаючи з першого курсу, з піковою тенденцією зростання навантаження на третій курс. При цьому, як показав аналіз навчальних планів, загальнообов'язковими для всіх фахових блоків є предмети психолого-педагогічного циклу („Педагогіка”, „Історія педагогіки”, „Основи Педагогічної майстерності”, „Загальна психологія”, „Вікова та педагогічна психологія”). Аналіз змісту цих дисциплін довів, що навчальні дисципліни психолого – педагогічного циклу являють собою „ядро” фахової підготовки майбутніх учителів в педагогічному коледжі, оскільки в своїй сукупності вони формують у студентів уявлення про педагогічну професію і її особливості, які, в свою чергу, складають когнітивно-ціннісну основу професійної позиції майбутнього вчителя. Але, окремі тематичні блоки, присвячені проблематиці змісту і психолого-педагогічним основам професійної позиції педагога, механізмам її формування, розвитку і удосконалення, у змісті психолого- педагогічних дисциплін недостатньо висвітлені.

Одним з найважливіших ресурсів формування професійної позиції майбутнього вчителя в процесі фахової підготовки в педагогічному коледжі є навчально-виробнича (педагогічна) практика. Ґрунтовний аналіз її напрямів і програм показав, що позитивною стороною для формування професійної позиції студентів є систематичність і поступова тенденція ускладнення навантажень на практиці. Аналізуючи програми системи виробничої практики педагогічного коледжу, ми з'ясували, що найскладнішими видами практики респонденти вважають пробні уроки і державну практику (87 %), оскільки на пробних уроках трапляється велика кількість методичних помилок студентів, а державна практика вимагає високого рівня самостійності від студентів, що часто їх лякає. Але на результати практик, як свідчать респонденти, це не здійснює вагомий негативний вплив. У цілому, процес педагогічної практики сприяє формуванню

загального професіоналізму майбутнього вчителя як підґрунтя для розвитку його професійної позиції. Проте, цільові частини програм з різних видів педагогічної практики не передбачають завдань по формуванню, розвитку і утвердженню професійної позиції майбутнього вчителя як суб'єкта навчально-професійної діяльності.

Досліджуючи рівень сформованості професійної позиції майбутнього вчителя в ретроспективі спеціально розробленої критеріально-рівневої бази, ми визначили реальний рівень сформованості когнітивного, мотиваційно-сміслового та поведінкового аспектів професійної позиції майбутнього вчителя, які дають уявлення про реальний стан проблеми формування професійної позиції майбутнього вчителя в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі. Діагностика когнітивного критерію професійної позиції майбутнього вчителя показала, що у студентів переважає середній рівень сформованості уявлень про педагогічну професію; психолого-педагогічних, предметних і методичних знань (КГ – 64,4%; ЕГ – 64,2%). Дослідження рівня сформованості мотиваційно-сміслового критерію професійної позиції майбутнього вчителя показало, що у студентів внутрішні мотиви (отримання задоволення від безпосереднього процесу праці) з незначною кількістю переважають над зовнішніми (52,1% і 47,9%, відповідно). В результаті комплексного дослідження сформованості поведінкового критерію професійної позиції майбутнього вчителя було виявлено, що ряд професійно значущих якостей, умінь, навиків і здібностей (активність, мобільність, відповідальність, наполегливість, переконливість, готовність до діяльності, прагнення до саморозвитку, аналітичність мислення, вміння проектувати різні сторони педагогічного процесу і ін.) і, особливо, рефлексивного потенціалу у респондентів експериментальної та контрольної груп недостатньо сформовані: 40,1%, 40,3%, відповідно.

Резюмуючи сказане, зауважимо, що аналіз реальної практики формування професійної позиції майбутнього вчителя в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі зумовлює необхідність розробки відповідної моделі процесу формування професійної позиції майбутніх учителів і педагогічних умов її реалізації, регламентованих програмою ефективних методів, засобів і прийомів впливу на студентів. Ці тенденції складають перспективи подальших розвідок з проблеми дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Наука, 1980. – 335 с.
2. Митина Л.М. Учитель как личность и профессионал / Л.М. Митина. – М. : Дело, 1994. – 215 с.
3. Зязюн І. А. Концептуальні засади теорії освіти в Україні // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2000. – № 1. – С. 12-13.
4. Краевский В.В. Содержание образования – бег на месте / В.В. Краевский // Педагогика. – 2000. – № 7. – С. 3-12.
5. Маркова А.К. Психология труда учителя: книга для учителя / А.К. Маркова. – М. : Просвещение, 1993. – 190 с.
6. Боритко Н.М. Педагог в пространствах современного воспитания // Н.М. Боритко; редкол: Н.К.Сергеев (науч. ред.) и др. – Волгоград : Перемена, 2001. – 214 с.
7. Красовская Л.И. Формирование профессиональной позиции учителя в процессе изучения педагогических дисциплин : дис. ... канд пед. наук. 13.00.01, 13.00.04. / Л.И. Красовская. – Кривой Рог, 1996. – 155 с.

Артем Нигаматуллин, Юлия Титова
Стерлитамакский филиал
Башкирского государственного университета
(Стерлитамак, Республика Башкортостан, Россия)

ЛИЧНОСТНЫЕ ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ИННОВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ СОВРЕМЕННОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

Инновационная деятельность не возможна без наличия ресурсов, превращающихся во время работы в результаты. В связи с этим существуют факторы, влияющие на инновационную деятельность в целом. В первую очередь, к ним относится личностный фактор. Роль личности, это важный аспект в данном процессе, так как она является одновременно и субъектом и объектом в нем.

Среди основных факторов, оказывающих весомое влияние на деятельность человека можно выделить следующие факторы: мотивацию, эмоциональность, темперамент, активность, волю, характер.

Насколько мы знаем, мотивация основана на двух принципах: внутренний стимул, который направляет и формирует поведение индивида, и цель, на нее нацелена его деятельность. Огромное влияние

на инновационный процесс оказывает окружающая обстановка, потому что она воздействует на мотивы. Это проявляется как в сознательной мотивации обычных сотрудников со стороны управляющих, в их обучении и воспитании, так и в агрессивности сторонних факторов, внешней среды. Под последними можно подразумевать рыночные отношения, нежелание руководства организации найти и понять нужды рабочих и неготовность их решать [1].

Что касается эмоциональности, то эта сторона личности считается одной из самых важных при организации инновационной деятельности. В женских коллективах она играет особенную роль, женщины боятся потерять квалификацию при переходе на новые информационные технологии, в этой связи у них появляется страх перед нововведением, боязнь нового.

В процессе нововведения часто случаются конфликтные ситуации и соответственно, каждый человек ведет себя в них по-разному, что связано с разными видами темпераментов [2]. Это нужно учитывать при перемещении персонала в связи с нововведением.

Если рассуждать об активности, то занятость человека в инновационной деятельности может быть различной по силе и формам и по-разному проявляться на разных этапах. Например, во время внедрения нового объекта сотрудники могут участвовать или не участвовать в этом процессе; могут поддерживать общее мнение или сопротивляться ему. Так же, персонал может быть против нововведения и перестать работать [3].

На скорость адаптации трудящегося к нововведениям влияют его способности. От них зависит и хорошая работоспособность, и высокая творческая активность. Творческая деятельность занимает главное место в инновационной деятельности. Творчество и инновации неотделимы, «качество нововведения зависит от оригинальности и созидательного сознания одной или нескольких индивидуальностей. Без творчества не может быть нововведения» [4]. Существуют факторы, влияющие на вид и смысл творческой активности личности. Среди них – высокая информированность общества, ускорение темпов общественного развития, высокий уровень профессиональной культуры рабочего и ряд других признаков. Для того, чтобы инновационная деятельность вызывала искренний интерес персонала к творчеству, необходимо создать хорошую рабочую обстановку, которая включала бы в себя такие

компоненты как: создание условий поощрения и благоприятствования инноваций для развития творческих идей сотрудников, индивидуальный подход к решению проблем каждого сотрудника для организации творческой работы, создание информационной системы информирования рабочих.

Наиболее эффективно создавать группы, состоящие целиком из людей заинтересованных какой либо инновацией, независимо от занимаемой должности.

Самыми важными качествами личности служат целенаправленность, сила воли, уверенность и упорство [5]. Если человеку присущи такие качества, то он добьется успеха в любом деле. Человеку, собирающемуся заняться инновационной деятельностью, должен быть свойственен характер, включающий в себя такие качества как: решительность в принятии решений, предприимчивость и так далее.

Таким образом, личностный фактор в инновационной деятельности зависит от необходимости в чем-то новом, изменении системы подготовки кадров. На инновационную активность персонала современных организаций оказывают влияние мотивация, эмоциональность, активность, способности, воля, характер, творческая активность. Важным является уровень информационной культуры специалистов, который существенно влияет не только на процесс нововведения, но и усиливает и активизирует творческий потенциал личности.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Шумпетер, Й. А. Теория экономического развития / Й. А. Шумпетер; пер. В. С. Автономова. – М. :Директмедиа Паблишинг, 2008. – 355 с.
2. Драккер, П. Инновации и предпринимательство: пер. с англ. / П. Драккер. – М. : Технолог. шк.бизнеса, 1995. – 191 с.
3. Санто, Б. Инновация как средство экономического развития: пер. с венг. / Б. Санто. – М. : Прогресс, 1990. – 296 с.
4. Пригожин, А. И. Современная социология организаций / А. И. Пригожин. – М. : ИНТЕРПРАКС, 1995. – 296 с.
5. Саати, Т. Принятие решений: метод анализа иерархий: пер. с англ. / Т. Саати. – М. : Радио и связь, 1993. – 320 с.

Катерина Пасько
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
(Суми Україна)

ПСИХОЛОГО-ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Підвищення якості освіти залишається однією з актуальних проблем не лише в Україні, але і у всій світовій спільноті. Постійні зміни потреб сучасного суспільства і внутрішня логіка наукового пізнання призводять до необхідності зміни загальної стратегії освіти. Наукові інноваційні технології потребують підготовки спеціалістів нового типу - творчих, активних, нестандартних, мобільних, готових постійно оновлювати, доповнювати власні знання задля засвоєння та використання інновацій у професійній галузі. Досить успішно в умовах сучасності може вважатись особа, що знає предмет діяльності, уміє працювати з ним, володіє основами управлінської діяльності (може самостійно сформулювати проблему, що потребує розв'язання, визначити цілі, організувати діяльність, виконати поставлені завдання, здійснити рефлексію й оцінити результати, внести необхідні корективи тощо), усвідомлює власні особливості (психологічні та фізіологічні особливості, здібності, нахили, установки, можливості, об'єм власних професійних знань, умінь тощо) і власну діяльність, має сформовану позитивну настанову на діяльність, усвідомлене прагнення діяти.

Тривалий час провідною характеристикою суб'єкта професійної діяльності виступав професіоналізм, що передбачає наявність знань, умінь, навичок та досвіду, необхідних для ефективного виконання даної діяльності.

На сьогодні принципом, що реалізує інтенцію до суб'єктивізації індивіда, є компетентнісний підхід, що розглядає залученість людини до основних сфер життєдіяльності, вагомих на певному етапі її становлення. Проблема компетентності безпосереднім чином пов'язана із питанням про можливості суб'єкта в освіті та перш за все із тим чи можна навчити компетентності, як навчити компетентності без залучення суб'єкта до реальних умов професійної діяльності, проблемою взаємозв'язку професіоналізму та компетентності. Незважаючи на зростаючу популярність, досі відсутнє загальноприйняте визначення

компетентності. На сьогоднішній день у розумінні феномену компетентності переважають педагогічний, психологічний та соціологічний підходи. Попри множинність визначень у розумінні того, що таке компетентність, межі поняття цілком окреслені.

До поняття «компетентність» у філософському науковому просторі ставляться дещо обережно, при цьому онтологічним корінням освіти і, відповідно, компетентності є розвиток людини, оскільки освіта, як констатував М. Шелер, є у першу чергу, певні - «в кожному випадку індивідуально самобутні - форма, образ, ритміка, в межах яких, згідно з якими, відбувається вся вільна духовна діяльність людини» [4, С. 16], яка «керує і спрямовує і всі психофізичні життєві прояви, всю поведінку людини» [4, С. 18]. Освіта виступає не просто способом трансляції знань, а індивідуальним екзистенціалом особистості. Виходячи з цього, очевидно, що освіта спрямована, насамперед, на виявлення, розвиток, можливість вияву сутності людини в світі, і в цьому зв'язку, компетентність виступає культурообразним видом дії, в якому фіксується виявлена сутність людини. Компетентність може бути розглянута як природне продовження самої людини, для якої освіта є потребою в самотворенні.

Ідея процесу формування особистості як професіонала і активного суб'єкта життєдіяльності представлена в моделі компетентності Дж. Равена [3].

В обґрунтуванні розуміння компетентності він виходить з того, що компетентність включає в себе значну кількість компонентів, багато з яких є залежними один від одного. Серед них є ті, які проявляються актуально або латентно, приховано, що можуть проявлятися в нових ситуаціях життєдіяльності; деякі компоненти відносяться до когнітивної сфери, інші – до емоційної, але всі вони можуть замінити один одного в якості складових ефективно поведінки.

Компетентність, будучи продуктом навчання, є наслідком саморозвитку індивіда, його не стільки технологічного, скільки особистісного зростання, наслідком самоорганізації та узагальнення діяльнісного і особистісного досвіду, при цьому умовою формування компетентного фахівця є розвиток рефлексивної спрямованості мислення. Дана наповненість процесу обумовлена самою структурою орієнтовної основи діяльності, що включає в себе наступні елементи [1, С. 17]: предмет і способи дій; понятійне знання про сутність створюваного в цій діяльності предмета або процесу; набір апробованих

у власному досвіді способів діяльності; досвід виконання цієї діяльності в проблемних умовах дефіциту інформації, невиявленості причинно-наслідкових зв'язків, непридатності відомих варіантів рішення; механізм рефлексії, що проявляється в осмисленні ситуації і власної поведінки відповідно до їх ціннісно-сміслових установок.

Сучасна система освіти зіштовхнулася зі складним завданням визначення поняття і підстав розмежування компетентностей та обсягу компонентів, що входять до їх складу. І.О. Зимньою [2] зроблена спроба виокремити і теоретично обґрунтувати підстави угруповання ключових компетенцій, визначити певну основну, необхідну номенклатуру і виокремити види компетентностей, що входять до кожної з них.

Теоретичною основою виділення трьох груп ключових компетентностей у вітчизняній психології стали сформульовані положення щодо того, що людина є суб'єкт спілкування, пізнання, праці (Б.Г. Ананьєв); що людина проявляється в системі відношення до суспільства, інших людей, до себе (В.М. Мясіщев) що компетентність людини має вектор акмеологічного розвитку (Н.В. Кузьміна, А.О. Деркач); що професіоналізм включає компетентності (А.К. Маркова). Виходячи із зазначених позицій, були виокремлені три основні групи компетентностей:

1. Компетентності, що стосуються самої людини як особистості, як суб'єкта життєдіяльності.

2. Компетентності, що належать до взаємодії людини з іншими людьми.

3. Компетентності, що відносяться до діяльності людини в усіх її видах і формах.

Іманентно притаманна людині здатність вільного і творчого самотворення, що реалізується в процесі вироблення нової якості стану – компетентності, містить в собі можливість реалізовувати різноманітні форми діяльності, кращі зразки якої втілені в ціннісних, духовних категоріях соціокультурного простору, здатності особистості до самостійного мислення, здатності знаходити неординарні вирішення проблем. Бути компетентним - значить уміти мобілізувати як у конкретній, так і в невизначеній ситуації отримані знання та досвід, що дозволяє розглядати компетентність як багатофункціональний інструмент вимірювання якості професійної освіти. Таким чином, говорити про компетентність можна саме в тому випадку, коли освіта

виступає як високомотивоване, особистісно-орієнтоване усвідомлення індивідом власної значимості, що забезпечує максимальну затребуваність особистісного потенціалу та постійне прагнення людини до особистісного та професійного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баскаев Р.М. О тенденциях изменений в образовании и переходе к компетентностному подходу // Инновации в образовании. – 2007. – №1. – С. 10–15.

2. Материалы к семинару «Компетентностный подход в современном образовании» / Отв. ред. Зимняя И.А. – Москва-Пермь, 2004. – 15 с.

3. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация.– М.: Когито-центр, 2002. – 396 с.

4. Шелер М. Формы знания и образование // Избранные произведения. – М.: Издательство «Гнозис», 1994. – 490 с.

Наталія Полицяк

Рівненський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
(Рівне, Україна)

АКАДЕМІЧНА ОБДАРОВАНІСТЬ УЧНІВ: ПРОБЛЕМИ ДІАГНОСТУВАННЯ

У міру формування інформаційного суспільства питання розвитку здібностей людини, обдарованості й таланту стає для психолого-педагогічної науки, системи освіти та суспільства в цілому одним із найбільш актуальних. І це цілком природно, адже йдеться про суспільство, побудоване на знаннях. Проте не менш актуальним є питання розробки системи виявлення обдарованих дітей. Адже можливість своєчасного виявлення обдарованості дитини дозволить створити максимально оптимальні умови для її ефективного розвитку.

Означена вище проблема полягає в тому, що наявність чи відсутність непересічних здібностей обдарованої особистості важко діагностувати та констатувати у зв'язку з їх специфічністю, неповторністю та індивідуальністю. Зважаючи на те, що здібності можуть проявлятися на різних вікових етапах формування особистості,

нашою основною метою є аналіз наявної системи виявлення не просто обдарованості, а окремого її виду – академічної обдарованості.

Проблеми, пов'язані з академічною обдарованістю, розкриваються у дослідженнях Д. Богоявленської, В. Дружиніна, Н. Лейтеса, В. Онацького, Л. Данилевич, В. Рафікової, Н. Аніщенко, Н. Бельської, М. Головки.

Академічна обдарованість – це яскраво виражена здібність індивіда до навчання. Така обдарованість допомагає дитині в майбутньому стати висококваліфікованим спеціалістом, однак для її досягнення цього не достатньо.

Комплексна методика діагностики, що дозволяє ефективно виявляти компоненти академічної обдарованості школярів, опирається на узагальнений систематизований перелік ознак (критеріїв) обдарованості: спрямованість інтелекту обдарованої дитини, характер її обдарованості, темп засвоєння знань, особливості поведінки, особисті якості, мотиви поведінки та діяльності, загальна інформованість, стиль праці.

Академічна обдарованість визначається успішністю навчання. Для виявлення дітей, яким притаманні високі здібності в оволодінні основними навчальними дисциплінами, використовують стандартизовані тести досягнень, найбільш популярними серед яких варто виокремити наступні:

а) загальний тест основних умінь, спрямований на вимірювання базових навичок у читанні, орфографії, математиці, мовних, наукових і соціальних заняттях;

б) айовський тест основних умінь, що оцінює словниковий запас, успішність у читанні, правописі, мовні навички, математичні знання і навички;

в) тест досягнень «Метрополітен», орієнтований на виявлення досягнень у читанні, математиці, лінгвістичних, наукових і соціальних предметах;

г) тест прогресу в освіті, завдяки якому оцінюється успішність у читанні, математиці, правописі, наукових і соціальних заняттях;

в) стенфордський тест досягнень (Stanford achievement test), що передбачає оцінку знань і навичок дитини в математиці, природознавстві, розумінні усного мовлення;

г) каліфорнійський тест досягнень, що оцінює словниковий запас, тямущість, математичні здібності, почерк, здібності у вивченні англійської мови.

До наведеного вище переліку варто також додати оцінку (не формальну, із журналу успішності) академічних здібностей учня його батьками, вчителями, а також самооцінку.

Означений загальний алгоритм діагностики обдарованості є справедливим та придатним для визначення й діагностування академічної обдарованості.

Отже, виявлення обдарованих дітей – тривалий та трудомісткий процес, пов'язаний з аналізом розвитку конкретної особистості. Ефективна ідентифікація обдарованості за допомогою одноразової процедури тестування неможлива, адже ці діти потребують особливої уваги та підтримки в процесі розвитку своїх здібностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аніщенко Н. В. Роль діагностики академічної обдарованості в сучасній психолого-педагогічній теорії та практиці / Н. В. Аніщенко // Діагностика академічної обдарованості учнів середньої школи: теорія та практика : матеріали науково-практичного семінару. – Київ : Інформаційні системи, 2011. – С. 9–12.

2. Лейтес Н. С. Психология одаренности детей и подростков / Н. С. Лейтес – М. : Академия, 1996. – 416 с.

Анжеліка Поплавська

Запорізький національний університет
(Запоріжжя, Україна)

РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МЕНЕДЖЕРА ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН

В контексті існування сучасних підприємств в умовах соціально-економічних змін, виникає потреба у започаткуванні нововведень всередині організацій.

Необхідно шукати нові шляхи розвитку потенціалу менеджера, тому що ціна його помилок і невдач висока і вагома для виробництва. Нові ресурси можна знаходити в творчих нестандартних рішеннях і в особистісному потенціалі.

Високий рівень особистісного потенціалу менеджера – передумова стабільності емоційно-вольової сфери, опори на себе, а не

на інших, у прийнятті важливих рішень, високої якості прийнятих рішень, впевненості у своїх здібностях і усвідомленні особистісної відповідальності.

Аналіз літератури показує, що проблема розвитку особистісних ресурсів менеджера організації знайшла відображення в працях західних (Дж. Гібсон [2], Л. Джуелл [3], М. Паркінсон [6]), російських (Г.Л. Бардієр [1], Н.В. Самоукіна [7]), та українських (Л.М. Карамушка [4], С. Г. Москвічов [5]) авторів.

Використовуючи поняття про взаємопов'язані складові процесу вдосконалення психіки – якісну та кількісну, можна сказати, що під кількісним удосконаленням психіки менеджера розуміють поступове нарощування його психологічних можливостей. Наслідком якісної зміни психіки менеджера є зміна змісту та результативності його діяльності, вдосконалення власних потенційних резервів. Готовність до нововведень, як перетворення психіки, здійснюється у двох формах: природного неусвідомлюваного переходу психіки в нову якість і свідомих цілеспрямованих вольових дій.

Психологічні перетворення можна класифікувати так:

1) мотиваційні – якісні зміни системи збудників діяльності менеджера;

2) змістовні – зміни в розумінні менеджером нових умов і необхідності діяти в цих умовах (усвідомлення необхідності розвитку, зростання);

3) методологічні – заміна старих методів новими або перетворення колишніх так, щоб вони «працювали» в нових умовах;

4) перетворення стилю роботи, тобто якісні зміни індивідуального способу комбінації прийомів діяльності, поведінки, спілкування;

5) освітні – заміна застарілих знань новими, відповідними правилами роботи в нових умовах (йдеться про перебудову системи знань для забезпечення діяльності менеджера);

6) орієнтаційні – якісні зміни цільових установок менеджера

Високий рівень особистісного потенціалу менеджера – передумова стабільності емоційно-вольової сфери, опори на себе, а не на інших, у прийнятті важливих рішень, високої якості прийнятих рішень, впевненості у своїх здібностях і усвідомленні особистісної відповідальності.

У сучасних теоріях і технологіях менеджменту особлива увага приділяється питанням управління власними ресурсами керівника. До програм підготовки менеджерів організацій до змін повинні бути включені курси, які б містили, у якості основного змісту або його складових, роботу з внутрішніми ресурсами для підвищення результативності професійної діяльності та підвищення якості життя; освоєння методів управління власними ресурсами. Для формування здібностей управління розвитком і змінами в організації повинні вивчатись питання: професійної компетенції менеджера та її розвитку; навчання в організації; створення ефективних управлінських команд; вдосконалення міжособистісних відносин; проблематики організаційних змін; системного підходу в діяльності менеджера; організаційного розвитку.

У розробках по самоменеджменту особлива увага приділяється гармонізації професійних і життєвих цілей, цілісного підходу до самоорганізації життя менеджера.

Таким чином, правомірна постановка завдання розвитку особистісного потенціалу менеджера як фактору, який системно визначає ефективність діяльності організації та якість життя її персоналу. В умовах наданої в даний час свободи вибору життєвого шляху завдання розвитку особистісного потенціалу найбільш актуальні саме для молодих керівників.

В умовах ринкової економіки діяльність менеджерів значно ускладнюється, оскільки вони повинні вміти приймати рішення в умовах найвищого ризику і невизначеності.

У зв'язку з цим від менеджерів потрібні: активне використання професійних знань, мобілізація творчих сил і здібностей, висока оперативність, самостійність і відповідальність за прийняті рішення, а це можливе за умови розвитку особистісного потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бардиер Г.Л. Бизнес-психология. – М.: Генезис, 2002. – 412 с.
2. Гибсон Дж.Л., Иванцевич Д.М., Донелли Д.Х. Организации: поведение, структура, процессы. / Пер. с англ. – М.: Инфра-М, 2000. – 662 с.
3. Джуэлл Л. Индустриально-организационная психология: Учебн. для вузов. – СПб.: Питер, 2001. – 720 с.

4. Карамушка Л.М. Формування конкурентноздатної управлінської команди (на матеріалі діяльності освітніх організацій): монографія / Л.М. Карамушка, О. А. Філь. – К.: ІНКОС, 2007. – 268 с.

5. Москвичев С.Г. Введение в психологию управления./ С.Г. Москвичев. – Киев – Сан-Франциско, 2005. – 296 с.

6. Паркинсон М. Использование психологии в бизнесе: Практическое руководство для менеджеров // М. Паркинсон; пер. с англ. – М.: НИППО, 2003. – 263 с.

7. Самоукина Н.В. Управление персоналом: российский опыт / Н.В. Самоукина. – СПб: Питер, 2003. – 236 с.

Юрій Саприкін

Запорізький національний університет

(Запоріжжя, Україна)

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Проблема впровадження комплексного підходу до організації профорієнтаційної роботи постає особливо актуальною на сьогоднішньому етапі розвитку українського суспільства, адже стрімкі соціально-економічні перетворення та розвиток ринкової економіки зумовили появу багатьох нових сфер прикладання праці із одночасним висуванням вимог швидкої та гнучкої адаптації до змін що відбуваються на ринку праці. Ринок трудових ресурсів вимагає від сучасного фахівця наявності таких невід'ємних якостей як ініціативність, мобільність, швидкість прийняття рішень, самостійність, конкурентоспроможність.

Нажаль, як свідчать дослідження науковців, готовність молодих фахівців до відповідності визначеним професійним критеріям залишається доволі низькою, що знаходить своє відображення у високому рівні безробіття. Зосередження уваги саме на впровадженні комплексного підходу до організації профорієнтаційної роботи, дозволить подолати низку психологічних бар'єрів на шляху до гармонізації особистості як суб'єкта професійної діяльності, а саме: інтеграцію та структурування уявлень про професію, про професійне майбутнє та про себе як професіонала (рефлексивний компонент); вибір напрямку (мотиваційний компонент) та способів професійної

активності (поведінковий компонент); оптимізацію професійного модусу переживань (за рахунок зниження внутрішньо особистісної конфліктності, пов'язаної із невизначеністю вибору – емоційно-вольовий компонент), на кожному етапі професійного становлення. Для Української держави, необхідність впровадження комплексної профорієнтації обумовлена тим що процес професійного самовизначення особистості має забезпечуватись системною підтримкою держави, суспільних організацій та підприємств, закладів середньої та вищої освіти, як це прийнято у розвинутих країнах Європи та США. На наше глибоке переконання, саме такий підхід є найбільш раціональним та здатен призвести до позитивних результатів як для окремо взятого суб'єкта професійного самовизначення так і для суспільства в цілому.

Вивченню системи профорієнтації молоді як найважливішого фактору забезпечення ефективної зайнятості молодого покоління присвячені роботи Л.І. Задорожньої, Г.Г. Вукович, Н.Н. Захарова, Є.А. Климова, В.Д. Рожкова, А.Я. Кібанова, О.О. Колонтаєвської, П.С. Лернера, О.Ю. Пряжнікової, С.С. Гріншпуна, К.П. Бондарчука, М.С. Пряжнікова та інші. Але, не зважаючи на велику кількість наукових підходів до системної організації профорієнтаційної роботи, існує необхідність їх узагальнення та створення єдиної організаційної структури системи професійної орієнтації, що могла б органічно функціонувати в сучасних умовах розвитку українського суспільства.

Потреба суспільства у профорієнтаційній роботі з молоддю є надзвичайно вираженою, адже ні заклади середньої освіти ні вищі навчальні заклади не забезпечують в повному обсязі профорієнтаційною підтримкою та подальшим психологічним супроводом професійного самовизначення своїх випускників. Наявна відсутність відповідних служб, що сприяють професійному (кар'єрному) розвитку молодого покоління. В результаті цього більшість випускників шкіл вимушені спонтанно та неусвідомлено обирати свій подальший професійний шлях, що призводить до неадекватного вибору спеціальності та хронічного відчуття професійної невизначеності. Сучасні методи профорієнтаційної роботи із молоддю обмежуються переважно психодіагностичними обстеженнями (тестування, анкетування), що покликані лише встановити факт відповідності здібностей та задатків студента відповідним категоріям професій. Інновація ж в технології

профорієнтаційної роботи має полягати у комплексному підході до психологічного супроводу процесу професійного самовизначення й становлення молодих спеціалістів, яка має на меті допомогти якнайточніше обрати спочатку спеціальність у вузі а потім власне професію, що за всіма характеристиками відповідала б здібностям, індивідуальним якостям і професійним мотивам молодих людей.

На наш погляд, в контексті реалізації комплексних, більш особистісно спрямованих та професійних програм профорієнтації, основна ідея сучасних наукових досліджень базується на наступних твердженнях: 1) організація профорієнтаційної роботи повинна бути комплексною та здійснюватись спеціально підготовленими фахівцями – профконсультантами; 2) проблеми професійного самовизначення необхідно розглядати в більш широких контекстах планування життя та знаходження свого місця в суспільстві. 3) важливість розробляти принципово нові методи та форми профорієнтаційної роботи: тренінги, дискусії, індивідуальне планування шляхів подальшого професійного навчання та розвитку кар'єри із подальшим психологічним супроводом процесу реалізації запланованого; 4) індивідуальні консультації з батьками, вчителями.

Власне психологічний супровід процесу професійної орієнтації, хоча й передбачає колективну роботу усіх учасників педагогічного процесу освітніх організацій, але має очолюватись психологічною службою й зокрема психологом-профконсультантом, чий освітній та кваліфікаційний рівень відповідає усім необхідним критеріям успішної організації та реалізації програм психологічної підтримки процесу професійного самовизначення та становлення молодих фахівців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондарчук К.П. Профорієнтація як складова відтворення людського потенціалу в Україні/ К.П. Бондарчук // Україна: аспекти праці, 2007. – №7. – С. 26–34.

2. Гриншпун С.С. Опыт создания государственной службы профориентации во Франции/ С.С. Гриншпун// Педагогика, 2004. – №7. – С. 85–91.

3. Квітко В.В. Використання сучасних профорієнтаційних технологій: психологічний супровід старшокласників/ В.В. Квітко, Н. Зацепіна // Психолог, – К.: Шкільний світ, 2010. – №3. – С. 14–20.

4. Кузьмина Е.Е. Профориентация: эффективность и качество / Е.Е. Кузьмина // Вопросы образования в России, 2002. – №3. – С.24–31.
5. Лернер П.С. Профориентация школьников как фактор подготовки кадров для перспективной экономики России / П.С. Лернер // Школьные технологии. – 2009. – №3. – С.14–22.
6. Пряжников Н.С. Основы организации и планирования профориентационной работы в школе/ Н.С. Пряжников // Психологическая наука и образование. – 2004. – №4 – С.85–94.
7. Пряжникова Е.Ю. К вопросу об истории развития профориентации и профессионального самоопределения/ Е.Ю. Пряжникова // Вопросы образования. – 2006. – №3. – С.224–230.
8. Рубцова Н.Е. Духовный смысл психологического обеспечения профессионального самоопределения/ Н.Е. Рубцова, Т.В. Темиров // Мир психологии. – 2008р. – №2. – С. 211–220.
9. Шамсутдинова И.Г. Источники профориентационной поддержки учащейся молодежи в США/ И.Г. Шамсутдинова, Д.Ю. Ларин Д.Ю. // Педагогика. – 2008. – №1. – С. 103–111.

Зоя Сергеева

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
(Хмельницький, Україна)

СПІЛКУВАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ МОВЛЕННЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Сучасний стан розвитку дошкільної освіти в Україні передбачає гуманізацію освітніх процесів, глибинне оновлення освітньої парадигми, переорієнтацію стилю спілкування вихователя з дітьми на особистісно орієнтовану модель спрямовує педагогів на використання спілкування як засобу розвитку комунікативних властивостей мовлення дошкільника. Модернізація сучасного суспільства, його соціокультурної політики передбачає розвиток особистості на засадах духовності та індивідуальності розвитку, докорінну зміну підходів до освітнього процесу, що і зумовлює суттєві інноваційні зрушення в концепції навчання рідної мови дітей дошкільного віку.

Аналіз змісту нової редакції Базового компонента дошкільної освіти в Україні засвідчує спрямування освітньо-виховного процесу на досягнення соціально закріпленого результату, відповідно до вікових можливостей дітей, що зумовлює необхідність чіткого

визначення рівня засвоєння дитиною змісту основних освітніх ліній, набуття нею життєво важливих компетенцій з різних освітніх і змістових ліній. Освітня лінія «Мовлення дитини» передбачає оволодіння дитиною культурою мовлення та спілкування, елементарними правилами користування мовою у різних життєвих ситуаціях. Володіння мовою як засобом пізнання та способом специфічного людського спілкування – найвагоміше досягнення дошкільного дитинства [1].

Актуальне завдання сучасної лінгводидактики – забезпечити зв'язок між навчанням дітей рідної мови, спілкуванням дорослих з дітьми та розвитком їхніх комунікативно-мовленнєвих умінь.

Комунікативно-мовленнєві уміння – це вміння керувати мовленнєвою діяльністю у процесі розв'язання різноманітних комунікативних завдань. Комунікативно-мовленнєве уміння має творчий характер, адже умови спілкування ніколи не повторюються повністю, кожного разу потрібно заново добирати необхідні мовні засоби і мовленнєві навички.

У працях Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Запорожця, М. І. Лісіної, Т. Піроженко спілкування розглядається специфічною діяльністю дошкільника, яка має свою структуру, вікові особливості розвитку, свої форми та засоби здійснення.

Спілкування – це взаємодія людей один з одним. Завдяки цьому процесу люди можуть обмінюватися інформацією, думками, висловлювати свої почуття, переживання. Розвиток мовлення і спілкування взаємопов'язані. Включення дитини у мовленнєве спілкування з дорослими та однолітками позитивно впливає на розвиток її комунікативних потреб і мовлення.

Виходячи з цього акцентуємо, що комунікативна спрямованість – це набуття дитиною умінь встановлювати контакт із партнером в спілкуванні, дотримуючись усталених правил етикету.

Метою комунікативної спрямованості навчання рідної мови як провідного принципу дошкільної лінгводидактики є забезпечення оволодіння дітьми мовою як засобом спілкування.

Комунікативна спрямованість безпосередньо побудована на таких комунікативних властивостях: спрямованість на партнера, установка на відповідну реакцію; різноманітність і виразність, активне використання невербальних засобів спілкування; наявність контактовстановлювальних засобів взаємодії.

Даною проблемою займалися: Л Виготський, О. Леонт'єв, А. Маркова. Щодо проблеми комунікативно-мовленнєвої компетентності, то її вивчають такі зарубіжні і вітчизняні автори як К. Крафт, К. Менг, А. Богуш, Т Пироженко, О. Соботович.

Комунікативно-мовленнєва компетентність включає в себе розвиток комунікативних здібностей дітей відповідного вікового періоду, засвоєння ввічливих форм спілкування, розвиток мовленнєвого етикету, формування культури мовлення та культури спілкування.

Реалізацію принципу комунікативної спрямованості навчання вчені пов'язують із такою організацією навчального процесу, яка моделюватиме процес спілкування, тобто зі створенням на навчальних заняттях умов для мовленнєвого спілкування, включенням засвоєння мови до діяльності мовленнєвого спілкування, з практичною спрямованістю навчання мови.

Специфіка вікового етапу дошкільного дитинства накладає свій відбиток на реалізацію принципу комунікативної спрямованості навчання. Оволодіння мовою як засобом спілкування передбачає розвиток мовленнєвого спілкування як діяльності - формування комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку, її структурних компонентів: потребово-мотиваційної сфери, дій і засобів спілкування. Дитина дошкільного віку постійно перебуває в ситуації, в якій вона спілкується, послуговуючись при цьому обмеженим запасом мовних засобів (фонетичних, граматичних, лексичних), і саме наявність сформованої потреби у спілкуванні з дорослими й однолітками спонукає її до накопичення певної кількості мовних і невербальних засобів, володіння якими сприяє досягненню взаєморозуміння з тими, хто її оточує.

Дошкільна лінгводидактика для реалізації завдання розвитку в дітей потребово-мотиваційної сфери комунікативно-мовленнєвої діяльності використовує такі методи: комунікативні доручення, ранкові привітання, розмову вихователя з дітьми й організацію розмов між дітьми, бесіду, створення проблемних ситуацій, розповіді вихователя і дітей на теми з класного досвіду, складання листів, усних газет, розігрування художніх текстів у формі діалогу, ігри-драматизації, словесні дидактичні ігри, підготовку і проведення свят, розваг, днів народження, днів дитини, організацію спільних видів діяльності і спілкування дітей у процесі їх виконання, моделювання

ситуацій спілкування на заняттях, організацію спілкування між дітьми різного віку. Основою цих методів є організація мовленнєвого спілкування дитини з дорослими й однолітками, обов'язковим компонентом яких є отримання нею позитивних емоцій. Створення доброзичливої атмосфери у групі, встановлення партнерських емоційно-особистісних стосунків з кожною дитиною позитивно впливають на розвиток потреби у мовленнєвому спілкуванні, засвоєння дітьми адекватних способів досягнення взаємодії з тими, хто її оточує.

Для розвитку у дітей потреби у мовленнєвому спілкуванні сучасна дошкільна лінгводидактика має досить методичних засобів, а саме: комунікативні доручення, ранкові привітання, розмови вихователя з дітьми та організація розмов між дітьми, бесіди, створення проблемних ситуацій; розповіді вихователя і дітей з власного досвіду, складання листів, усних газет; розігрування діалогів з художніх текстів; ігри-драматизації, сюжетно-рольові та словесні дидактичні ігри; підготовка і проведення свят, розваг, днів народження, днів дитини; моделювання ситуацій спілкування на заняттях і в інших видах дитячої діяльності; організація спільних видів діяльності та спілкування між дітьми різного віку.

Реалізація зазначених засобів можлива за умови створення в групі доброзичливої атмосфери, налагодження емоційно-особистісних стосунків вихователя з кожною дитиною. Неодмінним компонентом такого спілкування є позитивні емоції, враження дитини. Досягнення поставлених цілей можливе у разі побудови спілкування на принципах організації професійного мовленнєвого спілкування з дітьми.

Загальнолюдськими цінностями у спілкуванні є довіра, відвертість, чесність, безкорисливість, милосердя, турбота, вдячність, виконання обов'язку, вірність слову. Ціннісними є морально-психологічні почуття провини, сорому, каяття, а також товариськість, співпереживання, воля, справедливість, рівність, любов. Якщо у спілкуванні реалізуються загальнолюдські цінності, воно набуває ціннісного значення. Тож найвищим орієнтиром у навчанні дітей мовленнєвої взаємодії має бути орієнтація на ціннісне спілкування.

На наш погляд розвиток комунікативних властивостей у дітей старшого дошкільного віку може здійснюватись шляхом організації спілкування з дітьми під час проведення занять та роботи в повсякденному житті. Адже процес спілкування дає можливість

дитині спілкуватися з дорослими дитячого садка та ровесниками (дітьми групи). Дає дитині можливість вправлятися у використанні різноманітної інтонації, використовувати невербальні засоби, користування різноманітним тоном, живо та емоційно виражати свої думки. Тому під комунікативними властивостями в лінгводидактиці розуміється: спрямованість на партнера, установка на відповідну реакцію; різноманітність і виразність, активне використання невербальних засобів спілкування; наявність контактостворювальних засобів взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) наук. кер. Богуш А. М. // Дошкільне виховання. – 2012. – №7. – С. 4–19.
2. Дошкільна лінгводидактика: Хрестоматія: У 2-х ч.: Посібник. / Упор. А. М. Богуш. – К.: Вища школа, 1999.
3. Карасьова К. Розвиток комунікативних функцій дошкільників у процесі творчих ігор /К. Карасьова // Дитячий садок. – 2008. – № 21–24. – С. 41.
4. Луценко І. О. Дитина і дорослий: вчимося спілкуватись: Готуємося до мовленнєвого спілкування з дошкільниками / І. Луценко/ – К.: Світич, 2008. – 203 с.

Инесса Сергеева
Донбасский государственный
педагогический университет
(Славянск, Украина)

К ПРОБЛЕМЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ ЛИЧНОСТИ УЧИТЕЛЯ

Требования, предъявляемые к любой форме общественной деятельности, сегодня неизменно связываются с культурой, так как ее высокий уровень – необходимое условие эффективности любого труда, а тем более педагогического. Успешно решить комплекс проблем модернизации всей системы образования на современном этапе может только учитель, обладающий высоким уровнем профессиональной, педагогической культуры, неотъемлемой частью которой является эмоциональная культура.

Проблема эмоциональной культуры педагога и ее формирования все больше привлекает внимание исследователей (И.П.Анненкова, В.Н.Гринева, О.А.Колядинцева, О.М.Кулева,

И.В.Могилей, Н.А.Рачковская, И.В.Самарокова, Е.М.Семенова, Л.М.Страхова, Г.А.Ястребова и др.). Но, несмотря на определенное внимание исследователей к отмеченной проблеме, важнейшей проблемой остается низкая осведомленность работников образования о роли эмоциональной культуры в учебно-воспитательном процессе.

Целью данной работы является рассмотрение роли и значения эмоциональной культуры педагога в его профессиональной деятельности.

На основе теоретического анализа установлено, что эмоциональный компонент в педагогическом процессе занимает важное место, придавая ему особую окраску, насыщенность и результативность. Педагогический процесс включает в себя целую совокупность эмоционально-чувственных моментов, а педагогическая деятельность имеет эмоционально-коммуникативную природу. Эмоции, которые переживает учитель, детерминируют мотивы педагогического общения, влияют на развитие коммуникативных умений и техники педагогического взаимодействия. Эмпатийные отношения и положительный эмоциональный тон являются неотъемлемой стороной оптимального педагогического общения. Сигнальная, оценочная и регулятивная функция эмоций во многом определяет характер, путь и способ принятия решений педагогом. Успех в педагогической работе определяется не только силой и быстротой протекания чувств, но и степенью их внешнего выражения (в мимике, жестах, эмоциональности речи и т.д.).

Эмоциональные состояния учителя оказывают влияние на самочувствие учащихся, на их личностное и индивидуальное развитие. Состояния дискомфорта характера снижают эффективность обучения и воспитания, повышают конфликтность во взаимоотношениях с классом и коллегами. Неадекватное поведение и действия учителя вызывают дидактогенные психические состояния и заболевания детей.

Особенностью педагогической деятельности является высокая эмоциональная напряженность. Насыщенность педагогической деятельности информационными и эмоциональными стрессами делает учителей представителями стрессогенной профессии. В связи с этим в своем повседневном труде педагог постоянно сталкивается с необходимостью саморегуляции эмоциональных состояний.

Формирование способности к эмоциональной саморегуляции, на наш взгляд, должно включать развитие у педагогов умений адекватного эмоционального реагирования в напряженных ситуациях и повышение эмоциональной культуры личности учителя.

В настоящее время существует ряд определений и моделей структур эмоциональной культуры педагога, которые дополняют друг друга.

Так, Г.А.Ястребова под эмоциональной культурой педагога понимает целостное личностное образование, представленное богатством эмоционального опыта, владением системой механизмов управления собственными эмоциональными состояниями и эмоциональным откликом учащихся, педагогической целесообразностью проявления эмоций, стремлением к совершенствованию эмоционального опыта на основе рефлексии.

Согласно Н.А.Рачковской эмоциональная культура учителя является модификацией общей эмоциональной культуры в профессионально-педагогической деятельности и включает в себя следующие содержательно-структурные компоненты: 1) богатство и разнообразие эмоциональной сферы личности; 2) аксиологический компонент, который состоит в принятии учителем ценности эмоциональных состояний и проявлений человека и в ориентированности педагога на создание условий для полноценной эмоциональной жизни школьника; 3) когнитивный компонент, предполагающий наличие у педагога знаний об эмоциональных аспектах педагогического процесса, способах регулирования своего эмоционального состояния, особенностях эмоциональной жизни школьника и самом феномене эмоций; 4) действенно-практический компонент, который подразумевает наличие у учителя способности к адекватной перцепции и интерпретации эмоциональных проявлений школьника, умений регулировать собственные эмоциональные состояния и проявления, устанавливать эмоциональный контакт с детьми, оптимально насыщать эмоциями педагогический процесс и влиять на эмоциональный фон педагогического взаимодействия.

В исследовании О.М. Кулевой показано, что эмоциональная культура учителя – это сложное интегральное, системное, динамическое образование личности, определяющее эмоциональную направленность типа, стиля и способов его профессионального поведения и деятельности; включает в себя целый ряд компонентов,

основными из которых являются: эмоциональное богатство, тезаурус личности, общая эмоциональная направленность личности, эмпатия, креативность и рефлексия, устойчивость и эмоционально-волевая регуляция поведения и деятельности; показателем сформированности которой выступает профессионально-педагогическая устойчивость.

Под эмоциональной культурой учителя И.В. Самарокова понимает сложное, динамическое образование личности учителя, характеризующее эмоциональную направленность типа, стиля и способов его профессионального поведения и проявляющееся в богатстве эмоционального опыта, владении механизмами управления собственными эмоциональными состояниями и эмоциональным откликом учащихся, стремлении к совершенствованию своего эмоционального опыта.

И.П. Анненкова определяет эмоциональную культуру как интегративное качество, которое приобрело ценностную направленность, системность и целостность, способность к самоуправлению и саморегуляции, позволяет адекватно осознавать собственные переживания и переживания воспитанников, и тем самым функционально обеспечивает развитие личности учителя, соответствие его поведения личностным и профессиональным потребностям, эффективность педагогической деятельности.

Таким образом, решение педагогом профессионально значимых задач зависит от определенного уровня сформированности у него эмоциональной культуры, выступает как важный компонент личностно-профессионального мастерства.

Галина Стадник
Сумской государственной педагогической
университет имени А.С.Макаренка
(Сумы, Украина)

КОУЧИНГ КАК ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ СОЦИЛЬНО - ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ЛИЧНОСТИ

Одним из инновационных подходов к решению личностных и профессиональных проблем человека в последнее время становится коучинг, который все больше используется в практической

психологии, менеджменте, образовании и совершенствовании творческого потенциала личности.

Анализ психологической литературы, посвященной проблемам коучинга, показывает, что данная область научных исследований является очень молодой и недостаточно разработанной, особенно в нашей стране. Коучинг совсем недавно (начало 90-х годов XIX века) стал объектом пристального изучения ученых Украины и других зарубежных стран [1; 2; 3; 4].

Происхождение термина «коучинг» следует искать в глубине веков. Имея венгерские корни, это слово впервые появилось в Англии в XVI веке и обозначало ни что иное, как карету или повозку. Ассоциации коучинга с повозкой объясняются прежде всего тем, что повозка или карета, как и коучинг, способны быстро доставить человека к цели, помогая его быстрому продвижению в пути.

Позднее, во второй половине XIX в. английские студенты обозначили этим термином частных репетиторов. В начале девяностых годов XIX в это слово использовалось в спорте как название тренера (коуча), а также для обозначения особого вида тренировки спортсмена с целью достижения ним наивысшего результата (коучинг).

В конце XX столетия коучинг начал применяться в бизнесе и был привилегией только руководителей высшего звена. Они использовали его для собственного личностного и профессионального развития.

Постепенно коучинг начал завоевывать все больше сфер жизнедеятельности человека и появляться во многих странах мира. Сейчас этот достаточно эффективный способ достижения конкретных результатов в жизни, обучении и бизнесе быстро распространяется во всем мире и получает всеобщее признание в Украине, России и других странах СНГ.

Один из основателей английской Школы коучинга, Майлз Дауни дает следующее его определение: «Коучинг – это искусство способствовать интенсивности и качеству работы, обучению и развитию другого человека» [2, с. 48].

Главным в коучинге как искусстве обучения и развития, по мнению Майлза Дауни, является овладение не только конкретной технологией, но и, в первую очередь, личностное развитие, повышение уровня уверенности человека в своих силах, раскрытие его резервов и творческого потенциала.

В.Е. Максимов в своей книге «Коучинг от А. до Я. Возможно все» указывает на следующие общепринятые значения термина «коучинг»: индивидуальное консультирование в спорте высших достижений (как психологическое, так и тренерское); особый стиль руководства, направленный на развитие; форма индивидуального и группового консультирования для проект-менеджеров и руководящих работников среднего и высшего уровней [4, с. 15-16].

Что касается выделения разновидностей коучинга, то, как показывает анализ литературы по этому вопросу, у авторов нет единого мнения, и каждый из них предлагает собственную классификацию.

Майлз Дауни говорит о директивном и недирективном видах коучинга в психологическом консультировании. Суть директивного подхода отражена в его названии: руководить, приказывать, инструктировать. Иногда коуч может использовать этот подход, если клиент топчется на месте или ему действительно требуется обратная связь или совет.

Недирективный коучинг состоит в том, чтобы, чтобы слушать, перефразировать, суммировать, задавать вопросы, т.е. помочь человеку решить проблемы самому [2, с. 50].

На основе обобщения литературных источников по вопросу классификации коучинга нами было выделено следующие его разновидности: лайф-коучинг (жизненный); лайт-коучинг (тренировка на результат); бизнес-коучинг (коучинг в бизнесе, менеджменте); организационный коучинг (коучинг с руководителями); коучинг в образовании; коучинг и наставничество в MLM (в сетевом маркетинге); коучинг в спорте (все игровые виды спорта).

Таким образом, можно сделать вывод, что применение коучинга как технологии самосовершенствования личности и раскрытия ее творческого потенциала, а также нового вида психологического консультирования является чрезвычайно важным в связи с возникающими у личности трудностями в процессе адаптации к быстро меняющимся условиям современного общества.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Вагин И.О. Как стать первым. Практический коучинг по-русски / И. Вагин, А. Глушай. – М.: ООО «Издательство АСТ»: «Издательство Астрель»: ЗАО НПП «Ермак», 2004. – 277 с.

2. Дауни М. Эффективный коучинг. Уроки тренера коучей / Пер. с англ. – М.: ООО «Издательство «Добрая книга», 2005. – 288 с.

3. Коучинг в обучении: практические методы и техники / Э. Парслоу, М. Рэй. – СПб.: Питер, 2003. – 204 с.

4. Максимов В.Е. Коучинг от А до Я. Возможно все. – СПб.: Изд-во «Речь», 2004. – 272 с.

Роман Сущенко

Запорізький національний технічний університет
(Запоріжжя, Україна)

ЗАПОБІГАННЯ ПРИЧИН ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ІНЖЕНЕРА ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ЯК ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

За сучасних умов розвитку залізничного транспорту України питання забезпечення його надійності та комфортності набувають особливого значення. Сьогодні з цією метою вищі навчальні залізничні заклади інтегровані у міжнародні механізми гарантування, зокрема, міжнародного співробітництва у сфері координації спільних дій, розробленні спільних стандартів і концепцій, використанні наукових напрацювань та досвіду підготовки фахівців. Значна увага приділяється науково-педагогічним працівникам, які, здійснюючи професійну підготовку інженерів залізничного транспорту, мають випереджати вимоги часу, оперативно змінюючи застарілу й закостенілу систему мислення, скеровуючи його на випередження, новаторство, проектування сучасних педагогічних систем підготовки майбутніх фахівців.

Особливістю професійної діяльності інженера залізничного транспорту є надзвичайні події і ситуації, забезпечення безпечного для людини середовища й захисту, де інженеру на робочому місці в умовах напружених і несподіваних, неочікуваних обставин необхідно оперативно приймати швидкі, а головне – правильні управлінські рішення: моніторити, прогнозувати, координувати, моделювати, організовувати спільну роботу з іншими транспортними службами, запобігаючи надзвичайних ситуацій на залізничному транспорті, мінімізувати їх наслідки.

Інженер залізничного транспорту, таким чином, окрім професійних знань та умінь, у значній мірі використовує емоційно-вольові та інтелектуальні властивості власної особистості. А тому суперечності між динамічно зростаючими вимогами до залізничної

галузі, до якості професійної підготовки інженерів залізничного транспорту об'єктивізовані сучасними соціально-педагогічними й психологічними реаліями, зростанням обсягів інформації, психофізіологічними навантаженнями та людськими емоційними можливостями, що підвищує ризик виконання професійних функцій, професійних стресів та синдрому «професійного вигорання» інженера залізничного транспорту.

У процесі професійної діяльності інженер намагається впоратися із різними стресорами різними способами, які почасти викликають настановлення та згортання професійних обов'язків, включаючи зменшення кількості виконаних інженерних завдань, ослаблення відповідальності за результати діяльності, більш суб'єктивне ставлення до роботи та самоусунення від якісної взаємодії із фаховим довіллям (О. Хайрулін).

Вперше феномен «вигорання» з'явився в 1969 році, який був описаний американським дослідником Брадлеем. У західному суспільстві цей термін нерідко використовується як самостійне суспільне, життєве поняття, що означає стан, який характеризується надвисокою втомою або хворобливістю внаслідок важкої праці, що є реакцією людини на певні психотравмувальні впливи, набутий стереотип емоційної, найчастіше професійної поведінки.

Вивчення та аналіз першопричин, що призводять до синдрому професійного вигорання серед інженерів залізничного транспорту, уможливить прогнозування, наукове обґрунтування шляхів його попередження, а також дасть змогу ефективно здійснювати цілеспрямовану корекційну роботу з майбутніми спеціалістами залізничної галузі в процесі фахової підготовки, загальні та спеціальні формувальні впливи, організаційно-методичні заходи в процедурі профілактики професійного вигорання.

Американський дослідник Вейтц досконало вивчив і описав вісім ситуацій професійного вигорання: шкідливе оточення; усвідомлена загроза; порушення фізіологічних функцій, у т.ч. і хвороба; необхідність прискорення переробки інформації; ізоляція; ув'язнення; остракізм (вигнання і переслідування; груповий тиск.

Деякі дослідники додають до цього переліку безсилля, неможливість впливу на зміну ситуації, невміння прийняти особливо відповідальне рішення та швидкої зміни стратегії поведінки, загроза особистісному статусу тощо.

На думку Д. Фонтана, до загальних стресорів професійної діяльності він відносить і відсутність наукового підходу до організації сумісної роботи (безсистемність, безвідповідальність), недостатня кількість співробітників, що змушує працювати у виснаженому режимі, накопичення втоми, низький службовий статус, безперспективність кар'єрного зростання, заорганізованість і формалізм, велика кількість нарад, засідань, планів і звітів, невизначеність першочергових дій тощо.

Виявлення специфічних професійних стресорів інженерів залізничного транспорту, які впливають на професійне «вигорання», показало, що більшість дослідників (С. Борисова, В. Бодров, Ю. Голіков, А. Костін, А. Леонова, С. Максименко та ін.) вказують, зокрема на те, що «вигорання» є «реакція», яка виникає внаслідок довготривалих професійних стресів середньої інтенсивності, для якої характерний стійкий і неконтрольований рівень збудження (С. Максименко), що узгоджується з відомим висновком О. Ухтомського про панівне джерело збудження або оборонну доміную, яка підпорядковує собі всю діяльність людини, всі її вчинки, емоційні стани, що виникають в процесі появи загрозливих або неприємних життєвих ситуацій.

Більшість дослідників доводять безпосередній зв'язок та залежність професійного вигорання від стресів, що спричинені професійною діяльністю. Існує навіть у психологічній практиці такий вислів: «Кожний працівник визнає, що стрес може стати вогнем радості від роботи. Воднораз, якщо у працівника не вистачає ресурсів для управління та контролю над цим вогнем, він може «згоріти».

Дослідники (Н. Булатевич, Т. Зайчикова, Т. Титаревич та ін.) серед факторів професійного вигорання називають організаційно-професійні, які частіше всього переживають так звані «роботоболіки», тобто ті, хто цілком занурений у працю, не вміє відпочивати, переживає надмірну відповідальність за все, що робить, та має чіткі настанови на кар'єрне зростання будь-якою ціною, хто реагує на стреси емоційно нестримано, агресивно, хто завжди хоче бути першим та нетерпимий до будь-яких перешкод на шляху до мети.

Сприяють професійному вигоранню тривожність, підозрілість, неконструктивність поведінки у конфліктних ситуаціях.

Особливо небезпечними для інженера залізничного транспорту виникають ситуації тоді, коли втрачено ціннісні резерви, або їх недостатньо, або вони не дають очікуваного результату. Частіше це

відбувається, коли відсутня в колективі соціальна підтримка з боку керівництва або колег, панують бюрократичні обмеження, з'являються сумніви щодо власної компетентності, невідповідність між прагненням інженера до певної самостійності в умовах нераціонального адміністрування, розчарування у своїх можливостях, порушення балансів винагород та витрат тощо.

Отже, потрібна науково обґрунтована динамічна модель такої професійної підготовки сучасного інженера, яка б оперативно реагувала не тільки на світові зміни в науці, спеціалізацію залізничного виробництва, зміст інженерної діяльності, технології й управлінську культуру, культуру виробничих стосунків тощо, але й на кільканадцять років випереджала їх.

За допомогою різних нових форм професійного навчання майбутні талановиті інженери залізничного транспорту вже з першого курсу мають залучатися до наукових досягнень людинознавства, інноваційних систем адаптації до нових умов соціуму та фахово орієнтуватися в нових явищах інженерного професіоналізму й особистого життя, щоб гарантувати у професійній діяльності безпеку й запобігання професійного вигорання.

Валентина Тихомирова

Казахский национальный университет
имени аль-Фараби
(Алматы, Казахстан)

ЭКСПРЕСС-ДИАГНОСТИКА РАЗВИТИЯ ПОТЕНЦИАЛА ЛИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННЫХ ИЗМЕНЕНИЙ В ОБРАЗОВАНИИ

Опыт работы в высшей школе показывает, что инновационные изменения в образовании ведут к повышению темпов развития социально-психологического потенциала личности и его органичной составляющей – креативности как потребности, проявляющейся в преобразовании действительности (В.Н. Козленко [2]), поисковой и преобразующей активности (Л.Б. Ермолаева-Томина [1]), свойства, определяющего успешность человека в процессе создания, решения и анализа творческих задач (Л.Г. Пузеп [4]). Креативность, как расположенность к творчеству, представляющая из себя целостное системное образование креативных способностей, креативной мотивации, креативной направленности, креативной установки,

креативно-волевого акта, креативной активности, уровня креативных притязаний [4, с. 6], может быть выявлена и оценена с помощью методик, разработанных выдающимися исследователями с мировым авторитетом (У В. Лоуэнфельд, П. Торренс и др.). Но применение этих методик требует кадровых и временных ресурсов, которые вузовский учебный процесс предоставить не всегда может. Это обуславливает поиск и разработку методик диагностики креативности, которые были бы простых в использовании и малозатратных в обработке получаемых данных, методик экспресс-диагностики. Один из вариантов решения этой задачи был реализован нами в процессе изучения курса «Этика личного и социального успеха» в первом семестре 2014-2015 учебного года.

Идея методики возникла в процессе работы с группой специальности 5В050600 - Экономика из 14 человек. На семинар-тренинге «Оценка личностного потенциала будущего профессионала» студенты бакалавриата работали по коучинговой технике «Колесо жизненного баланса», которая в настоящее время широко используется во всем мире в практике тренингов успеха и навыков здорового образа жизни, хорошо описана в практико-ориентированной литературе по тайм-менеджменту (Н. Мрочковский, А.Толкачев [3]). Вариантов его составления очень много. Работа по составлению «Колеса жизненного баланса» в группе начинается с обсуждения того, что мы всегда можем рассматривать происходящие в нашей жизни события через призму разных важных для нас сфер. И если мы представим нашу жизнь в целом в виде круга, то этот круг мы можем разделить на несколько сфер. на тренингах чаще всего делят круг на 8 сфер и дают им обозначения в соответствии с ценностными ориентациями, приоритетными направления деятельности. На своих занятиях мы использовали готовую модель, используемую Н. Латанским в его весьма известной тренинг-программе «Удивительная Игра Жизни» [5].

У каждого получился график индивидуальной конфигурации. В ходе обсуждения получившихся графиков своей жизни студенты наглядно смогли увидеть, насколько она сбалансирована, гармонична и над чем нужно еще поработать. Они сделали выводы, что для приведения жизни к полной гармонии нужно сделать так, чтобы все важные её области были в достаточной степени реализованы и радовали своим присутствием в личной жизни. А для этого нужно

определить четко цели в каждом секторе и составить план достижения целей. Обсуждение подвело к мысли, что каждую из рассмотренных 8 сфер, в свою очередь, можно представить как систему, также состоящую из сфер. Возникла идея составить «Колесо финансового баланса». Встала задача: представить «Финансы» как область вашей жизни, структурированную по 8 сферам. Видя замешательство студентов, преподаватель высказала свое расплывчатое видение: «Ну, например, личные финансы, семейные финансы, долги ... Или как-то совсем иначе». Студенты принялись за работу и составили свои варианты «Колеса финансового баланса».

Рассмотрим результаты работы студентов по критерию креативность. Показателем будем считать отсутствие на графике студента названных преподавателем секторов.

2 студента не смогли структурировать сектор «Финансы». 2 студента смогли обозначить по 4 структурных подраздела. При этом они использовали по две идеи преподавателя. По 2 идеи использовали еще 2 студента, выполнивших задание на 100% (таблица 1). 7 студентов использовали 1 идею преподавателя. 3 студента из 14 создали креативный продукт: они обозначили сектора своих графиков самостоятельно выделенными и обозначенными терминами. Таким образом, креативно выполнили задание 21,4% студентов.

Таблица 1

Использование студентами идей преподавателя и личных идей при выполнении задания по составлению «колеса финансового баланса»

Код студента	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Идеи преподавателя	Личные финансы		1					1				
	Семейные финансы											
	Долги	1	1	1		1	1		1	1	1	1
Свои идеи	7	6	7	8	7	7	8	6	7	7	8	7

Осмысливая полученный опыт, мы создали методику экспресс-диагностики креативности студентов в процессе работы на семинарских и тренинговых учебных занятиях.

Процедурный план методики состоит из следующих шагов.

Дается задание, требующее обозначения нескольких структурных подразделов (наиболее удобно вести расчеты, если выделено 10 подразделов) какой-либо системы.

Преподаватель сам приводит свой пример выполнения задания. Либо предоставляет возможность одному студенту показать пример. После этого проговаривается, что задание выполняется каждым студентом в соответствии с личным пониманием. Преподаватель не сообщает, что выполняемое задание будет анализироваться на предмет изучения, диагностирования креативности. Это позволяет получить неосознаваемую настроенность на креативное выполнение задания в учебной ситуации.

Затем задание выполняют все студенты.

Полученные личные результаты анализируются по показателю наличия и количества собственных идей студента. Уровень креативности студента при выполнении задания вычисляется в процентах от общего количества возможных идей (равняется количеству подразделов системы).

Первую проверку данной методики мы провели в группе «5В030200 Международное право» на задании составления «Колеса финансового баланса», используя в качестве примера работу одного из студентов специальности 5В050600-Экономика.

В выполнении данного задания приняли участие 16 студентов второго курса. Продукт деятельности этих студентов был проанализирован и зафиксирован в таблице №2.

При составлении своего «колеса финансового баланса» некоторые респонденты обозначили не все 10 секторов, а только 6, 7, 8, 9. Поэтому не всегда в таблице сумма своих идей и использованных идей равна 10.

В рамках решения наших исследовательских задач нами пока используется следующая шкала: 0-24 – первый уровень креативности; 25- 44 – второй уровень креативности; 45-64 – третий уровень креативности; 65-84 – четвертый уровень креативности; 85-100 – пятый уровень креативности. Предлагаемая шкала еще не изучена с позиций соотношения с другими качественными шкалами, используемых в ставших уже классическими методиках. Она не прошла и сопоставительного исследования с данными экспертных оценок. Такое сравнительное сопоставление результатов данной методики с данными экспертных оценок (самооценки и оценки однокурсников

или одноклассников, преподавателей, кураторов, учителей, классных руководителей, тьюторов) мы планируем провести в ближайшей перспективе в рамках исследовательских работ по вопросам развития креативности детей и взрослых.

Таблица 2

**Использование студентами специальности «5В030200
Международное право» идей из приведенного примера и личных
идей при выполнении задания по составлению «Колеса
финансового баланса»**

		Идеи имеющиеся в примере										Свои идеи	% креатив- ности	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
Код студента														
	1	1		1	1	1		1	1			4	40	
	2					1		1				8	80	
	3		1		1	1		1	1	1		4	40	
	4	1	1					1	1	1		5	50	
	5	1	1		1	1		1	1			4	40	
	6					1			1	1	1	4	40	
	7	1	1			1		1				6	60	
	8		1			1			1	1		6	60	
	9					1		1				6	60	
	10					1						8	80	
	11					1						5	50	
	12											10	100	
	13											10	100	
	14	1	1		1	1		1	1	1		3	30	
	15				1	1				1		7	70	
16											10	10		
Всего		5	6	1	5	12	0	8	7	6	1			
В среднем по группе												6,25	6,25	

Полученные к настоящему времени результаты позволяют предположить, что данная методика может быть использована в работе с детьми, подростками, юношеством, взрослыми в соответствии с целями исследования и развития креативности в рамках самых разных видов деятельности. Она проста и естественно вписывается в общий процесс обучения в части сбора информации и малозатратна в части обработки получаемых данных. Мы

намереваємося використовувати данню методику в рамках нашої дальньої роботи по розвитку креативності студентів дослідницького вуза в навчальному процесі. Отримані данні дозволяють скласти обґрунтовану програму спостереження за студентами, індивідуального консультування і підвести студентів на свідоме формулювання індивідуальних і групових освітніх запитів, складання програм професійно-орієнтованого особистісного, когнітивного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ермолаєва-Томина, Л.Б. Дослідження факторів детермінують індивідуальні відмінності в проявленні творчої активності // Психологія творчості: загальна, диференціальна, прикладна. / Під. ред. Я.А. Пономарева. – М., 1990. – С. 117–130 .
2. Козленко, В.Н. Проблема креативності особистості // Психологія творчості: загальна, диференціальна, прикладна. / Під. ред. Я.А. Пономарева. – М., 1990. – С. 131–148 .
3. Мрочковський, Н. Екстремальний тайм-менеджмент / Н. Мрочковський, А.Толкачев. – М. : Альпіна Паблишер, 2012. – 214 с.
4. Пузеп, Л.Г. Психологічні механізми розвитку креативності особистості: дис. ... к.психол.н.: 19.00.01. – Омськ: Омський державний педагогічний університет, 2006. – 180 с.
5. Удивительна гра життя [Електронний ресурс] <http://latansky.com> Дата звернення 1.10.2014.

Сергій Тихомиров

КЗ Запорізький інститут
післядипломної педагогічної освіти
(Запоріжжя, Україна)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІНІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Проблеми післядипломної освіти соціальних педагогів частково відображено у дослідженнях Ю. Галагузової, Міщик Л, Зверєвої, професійної підготовки та професійної діяльності соціальних педагогів за кордоном відображено у працях Х.Браунса та ін.

Можливості реалізації прогресивних ідей досвіду підготовки соціальних педагогів за кордоном у нових соціально-економічних умовах розвитку нашої країни вивчаються сучасними науковцями. Дослідники Пришляк О.Ю. відзначають структурні компоненти неперервної освіти (допрофесійна, різнорівнева професійна і післядипломна освіта) та особливості різнорівневої професійної підготовки соціальних педагогів у вищих навчальних закладах Німеччини. У дослідженні О. Пришляк відзначається, що як в Україні, так і в Німеччині процес професійної підготовки соціальних педагогів базується на цінностях і етичних засадах соціально-педагогічної діяльності, спостерігається тенденція до його побудови в контексті неперервної освіти.

Отже у досвіді професійної освіти соціальних педагогів, який склався за кордоном, розвиваються структурні компоненти неперервної освіти (допрофесійна, різнорівнева професійна і післядипломна освіта), здійснюються індивідуалізація й диференціація навчального процесу, запроваджується процес професійної підготовки соціальних педагогів, який базується на цінностях і етичних засадах соціально-педагогічної діяльності, розробляються технології професійно-особистісного розвитку соціальних педагогів.

Розвиток професійних ціннісних орієнтацій соціальних педагогів у післядипломній освіті ґрунтується на теоретичних підходах, які виражають специфіку професійної діяльності соціальних педагогів, сутність соціальної педагогіки як галузі наукового знання, що виступає ядром теоретичної підготовки соціальних педагогів, інтегруючої ролі практики. Концептуальні підходи Ю.М. Галагузової втілено у розробці педагогічної системи професійної підготовки соціальних педагогів, котра має багаторівневий та багатоаспектний характер і уявляє собою процес і результат формування готовності до професійної діяльності у галузі соціального виховання та навчання, підтримки, корекції та реабілітації дітей, які знаходяться у важкій життєвій ситуації, шляхом освоєння системи спеціальних знань, умінь та навичок.

Розглядаючи процес становлення професійної самосвідомості соціального педагога, О.Ю. Кулаковська відзначає, що центральну роль в цьому процесі грають не стільки отримані теоретичні знання і професійні навички, скільки пізнання особистісних особливостей, потенційних резервів і їх значення для професійної діяльності, на

основі чого відбувається й процес професійного самовизначення. Дослідниця підкреслює актуальність проблеми вивчення самосвідомості соціальних педагогів в професійно-педагогічному аспекті та звертає увагу, що саме цей аспект особи соціального педагога залишається найменш вивченим.

Досліджуючи теорію та методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти В. А. Поліщук відзначає, що суть професійної соціально-педагогічної діяльності зумовлюється загальнолюдськими цінностями. Професійні цінності стають професійними ціннісними орієнтаціями соціальних педагогів тільки за умови, якщо вони усвідомлені, прийняті і реалізовані в практичній діяльності.

Таким чином, специфіка умов формування та розвитку професійних ціннісних орієнтацій соціальних педагогів у післядипломній педагогічній освіті визначається наступними факторами: особливостями контекста професійної діяльності соціального педагога в системі «людина – функціями соціального педагога відповідно до кваліфікаційної характеристики; особистісно-орієнтованим підходом, який передбачає, що післядипломна педагогічна освіта соціальних педагогів не може обмежуватись поглибленням системи спеціальних знань, умінь та навичок, вона повинна спрямовуватися й на розвиток особистості професійного соціального педагога, в тому числі й на розвиток професійних ціннісних орієнтацій як фактора удосконалення професійної діяльності; структурними компонентами моделі професійних ціннісних орієнтацій соціальних педагогів, а саме: когнітивний компонент, емоційно-оцінний компонент, поведінковий компонент; етапами та змістом впливу на розвиток професійних ціннісних орієнтацій соціальних педагогів у післядипломній освіті: підготовчий етап, етап діагностики, етап усвідомлення соціальним педагогом власних професійних ціннісних орієнтацій, етап сприяння прийняттю професійних цінностей, етап установки до реалізації цінностей у професійній діяльності та поведінці, етап прогнозування подальшої самокорекції соціальним педагогом власних професійних ціннісних орієнтацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Браунс Х., Крамер Д. Обучение социальной работе и социальной педагогике в Европе // Школа социальных педагогов и социальных работников. – М., 1991. – С. 3–4.

2. Галагузова Ю. Н. Теория и практика системной профессиональной подготовки социальных педагогов: Автореферат диссертации доктора педагогических наук. – 13.00.08: теория и методика профессионального образования. М., – 2001 – 24 с.

3. Зверева І.Д. Соціальна педагогіка / Соціальна робота: Навч. посібник / Коваль Л.Г., Хлебик С.Р. – К.: ІЗМН, 1997. – 392 с.

4. Когут С. Я. Системи професійної підготовки соціального педагога у вищих навчальних закладах освіти України і Польщі (порівняльний аналіз): Дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.01/ Когут Світлана Яківна. – Івано-Франківськ., 2004. – 248 с.

5. Кулаковская О. Ю. Становление профессионального самосознания социального педагога: Дис. ... кандидата. пед. наук: 13.00.01/ Кулаковская Ольга Юрьевна. – Петрозаводск., 2003. – 212 с.

6. Міщик Л.І. Професійна підготовка соціального педагога (педагогічний, психологічний й управленчий аспекти) / Міщик Людмила Іванівна. – Запорожжє. – 1996. – 284 с.

7. Поліщук В.А. Професійна підготовка фахівців для соціальної сфери: зарубіжний досвід / Поліщук В.А. – Івано-Франківськ. – 2003. 268 с.

8. Пришляк О.Ю. Професійна підготовка соціальних педагогів у вищих навчальних закладах Німеччини: Дис. ... кандидата пед наук: 13.00.04 / Пришляк О.Ю. – Тернопіль., – 2008. – 274 с.

Марина Троїцька

КЗ Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
(Суми, Україна)

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ СТАВЛЕННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ФЕНОМЕНУ

Поняття психологічного ставлення людини, використовуване спочатку як загальнопсихологічне, в останні десятиліття стало однією з основних категорій соціальної психології [3; 4]. Воно виконує гносеологічну функцію при розробці проблем характеру, мотивів, установок, ціннісних орієнтації, диспозицій особистості, соціально-психологічного клімату і багатьох інших, пов'язаних з проявом суб'єктивних властивостей людини. Поняття «психологічне ставлення» досліджували К.К. Платонов, Б.Ф. Ломов, О.М. Леонтьєв, Г.М. Андрєєва, В.М. Мясичев, А.В. Петровський, К.В. Шорохова,

Л.І. Божович, В.А. Ядов, І.Г. Сушков, В.С. Івашкін, В.В. Онуфрієва, В.П. Позняков та ін.

Найбільш повну систему поглядів на психологію ставлення людини розробив В.М. Мясищев. Він характеризує ставлення як позицію суб'єкта у взаємодії з середовищем, як предмет психології у відповідності до визначення психології як системи ставлень, як одну з фундаментальних категорій психології, що визначає ставлення як особливий клас психічних явищ. В.М. Мясищев запропонував одне з перших визначень психологічного ставлення: «психологічні ставлення людини в розвиненому вигляді представляють цілісну систему індивідуальних, вибіркових, свідомих зв'язків особистості з різними сторонами об'єктивної дійсності». Ця система впливає з усієї історії розвитку людини, вона висловлює її особистий досвід і внутрішньо визначає її дії, її переживання [2].

На думку Б.Ф. Ломова, під терміном «ставлення» мається на увазі не тільки і не стільки об'єктивний зв'язок особистості з її оточенням, а, насамперед, її суб'єктивну позицію в цьому оточенні. «Ставлення» включає момент оцінки, виражає упередженість особистості» [1]. Психологічне ставлення Б.Ф. Ломов визначає як суб'єктивно – особистісні відносини – багатовимірну багаторівневу динамічну систему, інтегральну властивість особистості, що визначає все психічне життя людини.

За твердженням С.Я. Рубінштейна, людина реалізує себе в діяльності: як суб'єкт – у своєму ставленні до об'єктів («людина – буття»), і як особистість – у своєму ставленні до інших людей («людина – інші») [4]. Питання зв'язку знання зі ставленням він розглядав у контексті визначення сутності свідомості; а саме, він вважав, що свідомість людини є єдністю знання і переживання, розуміючи останнє як ставлення суб'єкта до усвідомлюваного об'єкту.

Звернення до категорії «свідомість» допомагає більш точно розкрити зміст категорії «психологічні ставлення особистості». В.П. Позняков вважає, що «поняття психологічного ставлення розкриває найбільшою мірою таку істотну сторону свідомості, як емоційно забарвлена оцінка соціальних явищ, що виступають об'єктами свідомості. Якщо когнітивна, пізнавальна сторона свідомості фіксується такими поняттями, як «знання», «уявлення», «образи», «значення» та ін., то поняття психологічного ставлення фіксує іншу, не менш важливу сторону індивідуальної і групової

свідомості, пов'язану з оцінкою об'єктів і явищ навколишнього світу. Особистість виступає індивідуальним суб'єктом онтологічно єдиної та цілісної свідомості» [3]. Вона засвоює, відтворює і створює нові не тільки знання, а й ставлення, оцінки. Спільність, розділеність цих індивідуальних знань і оцінок, можливість обміну ними, передачі від однієї людини іншій є необхідними умовами існування людського суспільства, спільного соціального життя людей і людських спільнот.

Грунтуючись на численних психологічних дослідженнях В.П. Позняков розвинув деякі положення теорії психологічних ставлень. Він пропонує узагальнююче визначення: «психологічні ставлення – це феномени або характеристики свідомості особистості або, якщо говорити більш точно, усвідомлювані психічні явища. Разом з тим, поряд з усвідомленими, відрефлексованими у свідомості суб'єкта змістом зв'язків з об'єктами навколишнього середовища, психологічні ставлення включають в себе в більшій чи меншій мірі слабо або неадекватно усвідомлювані прояви» [3]. Психологічні ставлення суб'єктів виступають суб'єктивним психічним відображенням зовнішніх умов життєдіяльності і тих об'єктивних соціальних зв'язків, що складаються у суб'єктів з різними сторонами навколишнього світу.

Важливим для розуміння психологічного ставлення є його обумовленість попереднім життєвим досвідом особистості, об'єктивними зв'язками, що складаються, суб'єктивним відображенням яких і виступає психологічне ставлення дитини. Джерелом формування ставлення В. Мясіщев розглядає переживання і дії індивіда як суб'єкта відносин, у розвитку яких вирішальна роль належить особливостям його індивідуального досвіду, і обумовлених суспільно – історичним досвідом [2]. Він підкреслював, що система суспільних відносин, в яку виявляється включеною людина, «історія її розвитку» формує її суб'єктивне ставлення до всіх сторін дійсності.

Таким чином, психологічне ставлення людини визначається як цілісна система індивідуальних, вибіркового, свідомих зв'язків особистості з різними сторонами об'єктивної дійсності. Формування відносин у структурі особистості людини відбувається в результаті відображення нею на свідомому рівні сутності тих соціальних об'єктивно існуючих відносин суспільства в умовах його макро- і мікробуття, в якому вона живе. Воно виражає її особистий досвід і внутрішньо визначає її дії, її переживання, відбивається в поведінці та характері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. – М.: Наука, 1999. – 350 с.
2. Мясищев В.Н. Психология отношений: Избр. психол. тр. / Под ред. А.А.Бодалева. – Москва; Воронеж: 1995. – 356 с.
3. Позняков В. П. Психологические отношения субъектов совместной жизнедеятельности // Проблемы педагогики и психологии. – 2013. – №1. – С. 167–174.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. В 2 томах. Том 2. – М.: Педагогика, 1989. – 328 с.

Володимир Філіпов

Гружчанський НВК «ЗОШ I-III ступенів – ДНЗ»
(Грузьке, Україна)

ДО ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ

Для сьогодення одним з досить актуальних за складністю є питання професійної працездатності особистості в соціально-економічних умовах, що характеризуються складністю, нестабільністю та вимагають швидких, ефективних, нестандартних рішень. До сучасного вчителя, як міської, так і сільської школи, життя висуває однакові вимоги: він, як професіонал, повинен бути потенційно готовим і фактично здатним виконувати професійну діяльність на ефективному рівні впродовж тривалого часу [1]. Педагогічна діяльність на сьогодні одна з найбільш складних: вчитель повинен володіти складною системою професійного знання: дисциплінарного, дидактичного, методичного і т. д. [1]. Професійна компетентність вчителя формується, фактично, впродовж всього життя, але оскільки життя змінюється, то воно змушує вчителя навчатися швидко та об'єктивно аналізувати складні нетипові педагогічні ситуації, будувати алгоритми їх вирішення та приймати нестандартні рішення [1]. Відповідно, на сьогодні значну вагу набуває організація роботи курсів підвищення кваліфікації для вчителів як за навчальними дисциплінами, необхідними для професійної підготовки, так і з включенням спеціалізованих курсів соціально-психологічного напрямку. Проходження курсів підвищення кваліфікації вчителями

сприяє розвитку їх професійного особистісного соціально-психологічного потенціалу.

Сьогодні вимагає від працівників сільської школи виконання специфічних, викликаних складністю соціально-економічних проблем сучасного життя, функцій, діапазон яких має тенденцію до постійного розширення. І особливості та складності професійної діяльності вчителів сільської школи визначаються не лише особливістю суспільних відносин соціального середовища та виробничою діяльністю сільського населення, але й тими чисельними, раніше – не типовими, проблемами психологічного, соціального, юридичного характеру, що постійно виникають в життєвому середовищі, центром якого, традиційно, в сільській місцевості є школа. Особливості професійної діяльності вчителя сільської школи обумовлені своєрідністю життя: в сільській місцевості вчитель є, фактично, еталонним носієм суспільних норм і цінностей. Історично – діяльність вчителя сільської школи проходить під значним соціальним контролем, що здійснюється всіма верствами суспільства. Проблеми, які на сьогодні є визнаними у педагогічному середовищі – хронічна втома, емоційне вигорання, професійна деформація є характерними і для педагогічних працівників сільської школи. Тому, вчителі повинні бути обізнані з цих проблем і можливостей їх подолання. В порівнянні з міською, сільська школа має більш значний суспільний статус, в її стінах відбуваються культурні події світу сільської місцевості, і, відповідно, вчителі постають носіями культури. Як правило, в сільській школі сталі традиції, тому до нових поколінь вчителів виносяться безумовні вимоги не лише підтримки, але й розширення визначених традицій, що вимагає активізації педагогічної творчості вчителя, оскільки сільська школа вирішує комплексні завдання сучасності. Крім цього, віддаленість сільської школи від міста позначається на можливостях ефективності розширення та залучення до професійних контактів фахівців інших профілів, доступі до новітньої інформації та досягнень культури. Перед вчителем сільської школи, постають задачі, які вимагають активізації не лише професійних, але й знань з різних суспільних галузей, і ці задачі, як правило, вимагають негайного рішення. Подібні задачі, як правило, вимагають від вчителя експлуатації значних особистісних ресурсів та без попередніх навичок їх рішення, фактично, не забезпечують ефективності прийнятого

рішення. Обмін професійним досвідом є однією з необхідних складових сучасної ефективної діяльності вчителя.

Однією суттєвою проблемою, яка постає перед вчителями сільської школи, є відсутність у соціальній інфраструктурі села інших освітніх установ, канали отримання інформації обмежені, що, на жаль, ускладнює можливості ефективності прийняття педагогічних рішень вчителями сільської школи та позначається на потребах до встановлення контактів міжособистісного спілкування. Соціальне оточення сільської школи, традиційно, сприяє забезпеченню зв'язку виховання школярів з трудовим життям: включення учнів до соціально-корисної праці розширює їх коло знань про світ професій та позитивно впливає на процес виховання поваги до сільської праці. Організована вчителем позаурочна робота виконує виховну, освітню, соціально-культурну роль. Тому, вчитель повинен бути підготовлений до проведення позакласної роботи: організації різноманітних гуртків (прикладних дисциплінарних, технічної творчості, літературних і т. д.), тематичних вечорів, культурних та спортивно-масових заходів, тощо, що, в свою чергу, вимагає розширення знань вчителя сільської школи сучасних потенційних можливостей на ефективному рівні здійснювати вказане. Вказані форми роботи покликані сприяти налагодженню спілкування між школярами, вчителями, батьками, представниками сільського товариства.

Висвітлені проблеми є лише частковою складовою професійної діяльності вчителя сільської школи. Тому, на сьогодні, необхідно удосконалювати підготовку майбутніх вчителів до роботи в сільській школі шляхом розробки освітніх програм та активної модернізації існуючої системи підготовки, розширення можливостей професійного спілкування вчителів з метою обміну досвідом, організації та проведення семінарів, тренінгів, лекторіїв з тем, актуальних та запитаних складністю сучасного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Щербан Т. Д. Особливості професійного мислення педагога / Т. Д. Щербан // Проблеми загальної та педагогічної психології : Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України [за ред. С. Д. Максименка]. – 2003. – Т.5. – Ч.2. – С. 316–321.

Геннадій Хрокало
Роменський коледж
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»
(Ромни, Україна)

АКМЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА В УМОВАХ ДИНАМІЧНИХ ЗМІН В СУСПІЛЬСТВІ

Як засвідчує статистика, за останнє століття динаміка змін в суспільстві має набагато більший коефіцієнт ніж за попередні чотири століття. В такому швидкому ритмі змін іноді відчують дискомфорт дорослі, не говорячи вже про дітей. Тому одним з головних завдань для педагогів є розвиток соціально-психологічного потенціалу школяра і студента.

Існують різні підходи для розвитку особистості студента, його соціально-психологічного потенціалу. На мою думку, одним з перспективних напрямків розвитку особистості – є закладення акмеологічних засад розвитку особистості.

Педагог повинен усвідомити що таке акмеологія і як можна її застосувати для розкриття потенціалу особистості студента. Означення акмеології можемо знайти різне в різних працях науковців, наприклад таке: акмеологія [від грець. акме – найвища степінь + logos – вчення, тобто наука про вершини розвитку] – сукупність наук, що вивчають вершини в розвитку окремої людини і суспільства людей та умови їх досягнення [2].

Тому при підготовці майбутніх фахівців в коледжах, технікумах, закладах професійної освіти слід приділяти значну увагу саме акмеологічному підходу розвитку особистості студента. При цьому слід враховувати суб'єктивні та об'єктивні фактори які впливають на підготовку майбутніх фахівців. Зауважу, що поділ цих факторів на суб'єктивні та об'єктивні досить умовний. До таких факторів можна віднести: самоусвідомлення вибору при вступі до навчального закладу (досить часто майбутню професію дитині обирають батьки, вибравши ВУЗ та спеціальність); акмеологічні здібності, тобто індивідуально-психологічні властивості особистості, які забезпечують підтримку поступального висхідного вектора психічного та професійного розвитку, включають здатність будувати варіанти акмеограм свого розвитку,

обирати та реалізувати прийоми та технології переходу з одного рівня професіоналізму на інший, більш високий рівень, здатність долати перепони на шляху досягнення акме; внутрішні мотиви, або потреби досягнення, тобто внутрішні, відносно сталі прагнення людини до успіхів у обраних видах діяльності; наявність акмеологічних знань, тобто обізнаність, поінформованість проте, які досягнення можливі у сфері професійного розвитку, їх рівні, варіанти; акмеологічні уміння, тобто прийоми, способи, технології досягнень у професійній сфері, прийоми розрізнення, оцінювання різних видів акме; акмеологічні якості особистості, які забезпечують рух людини до намічених досягнень (акмемотивацію та акмездібності).

Акмеологічні засади передбачають розвивати в студенті одну з сучасних вимог роботодавців – це стресостійкість. Адже в умовах швидких динамічних змін в суспільстві стресові ситуації зустрічаються все частіше, і майбутній фахівець повинен бути підготовленим, адекватно реагувати на такі ситуації і знаходити вихід з них.

Ще однією з засад розвитку соціально-психологічного потенціалу студента являється його самоорганізація. І мета педагога сприяти зародженню і розвитку стійких навиків самоорганізації в студента. Цьому може допомогти отримання знань педагогом в галузі сенергетичної акмеології. Сенергетична акмеологія – це наука про закономірності досягнення максимальної досконалості будь-якою соціальною системою (зокрема людиною) за допомогою самоорганізації [3].

Не потрібно забувати й про духовну сторону розвитку особистості. Майбутній фахівець повинен мати високий рівень культури, бути освідченим, тактовним, толерантним.

Можливо в декого виникає сумнів в доцільності акмеологічного підходу, мовляв за таким підходом з випускника буде лише фахівець-карьерист. Акмеологічна орієнтація освіти включає в себе також і оволодіння основами національної і загальнолюдської культури, з одночасним формуванням у випускника коледжу власної громадянської позиції, етично-моральних, та духовних підвалин особистості майбутнього фахівця, здатного керуватися в професійній діяльності високими етично-моральними цінностями людства [4]. На мою думку сукупність акмеологічних засад при підготовці студента до майбутньої професійної діяльності дає можливість поєднати високі фахові знання і уміння з високим рівнем адаптованості випускника до реальних умов

професійної діяльності. Можливе поєднання акмеологічних підходів у вихованні з національними, християнськими нормами.

Розумію, що акмеологічні засади в підготовці студентів, являються важливими засадами в формуванні соціально-психологічного потенціалу майбутніх високоосвічених, культурно розвинутих, конкурентноздатних особистостей, здатних до самореалізації, розвитку та досягнення професійних вершин.

Підтримую думку багатьох вчених-педагогів, що підхід у навчанні і вихованні молоді повинен бути комплексним. А тому акмеологічну складову в підготовці молоді бачу лише як частину в системному підході.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варнавських Н. М. Проблеми професійного самовизначення молоді на сучасному етапі ринкових перетворень // Педагогіка і психологія. – 2002. – №4. – С 109–115.
2. Акмеология / Под ред. А.А.Деркача. – М.: РАГС, 2002. – 640 с.
3. Ніколеєску І.О. Практичні основи акмеологічного розвитку особистості в умовах освітньо-інформаційного простору: навчально-методичний посібник / І.О. Ніколеєску. – Черкаси: ОІПОПП, 2012. – 54 с.
4. Хрокало Г.А. Акмеологічні аспекти формування особистості конкурентноздатного випускника коледжу/ матеріали науково-практичної конференції. – Суми: СумДУ, 2011. – 186 с.

Лариса Чеканська

КЗ Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
(Суми, Україна)

ДІАГНОСТИКА ЛІВОРУКИХ ДІТЕЙ В УЧБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Пріоритетним в житті сучасного суспільства, зокрема, системи освіти, має бути розвиток здібностей дитини, вдосконалення її особистісних якостей. Формування нових цінностей в суспільній свідомості вимагає корінних змін в методиці розвитку та навчання ліворуких дітей.

Для визначення загальної переваги руки використовується "Сенсибілізований опитувальник для визначення рукості" для дітей за А.П. Чуприковим [3], розроблений на основі опитувальника М. Аннет [2],

який включає 12 мануальних проб для визначення переваги руки при письмі, у процесі гри, при виконанні трудових дій, а також у побуті.

1. Якою рукою пишеш?
2. Якою рукою малюєш?
3. Якою рукою кидаєш м'яч?
4. Якою рукою складаєш башточку з кубиків?
5. Якою рукою розчісуєшся?
6. У якій руці тримаєш ложку під час їжі?
7. У якій руці тримаєш зубну щітку?
8. У якій руці тримаєш ножиці?
9. У якій руці тримаєш молоток, забиваючи цвях?
10. Якою рукою махаєш мамі на прощання?
11. Якою рукою перегортаєш сторінки книжки?
12. Якою рукою відкриваєш двері?

Запитання супроводжуються пропозицією продемонструвати ту чи іншу дію. Опитувальник, окрім якісної характеристики "рукості", дозволяє провести кількісну оцінку її вираження в умовних одиницях: відповідь на кожне запитання оцінюється в балах, а потім підраховується їх загальна кількість. Кінцеві результати можуть бути такі: якщо на всі 12 запитань одержано відповідь "тільки лівою рукою", а кожна з них оцінюється в "-2" бали, то загальна сума "-24" бали; якщо ж на всі запитання дано відповідь "тільки правою рукою", а кожна відповідь оцінюється у "+2" бали, то загальна сума становить "+24" бали. Сума балів від "-9" до "-24" дає підставу діагностувати ліворукість, від "-8" до "+8" – амбідекстрію, а від "+9" до "+24" – праворукість. При визначенні рукості також ураховується самооцінка респондента (правша, лівша, амбідекстр).

Опитувальник М. Князевої – В. Вільдавського використовується для визначення мануальної асиметрії [1]. Методика включає 10 завдань, які відповідають унімануальним ("письмо", "малювання", "розчісування", "м'яч", "коробка", "сірники") і бімануальним тестам ("бісер", "ножиці", "обертання", "кубики").

Перше завдання – малювання. Слід покласти перед дитиною аркуш паперу та олівець, запропонувати їй намалювати те, що вона схоче (або зможе). Не можна квапити дитину. Після того як вона закінчить малюнок, потрібно попросити її намалювати те саме іншою рукою. Часто діти відмовляються. У такому разі треба заспокоїти їх: "Я знаю, що це складно – намалювати такий самий малюнок правою

(лівою) рукою, але ти спробуй.” У цьому завданні враховується не тільки котрою рукою дитина малює, але й якість виконання малюнка. Слід також звертати увагу на те, як дитина тримає олівець (правильно, зручно, неправильно, незручно), чи є дитина напруженою під час виконання завдання, чи правильно вона сидить.

Друге завдання – відкривання невеликої коробочки (вона може бути різнокольорова), наприклад, сірникової коробки. Для того щоб повторення дій виключило випадковість в оцінюванні даного тесту, дитині пропонують кілька коробочок. Завдання: “Знайди сірник в одній із коробочок.” Провідна рука виконує активні дії: відкриває, закриває, виймає сірники.

Третє завдання – будівництво криниці із сірників. Провідна рука використовується більш активно.

Четверте завдання – гра в м’яча. Потрібен невеликий м’яч (можливо, тенісний), який можна кидати й ловити однією рукою. М’яч кладуть на стіл прямо перед дитиною. Дорослий пропонує взяти м’яча та якнайточніше кинути його кілька разів у якусь заздалегідь намічену мішень. Провідна та рука, якою дитина кидає м’яч.

П’яте завдання – вирізування ножицями за контуром малюнка (можна використати листівку). Провідна рука більш активна, причому дитині не обов’язково тримати нею ножиці, оскільки вони можуть бути нерухомі, а малюнок дитина буде повертати, полегшуючи процес вирізання. У такому разі просимо її взяти ножиці в іншу руку й оцінюємо, якою рукою завдання виконується краще.

Шосте завдання – нанизування намистинок, бісеру або ґудзиків на голку з ниткою. Провідна рука виконує активні рухи незалежно від того, у якій руці дитина тримає нитку.

Сьоме завдання – виконання обертальних рухів. Дитині пропонують відкрити кілька пляшечок (2-3) із кришечками, що загвинчуються. Провідна рука є більш активною. Дитина може тримати пляшечку за кришку, а обертати саму пляшечку – даний факт треба враховувати.

Восьме завдання – розв’язування вузликів (на невеликій відстані) на мотузці. Заздалегідь зав’язати кілька вузлів на мотузці середньої товщини. Провідна та рука, яка розв’язує вузол, друга ж тримає мотузку.

У цьому завданні буває складно виділити провідну руку, оскільки розв'язування вузлів – процес доволі складний, і дитина використовує обидві руки.

Можна взяти інший варіант даного завдання: складання ланцюжка зі скріпок. Як правило, дитина однією рукою тримає скріпку, а іншою намагається приєднати ланцюжок.

Дев'яте завдання – будівництво з кубиків будинку, фортеці, складання малюнка за зразком тощо. Провідна рука частіше виконує дії. При складанні кубиків нерідко використовуються дві руки, крім того, це дуже звичний вид діяльності для будь-якої дитини, тому можна повторити завдання, запропонувавши учневі конструктор або мозаїку.

Десяте завдання – збір даних про сімейне лівшинство. Якщо в дитини є ліворукі родичі (батьки, брати, сестри, бабусі, дідусі), це треба обов'язково відзначити.

Вибираючи руку для письма, слід ураховувати не перевагу лівої руки в побутових діях, а перевагу правої – у графічних. Доречно ще раз перевірити, якою рукою виконувалися незвичні дії.

Відповідь “завжди правою” оцінювалася в 1 бал, “частіше правою” оцінювалася в 0,5 бала, “будь-якою”: 0 балів, “частіше лівою”: – 0,5 бала, “завжди лівою”: –1 бал.

Диференційована робота психологів і педагогів з учнями на практиці є доказом правильності наукових концепцій, які стверджують можливість розвитку активності обох півкуль головного мозку, мобілізацію потенційних можливостей, розкриття внутрішніх резервів. Для цього необхідна комплексна система діагностичних методик та індивідуально-диференційований підхід щодо психологічного супроводу дітей і навчання з урахуванням вікових індивідуальних особливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вильдавский Б.Ю., Князева М.Г. Метод определения и характеристика мануальной асимметрии в онтогенезе // Физиология человека. – 1989. – №1 – С. 112–125.
2. Выявление леворукости и психогигиена леворуких детей : Метод. рекомендации / М-во здравоохранения СССР ; [Подгот. А. П. Чуприковым и др.], 1985. – 11 с.
3. Чуприков А.П. Мир леворуких / А.П. Чуприков, Е.А. Волков – К. : Институт нейропсихологии А. Чуприкова, 2005. – 88 с.

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

Наразі в умовах соціально-економічних перетворень актуалізується проблема збереження та зміцнення здоров'я населення країни. Тому підвищується роль учителя фізичної культури, що зумовлює необхідність професійної підготовки кваліфікованих фахівців, які здатні до творчих пошуків у педагогічній праці й до безперервного професійного самовдосконалення впродовж усього життя.

Сьогодні в підготовці вчителів фізичної культури акцент робиться на особистісний розвиток студентів, який нерозривно пов'язаний з формуванням творчого потенціалу.

Питання професійної підготовки майбутніх фахівців досліджували Н. Абашкіна, В. Биков, О. Дубасенюк, І. Зязюн, О. Коваленко, Н. Ничкало, Л. Романишина, С. Сисоєва, М. Сметанський, Т. Сущенко та ін.

Проблемі розвитку творчого потенціалу особистості присвятили свої наукові розвідки українські та зарубіжні вчені: П. Кравчук, М. Кузнецова, О. Чаплигін, І. Шпачинський, Є. Адакін, В. Андрєєв, Д. Богоявленська, Д. Гілфорд, Н. Касаткіна, О. Матюшкін, Е. Помиткін, О. Пехота, В. Рибалка, В. Роменець та ін.

Підготовка майбутнього педагога – це процес формування всебічно розвиненої особистості, здатної до безперервного професійного зростання і творчого саморозвитку. Але наразі спостерігається низка невирішених проблем у підготовці майбутніх учителів фізичної культури, що пояснюється невідповідністю цільових настанов щодо цього процесу і наявною системою фізичного виховання в системі вищої освіти, а також необхідністю модернізації професійної підготовки відповідно до сучасних тенденцій розвитку освітньої системи. Питання цілеспрямованої підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх учителів фізичної культури залишається відкритим.

Саморозвиток майбутнього вчителя фізичної культури тісно пов'язаний із самопізнанням, творчим самовизначенням, самовдосконаленням, самореалізацією особистості, що допомагає вчителю піднятися на вищий рівень, компетентно вирішувати педагогічні завдання і проблеми.

Сучасному суспільству потрібний такий учитель, який є не лише професійно компетентним фахівцем, але і творчою особистістю – людиною, здатною до безперервного розвитку і самореалізації в одному чи кількох видах творчої діяльності” [1, с. 169].

Тому формування творчого потенціалу майбутнього вчителя фізичної культури є необхідною передумовою професійного самовдосконалення.

Загалом потенціал визначається як ”джерело, можливості, засоби, запаси, які можуть бути приведені в дію, використані для досягнення певної мети; можливості окремої особи, суспільства, держави” [4, с. 158]

Сучасний український філософ О. Чаплигін під потенціалом особистості розуміє інтегральну якість, яка характеризує певний рівень зрілості її сутнісних сил як суб'єкта життєдіяльності і як індивідуальну цінність, що сприяє розширенню її можливостей в освоєнні суспільних відносин і власного саморозвитку [5].

Творчість визначається як фундаментальна властивість людини – створення нового – вона є вищим рівнем пізнання і пристосування людини до професійного середовища [3].

На думку М. Кузнецової, творча особистість в першу чергу сама себе творить особистістю, яка, перш ніж зробити якесь новаторське перетворення в об'єктному світі, має відповідним чином змінити свій суб'єктний світ. Як зазначає дослідниця, духовність є показником норми, цілісності та повноти розвитку особистості, свідченням реалізації та розкриття важливих властивостей людини, її творчого потенціалу [3].

Аналіз наукової літератури засвідчив, що творчість розглядається вченими у переважній більшості як певна діяльність людини або колективу людей, що спрямована на створення нових, суспільно значущих цінностей; як діяльність, яка створює дещо нове, оригінальне, що потім входить в історію розвитку не тільки самого творця, але й науки, мистецтва (С. Рубінштейн), як індивідуальна діяльність людини і в повсякденному реальному житті, щоденному виборі життєвих ситуацій, і в різних формах самовираження

(А. Маслоу); Л. Виготський розглядав творчість як створення нового; наукові пошуки О. Тихомирова в цій сфері пов'язуються з закономірностями мислення.

Необхідними складниками творчості є фантазія, уява, психічний зміст якої міститься у створенні образу кінцевого продукту (творчого результату). Творчість є комплексним феноменом, що визначається природними й соціальними чинниками. У кожної людини від народження закладено певний творчий потенціал, який проявляється її здібностями до певного виду діяльності чи роду занять.

За словами В. Сухомлинського, творчість – це не сума знань, а особлива спрямованість інтелекту, особливий зв'язок між інтелектуальним життям особистості і прояву її сил в активній діяльності.

Поділяємо думку П. Кравчук про те, що “ключовий момент у системі підготовки спеціаліста з вищою освітою – розвиток його творчого потенціалу, тому що саме розвиненість пошукових, аналітичних, перетворювальних здібностей студента підвищує рівень засвоєння ним професійних знань, а також умінь і навичок соціальної орієнтації до нових умов, швидкого реагування на зміну ситуації, прийняття оперативних рішень” [2, с. 128], тобто творчий потенціал є стрижневою, надпрофесійною ознакою майбутнього фахівця.

Розвиток творчого потенціалу майбутнього учителя фізичної культури під час професійної підготовки – тривалий процес, що включає наступні етапи: діагностично-мотиваційний, діяльнісно-стимулюючий, професійно-творчий. Процес формування творчого потенціалу в майбутніх учителів фізичної культури вимагає спеціальної підготовки, розвитку творчих і комунікативних здібностей майбутніх педагогів, що забезпечує формування їх професіоналізму, високий рівень творчих досягнень, ефективність майбутньої професійної діяльності у школі.

Отже, формування творчого потенціалу в майбутніх учителів фізичної культури як складової їхнього саморозвитку і передумови професійного самовдосконалення сприятиме підвищенню рівня самостійної активності студентів, що забезпечить у майбутньому їхню повноцінну професійну й особистісну самореалізацію. Людина, яка звикла до творчої діяльності, сама ставить перед собою мету і прагне досягти її, творить себе, здобуваючи теоретичні знання, формуючи навички й уміння, розвиваючи здібності, виховуючи в собі необхідні

професійні й особистісні риси – відбувається безперервне професійне самовдосконалення вчителя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреев В. И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / В. И. Андреев. – Казань, 1988. – 238 с.

2. Кравчук П. Ф. Самоосуществление человека в творчестве / П. Ф. Кравчук // Личность. Культура. Общество. – 2004. – Вып. 1 (21). – С. 119–128.

3. Кузнецова М. А. Творчество как атрибут человеческого бытия: автореферат дисс. д-ра философ. н.: 09.00.13 – Волгоград, 2012. – 43 с.

4. Современный словарь иностранных слов. [Текст]. – М. : Русский язык, 1992.-740 с.

5. Чаплигін О. К. Творчий потенціал людини як предмет соціально-філософської рефлексії: Дис... д-ра філос. наук: 09.00.03 / Харківський національний автомобільно-дорожній ун-т. – Х., 2001. – 428 с.

Єлизавета Яковенко-Глушенкова, Галина Ткач
Київський національний лінгвістичний університет
(Київ, Україна)

ТВОРЧИСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ СТУПЕНІ НАВЧАННЯ

У науковій літературі не існує одностайної думки щодо визначення якісних особливостей учіння як різновиду діяльнісного розвитку особистості на початковому ступені навчання.

На основі аналізу наукових джерел (П.П. Горкуленко, В.І. Завіна, В.В. Завірюха, О.П. Ковальчук, З.М. Сирота, Л.Ф. Фот'янова та інші) ми дійшли висновку про те, що учіння як навчально-пізнавальний процес у вищому навчальному закладі доречно охарактеризувати як навчально-професійну діяльність, основними психолого-педагогічними ознаками якої, за визначенням Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко [2], виступають такі: засвоєння наукової інформації і набуття практичного досвіду має професійну спрямованість; предметом діяльності студента є не лише оволодіння процесом формування наукових знань і методами самої науки, ознайомлення з її проблемами, завданнями і підходами до їх розв'язання, але й засвоєння способів професійної діяльності і змісту соціальних ролей дорослої людини, яка працює; особливі засоби діяльності (науково-

методичні джерела, лабораторне обладнання, технічні і мультимедійні засоби навчання, реальні й теоретичні моделі майбутньої професійної діяльності, спілкування з представниками професії); діяльність студента відбувається в заздалегідь запланованих умовах (обмежений термін навчання і чіткий графік навчального процесу, зміст навчальної діяльності визначається навчальними планами і програмами, своєрідність режиму роботи вищих навчальних закладів тощо); у навчанні студента суттєво збільшується питома вага самостійної роботи; навчально-пізнавальна діяльність студентів протікає разом із дослідницькою роботою під керівництвом викладачів; навчання у вищій школі вимагає від студента високої свідомості й активності, інтелектуального напруження, зосередженості, уваги, мобілізації вольових зусиль і підвищеної працездатності, самоорганізації, раціонального розподілу часу; у зв'язку з реорганізацією змісту й умов діяльності у студентів можливі фізичні та психологічні перевантаження, психічні розлади.

На основі твердження про єдність мисленнєвої та практичної діяльності суб'єктів навчання слідом за І.С.Голіяд, В.І. Завіною, Г.С. Костюком, В.І. Лозовою, В.М. Маньком, С.В. Ігнатенко, З.М. Сиротою, В.М. Сиротою ми спираємося на визначення навчально-пізнавальної діяльності як якісної характеристики і форми реалізації навчально-пізнавальної активності, прояв якої характеризується якісними і кількісними ознаками. У процесі вивчення іноземної мови розрізняють інтелектуальну, емоційну та мовну активність, які в єдності забезпечують сприятливі для майбутніх учителів іноземної мови умови процесу учіння.

Що ж до професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови на початковому ступені навчання у своєму дослідженні Ю.О. Вижевська навчально-пізнавальну діяльність характеризує як «професійне навчання», мотивом якої виступає професійно-пізнавальний інтерес, що розвивається на основі сприйняття змісту своєї праці через призму наявного досвіду, який дає змогу побачити різноманітні сторони кваліфікованої роботи і створює можливості творчого переосмислення її змісту [1, с. 7].

Зауважимо, що на початковому ступені навчання майбутніх учителів іноземної мови творчість як найвищий рівень пізнавальної активності, а водночас і педагогічної діяльності, носить умовний характер, оскільки вона має ознаки пошукової діяльності з елементами

репродуктивності і реалізується з навчальною метою під керівництвом викладача, на відміну від нестандартного, інноваційного підходу творчості, у загальноприйнятому значенні цього терміну, до будь-якого виду діяльності, зокрема до педагогічної діяльності.

Так, процес учіння майбутніх учителів іноземної мови на початковому ступені навчання доречно охарактеризувати запропонованим З.М. Сиротою, В.М. Сиротою терміном «навчально-творча діяльність», який передбачає спільні дії викладача і студентів, які дозволяють викладачеві визначати індивідуальні особливості творчості студентів, створити умови для подолання стереотипів мислення і таким чином впливати на розвиток нових психічних якостей, що виступають запорукою подолання «ремісницького копіювання» на репродуктивному рівні діяльності [3, с. 175].

Таким чином, «навчально-творча діяльність» майбутніх учителів іноземної мови на початковому ступені навчання виступає процесом, що розвивається і охоплює репродуктивно-наслідувальну активність, за допомогою якої досвід діяльності набувається через досвід іншого, та пошуково-педагогічну активність, що є складнішим видом, оскільки самостійний пошук шляхів вирішення поставлених завдань, аналіз можливих варіантів їх розв'язання, «відриває» суб'єкта діяльності від наявного зразка, спонукаючи до здійснення ним аналізу змісту, умов власної діяльності, визначення рівня власних здібностей і можливостей [3, с. 174].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вижевська Ю. О. Формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів до педагогічної діяльності : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ю. О. Вижевська – К., 2006 . – 20 с.
2. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи: навчальний посібник для магістрантів і аспірантів / Л. Г. Подоляк , В. І. Юрченко. – К. : ТОВ «Філ-студія», 2006. – 320с.
3. Сирота З. М. Сутність активізації пізнавально-творчої діяльності особистості в навчальному процесі / З. М. Сирота, В. М. Сирота // Вища освіта України. – 2008. – № 3 (дод. 2) : Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – Т. 2. – С. 172–176.

PROBLEM OF TEACHERS' BURNOUT

The aim of the Work is familiarizing a reader with a history and definitions of "burnout" as well as introducing opinions concerning models and structure of the phenomenon. Apart from the cognitive aspect, a focus on the "burnout" issue is to draw attention on the results of it as well as to show the methods to prevent it.

Recently, the issue of professional "burnout" became the subject of interest of the researchers in various fields. It does not mean though that the problem was not there before. On the contrary, the syndrome exists since the mankind exists. However, as a result of civilization's development, and as a result of the development and complexity of the work process and its intensification, and growing requirements for the workers, the interest in the issue is growing.

The term "burnout" was brought to the study terminology in the early 70 ties of the previous century in America, paralelly and independently by a psychiatrist H. Freudenberger and social psychologist Ch. Maslach.

Freuderberger, while observing volunteers working in the centre for drug addicts, noticed their fatigue and discouragement in what they were planning to do in charity manner, and he called it a "burnout" (Freudenberger H. J., 1974). He has not show, however, a coherent explanation of this syndrome, but he prepared a ground for further research.

Maslach on the other hand has shown the burnout syndrome emerging in the course of empirical study. While interviewing professional social workers (doctors, nurses, tutors, teachers, policemen, social workers) she has observed, that the numerous symptoms can be classified, they have different dimensions which can be verified empirically. In this conception, as opposed to Freudenberger, who focused on clinical analyses and on creating specific forms of psychological help, she made an emphasis on interpersonal factors - relations between those who help, and those who are being helped, as well as the helper's attitude towards herself. This interpersonal aspect, she regarded as the most important and she included it in her burnout concept (Skk H., 2000, p. 13-31).

The process of burning-out in a wider aspect has been described by R. Golembiewski, because he focused on the role of work management in the

process of burning out. Treating burnout as a multiphase "deceitful" process, he stated that it is caused by stress occurring in the workplace and it results from much too large number of tasks and responsibilities, incoherent professional roles, lack of responses about roles performed and the lack of autonomy, support and help from the others. The Author has also observed that it leads to serious consequences not only for the employee but also for the institution that employed him (Wilczek-Ryżyczka E., 2008, p. 23).

The diversity of approaches proves the complexity of the phenomenon, which explains partially difficulties in creating one and commonly accepted theory of "burnout".

Crucial in the studies on burnout turns out to be a study on a concept treating burnout on a multidimensional ground. Maslach, the author of this concept, shows, that "the burnout" is a syndrome of emotional fatigue, depersonalization and lowered satisfaction with professional achievements, which can occur when the profession is based on contacts with other people (Tucholska S., 2009, p. 22). The model elaborated by Maslach takes into account three basic components of burnout (Tucholska S., 2009, p. 22-23): Emotional fatigue - is a feeling of excessive tiredness and significant decrease of emotional resources. Noticeable symptoms of this component are: the feeling of general tiredness, lack of energy and enthusiasm to act, lack of joy, increased irritability and impulsiveness; Depersonalization - is an objective, unfriendly and simply cynical treating of other people. Lowered self-esteem - it occurs as a decrease of self-competence and work efficiency, and tendency to estimate own work and its effects as negative.

These stages can occur together or one after another, a return to earlier stages is possible as well. Therefore it should be stated that burnout is not an organized process that is identical in every case. According to the described model, it is a dynamic phenomenon affecting mainly the representatives of professions which offer services and require close, direct work with people, and where social skills are the main working tool.

Another approach worth underlining is one-dimensional approach in burnout described by A. Pines. The Author claims that people burn out, when they think that their work may give sense to their life, and instead of the expected success, they experience failure and disappointment. And at the same time, only people with strong motivation can burn out, and people who engage strongly in the tasks they have to accomplish. "To «burn out» one needs to «burn» first. Person, who lacks passion and strong motivation, may admittedly experience stress, alienation, depression, may be tired with

work, experience existential crisis, but is not threatened with burnout" (Tucholska S., 2009, p. 34).

On Polish ground the issue of professional "burnout" was undertaken by H.Skk. Her analysis was concentrated mainly on the reasons of "burnout", recognizing them as environmental factors - stressors (specific for each profession) and processes of subjective evaluation of stressors and own resources. The primary estimation relates to everyday load and stressful incidents connected with work, which may be considered as a challenge, loss, threat and have an advantageous or disadvantageous character. Considering a situation as stressful starts a process of secondary estimation, which aims to define one's remedial abilities and social competence, it is the basis of forming self-efficiency and it determines the way of seeing sequential stressors (Wilczek-Ryżyczka E., 2008, s. 29). According to this concept, the answer to a question how the employee would cope with stressful situations at work and whether the employee would give in to professional burnout, should be found in (Szonert-Rzepecka D., 2010, p. 28-29): objective conditions, professional expectations, stress level; the way in which a difficult situation is estimated; the sense of self-efficiency; the conviction of self-competence, meaning a conviction of having general and specific competence; generalization of experience, success or failure in struggling with a stressful situation; social support, in the meaning of resistance resources; experiencing discrepancy between professional expectations and the realities of the profession, juxtaposition of dreams with reality; the subject's knowledge, grouped in the "I" pattern, in the pattern regarding the world, motivational conviction; rational or irrational professional belief.

M. Kliń i J. Kossewska have made a comparison of intensity of individual dimensions in professional burnout among teachers from schools of different type (special needs', primary, secondary grammar schools). The analysis of the data has shown that among grammar school teachers there is the highest level of emotional fatigue, the lowest level of satisfaction with professional achievements and tendency to depersonalize. But teachers of primary schools show the lowest emotional fatigue. In other dimensions their results were comparable with the results of special needs schools' teachers. What results from this study, is that the type of school is related to the level and structure of burnout syndrome (Kliń M., 1998).

It also turned out that the most burned out group are teachers, who have been working in the profession for a relatively short time. People of this

category have a high level of dissatisfaction with the results of work, and when fulfilling tasks they are obliged to do, they experience a huge stress, which they treat as a threat, and while defending themselves from it, they avoid difficulties and that depersonalize students. People who did not have any symptoms of burnout, have been working for the longest period of time, they treat their work as a challenge and they rarely treat stressors as threat, they have much more rational professional convictions (Skk H., 2010, p. 152).

As S. Tucholska emphasizes, teachers with burnout syndrome can be characterized as not believing in themselves, having emotional instability, weak internal integration, lowered ability to set up and keep interpersonal contacts, low need for affiliation, having difficulties in reaching aims in life, huge emotional dependence on environment, low stress resistance and coping with it mainly by avoidance and escape (Ogicska-Bulik N., 2006, p. 81).

The influence of burnout on quality and efficiency of work is also important, and it leads to (Mastalski J., 2005, p. 15): imitative actions, which can be described as a lack of initiative in educational work, disturbances in relations between teacher and pupil, apparent activity leading to a considerable decrease in educational efficiency, being bored with work, which reveals in impatience with a pupil, didactic schematism disclosing as copying the ineffective educational methods, decourse to illusion giving a substitute of self-realization, permanent complaints which spread to pupils as well, contestation attitude as a threat of one-sided evaluation of educational situations.

Negative consequences of professional burnout do not relate only to work, but also they have an impact on other life spheres. There are noticeable difficulties in playing roles outside the workplace, which has unfavorable impact on family life, upbringing of children and leads to the increase in social pathologies. Burnout influences also the demographic structure of society, causing the increase of the number of single people, a postponement of establishing families, a decrease of the number of births, a growing number of divorces and one-parent families.

To summarize, a burnout is an individual and social problem, it happens to young and old, to more and less experienced teachers. It's an alarming state, because besides the harm for the burning out person, there are also social costs. Burnout causes "a huge waste of employees' education and talent; it also has harmful consequences of the psychological nature, both for employees and their clients" (Maslach Ch., 1998, p. 628). With regard to the above, taking up the issue of professional burnout, revealing

mechanisms of its formation and the analysis of the consequences are highly needed, because they can help finding effective means to avoid this phenomenon and it can become a vital changing factor for the professional circumstances of all employees, especially teachers.

REFERENCES

1. Freudenberger H. J., Staff-burn-out, „Journal of Social Issues”, 1974
2. Kazimierowicz M., Wypalenie zawodowe nauczycieli – fikcja czy rzeczywistość?, „Nowa Szkoła”, 10 (688)/2010
3. Kliń M., Kosewska J., Cechy osobowości nauczycieli a syndrom wypalenia zawodowego, „Psychologia Wychowawcza, 41/1998
4. Maslach Ch., Wypalenie się: utrata troski o człowieka, (w:) Zimbardo Ph. Psychologia i życie, Warszawa 1998
5. Mastalski J., Szkolne interakcje zaburzające skuteczne wychowanie, Kraków 2005
6. Ogicska-Bulik N., Stres zawodowy w zawodach usług społecznych. Źródła – Konsekwencje – Zapobieganie, Warszawa 2006
7. Skk H. (red.), Wypalenie zawodowe – przyczyny, mechanizmy, zapobieganie, Warszawa 2000
8. Skk H., Wypalenie zawodowe u nauczycieli. Uwarunkowania i możliwości zapobiegania, (w:) Skk H., Wypalenie zawodowe. Przyczyny i zapobieganie, Warszawa 2010
9. Sekwiowicz M., Nauczyciele szkolnictwa specjalnego wobec zagrożenia wypaleniem zawodowym. Analiza przypadków, Wrocław 2005
10. Sekwiowicz M., Wypalenie zawodowe nauczycieli pracujących z osobami z niepełnosprawnością intelektualną. Przyczyny – Symptomy – Zapobieganie – Przewidywanie, Wrocław 2002
11. Szonert-Rzepecka D., Wypalenie zawodowe w świetle literatury, (w:) Skłodowski H., Człowiek w kryzysie – psychospołeczne aspekty kryzysu, Jydy 2010
12. Tucholska S., Wypalenie zawodowe u nauczycieli. Psychologiczna analiza zjawiska i jego osobowościowych uwarunkowań, Lublin 2009
13. Wilczek-Ryżyczka E., Wypalenie zawodowe a empatia u lekarzy i pielęgniarek, Kraków 2008
14. Zbyrad T., Uwarunkowania wypalenia zawodowego pracowników socjalnych, „Praca socjalna”, nr 1/2006

Наукове видання

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ФІЛОСОФІЯ, ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА

*Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції*

3 грудня 2014 р.

У чотирьох частинах

Частина 3

Відповідальна за випуск *О. В. Зосименко*
Комп'ютерний набір і верстка *О. В. Зосименко, С. П. Цьома*

Здано на виробництво 27.11.2014.
Формат 60x84/16. Гарнітура Cambria. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 14,9. Ум. фарб.-відб. 14,9.
Обл.-вид. арк. 13,7. Тираж 300 пр.
Вид. № 24.

Видавець і виготовлювач:
ВВП «Мрія». 40000, Суми, Кузнечна, 2.
Тел.: 22-13-23, 67-92-15

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2765 від 15.02.2007.